

PROJEKTAS VP1-2.2-ŠMM-04-V-01-001
**„MOKYMOSI KRYPTIES PASIRINKIMO GALIMYBIŲ DIDINIMAS 14-19 METŲ
MOKINIAMS, II ETAPAS: GILESNIŠ MOKYMOSI DIFERENCIJAVIMAS IR
INDIVIDUALIZAVIMAS, SIEKIANT UGDYMO KOKYBĖS, REIKALINGOS
ŠIUOLAIKINIAM DARBO PASAULIUI“**

**Etikos ir katalikų tikybos metodinės rekomendacijos
vidurinio ugdymo (11-12 kl.) modulių programoms įgyvendinti**

*Parengė: dr. Rita Giedrė Rugevičiūtė
dr. Lilija Duoblienė
dr. Laimutė Jakavonytė
Violeta Staniulionienė
dr. Irena Stonkuvienė
dr. Lina Šulcienė*

TURINYS

Pratarmė	4
1. Dorinio ugdymo 11–12 (III–IV gimnazijos) klasių modulių programų įgyvendinimas ...7	
2. Dorinio ugdymo modulių aktualumas ir planavimo gairės.....	8
2.1. Modulio <i>Profesinė etika</i> aktualumas	8
2.2. Modulio <i>Šeimos etika</i> aktualumas	15
2.3. Modulio <i>Etika ir kinas</i> aktualumas.	22
2.4. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> aktualumas	29
2.5. Modulio <i>Pašaukimai gyvenimui</i> aktualumas.....	31
2.6. Modulio <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i> aktualumas	32
2.7. Modulio <i>Religijos filosofija</i> aktualumas.....	35
2.8. Modulinio katalikų tikybos mokymo 11–12 klasėse ugdymo gairės	38
3. Ilgalaikių planų pavyzdžiai	40
3.1. Modulio <i>Filosofinė etika</i> ilgalaikiai planai	40
3.2. Modulio <i>Profesinė etika</i> ilgalaikis planas	49
3.3. Modulio <i>Šeimos etika</i> ilgalaikiai planai	54
3.4. Modulio <i>Etika ir kinas</i> ilgalaikis planas	63
3.5. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> ilgalaikis planas	67
3.6. Modulio <i>Pašaukimai gyvenimui</i> ilgalaikis planas	71
3.7. Modulio <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i> ilgalaikis planas	74
3.8. Modulio <i>Religijos filosofija</i> ilgalaikis planas	77
4. Etikos ir katalikų tikybos pamokų planų pavyzdžiai	81
4.1. Filosofinės etikos pamokų ciklas <i>Kas yra išmintis ir išminčius?</i>	81
4.2. Filosofinės etikos pamokų ciklas <i>Gyvenimo prasmė</i>	87
4.3. Profesinės etikos pamokų ciklas <i>Profesijos pasirinkimas</i>	94
4.4. Edwardo de Bono metodų taikymas profesinės etikos pamokose.....	104
4.5. Šeimos etikos pamokos planas <i>Kas yra meilė?</i>	116
4.6. Etikos ir kino pamokų ciklas <i>Dokumentinis kino menas. Žmogaus tapatumo paieškos</i>	117
4.7. Etikos ir kino pamokų ciklas <i>Mąstyti – tai gyventi. Išmintis ir religija</i>	120
4.8. Modulio <i>Etika ir kinas</i> pamokų ciklas <i>Moralė</i>	123
4.9. Filosofinės etikos ir kino integruotas pamokų ciklas <i>Žmogaus būties mįslė: kas yra žmogus gamtoje?</i>	131
4.10. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> pamokų ciklas <i>Šeimos modeliai religijose ir kultūroje</i>	133
4.11. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> pamokų ciklas <i>O kuo Jūs mane laikote?...</i>	139
4.12. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> pamokų ciklas <i>Žmogus šiuolaikiniame technologijų pasaulyje</i>	147
4.13. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> pamokų ciklas <i>Kas aš esu?</i>	150
4.14. Modulio <i>Pašaukimai gyvenimui</i> pamokų ciklas <i>Mano pašaukimas bendrystei ir meilei</i>	153
4.15. Modulio <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i> pamokų ciklas <i>Kur veda Šventojo Rašto keliai?</i>	160
4.16. Modulio <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i> pamokų ciklas <i>Ar mano gyvenime slypi išmintis?</i>	166
4.17. Modulio <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i> pamokų ciklas „ <i>Darykite, ką tik Jis Jums lieps</i> “.....	169

4.18. Religijos filosofijos pamokų ciklas <i>Kančios drama: galimybė rasti priežastis?</i>	172
4.19. Religijos filosofijos pamoka <i>Patirti ir kalbėti</i>	179
5. Mokiinių atliekamos veiklos vertinimas	182
5.1. Kaip rašyti ir vertinti esė?	183
5.2. Pristatymo: viešo pasisakymo, pateikčių vertinimas	186
5.3. Darbo su tekstu vertinimas	188
5.4. Atvejo analizė ir vertinimas	193
5.5. Viduramžių disputo metodika	197
5.6. Projektinė veikla ir vertinimas	201
6. Mokiinių pasiekimų vertinimas baigus modulio programą	208
6.1. Modulio <i>Filosofinė etika</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	208
6.2. Modulio <i>Profesinė etika</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	214
6.3. Modulio <i>Šeimos etika</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	220
6.4. Modulio <i>Etika ir kinas</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	223
6.5. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai.....	225
6.6. Modulio <i>Pašaukimai gyvenimui</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai.....	226
6.7. Modulio <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	228
6.8. Modulio <i>Religijos filosofija</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	239
7. Rekomenduojama literatūra	246
7.1. Modulis <i>Filosofinės etika</i>	246
7.2. Modulis <i>Profesinė etika</i>	247
7.3. Modulis <i>Šeimos etika</i>	250
7.4. Modulis <i>Etika ir kinas</i>	251
7.5. Modulis <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i>	254
7.6. Modulis <i>Pašaukimai gyvenimui</i>	258
7.7. Modulis <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i>	260
7.8. Modulis <i>Religijos filosofija</i>	267

Pratarmė

Pagaliau turime Lietuvos vidurinei mokyklai parengtą dorinio ugdymo modulių paketą. *Modulis* reiškia ugdymosi medžiaga, kuri turi apibrėžtą tikslą, uždavinius, nuostatas, turinį, metodus, vertinimą ir laiką. Tai tradiciškai suprantamas mokomasis dalykas, suformuotas pagal apibrėžtus programos vieneto rėmus. O šie gali būti ir siauresni, ir platesni nei įprasto mokyklinio semestro kurso, tačiau modulių apimtys konstruojamos taip, kad pasirinktų alternatyvų derinys tilptų į metų kurso rėmus ir būtų integralus.

Ši metodinė priemonė skirta modulių programų įgyvendintojams. Tai – siūlymas mokytojams dirbti moderniai suteikiant mokiniams daugiau alternatyvų gilintis į tuos kultūrinius, moralinius ir religinius aspektus, kurie jiems yra įdomiausi, egzistenciškai reikalingi ir patrauklūs. Moduliai yra skirti 11–12 (III–IV gimnazijos) klasių mokiniams, kurie pasirenks etiką arba katalikų tikybą norėdami gilintis į moralės ir tikėjimo problemas. Modulių sąrašas: „Profesinė etika“, „Šeimos etika“, „Etika ir kinas“, „Filosofinė etika“, „Katalikybė ir pasaulio religijos“, „Pašaukimai gyvenimui“, „Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė“, „Religijos filosofija“.

Pirmieji trys etikos moduliai gali būti studijuojami šalia „Filosofinės etikos“, kurios mokymo tradicijos Lietuvoje jau yra nusistovėjusios, todėl šis modulis tam tikra prasme gali būti pagrindu visiems kitiems moduliams užtikrinant jų bendrumą ir pasirenkant taikomąjį aspektą juos specifikuojant. „Filosofinės etikos“ modulis grindžiamas tuo, kad vyresnėse klasėse mokiniams dera turėti filosofinio mąstymo gebėjimus.

Vidurinio ugdymo konkrece mokiniams siūlomos platesnės katalikų tikybos turinio pasirinkimo galimybės. Bendroji programa susideda iš keturių lygiaverčių modulių. Mokant pagal modulį „Katalikybė ir pasaulio religijos“ siūloma nagrinėti įvairius žmogaus gyvenimo klausimus pasaulio religijų ir katalikų tikėjimo požiūriu. Modulių „Pašaukimai gyvenimui“ siekiama mokiniams padėti apsispręsti atsakingai rinktis prasmingą gyvenimo kelią. Modulį „Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė“ gali rinktis mokiniai, norintys geriau ir nuodugniau pažinti Šventąjį Raštą, analizuoti Dievo veikimo ženklus žmogaus gyvenime kviečiant apmąstyti savo tikėjimo kelionę. „Religijos filosofijos“ modulyje mokiniai kreipiami krikščioniškosios minties tradicijos ir dvasinės patirties refleksijos link. Šį kursą patartina rinktis mokiniams, siekiantiems geriau pažinti intelektinės ir dvasinės minties tradiciją ir reflektuoti egzistencinius tikėjimo ir gyvenimo sandūros klausimus.

Kiekvienam etikos moduliui numatyta skirti nuo 17 iki 35 valandų (išskyrus modulį „Filosofinė etika“, kuriam numatyta nuo 35 iki 70 val.), tikybos moduliams numatyta skirti po 35 val. Keli moduliai gali būti pasirenkami vienuoliktai ar dvyliktai mokslo metais ir skirtingais

semestrais arba tuo pačiu metu derinami su kitu moduliu, jei jie yra nedidelės apimties (t. y. po 17 val.).

Modulių sistemą mokant dorinio ugdymo galime apibūdinti kaip *inovatyvesnę, lankstesnę* nei tradicinę ir kartu *labiau orientuotą į mokinio lūkesčius ir mokytojo išmonę (kompetenciją)*. Bandysime tai pagrįsti.

Akivaizdu, kad gyvename informacijos visuomenėje, pliuralistiniame pasaulyje, kai skirtingi informacijos šaltiniai siūlo įvairius gyvenimo modelius, stilius, vertybes. Tačiau niekas nepateikia atsakymo, ką rinktis. Asmuo privalo spręsti pats. O kaip tai padaryti? Kuo remtis, ko klausyti, kaip rimtai žiūrėti į vieną ar kitą siūlymą? Vienareikšmio atsakymo nėra ir negali būti. Atsakymą randa kiekvienas pats sau pagal savo patirtį, supratimą, vertybines nuostatas ir charakterį. Tačiau padėti asmeniui prisitaikyti vieną ar kitą pažinimo „rūbą“, kuris būtų tinkamas jo sielai, pritampantis prie jos ir leidžiantis jai skleistis, yra mokytojo priedermė; jis turėtų mokinius supažindinti su informacijos srautais ir naujomis paradigmomis, atsiveriančiomis per mokyklai pasiūlytų modulių turinį ir naujus metodus.

Lietuvos mokykloje iki šiol mokiniams buvo siūloma po vieną dorinio ugdymo programą (etikos arba tikybos) su tam tikromis alternatyvomis, leidžiančiomis patiems mokytojams integruoti taikomąjį ar psichologinį etikos aspektą 11–12 klasėje. Atnaujintos ir patvirtintos Vidurinio ugdymo bendrosios programos (2011 m.) pateikia vienodu principu sutvarkytus aštuonis lygiaverčius modulius, kuriuos rinksis mokiniai pagal savo lūkesčius, interesus, planuojamas profesines perspektyvas. Rinksis ne vieną, o kelis modulius, kurie praplės jo matymo ir samprotavimų horizontą keliomis kryptimis.

Modulių rengimas turėjo savo istoriją, neatsiejamą nuo mokytojų, o iš dalies ir mokinių aktyvios veiklos. Visų pirma buvo parengtos modulių programos, su kuriomis visi norintys galėjo susipažinti svetainėje www.upc.smm.lt. Vėliau pagal šias programas pradėta rengti metodinė medžiaga kaip pagalba dorinio ugdymo mokytojams. Visi moduliai seminarų metu buvo pristatyti Lietuvos mokyklų mokytojams, kurie, savo ruožtu, pirmieji juos pritaikė savo klasėms ir išbandė kai kuriose pilotinėse mokyklose. Todėl projekte „[Mokymosi krypties pasirinkimo galimybių didinimas 14–19 metų mokiniams, II etapas: gilesnis mokymosi diferencijavimas ir individualizavimas siekiant ugdymo kokybės, reikalingos šiuolaikiniam darbo pasauliui](#)“ dalyvavę mokytojai yra ir šių metodinių rekomendacijų modulių programoms įgyvendinti kūrėjai. Prie modulių taip pat dirbo šios mokslininkės ir ekspertės: *doc. dr. L. Jakavonytė, doc. dr. Irena Stonkuvienė, prof. dr. Lilija Duoblienė, doc. dr. Lina Šulcienė, dr. Rita Giedrė Rugevičiūtė, Violeta Staniulionienė*, kurioms buvo svarbu, kad moduliai turėtų aiškiają konceptualią ašį, metodologinį pagrindimą. Jos atliko turinio atranką, siūlė inovatyvius metodus ir vertinimo sistemą. Tačiau būtent mokytojai dirbdami su mokiniais labiausiai kreipė mokslininkų mintis į tuos aspektus, kurie turėtų

būti įdomūs mokiniams. Mokytojai dalijosi vertinga patirtimi, jie siūlė savo pamokų planus kitiems mokytojams ir drauge su mokslininkėmis ekspertėmis apie juos diskutavo. Šiuos mokytojų planus rasite leidinyje. Tačiau tam, kad būtų laikomasi metodologinių principų ir išvengta painiavos bei pernelyg didelės eklektikos, visiems šios metodinės priemonės skaitytojams rekomenduojama susipažinti su mokslininkų aprašytų dalyko modulių aktualumu ir pagrindimu, jų siūlomais metodais, vertinimo sistema, užduočių pavyzdžiais ir rekomenduojama literatūra. Pateikta medžiaga yra tik dalis visos galimos mokymo medžiagos, kurią mokytojai galės permąstyti ir pritaikyti pagal savo sampratą ir patirtį, neatskiriamą nuo jų mokinių patirties, mokymo(si) gebėjimų, įpročių ir lūkesčių. Be abejonės, šie moduliai yra šiuolaikinio ugdymo inovacijos diegimo pradžia, todėl gali praeiti dar ne vieneri metai, kol jie bus patobulinti, patikrinti ugdymo procese, galbūt papildyti, o kai kurio turinio atsisakyta.

Kiekvieno modulio mokymo medžiaga yra savita, jos kūrimą koordinavo vis kitas mokslininkas, todėl kiekvienam mokytojui, nepriklausomai nuo to, pagal kurį modulį jis rinksis dirbti, verta susipažinti ir su kitų modulių mokymui tinkama metodine medžiaga, kurią galėtų pritaikyti dirbdamas pagal savo su mokiniais pasirinktą modulį. Galbūt tai bus tik nedidelė turinio dalis, unikalūs metodas, išvalga ar vertinimo sistemos principas, kurie jums pasirodys patrauklūs ir sėkmingai bei veiksmingai pritaikomi. Kiekvieno modulio mokymų medžiagą skaitykite ne kaip visiškai atkartoti vertą kūrinį, o kaip patarimą, gaires, rekomendacijas, kurios jums neleis nukrypti nuo ugdymo tako, bet leis ieškoti, atrasti ir idėjomis dalytis su jūsų jaunesniais palydovais – mokiniais.

Pagrindiniai metodinės priemonės principai:

- metodologinis nuoseklumas;
- aktualaus turinio (temų) pasiūla;
- modernūs ugdymo ir vertinimo metodai;
- kūrybingumo nuostatos;
- bendruomeniškumas ir pagarba kitokiai nuomonei;
- pripažįstama nelygstama žmogaus vertė, laisvė rinktis ir dorinė atsakomybė.

Laukiama rezultatų, kurie turėtų būti mokytojų ir mokinių pasitenkinimas dirbant drauge pamokose ir įgyvendinant projektinę veiklą, taip pat – mokinių išsiugdytos dorinės nuostatos, supratingumas, gebėjimas analizuoti ir suprasti skirtingą teorinę ir empirinę medžiagą, ją tinkamai reflektuoti, vertinti, vėl apmąstyti, galiausiai – šio viso ugdymo ciklo procese ugdytis asmenybės brandą.

Malonaus ir prasmingo skaitymo,
Lilija Duoblienė ir rengėjų grupė

1. Dorinio ugdymo 11–12 (III–IV gimnazijos) klasių modulių programų įgyvendinimas

Etikos modulių programos

Valandų skaičius:

11–12 kl. numatyta 70 val.

Paaiškinimai:

Programų turinys skirstomas į modulius (du iš jų mokiniai gali rinktis):

- 1.1. filosofinės etikos,
- 1.2. profesinės etikos,
- 1.3. šeimos etikos,
- 1.4. etikos ir kino.

Filosofinė etika skirta 11–12 klasių mokiniams, kurie nori ugdytis filosofinį mąstymą, ypač tiems, kurie renkasi akademinę mokymosi kryptį ir siekia pasirengti aukštojo mokslo universitetinėms studijoms. Pagal šią programą, gali būti mokoma(-si) dvejus metus III–IV gimnazijos klasėse arba mokymas intensyvinamas IV klasėje.

Naujos taikomosios etikos krypties modulių programos siūlomos atsižvelgiant į 11–12 klasių mokinių pasirinktą mokymosi kryptį ir tai, kas jiems aktualu. Mokyklos turėtų sudaryti sąlygas mokinių grupėms rinktis tiek filosofinės etikos, tiek ir bent vieną iš siūlomų taikomosios etikos modulių.

Jei etikos mokymas intensyvinamas, mokiniai vienuoliktoje klasėje gali mokytis abiejų krypčių – filosofinės ir taikomosios etikos lygiagrečiai. Taikomosios etikos programų turinys apima ir teorinį, ir praktinį etikos lygmenį.

Klasė	Etikos programos moduliai*	Trukmė
11–12 klasėms	Filosofinė etika	35 ar 70 val.
	Profesinė etika	17 ar 35 val.
	Šeimos etika	17 ar 35 val.
	Etika ir kinas	17 ar 35 val.

* Mokiniai privalo pasirinkti du modulius po 35 val. arba etikos kursas gali būti planuojamas iš daugiau modulių po 17 val.

Katalikų tikybos modulių programos

Valandų skaičius:

11–12 kl. numatyta 70 val.

Paaiškinimai:

1. Bendroji mokymo programa susideda iš keturių lygiaverčių modulių: *Katalikybė ir pasaulio religijos*, *Pašaukimai gyvenimui*, *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė*, *Religijos filosofija*.
2. Mokykla, atsižvelgdama į mokinių mokymosi siekius, klasės pasirengimo lygį, mokinių poreikius ir pasaulėžiūrą, tikybos mokytojo kvalifikaciją, užtikrina galimybę įgyvendinti katalikų tikybos bendrosios programos modulius.

Klasė	Katalikų tikybos programos moduliai*	Trukmė
11–12 klasėms	Katalikybė ir pasaulio religijos	35 val.
	Pašaukimai gyvenimui	35 val.
	Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė	35 val.
	Religijos filosofija	35 val.

* Mokiniai privalo pasirinkti du modulius.

2. Dorinio ugdymo modulių aktualumas ir planavimo gairės

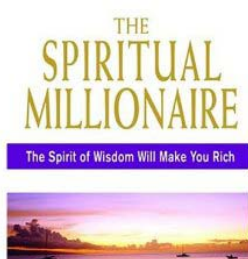
2.1. Modulio *Profesinė etika* aktualumas

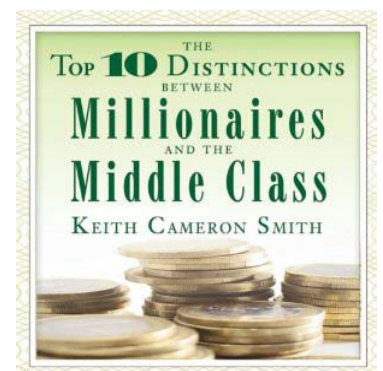
Trečdalią gyvenimo žmonės pramiega, dar tiek pat – dirba. Kuo turtingesnė ir civilizuočiau visuomenė, tuo trumpesnė jos piliečių darbo savaitė. Paskutinio šimtmečio tendencijos parodė, kad šiuolaikinėje visuomenėje ši daug amžių pripažinta neginčijama visuomenės raidos taisyklė kinta, keičiasi ją lemiantys kiekybiniai ir kokybiniai dėmenys. Paaiškėjo, kad šiuolaikinės visuomenės žmonės ėmė vis daugiau laiko skirti profesijai ir tai nėra vertinama kaip ekonominė būtinybė, vargas, t. y. blogai. Paaiškėjo, kad moderniose ir išsivysčiusiose visuomenėse tirpsta riba tarp darbo ir laisvalaikio. Jei pasiseka rasti profesiją, kuri atitinka žmonių gabumus bei polinkius ir darbo kolektyvą, su kuriuo dirbdami jie gali realizuoti savo tobulėjimo ir profesinio augimo galimybes, tai dirbti, t. y. „vargti“ kaip ir nebereikia, nes darbas tampa pasitenkinimo ir saviraiškos siekimo priemone. Vis dėlto šalia šių naujų asmenybės saviraiškos galimybių išryškėjo ir naujų pavojų bei iššūkių: mokslininkus neramina naujas reiškinys – darboholizmas, kai žmonės savanoriškai užsisklendžia savo mažame profesiniame pasaulėlyje, vis labiau tolsta nuo šeimos, draugų, kultūrinio gyvenimo, taip skurdina save, dažnai serga. Kalbėdami apie šį reiškinį tyrinėtojai vis dažniau pabrėžia filosofines ir etines jo priežastis: painiavą renkantis gyvenimo vertybes, baimę atsiverti, mylėti ir įsipareigoti žmonėms, nes visa tai suprantama kaip pavojus tapti pažeidžiamais.

Keithas Cameronas Smithas iki 25 metų dirbo sunkų ir menkai apmokamą darbą, nuo 25-rių kūrė pelningą verslą, būdamas 33 metų jau buvo uždėjęs tiek, kad galėjo pasirinkti imtis tik įdomių darbų. Jaunasis milijonierius sugaišo dvejus metus ir išleido apie šimtą tūkstančių dolerių tyrinėdamas sėkmingiausių verslo atstovų patirtį. Jis apibendrino surinktą medžiagą ir parašė keletą labai populiarių knygų, kurių pavadinimai puikiai atskleidžia, kad sėkmės

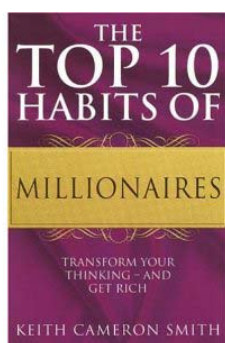
KEITH CAMERON SMITH

priežasčių autorius ieško ne ekonomikos ir ne profesionalizmo, o filosofijos ir etikos srityse: „The Spiritual Millionaire: The Spirit Of Wisdom Will Make You Rich“ (*Dvasingas milijonierius: išminties dvasia padarys tave turtingą*), „The Top 10 Distinctions Between Millionaires and the Middle Class“ (*10 svarbiausių skirtumų tarp milijonierių ir vidurinės klasės*), „The Top 10 Habits of Millionaires: A Simple Path to Wealth and Fulfillment: Transform Your Thinking – and Get Rich“ (*10 pagrindinių milijonierių įpročių: paprastas kelias į gerovę ir saviraišką: Pakeisk savo mąstymą ir tapk turtingu*).

Paprašytas trumpai pristatyti savo požiūrį į darbą, turtą ir gyvenimo sėkmę skaitomiausių knygų autorius perfrazavo šv. Aurelijaus Augustino mintį: „I love people and I use things. There are some millionaires out there that love money, things and use people and that is definitely the wrong formula“ (*Aš myliu žmones ir naudojuosi daiktais. Yra milijonierių, kurie myli pinigus, daiktus ir naudojami žmonėmis, ir tai neabejotinai ydinga formulė*). O paragintas išskirti iš dešimties vieną – patį svarbiausią (pagal mąstymo būdą, o ne sąskaitos dydį) – milijonierių skiriančią bruožą teigia: „Millionaires Focus on Freedom. Freedom is like an oak tree, where survival or comfort is like

growing a weed or a little bush; it doesn't take too long“ (*Milijonieriai siekia laisvės. Laisvė auginama kaip ažuolas, skirtingai nuo išlikimo ar patogumo, kurie kaip piktžolės ar krūmai auga greitai ir nereikalauja augintojo pastangų*).

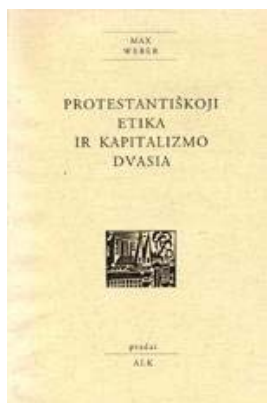
Laisvė, meilė – su ekonomika ir su profesija nesusijusios sąvokos. Tai – dalykinės veiklos vertybės ir tikslai. Norint teisingai pasirinkti ir sėkmingai įgyvendinti šiuos tikslus reikia ne tik ir ne tiek profesinių žinių ir gebėjimų, bet daug svarbiau – būti išauklėtam, ugdyti save, sąmoningai ir kryptingai formuoti pasaulėžiūrą.

Mes labai skirtingai vertiname savo profesiją ir dalykinės veiklos pasiekimus bei kriterijus, kuriais galima pasverti ir įvertinti šiuos pasiekimus. Skirtingą savivertę lemia mūsų individualus požiūris į gyvenimo prasmę ir daugelį kitų ne mažiau svarbių, gyvenimo strategijos ir taktikos pasirinkimą lemiančių dalykų. Tos pačios profesijos atstovai įvairiai supranta vertybes (pvz., ką reiškia profesinė garbė ir orumas, profesijos prestižas, profesionalo reputacija ir t. t.), jei skiriasi jų supratimas apie gyvenimo prasmę ir tikslus.

Niekas jau nedrįsta teigti, kad garbingas profesionalas gali būti ramus dėl savo reputacijos, jei žino ir laikosi dešimties Dievo įsakymų. Globalizacija privertė domėtis kitų religijų ir kultūrų brėžiamomis ribomis tarp to, kas yra vertinama kaip gėris, ir to, kas laikoma blogiu. Žmonės profesinėje veikloje šiandien bendrauja su tarptautinėmis verslo, visuomeninėmis ir valstybinėmis organizacijomis. Pasaulio įvairovės ir pasaulėžiūrų skirtumai skatina iš naujo atrasti savašias kultūros tradicijas ir palyginti jas su svetimomis, ieškoti dialogo, supratimo, savitarpio pagarbos ir galimybių bendradarbiauti. Visa tai skatina vėl ir vėl grįžti prie filosofinių ir etinių klausimų, nes

atsakymai į juos lemia mūsų gyvenimo kokybę, kurios niekada neužtikrins kiekybiniai vartojimo ir „turėjimo“ parametrai.

Krikščionių mokymas suformulavo kiekvieno žmogaus – sukurto pagal krikščionių Dievo kūrėjo ir darbininko paveikslą – vertės ir garbingumo idėją, kuri pabrėžia, kad žmogus yra Dievo bendradarbis. Ši samprata neabejotinai pasitarnavo kuriant šiuolaikinės demokratinės visuomenės etinės pasaulėžiūros pamatus. Naujųjų amžių pradžią ženklino Reformacijos sąjūdis, kvietęs gaivinti ankstyvosios krikščionybės tradicijas. Protestantiškoji etika ir kapitalizmo dvasia –

neatskiriamos (pagal M. Weberį). Profesinę sėkmę pagal protestantizmo etiką lemia Dievo malonė, suteikiama tiems, kurie nori būti Dievo bendradarbiais ir moka dirbti, kurti, dalytis, rūpintis kitais. Dauguma istorikų sutaria, kad tokios etinės nuostatos įtakojo Vakarų civilizacijos pažangą ir gerovę.

Moderni pasaulietinė visuomenė gimė panaikinus luomus ir jų privilegijas. Svarbiausia aristokratų luomo privilegija tūkstančius metų buvo jų paveldima valdžia, šeimos garbė ir teisė (peraugusi į pareigą) nedirbti neįdomių, nekūrybingų, nekvalifikuotų darbų. Modernioje visuomenėje gerbiamas žmogaus orumas (tokia nuostata įtvirtinama *Jungtinių Tautų Žmogaus teisių deklaracijoje*, *Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių Europos konvencijoje*, *Europos Sąjungos Lisabonos sutartyje*), o žmogaus garbę užtikrina ne giminystė, paveldėtas turtas ar demokratiški įstatymai, tačiau kiekvieno žmogaus moralinės savybės, jo elgesys šeimoje, darbe, visuomenėje. *Garbė* modernioje visuomenėje turi būti susikurta mokantis, dirbant, kuriant šeimą, bendraujant, dalyvaujant visuomeninėje veikloje, todėl visos profesijos yra gerbtinos, o profesijų prestižą ir profesionalų reputaciją kuria garbingi ir kompetentingi darbuotojai.

Profesinė veikla yra tiek etiška, kiek ji nevaržoma stereotipų ir ideologinių mitų, kiek suteikia laisvės profesinei saviraiškai ir leidžia individui dvasiškai tobulėti, kiek ji laisva nuo diskriminacijos dėl negalios ar amžiaus, išvaizdos, lyties, rasės, tautybės, religinių ir politinių įsitikinimų.

Tūkstančius metų gyvavusius stereotipus ir įsitikinimus nugalėti sudėtinga, apie tai liudija vis dar plačiai paplitę mitai apie profesinę etiką: „jokios profesinės veiklos etikos nėra ir negali būti, nes žmonės nėra laisvi, jie – samdomi darbuotojai; kas moka pinigus, tas ir diktuoja profesinės veiklos sąlygas“; „pirmasis verslininko milijonas visada pavogtas“; „jeigu įstatymas nepažeistas, tai visa kita – nevertos dėmesio priekabės“; „nenorintys teisingai atlyginti už darbą darbdaviai ir jų interesus ginantys korumpuoti politikai seka pasakas apie profesinę etiką, profesinę garbę ir orumą“; „suaugusiųjų žmonių negalima išmokyti elgtis dorai ir teisingai – ne pamokymai, o tikrai bausmės gali padėti sutramdyti nedorėlius“; „rinkos ekonomika yra save reguliuojanti sistema, todėl negarbinga verslo praktika anksčiau ar vėliau neišvengiamai atveda prie bankroto“...

Sėkmingą karjerą padarę žmonės jau seniai laiko prasto skonio ir primityvumo ženklų puikiai visiems žinomo posakio *pinigai nekvepia* vartojimą. Individų ir visuomenių gerovė, galia ir sėkmė šiandien įprastai matuojama universaliais teisingumo, sąžiningumo, lygių galimybių ir kt. kriterijais. Vienas svarbiausių profesinės etikos modulio mokymo tikslų – ugdyti mokinių etinį jautrumą, gebėjimą pajusti „blogą sėkmės kvapą“, „neprarasti gero vardo“ patekus į korumpuotą terpę.

Reputacija – ilgalaikis procesas, o ne statiškas visam laikui paveldėtas ar kitaip įgytas gražus daiktas, puošmena.

Profesinės garbės sąvoka apima daugiau nei tik rinkos ekonomikos dėsnių reguliuojamus piliečių santykius. Profesinė garbė reikalauja nesąlygiškai laikytis neformalių sutarčių (garbės žodžio). Ji neatsiejama nuo *moralinio įsipareigojimo* kaip priemonės apibrėžti, kurios sutartys galioja nepriklausomai nuo jų teisinio statuso. Profesinės garbės supratimas susijęs su *profesinės priesaikos* sąvokos analize, kuri atskleidžia asmens moralinio įsipareigojimo svarbą garbingai atlikti profesines pareigas susiklosčius net ir nepalankioms finansinėms ar socialinėms aplinkybėms.

Rinkos ekonomikos dėsniai veikia kitaip nei gamtos dėsniai, t.y. jie iš viso neveikia, jei rinkos ekonomikos pagrindu kuriantys visuomenę subjektai (piliečiai, organizacijos) nesupranta rinkos ekonomikos dėsnių ir priima sprendimus vadovaudamiesi natūraliais poreikiais (kurių pagrindas – instinktai), o ne kultūriniais interesais (ekonominiais, socialiniais, politiniais, etiniais, moksliniais ir pan.). Kompetentingi profesionalai kuria šiuolaikinių modernių valstybių įstatymus ir turėtų užtikrinti, kad rinkos ekonomikos ir demokratinės visuomenės dėsniai veiktų, tačiau be eilinių piliečių moralinių ir etinių įsitikinimų jų teisingumu ir solidarinių pastangų jie neveikia. Bandymai taikyti prievartą tik padeda įsigalėti biurokratizmui, vežėti represinėms struktūroms, kilti gilioms ekonomikos ir politikos krizėms. Šiuolaikinės modernios valstybės jau XX a. antroje pusėje suprato, kad yra būtina kurti sudėtingą daugiakultūrės ir liberalios visuomenės etikos sistemos infrastruktūrą, kuri padėtų skirtingų tautybių, religinių įsitikinimų ir politinių pažiūrų piliečiams sutarti, kurią dalykinę veiklą valstybė ir visuomenė turėtų skatinti, o kurios netoleruoti.

Šiuolaikinės visuomenės etikos infrastruktūrą sudaro profesinės etikos kodeksai, jų veiksmingumą kontroliuojantys komitetai ir (ar) komisijos; konsultantai, ekspertai, advokatai, kiti etikos pareigūnai, teikiantys informaciją etikos klausimais; etikos mokymo programos; verslo ar dalykinės (profesinės) etikos centrai; dalykinės etikos mokslinio tyrimo ir informacijos populiarinimo žiniasklaidoje struktūros vienijančios mokslininkus, konsultantus ir pareigūnus. Visa ši etikos infrastruktūra reikalauja didelių piniginių ir žmogiškųjų išteklių, todėl visuomenėje ji efektyviai veiks tik tada, kai visi į darbo rinką ir profesinės veiklos santykius išitraukiantys piliečiai turės būtinų žinių ir gebėjimų dalyvauti socialiai atsakingų dalykinės veiklos subjektų (piliečių ir organizacijų) veikloje.

Modulio paskirtis ir tikslai

Profesinės etikos modulis nagrinėja profesinės etikos kaip vienos iš svarbiausių taikomosios etikos šakų specifiką. Profesinė etika aptariama ne vien kaip mokslinė disciplina filosofinės etikos kontekste, o kaip normatyvinė profesinės veiklos reguliavimo svėrtų sistema ir kaip svarbus naujų mąstymo, elgesio, vertinimo modelių kūrimosi šiuolaikinėje visuomenėje veiksnys.

Profesinės etikos modulis svarbus vyresnių klasių mokiniams, kurie turi priimti vieną svarbiausių sprendimų, kuris darys įtakos jų tolesnio gyvenimo kokybei – pasirinkti profesiją, studijų kryptį, įgyvendinti savo didžiąją svajonę. Jaunuoliams svarbiausia nuspręsti ne tik *kuo* jie norėtų būti (moderni visuomenė leidžia bet kokio amžiaus žmonėms radikaliai keisti savo profesiją, mokytis visą gyvenimą), bet ir *kokie* norėtų būti. Šis pasirinkimas priklauso nuo to, kaip mokiniai pažįsta save, ar susiformavo gyvenimo vertybių sistemą ir jos darną užtikrinančius prioritetus, t. y. kiek mokiniai geba racionaliai ir argumentuotai mąstyti apie profesijos pasirinkimą ir profesinę sėkmę, kiek jų mąstymas organiškai integruotas į platesnį gyvenimo prasmės ir tikslų apmąstymo kontekstą.

Profesinės etikos pamokos sudarys galimybę iš naujo kelti filosofinės etikos klausimus ir juos apmąstyti konkrečiame kontekste, geriau suprasti etines problemas. Skatinama jų mokymosi motyvacija ir kokybė, mokiniai turės galimybę dar kartą paklausti savęs aktualių klausimų, pvz.: Kaip galima išsiugdyti ar pakeisti savo charakterį? Kokių kompetencijų, įgūdžių ir žinių reikia derinant norus ir galimybes? Ar esame atviri gyvenimo iššūkiams? Ar nusiteikę sąmoningai ir kryptingai valdyti gyvenimo pokyčius?

Ieškodami atsakymų į šiuos klausimus mokiniai įgis vertingų tolimesnėje jų profesinėje veikloje *kompetencijų ir gebėjimų*: priimti racionaliai pagrįstus ir emociškai įkvepiančius tobulėti sprendimus, pasirinkti efektyvias ir etiškai priimtinas sprendimų įgyvendinimo priemones.

Metodai

Ugdant emancipuotą mąstymą ir gebėjimą savarankiškai priimti profesinius sprendimus pirmoji nuostata – neprimesti kitiems savo nuomonės ir savo tiesos. Todėl turėtų mažėti „atsakinėjimo“ pamokoje, debatų, diskusijų, o augti *dialogo*, mokinių individualių ir grupinių *projektų* reikšmė. Aktyviai bendraudami ir *bendradarbiaudami* mokiniai skatinami kurti palankius ir garbingus tarpusavio santykius, suvokti saviraiškos ribas, patikrinti įgytas žinias, *mokytis vieni iš kitų*. Rekomenduojami *mokinių pažangos apmąstymų dienoraščiai*, kurie padės kiekvienam mokiniui stebėti, ką naujo ir svarbaus sužinojo, įsivertinti, ko išmoko ir kaip pasikeitė supratimas, o kokie klausimai lieka neatsakyti.

Moralinių nepriklausomo charakterio savybių ugdymo pagrindas – dialogas – galimas tik jo dalyviams esant lygiaverčiams, todėl *mokytojui tenka studijų proceso įkvėpėjo, skatintojo, vadovo*

vaidmuo. Tačiau dialogas būtų beprasmis, jei vyktų stingant informacijos, todėl neverta menkinti mokytojo kaip būtinos *informacijos pateikėjo* (per įvadinės ir apibendrinamąsias pamokų dalis) ir mokymosi koordinatoriaus vaidmens (skiriant namų darbus, konsultuojant, vertinant).

Dalyko turinys

Dėmesys turėtų būti skiriamas įvardyti ir kelti šias profesinės etikos problemas, analizuoti profesinės veiklos etinio vertinimo kriterijus:

- ❑ darbas ir profesija;
- ❑ profesinės veiklos vertybės ir principai;
- ❑ profesinė garbė ir prestižas. Profesijų vertinimo stereotipai. Kompetencijos apibrėžiančios garbingo profesionalo sampratą;
- ❑ neteisėtų ir neetiškų veiksmų demaskavimas („švilpuko pūtimas“). Demaskavimas ar skundimas;
- ❑ profesinės etikos kodeksai;
- ❑ interesų konfliktai profesinėje veikloje;
- ❑ korupcijos priežastys ir esmė etikos požiūriu;
- ❑ politinių partijų, valstybės institucijų ir tarnybų, nevyriausybinių organizacijų, žiniasklaidos ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimas kuriant, realizuojant ir palaikant profesinės etikos standartus.

Diagnostinė įvadinės pamokos užduotis

Sudėtingesnio kelio ieškojimas

gali būti pats trumpiausias kelias, siekiant tikslo

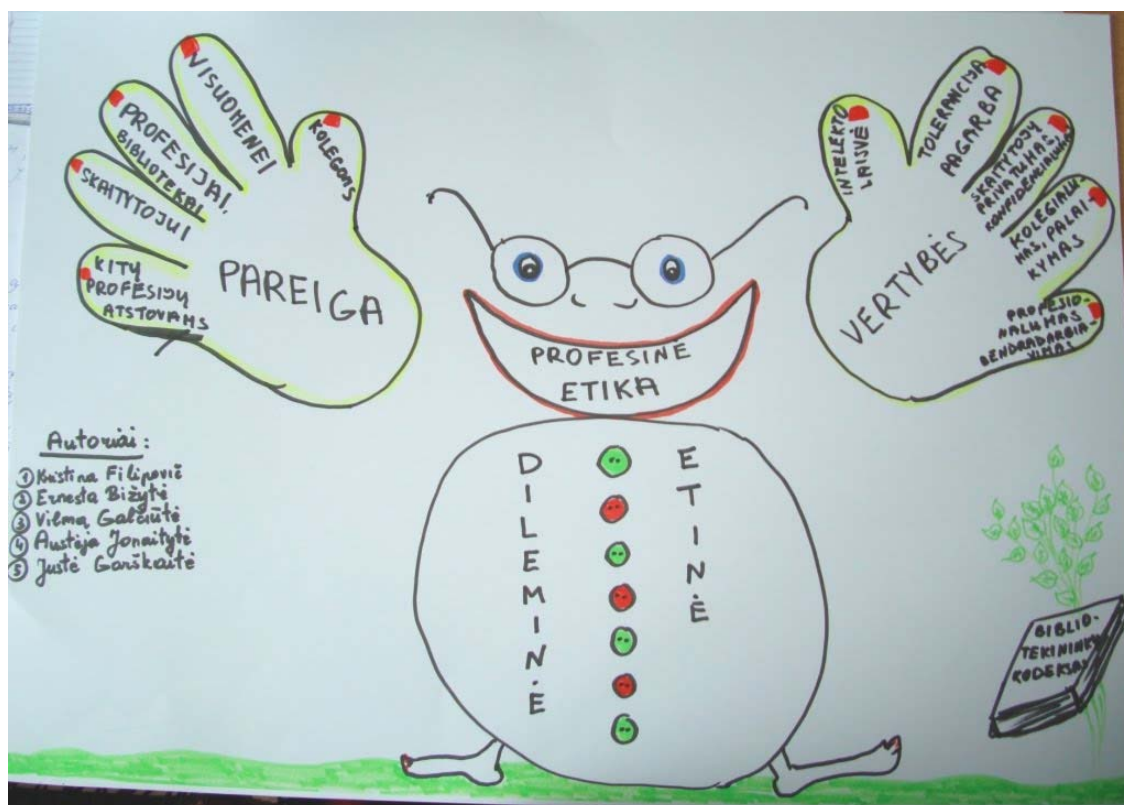
motyvuoak. one.lt

Grupėmis (po 3–4 mokinius) aptarkite šiuos klausimus:

- Už kokią veiklą mane daugiausia giria tėvai, mokytojai, draugai? Ar jų teigiami vertinimai sutampa su manaisiais?
- Kuri veikla man sekasi be ypatingų pastangų?
- Ką darau savo noru ir entuziastingai?
- Ką dirbu norėdamas išreikšti save, o ne pasiekti konkrečių rezultatų?
- Ar visada pasiektas tikslas man teikia pasitenkinimą?
- Ar teko (ir kada) spręsti dilemą: ar visos priemonės geros, siekiant užsibrėžto tikslo? Kuo vadovavausi rinkdamasis priemones?

Baigę darbą grupėse aptarkite bendruosius klausimus:

1. Kas sieja veikiančiojo ir aplinkinių veiklos pobūdį, tikslus, rezultatus, jų siekimo priemones ir veiklos vertinimą?
2. Kas lemia, ar konkreti veikla turės įtakos ne tik praktiniams tikslams ir rezultatams, bet ir saviraiškos bei savęs tobulinimo tikslams?

VU Bibliotekininkystės ir informacijos studijų studentų profesinės etikos „savokų žemėlapis“ pavyzdys

2.2. Modulio *Šeimos etika* aktualumas

Modulio paskirtis

Programa skirta 11 arba 12 klasės mokiniams. Tai dvejojo – aprašomojo ir normatyvinio – pobūdžio kursas. Siekiant atsakyti į klausimą, *kuo šeimos etika skiriasi nuo kitų šeimotyro ir lytinio ugdymo disciplinų*, įvade šeimos etika analizuojama kaip *aprašomoji* ir *normatyvinė* etikos sritis. Plėtojama mokinių pažinimo kompetencija.

Metodologiniai *Šeimos etikos* kurso pagrindai – tarpdiscipliniškumas ir holistinis požiūris į šeimą. Skatinamos mokinių nuostatos: saviraiška, pagarba, atsakomybė, tolerancija, dialogas ir kritinis mąstymas.

Tikslas. Mokant šeimos etikos, siekiama ugdyti visapusišką mokinių požiūrį į šeimą, pasitelkiant jų patirtį, naujas žinias ir kritinį mąstymą.

Uždaviniai

- Susipažinti su šeimos fenomenu plačiame istoriniame, kultūriniame, socialiniame kontekste;
- Ugdyti sąmoningą apsisprendimą kurti darnią šeimą;
- Permaštyti dorovinių šeimos vertybių prasmę ir aktualumą žmogaus gyvenime;
- Įžvelgti šeimos kaip asmens saviraiškos terpės galimybes;
- Aptarti ir įvertinti šeimos institucijos pokyčius.

Modulio turinys

Siekiant ugdyti *pagarbos, tolerancijos, atsakomybės* nuostatas ir *kultūrinius* bei *socialinius* gebėjimus, **šeima** analizuojama **kaip unikalus sociokultūrinis fenomenas, kaip institucija:**

- Šeimos samprata.
- Šeimos formos.
- Istorinė lietuvių šeimos raida, lietuvių šeimos tradicijos ir papročiai, tradicinės šeimos tarpusavio santykiai.
- Šeima kaip vertybė.
- Etiniai valstybinės šeimos politikos aspektai.
- Santuokos formos (monogamija, poliandrija, poliginija). Santuokos motyvai. Partnerio pasirinkimas.

Siekiant, kad mokiniai įsisąmonintų, jog šeimos gyvenimas grindžiamas meile, ir įvertintų meilės reikšmę šeimos ir atskiro asmens gyvenimui, analizuojamos **Šeimos ir meilės** temos:

- Meilės formos ir raiškos būdai.
- Meilės modeliai ir dimensijos.
- Intymumas.
- Geismas.
- Draugystė.
- Ištikimybė.
- Įsipareigojimas ir kt.

Siekiami ugdyti asmenines, socialinę ir komunikavimo kompetencijas remiantis etika, analizuojamos šios **šeimos funkcijos**:

- reprodukcinė ir ugdomoji;
- ūkinė ir ekonominė;
- bendravimo;
- rekreacinė.

Skatinama aptarti viešumoje vis dažniau pasigirstančias nuomones, kad *šeima žlunga* ar kad *šeima įvairėja*, mokiniai galėtų analizuoti ir kritiškai įvertinti šiuos šeimos kitimo požymius ir veiksnius:

- Šeima globalizacijos kontekste.
- Šeimos deinstitutionalizacijos priežastys ir padariniai.
- Individualizacijos ir emancipacijos įtaka šeimos kaitai.
- Santuokų mažėjimas, kohabitacija.
- Skyrybos.
- Pakartotinės santuokos.
- Gimstamumo mažėjimas.
- Atotolio (tarptautinės) šeimos.

Šeimos etikos įvadinės pamokos diagnostinė užduotis

Tema: *Šeimos institucija: idealai ir realybė.*

Tikslai

- Išsiaiškinti įvairius mokinių požiūrio į šeimos instituciją aspektus.
- Sužinoti mokinių mėgstamus mąstymo būdus.
- Nustatyti mokinių gebėjimus diskutuoti, argumentuoti, apibendrinti, išklausti, laikytis žaidimo taisyklių ir t. t.

Metodai

Darbas „dūzgiančiomis“ grupėmis:

- 1) 6 grupės nariai gauna po skrybėlę ir instrukciją (1 priedas). Jie diskutuoja grupėje, o diskusijos rezultatus užrašo į lentelę (2 priedas) ir pristato kitoms grupėms ir (arba) atiduoda mokytojui;
- 2) 6 (4) grupės gauna po skrybėlę ir instrukciją (1 priedas). Jie diskutuoja tam tikru būdu, pvz., visa grupė dėvi geltoną skrybėlę ir ieško teigiamų šeimos institucijos bruožų, vėliau diskusijos rezultatus pristato kitoms grupėms.

Patarimas: jei mokiniai negauna jokios dalimosios medžiagos su faktais, mokytojas pats gali užsidėti baltą skrybėlę ir supažindinti mokinius su statistika, šeimos tyrimais (pvz., žr. skaidres *Šeimos funkcijos*) ir pan. Mokytojas, apibendrinamas pamoką, gali pasimatuoti mėlyną skrybėlę. Kitas būdas – mokiniai pasisako individualiai, tačiau prieš pasisakydami turi užsidėti pasirinktą skrybėlę.

Priemonės

- 6 spalvotos skrybėlės (tikros ar iškirptos iš popieriaus (galima panaudoti 3 priedą), jei nėra skrybėlių, galima naudoti spalvotus lapelius, pieštukus ir t. t.
- Instrukcijos, ką kiekviena skrybėlė reiškia (1 priedas).
- Lentelės (2 priedas).

Skrybėles taip pat galima panaudoti:

- tyrinėjant problemą;
- rengiant pranešimą;
- rašant rašto darbą ir t. t.

De Bono skrybėlės

- **Balta skrybėlė.** Ji simbolizuoja faktus, todėl mąstant apie problemą užsidėjus baltą skrybėlę reikia galvoti tik apie konkrečius faktus ir patvirtintą informaciją. Tai gali būti statistika, duomenys, kokių nors ekspertų nuomonės (bet svarbu, jog ne paties mąstytojo nuomonė) – tam, kad būtų galima susidaryti kuo objektyvesnį vaizdą. Dar ne pro šalį pagalvoti, kiek duomenis patikimi, ar jie nepasenę (ir ar iš viso gali būti pritaikomi šiai konkrečiai problemai spręsti).

- **Raudona skrybėlė.** Ji simbolizuoja jausmus, nuojautą. Svarbiausia, kad nereikia aiškinti, kodėl nuojauta sako taip ar anaip, tiesiog reikia ją konstatuoti. Pvz., jeigu manoma, kad šeima yra vertybė (ar šeima yra atgyvena), tai užtenka tai pasakyti ir nesigilinti, kodėl taip manoma. De Bono teigia, kad Vakarų kultūroje vyraujantis racionalumo kultas verčia žmones kažkaip bandyti pateisinti jausmus bei nuojautą, bet dažnai tas pateisinimas gali būti ir ne visai teisingas. Todėl geriau tiesiog paprastai ir įvardyti, kad vienas ar kitas problemos sprendimo būdas neatrodo patraukliai, arba kaip tik atvirkščiai – nuojauta kužda, kad viskas bus gerai.

- **Juoda skrybėlė.** Tai standartinis vakarietiškas kritinis mąstymas, kai kiekvienam problemos sprendimui stengiamasi sugalvoti trūkumų ir pamąstyti, kas gali būti blogai. Paprastai kritikuoti lengviausia, nes visoje Vakarų kultūroje kritinis mąstymas labiausiai gerbiamas, todėl gerai išvystytas.

- **Geltona skrybėlė.** Ji simbolizuoja teigiamus problemos sprendimo aspektus. Kai žiūrima į problemą teigiamai, galvojama tik apie teigiamus rezultatus, prognozes ir t. t. Gerai apgalvoti teigiamus dalykus lygiai taip pat svarbu, kaip ir išlavinti kritinį mąstymą, tam kad būtų galima susidaryti darnų vaizdą.

- **Žalia skrybėlė.** Ji simbolizuoja fantaziją. Mąstant apie problemą užsidėjus žalia skrybėlę galima prisigalvoti bet kokių, net fantastiškų ir pačių kvailiausių sprendimo būdų. Svarbu, kad apie juos būtų gerai pagalvota, atsiribojant nuo kritikos. Žalia skrybėlė – tai tarsi minčių audra, kai neatmetama nei viena idėja, asmuo, dėvintis žalia skrybėlę, skatinamas fantazuoti.

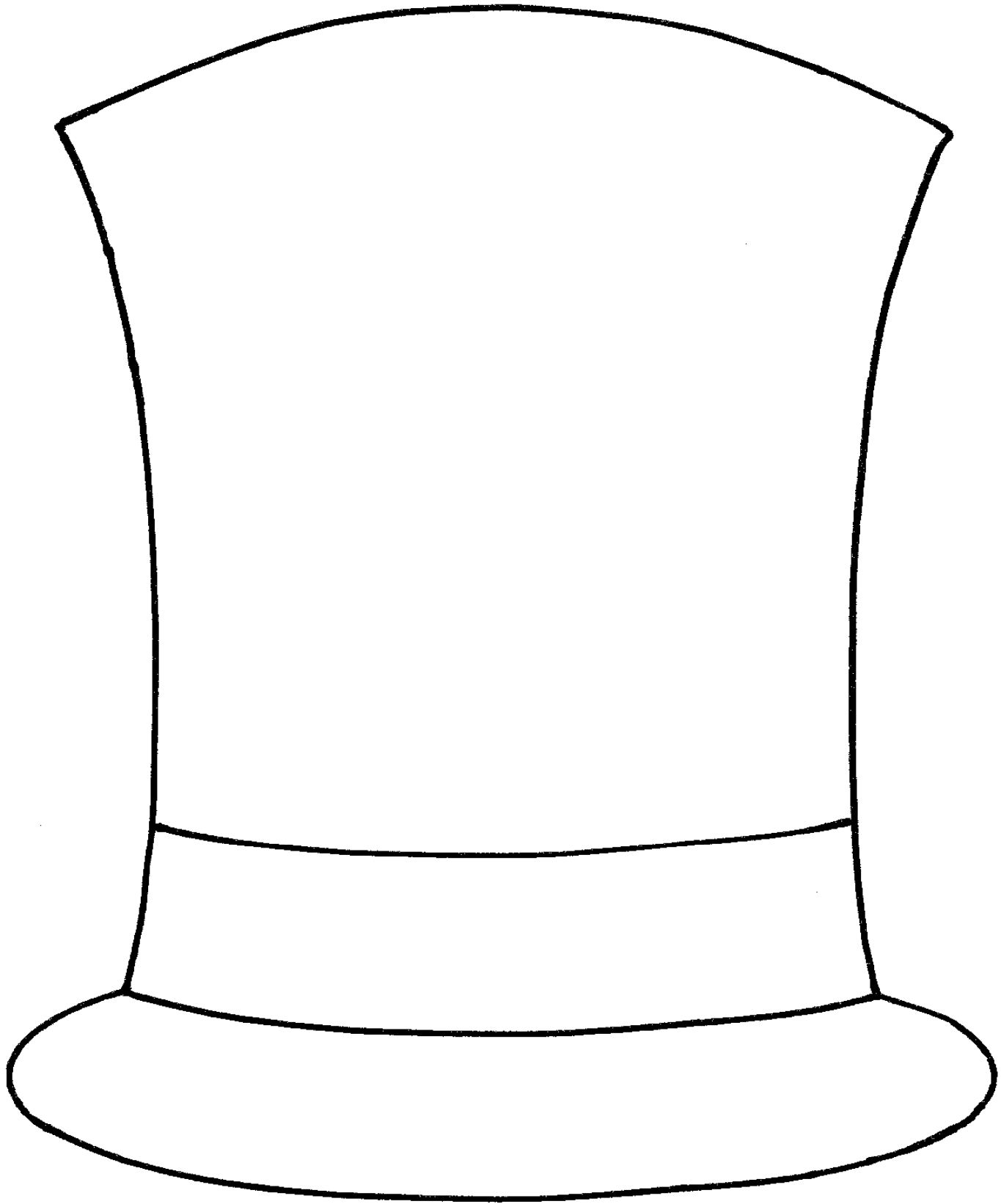
- **Mėlyna skrybėlė.** Ji simbolizuoja problemos sprendimo paieškos eigos apmąstymą: gal turime per daug juodos skrybėlės argumentų ir reikia užsidėti geltoną skrybėlę, o gal reikia grįžti prie žalios skrybėlės ir sugalvoti naujų idėjų, o gal tiesiog trūksta baltos skrybėlės faktų, kurių reikėtų rasti. Mėlynoji skrybėlė yra tarsi dirigentas ir sprendimo paieškos vadovas.

Pagal: Butkienė G., Kepalaitė A. *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai, 1996.
De Bono E. *Mąstyk kitaip: šešių kepurėlių metodas*. Vilnius: Alma litera, 2008.

..... ŠEIMOS INSTITUCIJA (Šeima) ..... (įrašyti vietoje daugtaškių)

Skrybėlė	(Pa)aiškinimas	Galvokite apie...	Pagrindiniai klausimai	Atsakymai*
Balta skrybėlė	<ul style="list-style-type: none"> • Patikrinta, naujausia informacija • Faktai • Neutrali informacija 	Popieriaus lapą	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kokios informacijos turime apie ..... ? 2. Kokios informacijos apie ..... trūksta? 3. Kur galima rasti trūkstamą informaciją? 	
Raudona skrybėlė	<ul style="list-style-type: none"> • Emocijos • Jausmai • Nuojauta • Intuicija • Patinka–nepatinka 	Liepsną ir šilumą	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ką jaučiate, galvodami apie .....? 2. Kas jums ..... patinka? 3. Kas jums ..... nepatinka ? 	
Juoda skrybėlė	<ul style="list-style-type: none"> • Vakarietiškas kritinis mąstymas • Trūkumai • Klaidų prevencija 	Griežtą teisę	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ar ..... reikalinga? 2. Ar ..... veiksminga? 3. Kokios ..... problemos? 4. Kokie pavojai gresia ..... ? 	
Geltona skrybėlė	<ul style="list-style-type: none"> • Teigiami aspektai • Viltis • Optimistinės prognozės 	Saulės šviesą	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kokie teigiami ..... aspektai? 	
Žalia skrybėlė	<ul style="list-style-type: none"> • „Aktyvi“ skrybėlė • Kūrybinis mąstymas • Fantazija • Pasiūlymai 	Žolę, medžius, augimą	<p>Klausimai, susiję su...:</p> <ul style="list-style-type: none"> • naujomis idėjomis, • pasiūlymais, • alternatyvomis, • naujais sprendimais 	
Mėlyna skrybėlė	<ul style="list-style-type: none"> • Apibendrinimas • Apmąstymas • Galvojimas apie galvojimą 	Mėlyną dangų (virš planetos), orkestro dirigentą	<p>Kur mes buvome? Kur mes esame? Koks kitas žingsnis? Ir t. t.</p>	

Pastaba: atsakymus patogiau rašyti ant didesnio popieriaus lapo, nebent norima gauti labai koncentruotą informaciją.

2.3. Modulio *Etika ir kinas* aktualumas

Kaip per etikos pamokas panaudoti kiną?

Kino aktualumas

Šiuolaikinis gyvenimas yra neatsiejamas nuo vaizdinės kultūros, kurios kalba turi savitą perskaitymo metodiką, reikalauja išmanyti judančio vaizdo kodus, ja lengviau, įtaigiau ir sykiu įmančiau derinti žodį ir vaizdą. Judančio vaizdo technologijos skverbiasi į visas šiuolaikinio bendravimo ir informacijos sritis: viešąją erdvę (per ekranus rodomos informacinės, mokomosios ar pramoginės laidos), taip pat kasdienio asmeninio, vartojamojo ir mokomojo gyvenimo erdvę (televizoriai, kompiuteriai, fotoaparatai ir filmavimo technika).

Taip pat gyvenimas neatsiejamas nuo etinių problemų, nuolatinių moralės kolizijų sprendimo. Kiekvienas privatus ir viešas asmens judesys reikalauja apsispręsti, pasirinkti, prisiimti atsakomybę.

Natūraliai kyla įvairių klausimų. Pavyzdžiui, ko galime pasimokyti iš kino, kaip turime vertinti kiną? Kokią žinią jis mums siunčia? Gal ką nors propaguoja ar indoktrinoja? Gal atskleidžia gyvenimo realybę, moko stereotipinių situacijų ir kaip išvengti nepageidaujamų ar sulaukti norimų rezultatų? Gal gydo, o gal luošina, o gal tiesiog moko estetikos?

Galima numanyti, kad įmanomi tiek teigiami, tiek neigiami atsakymai į šiuos klausimus. Kokios įtakos filmas turės asmeniui, priklausys ne tik nuo filmo, bet ir nuo asmens nuostatų ir pasirengimo jį žiūrėti, t. y. nuo jo gebėjimo išvelgti svarbius gyvenimo dalykus.

Kinas kaip malonumas ir kaip prasmų paieškos

Turbūt visi sutiks, kad geras kinas – didelis malonumas: grožimasi vaizdais, kurie įsitraukiami į siužetą, tampama įvykių dalyviu, stebimasi labai įvairiais: nuo labai nuoširdžių iki nepaprastai piktavališkų, charakteriais, sužinoma naujos ir smalsumą žadinančios informacijos. Tačiau malonumas tėra tik viena potyrio dalis. Žiūrint filmą, keičiasi asmens santykis su realybe. Filmas ne visuomet teikia malonumą, kartais atvirksčiai – pasišlykštėjimą, tačiau visada veikia žiūrovo psichiką ir jausmus, nes: 1) pernelyg tapatinamasi su filmo herojais, pernelyg tiesmukai gretinamas realus ir vaizduojamas gyvenimas, 2) dėl įsisąmoninamų prasmų atsiveria giliausi, netikėčiausi, slėpingiausi realybės klodai. Antra priežastis yra kur kas rimtesnis ir vertingesnis argumentas žiūrėti kiną. Juk suprantama, kad kinas – tai kūryba, režisieriaus pozicija, o ne gyvenimo atspindys, nebent tai būtų dokumentika. Žiūrėjimas, siekiant suvokti filmo esmę, reikalauja daugiau pastangų ir dėmesio. Taigi edukacijos, naudojant kiną, tikslas – išmokyti žiūrovą dėmesingai „skaityti“ filmo tekstą, tirti režisieriaus pasakojimą kaip kūrybą, skirtą pranešti žiūrovui kažką svarbaus, užuot labai įsijautus ir perėmus personažų nuotaikas, patiriant svetimą istoriją. Ar bus išgirsta ir pamatyta kažkas svarbaus taip, kaip norėjo autorius, ar kitaip – savitai, pagal

kiekvieno žiūrovo brandą, – ne taip svarbu. Pakanka, kad žiūrint filmą žadinama žiūrovo sąmonė, verčiama klausti, komentuoti, mintyse kurti dialogą su paskirais filmo herojais ar jo režisieriumi.

Kinas kaip sąvokinis ir vaizdinis mąstymas

Daugelį metų buvo įprasta mokomąjį tekstą suvokti tik kaip žodžių tekstą, nors mąstymas gali būti ir vaizdinis, ir simbolinis. Šiandienė technologijų kultūra visuomenę orientuoja į vaizdinį mąstymą, kurio raida žmonijos istorijoje unikali.

Juk jei archajiškos tautos žmonės vaizdą skaitė linijiškai, t. y. žiūrėdami atviruką ar filmą, veiksmo tąsos ieškojo už vaizdo, pasukdami galvą (McLuhan, 2003), pramonės karta vaizdą skaitė linijiškai, informaciją dėliodami sąmonėje, tai naujoji technologijų karta, regis, vis mažiau geba mąstyti linijiškai, skaityti informaciją chronologiškai, versti puslapį po puslapio. Nuo linijinio mąstymo pasukta link simultaniinio (Sodeika, 2009). Skaitovas mieliau žvelgia į vieną šaltinę, kuriame gali rasti įvairios informacijos, ją kaupia priklausomai nuo to, kokios informacijos jam reikia, arba kuria savo vaizdinius iš atskirose erdvėse esančių ir labiausiai akį traukiančių informacijos fragmentų. Tie fragmentai gali būti ir žodžiai, ir vaizdai. Sąvokų ar vaizdų teksto skaitymas ir mąstymas tuo pačiu metu vyksta keliomis kryptimis, netolygiai įvykių laiko ir erdvės prasme. Geriausias to pavyzdys – įvairus darbas kompiuteriu. Panašus principas taikomas ir šiuolaikiniam kinui, naudojančiam daug modernių technikų, leidžiančių vienu žvilgsniu matyti įvairias perspektyvas (pvz., viename kadre rodyti kelis skirtingus veiksmo planus), kuriant skirtingus žanrus (animaciją, dokumentiką, kompiuterinę grafiką, vaidybą) jungiantį ir įvairesnę kiną, kuriant trumpametražius filmus, kuriuos žiūrint reikia greitai „perjungti“ sąmonę. Gebėjimas mąstyti fragmentiškai, dėliojant savitą minčių mozaiką, gebėjimas mąstyti keliomis kryptimis – modernių vaizdo technologijų vartojimo padarinys ir ateities kūrėjų iššūkis.

Kuriant klasikinį kiną nebuvo naudojama tiek daug modernių technologijų, buvo verčiamasi kitomis priemonėmis siužeto laiko ir erdvės kaitos subtilybėms, įvairovei pabrėžti. Tradiciškai vaizdinio teksto siužetas yra paremtas pasakojimu (naratyvu), kuris kuriamas perpinant laiką, herojui prisimenant ir perpasakojant įvykius, o režisieriui savo ruožtu siužetą kuriant taip, kad būtų pabrėžiama intriga, kulminacija, pasakojama istorijos esmė, o ne chronologija. Režisieriaus papasakota istorija laiko prasme susidėlioja linijiškai, nors herojai ją galėjo pasakoti atvirkščiai, su pertrūkiais, fragmentiškai. Dažnos istorijos privalumas yra tas, kad jos yra daugiaplanės, netikėtos, paslaptingos. Tai pasiekama ne tik perpinant skirtingus laikus ir erdves, bet ir įvairiomis estetikos priemonėmis, tarp kurių didelis vaidmuo tenka spalvai, formai, ypač – vaizdo metaforoms, kurių prasmės ir laukai nesuderinami, todėl jos dar sustiprina nuostabą dėl pačių netikėčiausių dalykų galimumo. Toks pasakojimo metodas nuo seno gana sėkmingai realizuojamas ir literatūroje, nors

kuriant filmą yra kur kas daugiau priemonių tuo būdu sukurti įtaigų efektą. Vaizdo priemonės šiuolaikinei sąmonei tampa ypač priimtinos ir suprantamos.

Didesnis informacijos kiekis per mažesnį laiko tarpą

Vaizdas leidžia išsamiau, plačiau pažvelgti į įvykių, perduodamą informaciją ir padaryti tai kur kas greičiau: kinas gali trukti nuo kelių minučių iki poros valandų, o per šį laiką gali būti parodyta daugybė įvykių ar neįtikėtinų istorijų. Tradicinis kinas trunka iki dviejų valandų. Tai leidžia parodyti ilgiausius šimtmečius trunkančias istorijas, apimančias įvairius pasaulio kraštus, nors kartais režisieriai renkasi visai atvirkščią sumanymą – rodomai istorijai skirti vos vieną dieną ar tik dalį jos ir tik vieną apibrėžtą erdvę ar patalpą. Toks kinas rečiau sulaukia didelio susidomėjimo. Tačiau jei tai yra autorinis, o ne populiarusis prodiuserinis kinas (pvz., Larso von Triero *Dogvilis*), sėkmė galima.

Daugeliui žinomi daugybę valandų trunkantys serialai, kurie paprastai kuriami istoriniams įvykiams prisiminti. Tai gali būti įvairios sagos, pasakojimai apie garsių kultūros ar meno asmenybių gyvenimus bei valstybių istorijas, grindžiami tikrais ir pramanytais faktais, ar paprasčiausios meilės ir nuotykių istorijos. Perduodamos informacijos gausa ne visuomet yra proporcinga kino trukmei. Ypač populiarėja trumpametražis filmas, kurio paskirtis – ne perduoti faktinę informaciją ar nuosekliai papasakoti istoriją, o pateikti originalią idėją. Daugelis rodomų dalykų – tik užuominos, apie kurias galima toliau mąstyti. Užuo išbaigus mintį, siekiama tik suteikti postūmį, tarsi užminti mįslę žiūrovui.

Istorijos faktus atspindinčių dokumentinių filmų paskirtis kita – svarbu teikti objektyvią informaciją, autentiškus liudijimus. Taip pat svarbu atkurti istoriją, budinti tautos ar žmonijos sąmonę, nepamirštini ir edukaciniai tikslai, kurių pasiekti galima kuriant ir trumpametražius, ir tradicinius filmus.

Temų ir laiko planavimas: modulis apima vienus mokslo metus (32 val.)

1 val. – įvadinė pamoka.

12 val. – filmų ištraukų (per vieną pamoką žiūrima viena, 20 min., ištrauka) peržiūra ir trumpas aptarimas. 11 filmų pagal programą ir 1 pasirinktinai pagal klasei aktualią tematiką.

12 val. – matytų filmų ištraukų analizė ir interpretacija (kita pamoka po peržiūros).

3 val. – rašto darbai – esė (semestro pabaigoje).

1 val. – kūrybiniai darbai – scenarijų kūrimas ir jų ekranizacija – užduoties formulavimas, galimybių realizuoti aptarimas ir susitarimas dėl siekiamo rezultato.

2 val. – kūrybinių darbų peržiūra ir aptarimas.

1 val. – kurso apibendrinimo ir įsivertinimo (refleksijos) pamoka.

Metodai

- Informacinis pasakojamasis metodas, kai mokytojas pateikia svarbią medžiagą, reikalingą temai suprasti (pirma pamoka, įvadinės ar apibendrinamosios kitų pamokų dalys).
- Filmų peržiūra (20 min. per vieną pamoką).
- Diskusija apie filmo ištrauką (idėja, priemonės idėjai reikšti, siužetas, nuotaika, charakteriai).
- Analitinis ir interpretacinis metodas, kai siekiama išsiaiškinti herojų charakterių ypatumus, moralines dilemas, kino ir atitinkamo romano, kino ir filosofinio teksto analogijas.
- Esė – rašto darbas pagal užduodamą temą (iš vieno filmo, dviejų filmų lyginimas, filmo ir filosofinio teksto ar romano lyginimas).
- Kūrybiniai darbai – kuriamas trumpo filmo scenarijus ir, jei yra galimybė, montuojamas filmas (panaudojant animaciją, dokumentinę ar kitą filmuotą medžiagą, įgarsinant, parenkant muziką). Skiriama namų darbams.
- Publicistinių, filosofinių ir literatūros tekstų, interneto svetainių medžiagos skaitymas filmo ištraukai suprasti.
- Trumpi pranešimai pasirengta tema.
- Filmų ištraukų analizė ir kūrybinių darbų į(si)vertinimas.

Vertinimas

Kaupiamasis vertinimas. Atsiskaityti pateikiami keli darbai, kurių didžiausia įvertinimo suma yra 10 balų, mažiausia (reikalinga įskaitai gauti) – 5 balai.

1. Kūrybinis darbas – daugiausia 2 balai.
2. Pranešimas – daugiausia 1 balas.
3. Esė – daugiausia 4 balai.
4. Dalyvavimas diskutuojant, analizuojant ir interpretuojant per pamokas – daugiausia – 3 balai.

Diagnostinis vertinimas. Mokinių pasiekimai – žinios, supratimas ir gebėjimai – vertinami pateikiant diagnostines užduotis modulio programos mokymo pradžioje ir pabaigoje. Kiekviena užduotis vertinama pagal kriterijus atitinkama taškų suma, išvedamas bendras balas dešimtbalėje sistemoje.

Diagnostinė įvadinės pamokos užduotis

Grupėmis (po keturis mokinius) aptarkite kurį nors vieną matytą lietuvišką ar užsienio filmą – žinomo romano ekranizaciją. Palyginkite filmą ir romaną keliais aspektais: romano ir filmo pavadinimas, autorius, pagrindinė idėja; kuri meno rūšis (kinas ar literatūra) jums atrodo įtaigesnė, perteikiant idėją; kaip ir kiek skiriasi tos pačios idėjos interpretacija romane ir kine; ar kino ir romano herojų charakteriai yra vienodi.

Pavyzdys

L. Visconti filmas *Svetimas* (pagal A. Camus romaną *Svetimas*)

Tema: laisvė ir atsakomybė (**Aš ir Mes** temų grupė, nors galima analizuoti ir **Aš ir Tu** santykio aspektu).

Skiriama dviem pamokoms, per trečią pamoką šia tema rašoma esė (viena iš keturių pasiūlytų temų semestro pabaigoje).

1 pamoka

1. Trumpa įžanga į filmą (10 min.): pristatomas filmas, režisierius, filmo žanras – autorinis kinas pagal romaną (ekranizacija), atitinkamas A. Camus romanas, pagal kurį sukurtas filmas. Trumpai papasakojamas filmo siužetas ir nurodoma, kokia ištrauka bus žiūrima.
2. Žiūrima ištrauka apie antrą po motinos mirties Merso dieną, kurią jis praleido paplūdimyje kartu su drauge Mari, ir teismą bei įkalinimą. Ištrauka baigiasi Merso priešmirtiniu monologu. Pateikiama tema, į kurią reikia sutelkti dėmesį žiūrint ištrauką, – *laisvė ir atsakomybė*, tiksliau – gyvenimo džiaugsmas kaip laisvė atsiverti išgyvenamai akimirkai ir atsakomybė už poelgius (paties suvokta ir kitų priskiriama) Žiūrima 20 min.
3. Aptarimas vyksta per tą pačią pamoką, pažiūrėjus ištrauką. Diskusijos klausimai: koks laikotarpis vaizduojamas filme; kokia šalis, vieta; kokia filmo nuotaika; kas yra pagrindiniai veikėjai; kuo jie gyvena; kas juos sieja; kodėl pagrindinis herojus teisiamas ir kodėl jis atmeta kunigo palaiminimą; ar galima pateisinti Merso argumentus? Diskusija vyksta 12 min.
4. Galimi namų darbai:
  - prisiminti A. Camus romano idėją, pagrindinio veikėjo Merso istoriją;
  - perskaityti pagrindines filosofų mintis apie laisvę ir atsakomybę, teikiamas J. Baranovos vadovėlyje *Filosofinė etika. Gyvenimo prasmė* (XII kl.);

- perskaityti J. Baranovos monografijos *Filosofija ir literatūra: priešpriešos, paralelės, sankirtos* („Tyto alba“, 2006, p. 125–143) apie A. Camus filosofiją (ši darba galima skirti vienam iš mokinių, kad jis kitai pamokai parengtų trumpą pranešimą).

2 pamoka

Filmo ištraukos analizė – interpretacija vyksta pagal duotą temą. Mokytojas turi aiškiai apsibrėžti, kokias kompetencijas ugdo, ir pagal tai vadovauti diskusijai ir neleisti pernelyg nukrypti į kitas temas.

Ugdomos kompetencijos: kognityvinė (sužinoti ir suprasti), socialinė ir kultūrinė (bendrauti ir bendradarbiauti su kitaip manančiais), bendravimo (reikšti savo mintis ir įsiklausyti į kitų mintis).

Ugdomos vertybinės nuostatos: atsakomybė (už ir prieš save, kitą), kito supratimas ir empatija, kritiškumas.

1. Pranešimas apie A. Camus filosofiją (pagal A. Camus romaną *Svetimas* ir pagal J. Baranovos monografiją) arba, jei visi skaitė, drauge su visais aptariama, kaip gali būti suprantamas Merso charakteris.
2. Trumpai pasakojama žiūrėta ištrauka.
3. Ištrauka analizuojama ir interpretuojama klasėje, pasisakant, išdėstant savo argumentus, atsakant į šiuos klausimus:
  - Kuo gyvena pagrindinis veikėjas Merso. Kas jam rūpi? Kas jį domina? Koks jo santykis su savimi ir aplinkiniais: Mari, mirusia mama, draugu Reimonu?
  - Kodėl teisiamas Merso? Kuo jis kaltinamas?
  - Kaip kaltinimus priima Merso? Ar jis suvokia savo kaltę?
  - Kodėl Merso nepriima kunigo kvietimo atgailauti ir prieš mirtį susitaikyti su Dievu?
  - Kaip Merso pasitinka mirtį?
  - Kaip laisvės ir įkalinimo dilemą sprendžia režisierius ir kaip romano autorius?
  - Kaip fizinės laisvės praradimą režisierius sieja su vidine laisve?
  - Jei A. Camus filosofija yra vadinama absurdo filosofija, kaip apibūdintumėte L. Visconti *Svetimo* interpretaciją? Ar juntamas gyvenimo absurdas? Kodėl?
  - Paanalizuokite paskutinį Merso monologą ir norą atsiverti „švelniam visatos abejingumui“.
  - Kokius savo kontrargumentus pateiktumėte A. Camus ir L. Visconti dėl požiūrio į gyvenimo prasmę, fizinę ir vidinę laisvę, atsakomybės pojūtį?
  - Kaip manote, kokios stipriosios filmo pusės, t. y. ką geriau pavyko perteikti L. Visconti nei A. Camus? Kodėl?

Klausimus galima surūšiuoti ir papildyti pagal ugdomas kompetencijas. Pvz., daugiau užduoti klausimų apie bendravimą (Kaip jis vyksta? Kodėl veikėjai taip skirtingai bendrauja, nuo ko tai priklauso?) arba apie sociokultūrinius skirtumus (vyrų ir moterų, baltųjų ir arabų, tikinčiųjų ir netikinčiųjų, jaunų ir senų), užduodant šiuos klausimus: ką šie skirtumai lemia; ar jie esminiai santykiams susiklostyti; ar režisieriui buvo svarbu tai pabrėžti?

Temos vertinimas

Pasisakymai per diskusijas, logiški ar įdomūs argumentai, originalios išvalgos – daugiausia 3 balai.

Esė – daugiausia 4 balai (semestro pabaigoje).

Pranešimas – daugiausia 1 balas.

2.4. Modulo *Katalikybė ir pasaulio religijos aktualumas*

Gyvename globalioje, įvairioms kultūroms atviroje visuomenėje. Kultūrų įvairovė leidžia susitikti ir bendradarbiauti, o ne atsiriboti, priešintis vieni kitiems. Ši modulo programa padės nukeliauti į kitas civilizacijas, suprasti pasaulio religijų dvasinės patirties aspektus, mokytis gerbti vienas kitą priimant egzistuojantį kitoniškumą ir suvokti žmogaus vertybių visuotinumą. Tai tarpdalykinės integracijos modelis, kai mokomasi įvairiais lygmenimis: religiniu, kultūriniu, lingvistiniu, istoriniu, meniniu analizuoti klausimus. Norint kurti civilizacijos ateitį, reikia pažinti didžiąsias pasaulio tradicijas ir krikščionybės vertę, būti solidariems rūpinantis kultūrinėmis ir religinėmis vertybėmis.

Tarpreliginis ir kultūrų dialogas įmanomas, kai žmonės pasirenge ne tik pažinti religijas, kultūras, bet ir siekia atvirumo susitikdami, gerbia kito žmogaus įsitikinimus, vertybes, tradicijas. Užsimezga stipraus ir silpno, turtingo ir vargšo dialogas. Tarpreliginio ir kultūrų dialogo prielaida yra teisingi ir pagarbūs santykiai, taikūs tikslai ir kilnūs motyvai, troškimas dalytis ir kurti. Per tikybos pamokas bus galima mokytis ir įgyti dialogo, diskusijų, situacijų analizės ir refleksijos gebėjimų.

Šio modulo programa padės jaunimui atrasti krikščionybę ir pagilinti žinias apie ją. Kiekvienas žmogus pirmiausia turėtų didžiutis savo tautos tikėjimu ir kultūriniu paveldu. Turėtume išmokti gerbti tai, kas esame. Šis kursas grindžiamas ekumenizmo principu, širdžių atsivertimu, krikščionių bendruomenių pažinimu. Visa tai padeda tirti mūsų tikėjimo praeities atminimą ir išskaistinimą. Sieksime atrasti krikščionių tikėjimą kaip žmogaus orumo šaltinį, kaip piliečio pasaulėžiūros kryptį, kaip asmens tapatybės dalį. Tapatybė siejama su savęs pažinimu, asmens vertybėmis, įsitikinimais, tikslo siekiu, religiniu sąmoningumu. Neįsisąmoninus savo tapatybės, neįmanoma pajusti ir priimti kitų tapatybės.

Šiame modulyje siūloma religijų ir mokslų požiūriu nagrinėti įvairius žmogaus ir visuomenės gyvenimo klausimus (kas aš esu? iš kur atėjau, kur link einu? kas yra gyvenimas? kas yra mirtis? kas yra dora? ar yra Dievas? ką aš tikiu? kas yra šeima ir kokia jos paskirtis? kokie visuomenės ir religijų ryšiai? koks gamtos ir religijos santykis? kaip sąveikauja kultūra ir religija? ir kt.) skatinant mokinių gebėjimą klausinėti, ieškoti, rūšiuoti, analizuoti, vertinti situacijas ir problemas iš įvairių perspektyvų. Taip lavinamas kritinis mąstymas ir atvirumas tiesai ir meilei. Religija neatskiriama nuo žmogaus gyvenimo. Tikėjimas nekonkuruoja su mokslu ir technologijų pažanga. Moderni žinių visuomenė gali atsakyti į klausimus: kas, iš kur, kaip, o religijos padeda atsakyti į klausimus: kam ir kodėl.

Šis modulis skirtas kiekvienam, kuris atviras ieškojimams, priimantis tikėjimo tiesas, norintis laisvai ir sąmoningai gyventi kultūrų įvairovėje. Pažinęs religijos kultūrą, žmogus randa gyvenimo

šaknis, prasmės siekį ir kuria ateities kultūrą, vadovaudamasis tolerancija. Tolerancijos prielaida – žinios, supratimas ir savo tapatybės suvokimas. Tolerancija kaskart susiduria su ribomis, vis iš naujo išbandoma naujais klausimais ir užduotimis: kiek svetimumo galime priimti į asmeninį, visuomeninį gyvenimą nekeldami pavojaus savo pačių tapatybei? Į tai reikia kasdien atsakyti. Šios pamokos leidžia įsisąmoninti skirtingumus, gerbti priešingumus, turėti aiškia religinę, etinę ir kultūrinę poziciją. Susipažinę su pasaulio religijų tikėjimo simbolių prasmėmis ir kultūriniu indėliu, mokiniai pagilins savo tikėjimo supratimą ir puoselės pagarbą dvasinei kultūrai, kurią patys ateityje kurs ir skleis. Tai – jaunimo dvasinio gyvenimo perspektyva.

Modulio *Katalikybė ir pasaulio religijos* ugdomosios veiklos laiko planavimas (35 val.)

1–2 val. – įvadinės pamokos.

6–8 val. – gyvenimo klausimų kėlimas, atsakymų ieškojimas, analizavimas, vertinimas pasaulio religijų ir kultūros paveldo kontekste.

6–8 val. – mokymasis bendrauti, diskutuoti, puoselėti dialogą, dalyvauti debatuose, organizuoti socialinę ir projektinę veiklą pagal numatytas programos temas.

6–8 val. – didžiųjų pasaulio religijų simbolių, tekstų ir atvejo analizė, interpretacija.

4–6 val. – interaktyvioji veikla ekumeninio ir tarpreliginio dialogo požiūriu.

4 val. – rašto darbai (esė, rašiniai, apmąstymai, sąvokų žemėlapiai ir kt.).

4–6 val. – projektinės veiklos organizavimas, pristatymas, vertinimas.

4–6 val. – vaizdinės medžiagos (filmų, skaidrių) peržiūra, analizė, interpretacija.

4–6 val. – Šv. Rašto ir kitų religijų šventų knygų skaitymas, santraukos, mąstymas, išvalgos, malda.

4–6 val. – kūrybinių darbų kūrimas, pristatymas, aptarimas, žaidimai, inscenizacijos.

2–3 val. – esminių temų apibendrinimas, testai, refleksija.

Diagnostinės įvadinųjų pamokų užduotys

1. Užrašyti svarbiausius mokinių gyvenime kylančius klausimus, į kuriuos jie neranda atsakymų.
2. Užduotis: pagal religijas suskirstyti svarbiausius simbolius, knygas, maldos namus.
3. Perskaityti B. Ferrero pasakojimą (Ferrero B. *Švytuoklė // Kartais užtenka vieno saulės spindulio. Trumpi pasakojimai sielai*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002, p. 8):
„Vieno išminčiaus kambaryje kabojo milžiniškas laikrodis su švytuokle, neregėtai lėtai, bet itin garsiai mušdavęs valandas.
– Ar tavęs tai neblaško? – kartą paklausė mokinys.
– Ne, – atsakė išminčius. – Kaskart man tai dingstis savęs paklausti, ką nuveikiau per šią pralėkusių valandą?“
4. Atsakyti į klausimą: *ką norėtum gero nuveikti per padovanotą gyvenimo valandą?*

2.5. Modulo *Pašaukimai gyvenimui* aktualumas

Kai sutinkame bet kurios profesijos žmogų, dirbantį iš pašaukimo ir pagal jį gyvenantį, visada galime ne tik pasidžiaugti jo(s) darbo rezultatais, bet ir įsitikinti, kad tas žmogus prasmingai gyvena ir džiugiai darbuojasi. Vadinasi, tiek visuomenė, tiek mokykla, šeima ir kiekvienas atskiras žmogus laimi, kai jauni žmonės atranda savo pašaukimą. Deja, kol kas tikrai negalime teigti, kad dauguma žmonių Lietuvoje dirba ir gyvena pagal pašaukimą. Todėl mokykloje yra aktualu atskleisti, kas yra pašaukimas, kaip jis atrandamas ir ugdomas.

Pašaukimo ugdymas reiškia ugdyti asmenį gyvenimo prasmei ir laimei. Tai ir prevencinis jaunų žmonių ugdymas, nes gali padėti spręsti tokias aktualias jaunimui kylančias grėsmes kaip savižudybė, narkomanija, alkoholizmas, masinė emigracija. Pašaukimas gali būti suprantamas kaip religinė sąvoka, kuri yra daugialypė ir apima visas gyvenimo ir ugdymo sritis. Per dorinio ugdymo pamokas pašaukimas turėtų būti aptariamasis ir ugdomasis plačiausiaja prasme – kaip kvietimas ir paskata gyventi, būti pilnaverčiam ir laimingam, gebančiam suvokti, išskleisti ir realizuoti savo galimybes, džiugiai darbuotis ir tobulėti kuriant geresnį pasaulį bei patį save, mylėti žmones, Kūrėją, kūrinių. Tai ir orumo, savivertės bei pagarbos kiekvienam asmeniui ugdymas pabrėžiant ir atskleidžiant Dievo paveikslą savyje ir kiekviename sutiktame žmoguje. Taip suprastam pašaukimui ugdyti baigiamosiose klasėse ir yra skiriamas šis katalikų tikybos programos modulis.

Dar vienas šio modulio uždavinių – sukurti gilesnę ir moralesnę alternatyvą pastaruoju metu įsitvirtinančiai bedvasei, komerciškai, materializuotai, iš dalies ciniškai, ugdymo vizijai, kurios tikslas – verslus, veržlus ir konkurencingas žmogus, lyderis, „prasimušantis“ ir beatodairiškai siekiantis sėkmės. Krikščioniškoji ugdymo samprata tokiai vizijai priešina agapę – Dievo ir artimo meilę, atjautą, pagalbą ir globą. Savyje ugdyti šiuos dalykus ir juos dovanoti kitiems ir yra kiekvieno mūsų pašaukimas, kuriam nereikia jokios konkurencinės kovos ir kuris padeda įveikti dabarties asmens individualistinį cinizmą.

2.6. Modulo *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė* aktualumas

Moderni visuomenė remiasi mokslo ir technikos pažanga, kartu ieško tikrumo, autentiškumo, dvasinės gelmės. Šiandien drąsu siūlyti atsigręžti į visais laikais aktualų Dievo Žodį. Pažinti religiją galima iš jos raštų. Jais remiantis sukurtas šis modulis. Modulyje siūloma šiuolaikiniam mokiniui pažinti Šventojo Rašto gelmes remiantis vidine Biblijos logika. Žmogus pažindamas dvasinę kultūrą gali atrasti savo gyvenimo gelmės šaknis, įgyti tikrumo ir gyvybingumo. Šis modulis mokyklai – tai paspirtis bendradarbiauti ugdant asmenį, galimybė integruoti lietuvių kalbos, istorijos, geografijos dalykus ir dvasinį etinį pažinimą. Mokantis įvairiais aspektais tyrinėti, diskutuoti, skatinamas kultūros dialogas. Religinis sąmoningumas veda į laisvę ir atsakomybę, pagarbą kitai religijai ir pasaulėžiūrai. Kiekvienas žmogus yra kviečiamas laisvai apsispręsti, kuo tikėti, kurią religiją rinktis, kokia pasaulėžiūra grįsti gyvenimą.

Kelionė su Šventuoju Raštu – tai dvasinė žmogaus kelionė. Ši kelionė niekuomet nesibaigia, kiekvienas laikmetis, kiekvienas žmogus turi galimybę iš naujo pažinti šventąsias knygas. Šiuo kursu siekiama padėti mokiniams pažvelgti į Šventąjį Raštą, jo kilmę, egzistencinį žmogaus ir Dievo dialogą, Biblijos įvykių prasmę, aktualumą siekiant supažindinti su Dievo Žodžiu kaip visuma. Norėtuši, kad mokiniai suprastų, kad Šventojo Rašto prasmė glūdi ne tik praeityje, bet ir dabartyje, Dievo tikrovę atskleidžiančiuose įvykiuose. Šventojo Rašto kelionė vyksta laike ir erdvėje, kuriai priklauso praeitis, dabartis ir ateitis. Dievo Žodžio skaitymas ir Šventojo Rašto suvokimas – tai susitikimas su Esančiuoju, Jo priėmimas į žmogaus protą, širdį ir gyvenimą. Taip pradedamas ir tęsiamas asmenų dialogas.

Šis modulis kviečia jaunimą žvelgti į Bibliją ne tik kaip į kultūros reiškinį, bet ir mokytis dieviškosios išminties stengiantis skaityti Šventosios Dvasios įkvėptus ir žmogaus užrašytus tekstus, bandyti juos analizuoti ir interpretuoti, asmeniškai patirti Dievo artumą ir dvasinio augimo džiaugsmą. „Žmogus gyvas ne vien duona, bet ir kiekvienu žodžiu, kuris išeina iš Dievo lūpų“ (Mt 4,4). Kai gyvenime nėra vietos Dievo Žodžiui arba tas Žodis nepriimamas visas, žmogaus siela pradeda alkti, todėl atsiranda dvasinė tuštuma, beprasmybė, neviltis, prarandami gyvenimo orientyrai. Šis kursas padės atpažinti ir analizuoti Dievo veikimo ženklus žmogaus gyvenime, kvies apmąstyti savo tikėjimo kelią, santykių su kitais žmonėmis vertę, bendruomenės paskirtį, atliekamos veiklos prasmę. Tai galimybė rasti amžinąjį gyvybės šaltinį, suvokti Kūrėjo santykį su kūriniais.

Šiandien norint patenkinti smalsumą nepakanka atsiversti Bibliją. Juk tai ne paprasta knyga, o Dievo Žodis! Modulyje siekiama mokytis skaityti ne spontaniškai, bet sistemiškai, analizuojant, interpretuojant šventąjį tekstą, kad ieškant dvasinės prasmės Viešpaties mintys atsivertų, prabiltų ir paliestų patį asmenį. Mokoma naudotis įvairiomis Biblinio tyrimo priemonėmis (istoriniu ir kritiniu,

literatūros analizės metodais, socialiniu ir psichologiniu būdais), kuriomis remiantis suvokiamas kontekstas, nustatomas literatūrinis žanras, apčiuopiama teologinė mintis. Skaitydami Šv. Raštą mokiniai mokysis naudotis įvairiais metodais, kad gebėtų patys kelti gyvenimo problemas, ieškoti atsakymų, analizuoti juos remdamiesi Šventuoju Raštu, dalytis išvalgomis ir taikyti jas gyvenime. Tai padės kelti žmogaus vertės, orumo, tikėjimo ir vilties, laisvės ir vergovės, teisingumo ir apgaulės, meilės ir neapykantos, solidarumo ir individualumo klausimus ir ieškoti atsakymų į juos priimant gyvenimo iššūkius ir mokantis atsakingai apsispręsti.

Šventasis Raštas teikia aiškumo sprendžiant gyvenimo problemas, stiprina tikėjimą, atveria galimybę dvasinėms patirtims. Dievas nėra tik tiesa. Jis yra ir Asmuo, kviečiantis ir trokštantis bendrystės, draugystės – be prievartos ir prisirišimo. Dievas myli žmogų. Žmogui pažinti Dievą įmanoma ne vien proto pastangomis, bet ir asmeniškai susitinkant su Juo. Jei žmogus drįsta tikėti ir pasitikėti Dievo meile ir tiesa priimdamas savo silpnumą, ribotumą, tada jis palaipsniui keičia savo žvilgsnį, širdį ir veiklą. „Dievas lieka amžina meilės, asmeniškumo ir laisvės paslaptis.“ (Kavaliauskas Č. *Trumpas teologijos žodynas*. Vilnius: Logos knyga, 1991, p. 85). Dievas veda tiek, kiek žmogus žengia Jo meilės ir pasitikėjimo keliu. Tai skatina kiekvieną asmenį užmegzti tikrus santykius su kitais žmonėmis, visuomene ir gamta.

Šis modelis parengtas taip, kad mokiniai būtų skatinami suvokti egzistencinę tikrovę, brandinti ir auginti vidinį gyvenimą ir siekti dvasinio sąmoningumo, kad galėtų atrasti ir gyventi naudodamiesi žmonijos istorijoje sukauptos turtingos religinio gyvenimo patirties išmintimi.

Katalikų tikybos modulio *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė* ugdomosios veiklos laiko planas (35 val.)

1–2 val. – įvadinės pamokos.

6–7 val. – keliami klausimai apie Šv. Rašto kilmę, sandarą, paskirtį, esminius įvykius, ieškoma atsakymų šių dienų žmogaus požiūriu.

16–18 val. – svarbiausių Šv. Rašto įvykių skaitymas, esminių prasmų išskyrimas, analizė, sudabartinimas.

4–6 val. – Biblijos simbolių aiškinimas, analogijų ieškojimas, analizė, lyginimas, interpretacija.

4–6 val. – kūrybinių darbų kūrimas, pristatymas, aptarimas, žaidimai, inscenizacijos.

4–6 val. – sąveikioji veikla, projektai, akcijos.

4 val. – rašto darbai (esė, laisvi rašiniai, apmąstymai, Biblijos įvykių laiko juosta ir kt.).

2–4 val. – meditacijos, dienoraščiai, malda.

1 val. – pranešimai, jų pristatymas, aptarimas.

1–2 val. – esminių temų apibendrinimas, refleksija.

Diagnosticinės įvadinųjų pamokų užduotys

1. Užduotis: „Žmogus išsiruošė ilgai kelionei apink pasaulį. Ilgai mąstė ir dėjo daiktus į savo lagaminą. Pirmiausia jis pasiėmė Šventąjį Raštą, o po to kitus daiktus.“
Pagalvok ir parašyk, kodėl šis žmogus pasiėmė Šv. Raštą. Argumentuok jo pasirinkimą arba jį paneik.
2. Užduotis: pagal duotą sąrašą suskirstyk Biblijos veikėjus, kurie yra Senajame ir kurie Naujajame Testamentuose.
3. Perskaityti evangelijos ištrauką ir atsakyti į klausimą.

Jėzus klausė mokinius: „Pasakykite, kuo mane žmonės laiko?“ Jie atsakė: „Vieni – Jonu Krikštytoju, kiti – Eliju, treči – dar kuriuo iš pranašų.“ Tada jis paklausė: „O jūs kuo mane laikote?“ (Mk 8, 27-29)

Kas tau yra Jėzus?

2.7. Modulo *Religijos filosofija* aktualumas

Analizuojant šiandienės visuomenės situaciją akivaizdu, kad vienas svarbiausių iššūkių, su kuriuo tenka susidurti nūdienos pedagogams, – tam tikra mąstymo, ypač kritinio, atrofija. Informacinių srautų gausa bei intensyvumas ir su tuo susijęs socialinių procesų greitėjimas kliudo šiandienos žmogui apmąstyti jį išstinkančius įvykius, patirtas situacijas ir jį pasiekiančią informaciją. Dabarties žmogus neretai nepajėgus pasinerti į gilesnę patiriamos tikrovės refleksiją ir apsiriboja momentiniu-paviršiniu jos suvokimu bei informacinėje erdvėje siūlomomis jos vertinimo ir interpretavimo klišėmis.

Iš tiesų, šiandienos informacinės technologijos išpūdingai tarnauja žmonijos gerovei ir pažangai. Jos atveria naujas pažinimo ir bendravimo galimybes. Šiandienos žmogaus tikrovė virsta medijuota tikrove, t.y. šiuolaikinės medijos vis labiau tampa visos žmogaus patyrimo erdvės tarpininku ir neišvengiamai keičia jo santykį su tikrove. Vienas tokios transformacijos padarinių – atsirandantis ir gilėjantis žmogaus pasyvumas, kuris reiškiasi ir gilesnio, kritinio mąstymo nykimu. Norėdamas giliau apmąstyti patiriamą tikrovę, žmogus turi pasipriešinti medijuotos terpės „režimui“, „sustabdyti laiką“, filtruodamas ir mažindamas informacijos srautus bei jo ieškančius socialinius tinklus, kurie gana dažnai slopina ir blokuoja tokias pastangas.

Vis dėlto mąstymo trūkumas nėra tik mūsų laikmečio problema. Su juo susiduriama visais laikais. Apie tai taikliai kalba Šv. Jono kongregacijos įkūrėjas tėvas Marie-Dominique Philippe, OP. Paklaustas, ar galėtų apibrėžti, kas yra filosofas, jis sako: *„Geriausias, mano galva, filosofo apibrėžimas, prie kurio nuolat grįžtu – tai Péguy (Pegi), kuris nebuvo filosofas, apibrėžimas. Jis geriausias ne absoliučiai, bet dėl to, kad žmonės jį geriausiai supranta. Péguy savaip aiškina, kad yra tik dvi žmonių rūšys: plaukiantys pasroviui ir kylantys prie šaltinio; taip jis skiria filosofus nuo ne filosofų. Daugybė žmonių plaukia pasroviui, tai nesunku – ir numirėliai plaukia pasroviui, jų lavonai pasroviui plaukia net greičiau už kitus – tad, kad laimėtume plaukimo pasroviui varžybas, tapkime lavonais! Darykime kaip visi, plaukime pasroviui.“*

Kai ko nors klausiu: „Kodėl jūs taip darote?“, o man atsakoma: „Šiandien tokia mada, visi taip daro“, aš atšaučiu: „Vadinasi, plaukiate pasroviui? Tapkite lavonu, taip plauksite greičiau. Kitaip sakant, nebemąstykite, plaukite, darykite kaip visi, ir tiek.“

Kai kurie, priešingai, nori kilti prie šaltinio. Ir Péguy priduria: prie šaltinio kilti sunku, tai labai vargina, be to, reikia susitaikyti su tuo, kad lieki vienas. Labai gerai nusakyta. Péguy ne apibrėžia, bet aprašo vidinį nusiteikimą ieškoti tiesos. Manding, filosofas ir yra tas, kuris kaip pašėlęs ieško tiesos. Ne tam, kad ją užvaldytų, bet kad būtų jos užvaldytas, jos perimtas. Kaip tik todėl gana neblogai būtų galima apibrėžti filosofą, tariant, kad filosofas yra žmogus, besigrumiantis su visais a priori – politikos, moralės, žodžiu, visais a priori, kokių tik galima turėti, o mes jų turime gyvą galybę ir visą laik turėsime. Reikia grumtis su a priori, kad galėtume žvelgti į

*kito žmogaus veidą, į draugo veidą, į šventojo veidą, į gamtą, į mažytę žibutę. Labai mylėjau vieną didį tapytoją, kuris sakydavo: „Tapytojas – tai tas, kuris moka žiūrėti į obuolį taip, lyg niekada nebūtų jo matęs“. Norėdavau jam atsakyti: tas ir yra filosofas!“ (Marie-Dominique Philippe, OP. *Trys išmintys*. Vilnius, 2009, p. 26–27).*

Filosofijos ugdomas mąstymas – tai aktyvus, kritinis mąstymas. Jis svarbus pažįstant kiekvieną dalyką. Taip pat ir mokant tikybos. Jis padeda grumtis su dogmatizmu ir kasdienybės savaime suprantamumu, dominuojančiomis mąstymo klišėmis ir ideologine manipuliacija. Tam ir tarnauja filosofijos krypties modulis tikybos mokymo programoje.

Taigi *Religijos filosofijos* modulis skirtas mąstymo gebėjimui ugdyti. Jis turėtų padėti mokiniams siekti gilaus savo žmogiškosios egzistencijos pažinimo ir sąmoningai gilinti savo tikėjimą. Supažindinant mokinius su krikščioniškosios minties tradicija, keliančia Dievo klausimą, jis turėtų paskatinti juos apmąstyti savo vidinę dvasinę patirtį ir formuoti bei brandinti pasaulėžiūrą.

Modulio *Religijos filosofija* ugdamosios veiklos laiko planas (35 val.)

1–3 val. – įvadinės pamokos.

6–8 val. – egzistencinių klausimų kėlimas ir mėginimas į juos atsakyti dieviškosios tikrovės galimybės (būtinumo) klausimo perspektyvoje; religinės patirties analizavimas krikščioniškosios minties paveldo kontekste, iššūkių, su kuriais šiandien susiduria krikščionis, apmąstymas ir jų keliamų problemų sprendimas.

6–8 val. – mokymasis bendrauti ir puoselėti dialogą mėginant prabilti apie tikėjimo patirtį.

6–8 val. – religijos filosofijos tekstų analizė, religinės kalbos simbolių aiškinimas(is) ir interpretacija.

4 val. – rašto darbai (esė, rašiniai, apmąstymai, sąvokų žemėlapiai ir kt.).

4–6 val. – vaizdinės medžiagos (filmų, skaidrių) peržiūra, analizė, interpretacija.

4–6 val. – dvasinės ir religinės patirties apmąstymas, vidinė malda, meditacija.

4–6 val. – kūrybinių darbų rengimas, pristatymas, aptarimas.

2–3 val. – esminių temų apibendrinimas, refleksija.

Diagnostinės įvadinių pamokų užduotys

1. Iš mokytojo pateikto sąrašo išrinkite šiandienės visuomenės gyvenimo tendencijas, kurių problemišumą tikintysis labiausiai išgyvena. Sąrašą savarankiškai papildykite. Pasirinktas tikrovės aktualijas plačiau paaiškinkite, argumentuokite pasirinkimą, ieškoti būdų problemoms spręsti.

2. Užduotis-galvosūkis: neatitraukę rankos keturiomis tiesiomis linijomis sujunkite 9 taškus, išdėliotus trimis eilėmis po tris.

3. Perskaitykite Emericho Coretho tekstą¹ ir atsakyti į klausimą.

Žmogus yra klausiančioji būtybė. Jis yra tas, kuris geba klausti ir privalo klausti. Klausti gali tik žmogus. Nei akmuo, nei augalas, nei gyvūnas to negeba. Jie nugrimzdę dusliame savojo buvimo neklausimingume. Net gyvūnas, kuris, nors ir suvokia aplinką, klausti negeba. Jis visą laiką lieka susaistytas kiekvieno naujo reiškinių duotybės – jos neperžengia ir neklausia apie tai, kas yra anapus reiškinių. Apie tai, ką jis mato, lieka nepaklausta. Jis yra anapus klausimo kėlimo slenksčio. Tik žmogus yra atsidūręs klausimo galimybės ir būtinybės plotmėje. Tai nuostabus išskirtinis jo esmės požymis. Kokia tai būtybė, kuri skiriasi nuo kitų gebėjimu klausti ir priederme klausti? Kokia tai būtybė, kuri klausdama pati tampa klausimo objektu ir kuriai tenka klausti apie savąją esmę: kas yra žmogus? Klausti apie savo paties esmę įstengia tik žmogus. Tik čia galime sakyti: joks kitas daiktas, jokia kita gyva būtybė pasaulyje to negeba. Visos kitos būtybės skendi nesąmoningoje ir todėl nebylioje esamybėje. Jos neįstengia paklausti savęs apie savo pačių esmę. Tik žmogus yra klausiančioji būtybė, kuri visų, net savęs paties, klausia apie esmę ir tokiu būdu peržengia tiesioginę duotybę ir eina dar toliau – jos pamato link. Tačiau kiekvienam klausimui turi būti tam tikros prielaidos. Klausti galiu tik tada, kai dar nežinau to, apie ką klausiu; kitaip klausimą užgožia žinojimas, ir jis tampa nebeįmanomas. Ir vis dėlto klausti galiu tik tada, kai tai, apie ką klausiu, jau žinau; kitaip mano klausimas neturės krypties nei tikslo ir bus neįmanomas. Jo prielaida yra tam tikras išankstinis žinojimas apie klausiamąjį dalyką. Tas žinojimas dar yra miglotas, neapibrėžtas. Tai žinojimas „aš žinau, kad nežinau“, kaip sakė Sokratas, t. y. žinojimas, jog aš ne viską žinau arba netobulai žinau, kitaip tariant, žinojimas apie žinojimo ribas, sąmoningas nežinojimas – docta ignorantia, kaip sako Augustinas ir Nikolajus Kuzietis. Tačiau žinojimas apie žinojimo ribas jau reiškia, kad mes peržengiame tiesioginės duotybės ir to, ką jau žinome, ribas, – tai reiškia tolesnių, dar nežinomų dalykų numatymą, dalykų, kurių aš dar nežinau, bet kuriuos noriu žinoti. Klausimas įmanomas tik jau atvertame horizonte, t. y. tokiame, kuris peržengia ligšiolinį paskirų dalykų žinojimą ir pažadina klausimo kėlimą.

Kuo jūsų gyvenime yra svarbus klausimas?

---

¹ Coreth E. *Was ist der Mensch?* Innsbruck, 1986, p. 11. Vertė T. Sodeika. Cit. iš: Baranova J., Sodeika T. *Filosofija: žmogus*. Vadovėlis XII klasei. Vilnius, 2007.

2.8. Modulinio katalikų tikybos mokymo 11–12 klasėse ugdymo gairės

Vidurinio ugdymo konkurencijai mokiniams siūlomos platesnės katalikų tikybos turinio pasirinkimo galimybės. Bendroji mokymo programa susideda iš keturių lygiaverčių modulių: *Katalikybė ir pasaulio religijos, Pašaukimai gyvenimui, Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė, Religijos filosofija*.

Tikybos mokymas derinamas su bendraisiais ugdymo tikslais, uždaviniais, šiuolaikine didaktika ir atitinka bendrąsias švietimo kaitos tendencijas. Tikybos mokytojui svarbu pasitelkti aktyviuosius mokymo(si) metodus, kuriais remiantis būtų ugdoma valia, intelektas, jausmai, dvasia, plėtojamos bendrosios ir dalyko kompetencijos.

Siūlomi metodai modulių programoms įgyvendinti

- Informacinis, pasakojamasis, aiškinamasis, kai mokytoja(s) pateikia gvildenamos temos informaciją, „sąvokų žemėlapi“, „klausimų ramunę“ ir kt.

- Progresyvus egzistencinis klausinėjimas trimis lygiais. Pirma, analizuojant jaunimo gyvenimo patirtį formuluojama problema, randama jos prasmė. Antra, žvelgiama į situaciją plačiau, ieškoma, ką teigiamo ar neigiamo teigia mokslas (kultūra, visuomenė) apie šią problemą. Trečia, ko šiuo klausimu moko didžiosios pasaulio religijos ir krikščionybė (tikėjimo, šventimo ir gyvenimo lygmenyse).

- Pokalbis, diskusija, „apskritasis stalas“, „sakyk ir klausyk“, „argumentai už ir prieš“, debatai pagal iškeltą klausimą, problemą, situaciją ir kt.

- Darbas su įvairiais (publicistikos, literatūros, filosofijos, teologijos, Bažnyčios dokumentų, Šv. Rašto ir kt.) tekstais, jų skaitymas, analizė, lyginimas, analogijų ieškojimas, socialinės, moralinės ir dvasinės prasmės interpretacija ir kt.

- Įvairios vaizdinės medžiagos stebėjimas, analizė, filosofinių, religinių, socialinių ir antropologinių problemų lyginimas, vertinimas, kūrybinis taikymas ir kt.

- Interaktyvioji veikla grupėmis, „kampai“, projektiniai darbai, gerumo akcijos ir kt.

- Kūrybiniai metodai: plakatai, skaidrės, muliažai, vaidinimai, miniatiūros, žaidimai ir kt.

- Rašymo metodai: esė, „nebaigti sakiniai“, „žodžių žemėlapis“, rašiniai, apybraižos, interviu, dienoraščiai, esminių minčių santraukos – penkiaeilis, malda ir kt.

- Trumpi pranešimai pasirinkta tema.

- Informacinių ir komunikacinių technologijų taikymas.

- Mąstymas, meditacija, įsivertinimas, testas ir kt.

Vertinimas

Per tikybos pamokas taikomas formuojamasis, diagnostinis ir kaupiamasis vertinimas. Klasėje mokinių veikla vertinama klausinėjant, atliekant užduotis, klausantis vienas kito, dalyvaujant diskusijose, projektinėje veikloje, pristatant atliktas užduotis raštu ir žodžiu.

Atsiskaityti pateikiami keli darbai, kurių didžiausia suma yra 10 balų, o mažiausia (baigiamajam įvertinimui gauti) – 5 balai: esė – 2, projektas – 2, interpretacinė veikla – 2, kūrybinis darbas – 1, pranešimas – 1, dalyvavimas diskusijose, analitinė užduotis, gerumo akcija – 2 balai.

Diagnostinis vertinimas atliekamas modulio programos mokymo pradžioje ir pabaigoje. Mokinių pasiekimai – žinios, supratimas ir gebėjimai – gali būti vertinami pateikiant diagnostines užduotis, kiekvienos užduoties atlikimas vertinamas pagal kriterijus atitinkama taškų suma, išvedamas bendras balas pagal mokykloje sutartą įskaitos ar dešimbalę pažymių sistemą.

3. Ilgalaikių planų pavyzdžiai

3.1. Modulo *Filosofinė etika* ilgalaikiai planai

2011/2012 mokslo metai III gimnazijos klasė
(1 pamoka per savaitę, 35 pamokos per mokslo metus)

1. Mokymo(si) uždaviniai

1.1. Skatinti domėjimąsi filosofija, išminčių etine laikysena, padėti ugdytis savo gyvenimo filosofiją, etinį ir kultūrinį sąmoningumą.

1.2. Ugdytis gebėjimus: reflektuoti, kritiškai ir pagrįstai mąstyti, suprasti ir interpretuoti filosofinius tekstus, samprotauti etinėmis temomis, diskutuoti, filosofškai interpretuoti meno ir literatūros kūrinius.

1.3. Ugdyti komunikacinius gebėjimus–skatinti atvirą dialoginį bendravimą, gerbti kitaip mąstančius, susikalbėti ir suprasti pašnekovą, kritiškai vertinti stereotipus.

2. Ištekliai

2.1. Vidurinio bendrosios programos (1 ir 10 priedai), patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. V – 269.

2.2. Vadovėliai: Baranova J. *Filosofinė etika*. – V., 2007, Baranova J. Sodeika T. *Filosofija: žmogus*. – V., 2007, Baranova J. Sodeika T. *Filosofinė etika: aš ir tai*. – V., 2007.

2.3. Kompiuteris. Projektorius.

2.4. Dalomoji medžiaga.

2.5. Diagnostinės užduotys.

2.6. A4, A3 formato lapai, spalvoti pieštukai, flomasteriai ir kt.

3. Mokymo ir mokymosi turinys

Etapo pavadinimas/tema	Gebėjimai (laukiami rezultatai) pagal Bendrąsias programas	Valandos (nuo–iki)	Pastabos
1. Įsisąmoninta tapatybė ir saviugda: Aš-Asmuo			
<i>Įvadinė pamoka. Kas esu?</i>	Gebės įvertinti savo išskirtinumą ir panašumą į kitus. Gebės bendrauti naujoje grupėje.	1-2	Susipažinimo pratimai. Tyrimas „Mokymosi stiliai“.
<i>Kas yra filosofinė etika? Esminiai etikos klausimai. „Filosofija-jausmų terapija“ (Epikūras). Etikos struktūra, kryptys. Etikos filosofinė tradicija. Žymiausi mąstytojai.</i>	Susipažinęs, kas yra filosofinė etika, mokinys gebės įvertinti, kiek pačiam yra svarbu ir įdomu mokytis filosofinės etikos ir analizuoti, kuo grįstas filosofinis mąstymas. Mokinys atranda filosofiją, kaip galimybę pažinti save.	1-2	
<i>Išmintis. Tobulėjimo kelias. Koks jis? „Žinau, kad nieko nežinau“ (Sokratas). Antikos mąstytojai (Sokratas, Platonas,</i>	Įsisąmoninęs, kokius svarbiausius klausimus nagrinėja filosofinė etika, įvertina, kiek jam aktualu sokratiškai „pažinti save“. Susipažinęs su dorybių	2-3	

<p>Aristotelis), stoikai (Epikūras, Seneka), Rytų filosofai (Konfucijus, Lao Dzė) apie išmintį ir žmogaus tobulėjimą. <i>Protingas, išmintingas ir prastas žmogus. Dora ir dorybės. Charakterio ugdymas.</i></p>	<p>etikos tradicija, geba analizuoti skirtingų kultūrų ir epochų išminčiaus etinę laikyseną ir įvertinti savo motyvaciją išsiugdyti kilnaus žmogaus charakterio savybes. Pažįsta save ir remiasi stipriosiomis savybėmis.</p>		
2. Dialogas: Aš ir Tu			
<p><i>Vienatvė ir vienišumas. Vienatvės neišvengiamumas. Socialinės dilemos ir skirtingos laikysenos: bendradarbiavimas, konkurencija, eskapizmas (bėgimas nuo tikrovės, aktualių klausimų vengimas) Konformizmas. Grupėje vykstantys procesai. Laisvė, nepriklausomybė ir vienatvė.</i></p>	<p>Geba apibendrinti konstruktyvų filosofų požiūrį į vienatvę. Geba įvertinti pozityvius ir negatyvius vienatvės aspektus.</p>	2-3	
<p><i>Draugystė ir bičiulystė. Draugystė antikinėje ir moderniojoje filosofijoje. Draugystės rūšys (Sokratas. Aristotelis). Romos stoikai apie draugystę (Epiktetas. Seneka). Tobula draugystė (Aristotelis, M. Montenis). Vyro ir moters draugystė (M. Montenis, F. Nyčė). Draugystės komponentai.</i></p>	<p>Analizuoja, vertina ir geba apibūdinti svarbiausius draugystės ar bičiulystės bruožus ir jų etinę vertę pagal antikos, Rytų ir moderniųjų Vakarų mąstytojus. Siekia dialogo, stengiasi suprasti ir gerbti pašnekovą, kuria draugišką, atvirą santykį su kitu. Mąstydamas apie etinį santykį, mokinys gali nurodyti, kaip jis susijęs su kitu asmeniu.</p>	4-5	
<p><i>Destruktyvūs jausmai. Pavydas ir neapykanta. Agresija. „Pavydas-sielvartas“. Kilnus žmogus ir pavydas (Ksenofontas „Atsiminimai apie Sokratą, Aristotelis. „Retorika“). „Pavydas- prigimtinis niekšiškumas“ (Bernardas de Mandevilis). Agresijos kilmė ir įveika.</i></p>	<p>Nagrinėdamas konfliktą, mokinys apibūdina pagrindinius agresijos, kovos, pavydo ir neapykantos šaltinius ir pagindžia pagarbos, artimo meilės, pasipriešinimo be prievartos, atlaidumo nuostatas. Apmąsto savo nuotaikas, elgesį, ketinimus. Įvertina ir kontroliuoja mintis, žodžius,</p>	3-4	

Trys pavydo rūšys. Z.Froidas <i>Vyro ir moters konfliktas.</i> Meilė, pavydas ir neapykanta. (Strindbergas. „Pamišėlio užrašai“). <i>Pavydas –veiklos stimulus.</i>	poelgius, kurie gali būti nemalonūs kitiems.		
3. Socialiniai santykiai: Aš ir Mes			
<i>Moteris ir vyras.</i> Filosofai apie vyrų ir moterų prigimtį, paskirtį, santykius (Platonas, A. Augustinas. M. Montenis, F. Nyčė). Feminizmo filosofija. Lyčių lygybės problema. Lytis, galios strategijos ir atskirtis	Nagrinėja vyro ir moters santykių problemą filosofiniu požiūriu. Savo santykius su kitais žmonėmis grindžia pastangomis suprasti bei priimti jų mąstymo ir elgesio būdą, siekia darnos, santykių harmonizavimo.	4-5	
<i>Pareiga. Pareigos etika.</i> Pareigos kitiems ir pareigos sau (Markas Aurelijus, Konfucijus, Ė. Fromas). Kategorinis imperatyvas (I. Kantas). Žmogaus polinkiai, poreikiai ir pareiga.	Nagrinėja filosofų, rašytojų tekstus apie pareigą, jos motyvus. Gebės asmeninius principus bei moralines nuostatas derinti su kitų nuostatomis išvelgiant skirtingumus ir galimybes susitarti.	2-3	
4. Gyvenimo įprasminimas pasaulyje: Aš ir prasmė			
<i>Gyvenimo prasmė.</i> <i>Žmogus ir laikas.</i> Prasmės ir beprasmybės problema. „Žmogus yra klausiančioji būtybė“ (E. Emerichas). „Žmogus yra projektas“ (Ž.P. Sartras). Egzistencialistai (S. Kjerkegoras, A. Kamiu, Ž. P. Sartras) apie gyvenimo prasmę.	Svarstydami gyvenimo kelių pasirinkimo alternatyvas suvokia atsakomybę už savo sprendimus.	3-4	
<i>Laimė.</i> Laimės samprata. Hedonistai, stoikai, skeptikai, eudemonistai, utilitaristai ir kt. apie laimę.	Gebės palyginti skirtingų kultūrų ir epochų išminčių etinę laikyseną, savo požiūrį ir filosofų mintis.	2-3	
Baigiamoji pamoka. <i>Etika-mano gyvenimo būdas.</i>	Gebės įvertinti savo kasdienį santykį su kitu, perteikti adekvačios saviraiškos būdus bendraujant su kitais.	1	

4. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas

4.1. Vertinant mokinių pažangą ir pasiekimus ugdymo procese vadovaujamosi mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimu, nustatytu Gimnazijos 2011/2012 mokslo metų pagrindinio ugdymo antrosios dalies ir vidurinio ugdymo programų ugdymo planuose.

4.2. Mokiniui, turinčiam nepatenkinamą II pusmečio įvertinimą, negali būti patenkinamas to dalyko metinis įvertinimas. Neatestuotas vieną pusmetį, privalo savarankiškai atsiskaityti už to pusmečio programą.

4.3. Metinis įvertinimas išvedamas iš pusmečių ir kūrybinio-projektinio darbo įvertinimų, kurie įrašomi po II pusmečio įvertinimų.

4.4. Projektinis-kūrybinis darbas vertinamas „įskaityta“, „neįskaityta“

4.5. Pusmečio pabaigoje mokinio darbas vertinamas „įskaityta“, „neįskaityta“, „neatestuota“.

4.6. „Neįskaityta“, jeigu mokinys neatliko numatytų darbų.

4.7. Neatestuotu laikomas mokinys, kurio dalyko mokėjimas per pusmetį neįvertintas.

4.8. Jei mokinys be pateisinamos priežasties praleido tris pamokas, jam skiriami atsiskaitymo darbai (pasirinktinai-pristatymas su multimedia, pranešimas, referatas), nustatomas atsiskaitymo terminas (atsiskaito ne vėliau kaip likus dviem pamokoms iki pusmečio pabaigos). Apie tai informuojamas ir klasės vadovas.

4.9. Mokiniam, nedalyvavusiems etikos pamokose dėl pateisinamos priežasties, atsiskaitymo darbas ir terminas nustatomi mokytojos ir mokinio susitarimu.

4.10. Vertinamos mokinio pastangos siekiant pažinti dėstomą dalyką, stropus užduočių atlikimas, aktyvus dalyvavimas pokalbiuose, diskusijose, pagarbus bendravimas ir bendradarbiavimas (ne tik pamokose, bet ir pertraukų metu ir t. t.).

4.11. Kiekvieną pamoką taikomas neformalusis vertinimas: stebimas mokinių darbas pamokoje, mokinių savijauta, jų nuostatos, reakcijos, bendravimas ir bendradarbiavimas. Mokiniai pagiriami ir paskatinami žodžiu. Jei reikia, įrašomi pastebėjimai tėvams elektroniniame dienyne.

4.12. Taikomas diagnostinis vertinimas: baigus temą (etapą), vertinami atsiskaitomieji darbai-teksto komentarai, žinių patikrinimo testai, kūrybinės užduotys.

4.13. Mokiniai skatinami įsivertinti, ko išmoko ir kas pavyko arba nepavyko, supranta savo pasiekimus, kontroliuoja savo žodžius, poelgius (įsivertinimas skatina mokinio motyvaciją siekti mokymosi pažangos).

4.14. Etikos mokytoja supažindina mokinius su vertinimo reikalavimais per pirmąsias mokslo metų pamokas.

Parengė Panevėžio Juozo Balčikonio gimnazijos etikos mokytoja ekspertė Virgina Šakėnienė

Modulio *Filosofinė etika* ilgalaikis planas 11 klasei (36 valandos)

Tikslas: padėti ugdytis asmenybės mąstymą ir sąmoningas etines nuostatas, įgyti bendrą supratimą apie filosofinius etikos pagrindus, gebėti pagrįsti etines vertybes ir stiprinti motyvaciją jomis vadovautis, įprasminti savo gyvenimą, kurti atsakingus santykius su kitais ir aplinkos pasauliu.

Mokymo(si) uždaviniai:

1. Pažinti pagrindines filosofinės etikos kryptis ir problemas, jų svarstymo tradiciją; mąstytojus, kurie pagrindė etinius principus ir nuostatas.
2. Ugdyti(s) gebėjimą suprasti ir interpretuoti filosofinį tekstą, samprotauti filosofinės etikos temomis.
3. Ugdyti(s) nuostatas ieškoti prasmės, pripažinti moralumo, etinės pareigos ir atsakomybės vertę, toleruoti visuomenės nuomonių, etinių pažiūrų, filosofinių koncepcijų įvairovę, kritiškai vertinti stereotipus.

Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai	Pamokos (nuo - iki)	Vertinimas	Pastabos
1. Įsisąmoninta tapatybė ir saviugda: Aš-Asmuo				
<i>Filosofinė etika: sąvoka, objektas, problemos.</i>	Mokiniai gebės apibrėžti, kas yra filosofinė etika ir kokius klausimus ji nagrinėja. Paaškins filosofinės etikos tikslus, savo mokymosi motyvus. Gebės paašškinti, kas yra filosofinio mąstymo šaltiniai.	1-2 val.	Supažindinama su vertinimo sistema. Vertinami atsakymai į pateiktus klausimus.	Mokinių pasiekimai gali būti vertinami pateikiant skirtingo lygmens užduotis.
<i>Kas esu ir kuo noriu būti?</i>	Mokiniai analizuos asmens tapatumo, kūno ir sielos, prigimtinių žmogaus savybių, išskiriančių žmogų iš kitų gyvų pasaulio būtybių, klausimus. Gebės nagrinėti pasirinkimo ir motyvacijos problemą.	2-3 val.	Esė „Kodėl esu toks, koks esu?“ Vertinami atsakymai į pateiktus klausimus.	Visose pamokose taikomas formuojamas is vertinimas ir įsivertinimas.
<i>Kas yra išmintis, išminčius?</i>	Mokiniai gebės skirti ir palyginti įvairių filosofinės etikos krypčių išminties aiškinimą.	3-4 val.	Informacinių pateikčių apie išmintį parengimas ir pristatymas.	
<i>Kaip asmens laisvė susijusi su vertybėmis?</i>	Remdamiesi nagrinėtais filosofų tekstais, mokiniai gebės pagrįsti ir apginti tam tikrą etinę nuostatą ar požiūrį. Gebės svarstyti asmens <i>laisvės</i> sąvoką, pozityviai susieti jos turinį su vertybėmis, analizuoti, kokiomis koncepcijomis tos vertybės grįstos. Paaškins skirtumą tarp faktų ir vertybių, idealo ir realybės, praktinių ir filosofinių klausimų.	2-3 val.	Diskusija. Filosofinio teksto suvokimas ir interpretavimas.	

<i>Kas yra dora ir dorybės? Kaip ugdyti charakterį?</i>	Mokiniai gebės palyginti ir vertinti skirtingas dorybių etikos tradicijas. Gebės įvertinti savo motyvaciją ugdytis kilnaus žmogaus charakterio savybes.	2-3 val.	Informacinių pateiktųjų „Dorybių etikos tradicijos“ parengimas ir pristatymas. Teksto suvokimas ir interpretavimas.	
2. Dialogas: Aš ir Tu				
<i>Aš ar kitas – svarbiausia problema? Kokią reikšmę moralinei sąmonei turi kitas žmogus?</i>	Mokiniai gebės apibūdinti mąstytojus, kurie svarstė etikos klausimus dialogo būdu ir kurie mąstė apie Aš-Tu santykio etinius pagrindus. Gebės nurodyti ir analizuoti dvi etinio mąstymo galimybes: racionalų „sokratiškąjį pokalbį“ ir dialoginį Aš-Tu santykį. Paaškins, kokios etinės, filosofinės, religinės nuostatos lemia dvejopą tarpasmeninio santykio su <i>kitu</i> pobūdį: priešpriešą arba pozityvų tarpasmeninį dialogą.	3-4 val.	Darbo su tekstu vertinimas. Atvejo analizė ir vertinimas.	
<i>Kodėl išgyvename vienvatę?</i>	Mokiniai įvertins vienvatės pozityvius ir negatyvius aspektus, apibendrins konstruktyvų filosofų požiūrį į vienvatę.	2-3 val.	Esė. Atvejo analizė ir vertinimas.	
<i>Kokia yra draugystės ir bičiulystės etinė vertė?</i>	Gebės apibūdinti ir analizuoti draugystės ir bičiulystės bruožus bei jų etinę vertę pagal Antikos, Rytų ir moderniuosius Vakarų mąstytojus.	2-3 val.	Užduočių atlikimas pratybų sąsiuvinyje.	
<i>Kaip meilė išaukština žmogaus orumą ir gyvenimo vertę?</i>	Mokiniai gebės svarstyti vyro ir moters santykių problemą filosofiniu ir psichologiniu požiūriu. Gebės apibrėžti meilės esmę ir atskirti jos rūšis pagal filosofijos klasikų ir psichoanalitikus.	2-3 val.	Darbo su tekstu vertinimas. Diskusija.	
<i>Kodėl jaučiu atsakomybę ir kaltę prieš kitą žmogų?</i>	Mokiniai gebės analizuoti ir vertinti filosofinius atsakomybės kaip humaniško, tarpžmogiško santykio pagrindus; moralinės ir metafizinės kaltės sampratą.	2-3 val.	Atvejo analizė ir vertinimas. Teksto suvokimas ir interpretavimas.	
<i>Kur slypi agresijos, kovos, destruktivaus elgesio, pavydo ir</i>	Gebės apibūdinti ir palyginti filosofinius samprotavimus apie blogio kilmę, pyktį, pavydą ir neapykantą, priešišumą, susvetimėjimą; krikščionybės ir Rytų filosofijos (induizmo,	2-3 val.	Teksto suvokimas ir interpretavimas. Debatai.	

<p><i>neapykantos šaknys?</i></p> <p><i>Kur galima rasti atleidimo, gerumo šaltinį? Kaip atkurti nutrūkusį santykį su kitu?</i></p>	<p>budizmo, dzenbudizmo) nuostatas apie pasipriešinimą blogiui be prievartos.</p> <p>Mokiniai gebės palyginti iki-krikščioniškos epochos žmogaus etinės laikysenos – graikų filosofų, Romos stoikų, Rytų filosofų kilnaus žmogaus ir krikščionybės gailestingumo ir atleidimo idealus. Gebės svarstyti teismo, atgailos ir atleidimo kitiems problemą.</p>	<p>1-2 val.</p>	<p>Esė „Mylėk savo artimą kaip save patį“.</p> <p>Vertinami mokinių atsakymai į pateiktus klausimus.</p> <p>Apibendrinamasis kurso vertinimas: testas.</p>	
---	--	-----------------	--	--

Parengė Kauno Milikonių vidurinės mokyklos etikos mokytoja ekspertė Polina Žemaitienė

Modulio *Filosofinė etika* ilgalaikis planas 12 klasei (34 valandos)

Tikslas: padėti asmenybei ugdytis mąstymą ir sąmoningas etines nuostatas, igyti bendrą supratimą apie filosofinius etikos pagrindus, gebėti pagrįsti etines vertybes ir stiprinti motyvaciją jomis vadovautis, įprasminti savo gyvenimą, kurti atsakingus santykius su kitais ir aplinkos pasauliu.

Mokymo(si) uždaviniai:

1. Pažinti pagrindines filosofinės etikos kryptis ir problemas, jų svarstymo tradiciją; mąstytojus, kurie pagrindė etinius principus ir nuostatas.
2. Ugdyti(s) gebėjimą suprasti ir argumentuotai samprotauti apie socialinius santykius ir normas, pagrįstas konvencijomis, bendrais tikslais ir vertybėmis, kritiškai vertinti išankstinius stereotipus ir nuostatas, įsisąmoninti asmens ir visuomenės santykius demokratijos kontekste.
3. Ugdyti(s) gebėjimą egzistenciškai mąstyti, autentiškai būti ir ieškoti gyvenimo prasmės, apmąstyti ribines gyvenimo situacijas, kūrybiškai ir konstruktyviai spręsti problemas.
4. Ugdyti(s) gebėjimą referuoti, suprasti, interpretuoti filosofinį tekstą.

Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai	Pamokos (nuo - iki)	Vertinimas	Pastabos
3. Socialiniai santykiai: Aš ir Mes				
<i>Žmogaus prigimtis: sociali ar egocentriška?</i>	Mokiniai gebės analizuoti žmogaus prigimties klausimą apibūdinti individualistinį arba socialiai orientuotą etikos požiūrį.	4-5 val.	Debatai	Mokinių pasiekimai gali būti vertinami pateikiant skirtingo lygmens užduotis.
<i>Skirtingų epochų mąstytojų pažiūros į šeimos instituciją.</i>	Mokiniai gebės apibūdinti etikos ir teisės normas, nustatančias žmonių bendruomenės tarpusavio santykius, analizuoti jų skirtumus ir sąsajas. Gebės reflektuoti atsakomybę ir savo santykius su kitais remdamiesi filosofų pagrįstais etikos principais. Palygins skirtingų epochų mąstytojų pažiūras į šeimos instituciją, pateiks apibendrinimus ir argumentuotas išvadas. Gebės paaiškinti tėvų ir vaikų santykių įtaką asmenybės dorinei raidai.	3-4 val.	Filosofinių tekstų ir kino M. Haneke “ <i>Baltas kaspinas</i> ” ištraukos supratimas ir interpretacija.	Visose pamokose taikomas formuojamasis vertinimas ir įsivertinimas.
<i>Lyčių santykiai: moteriškumo ir vyriškumo prigimtis, įvaizdžiai, socialiniai vaidmenys.</i>	Mokiniai nurodys Antikos, Viduramžių, Naujųjų laikų ir XX a. epochos Vakarų mąstytojus, kurie svarstė lyčių santykių klausimus. Gebės paaiškinti, kuo grindžiami moters ir vyro įvaizdžiai, lygios galimybės ir lygiateisiai santykiai.	3-4 val.	Debatai. Darbo su tekstu vertinimas.	

<i>Kaip filosofškai grindžiamos žmogaus teisės ir teisingumo principas?</i>	Mokiniai išnagrinės žmogaus teisių sampratą ir jos raidą. Gebės paaiškinti, ką reiškia teisingumo principas ir ką mes šiandien laikome teisinga sprenddami visuomenės problemas. Palygins antikos, švietimo epochos ir šiuolaikinių mąstytojų idėjas apie žmogaus teises ir teisingumo principą.	3-4 val.	Darbo su tekstu vertinimas. Diskusija. Vertinami mokinių atsakymai į mokytojo pateiktus klausimus.	
4. Gyvenimo įprasminimas pasaulyje: Aš ir prasmė				
<i>Laimės samprata įvairiose etikos koncepcijose.</i>	Mokiniai gebės argumentuotai kalbėti apie laimę kaip gyvenimo įprasminimo galimybę. Svarstys ir palygins laimės sampratą įvairiose etikos koncepcijose.	3-4 val.	Vertinamas užduočių atlikimas pratybų sąsiuvinyje.	
<i>Filosofų požiūris į žmogaus egzistenciją: kančios kilmė, prasmė ir žmogaus etinė laikysena su ja susidūrus.</i>	Mokiniai gebės nagrinėti egzistencinio nerimo šaltinius ir interpretuoti laikyseną kančios akivaizdoje. Gebės apibrėžti ir palyginti įvairių epochų mąstytojų požiūrį į kančią ir jos įveikos būdus. Apibūdins įvairios etinės laikysenos mąstytojus. Gebės nurodyti skirtingus gyvenimo įprasminimo tikslus.	4-5 val.	Argumentuotas pasisakymas. Teksto supratimas ir interpretavimas.	
<i>Gyvenimo vertė ir prasmė.</i>	Mokiniai gebės kelti tikslo ir vertybių klausimus bei paaiškinti pamatinio gyvenimo prasmės poreikio svarbą.	5-6 val.	Diskusija. Esė.	
<i>Filosofinės etikos modulio apibendrinimas.</i>	Mokiniai pažins pagrindines filosofinės etikos kryptis ir problemas, jų svarstymo tradiciją. Gebės suprasti ir interpretuoti filosofijos tekstus, samprotauti etinėmis temomis. Išmoks skirti filosofinį etikos diskursą ir filosofškai samprotauti. Spręs problemas taikydami įgytus gebėjimus įvairiose situacijose.	1-2 val.	Apibendrinamasis modulio vertinimas: atsakymai į pateiktus klausimus. Testas. Kūrybiniai darbai.	

Parengė Kauno Milikonijų vidurinės mokyklos etikos mokytoja ekspertė Polina Žemaitienė

3.2. Modulio *Profesinė etika* ilgalaikis planas

2011-2012 m.m.

3-oji gimnazijos klasė

(Savaitės pamokų skaičius -1, modulio pamokų skaičius-17)

MOKYMOSI TIKSLAS

Ugdyti racionaliai pagrįstą mokinių moralinį supratimą, kuris leistų atpažinti profesinės etikos moralines problemas.

MOKYMOSI UŽDAVINIAI

- Supažindinti mokinius su profesinės etikos sąvokomis (*profesinė garbė, sąžinė, autoritetas* ir t.t.).
- Formuoti(s) moralines ir *etines vertybes* profesinėje veikloje.
- Ugdytis gebėjimus realizuoti save ateityje kaip: *garbingą, atsakingą, sąmoningai savo veiklą motyvuojantį ir organizuojantį profesionalą.*

Data (sav.)	Tema	Val. sk.	Pamokos tikslai	Mokinių gebėjimai	Integracija	Pastabos
Rugsėjis 1 sav.	Įvadinė pamoka. Profesinės etikos objektas.	1	Susipažinti su modulio programa, tikslais ir uždaviniais, aptarti darbo specifiką ir vertinimo sistemą.	Suvoks pasirinkto modulio kaip saviugdos ir savikūros tikslą.		Pamoka pradedama „Ledlaužio“ pratimais, susipažinimu, PW pristatymu „Profesinė etika“.
Įsisąmoninta tapatybė ir saviugda: Aš – Asmuo (4 pamokos)						
Rugsėjis 2 sav.	Stereotipų ir ideologinių mitų įtaka profesiniam pasirinkimui.	1	Išanalizuoti visuomenėje susidariusių stereotipų neigiamą įtaką profesinio pašaukimo atradimui.	Gebės paaiškinti, kaip istoriškai susidarė įvairūs profesiniai stereotipai, kurie riboja galimybes įgyvendinti profesinį pašaukimą. Suvoks, kad žmogus turi teisę realizuoti save kaip asmenybę profesinėje veikloje nepaisant visuomenėje susiformavusių stereotipų, prietarų ir mitų.	Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikavimo ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Rugsėjis 3 sav.	Žmogaus norai ir galimybės įprasminant save	1	1. Išsiaiškinti, kad kiekvienas žmogus, rinkdamasis profesiją,	Gebės paaiškinti, kaip talentai, gabumai susiję su profesiniu pašaukimu.	Mokymosi mokyti IP Komunikavimo ir informacinių komunikavimo	

	profesinėje veikloje. Savo talentų ir profesinio pašaukimo atpažinimas.		turėtų pasverti savo gabumus ir galimybes. 2. Aptarti individualius gyvenimo siekius, profesines svajones bei galimybes jas realizuoti.	Svarstys apie tokią profesiją, kad darbas teiktų malonumą. Atsižvelgdami į savo norus ir galimybes, draugų vertinimus apsispręs dėl pasirinkimo gyvenime.	technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Rugsėjis 4 sav.	Individuali karjeros vadyba. CV, motyvacinis laiškas.	1	1. Išsiaiškinti individualios karjeros vadybos principus. 2. Išmoks (įtvirtins žinias) parašyti savo CV, motyvacinį laišką.		Mokymosi mokyti IP. Komunikavimo ir informacinių technologijų IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Dialogas: Aš ir tu (3 pam.)						
Spalis 2 sav.	Profesinis autoritetas. Valdžia ir etinis autoritetas. Vadovavimo stiliai ir bendravimo su komanda problemos.	1	1. Išsiaiškinti, kad dažniausiai moralinis autoritetas sutampa su profesiniu. 2. Aptarti tradicinių vadovavimų stilių etinius aspektus bei galimas konfliktines situacijas su pavaldiniais.	Gebės skirti valdžią nuo etinio autoriteto. Suvoks vadovavimo stilių įtaką komandos veiklos rezultatams.	Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikavimo ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	Vadovavimo stilių nustatymas.
Spalis 3 sav.	Santykiai tarp kolegų. Dalykinis bendravimas.	1	Išsiaiškinti, kad dėl temperamento ir susiformuotų vertybių, požiūrių ir pan. bendradarbiai gali būti skirtingi.	Gebės komandos žmogų priskirti tam tikram tipui bei mokės diplomatiškai nesugadinti su juo santykių.	Psichologija. Mokymosi mokyti IP. Komunikavimo ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	Komandiniai pratimai.

Spalis 4 sav.	Kolektyvo mikroklimato įtaka profesinei veiklai. Garbinga ir nugarbinga profesinė konkurencija.	1	1. Išsiaiškinti organizacijos etinės kultūros esmę ir reikšmę produktyviam darbui. 2. Išskirti etiškas konkurencijos formas.	Įvardins profesinės etikos konfliktų pobūdį, siūlys etiškų sprendimų priėmimo modelių.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokytis IP. Komunikavimo ir informacinių komunikavimo technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Socialiniai santykiai: Aš ir mes (5 pam.)						
Lapkritis 2 sav.	Lyderystė darbo kolektyve: formalus ir neformalus lyderis.	1	Išsiaiškinti valdžios ir galios prigimtį akcentuojant, kad valdžios prigimtis lemia, kiek etiškas yra vadovavimo stilius bei santykiai su komanda.	Gebės paaiškinti, kuo grindžiama valdžia: prievarta, baime, moraliniu autoritetu, profesionalumu, charizma. Svarstys nominalaus vadovo, formalaus ir neformalaus lyderio santykius su kolektyvu.	Istorija. Psichologija. Mokymosi mokytis IP. Komunikavimo ir informacinių komunikavimo technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Lapkritis 3 sav.	Profesinio etiketo pagrindai.	1	Supažindinti su pagrindinėmis dalykinio etiketo taisyklėmis.	Žinos pagrindinius dalykinės parangos, bendravimo telefonu ir elektroniniu paštu, dalykinių laiškų rašymo taisykles.	Mokymosi mokytis IP. Komunikavimo ir informacinių komunikavimo technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Lapkritis 4-5 sav.	Profesinė veikla ir korupcija.	2	Išsiaiškinti, kad kyšininkavimas ir protekcija, naudojimasis tarnybine padėtimi bei kitos korupcijos apraškos nesuderinamos su garbingo	Remdamasis informacijos šaltiniais ir patirtimi gebės analizuoti korupcijos atvejus įvairioje profesinėje veikloje, suvoks tai kaip amoralų	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokytis IP. Komunikavimo ir informacinių komunikavimo technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio	

			profesionalo įvaizdžiu ir kenkia visuomenei.	reiškinį, nesuderinamą su profesionalumu.	sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Gruodis 2 sav.	Profesinės etikos priežiūra ir kontrolė.	1	Supažindinti su profesinės etikos priežiūrą vykdančių institucijų darbu (VTEK, SEPK, profesinės etikos komisijos ir kt.).	Žinos, kur ir koku atveju galima kreiptis dėl iškilusių profesinės etikos problemų.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokyti IP. Komunikavimo ir informacinių komunikavimo technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Santykis su pasauliu: <i>Aš ir prasmė</i> (4 pam.)						
Gruodis 3 sav.	Profesinė dora.	1	Išsiaiškinti, kad profesinės etikos objektas yra profesinės doros funkcionavimas visuomenėje, kokia jos esmė, specifika, vaidmuo profesinėje veikloje.	Gebės nusakyti etikos teorijas, skirtingų religijų ir modernios pasaulietinės visuomenės požiūrius į darbą ir profesinę veiklą.	Istorija. Tikyba. Mokymosi mokyti IP. Komunikavimo ir informacinių komunikavimo technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Gruodis 4 sav.	Profesinė sąžinė, pareiga ir atsakomybė. Profesinės etikos kodeksai.	2	1. Išsiaiškinti profesinės sąžinės, pareigos ir atsakomybės sąsajas. 2. Išsiaiškinti, kokie yra ir kam reikalingi profesinės etikos kodeksai. 3. Grupėse susikurti norimų profesijų pavyzdinius etikos kodeksus	Gebės paaiškinti, kad kiekvienas profesionalas privalo dirbti sąžiningai, būti pareigingas ir atsakingas. Gebės nusakyti, kokiais principais vadovaujantis kuriami profesinės etikos kodeksai.	Pilietiškumo pagrindai. Mokymosi mokyti IP. Darnaus vystymosi IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	Č. Kalenda „Taikomoji etika...“ (sraipsnis); Pruskus „Verslo etika“ - 2.2. Profesinės etikos dilemos. Antikorupcinio ugdymo metodinė medžiaga.
Sausis 2 sav.	Profesinės veiklos vertingumas ir	1	Išsiaiškinti, kodėl žmogus turi dirbti,	Gebės analizuoti istoriškai besikeičiantį	Istorija. Pilietiškumo IP. Mokymosi	

	vertybės. Darbas kaip žmogaus savęs įprasminimas gyvenime.		kodėl jam reikalinga profesija bei kokiomis vertybėmis grindžiama kiekviena profesinė veikla.	visuomenės požiūrį į profesinę veiklą ir nurodys vertybes – profesinę garbę, sąžinę, orumą, prestižo palaikymą ir pan.	mokyti IP. Komunikavimo ir inf. Komunik. technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Sausis 3 sav.	Apibendrinamoji pamoka.	1	Apibendrinti profesinės etikos modulį, įsivertinti pasiekimus.	Žinos, kokių gebėjimų įgijo profesinės etikos modulio pamokų metu.		

Laukiama rezultatų:

Baigę kursą mokiniai gebės:

- įvardyti ir apibūdinti profesinės etikos sąvokas (*profesinė garbė, sąžinė, autoritetas* ir t.t.);
- atsakingai planuoti savo ateities profesijos pasirinkimą;
- analizuoti darbuotojų etinius santykius organizacijoje;
- susiformuos moralines ir etines vertybes profesinėje veikloje.

Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas

Mokinių pasiekimai vertinami pusmečio pabaigoje „įskaityta“, „neįskaityta“, „neatestuota“.

„Neįskaityta“, jeigu mokinys neatliko numatytų darbų. Neatestuotu laikomas mokinys, kurio dalyko mokėjimas per pusmetį neįvertintas. „Įskaityta“ – jeigu sukaups reikiamą taškų skaičių per pusmetį (1 pristatymas PW, 1 refleksijos dienoraštis pasirinkta pamokos tema, CV (motyvacinis laiškas). Kiekvieną pamoką taikomas neformalusis vertinimas: aptariama mokinių klasėje veikla, aktyvumas pamokoje, apibendrinamas jų darbas.

LITERATŪRA

1. Kritinio mąstymo ugdymas sėkmingai ateities karjerai : integruota karjeros ugdymo programa bendrojo lavinimo mokyklai. Švietimo aprūpinimo centras, 2006
2. Perry N., VanZandt Z. Mano pasirinkimo galimybės. Atviros Lietuvos fondas, 1998.
3. Miniotienė N., Karjeros vadovas arba kaip atrasti savo kelią, 2010.
4. Gieda A. Stereotipų problema istoriografijoje: <http://www.filosofija.vu.lt/tekstai/atmintis.htm>
5. www.cv.online.lt , www.euroguidance.lt
6. Pruskus V. Verslo etika. Laiko iššūkiai ir atsako galimybės. V., 2003.
7. Kučinskas Vytolis. Vadovavimo etika. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2003.
8. Mozūraitė V. *Profesinė etika*. Vilnius: VU KF, 2001.
9. Razauskas R. Aš vadovas: gero vadovo beieškant. Vilnius: Pačiolis, 1997.
10. Ten Have H.A.M.J., Ter Meulen R.H.J., Van Leeuwen E. *Medicinos etika*. Vilnius: Charibdė, 2003.
11. *Valstybės tarnautojų etika* . Sud. Gyula Gulyas. Vilnius: Margi raštai, 2002.
12. Vasiljevienė N. *Verslo etika ir elgesio kodeksai: filosofinės ištakos, metodologiniai pagrindai ir šiuolaikinės praktikos bruožai*. Kaunas, Naujasis lankas. 2000.
13. Vasiljevienė N. *Organizacijų etika: institucinės etikos vadybos sistemos*. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2006.
14. Vyšniauskienė, D., Minkutė, R. *Socialinės veiklos profesinė etika*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2008.
15. Žemaitis V. *Bendravimo etika*. Vilnius: Ethos, 1998.

3.3. Modulo *Šeimos etika* ilgalaikiai planai

Modulo *Šeimos etika* ilgalaikis planas 11 klasei

Tikslas

Ugdyti visapusišką mokinių požiūrį į šeimą, pasitelkiant jų autentišką patirtį, naujas žinias ir kritinį mąstymą.

Uždaviniai

Siekiant tikslo mokiniai yra skatinami:

- susipažinti su šeimos fenomenu plačiame istoriniame, kultūriniame, socialiniame kontekste;
- ugdytis sąmoningą apsisprendimą kurti darnią šeimą;
- permaštyti dorovinių šeimos vertybių prasmę ir aktualumą žmogaus gyvenime;
- įžvelgti šeimos, kaip asmens saviraiškos terpės, galimybes;
- aptarti ir įvertinti šeimos institucijos pokyčius.

Tema	Pamokų skaičius	Pamokos tikslai	Mokinių gebėjimai
<i>Modulio aktualumas.</i>	1	Susipažinti su modulio programa, tikslais ir uždaviniais.	Mokiniai suvoks, kodėl aktualus <i>Šeimos etikos</i> modulis.
<i>Šeimos samprata. Šeimos formos.</i>	1	Išaiškinti, kokios būna šeimos, apibūdinti šeimų įvairovę.	Gebės svarstyti ir interpretuoti įvairias šeimos sampratas, suvoks šeimos formų įvairovę.
<i>Šeima ir jos raida.</i>	1	Papasakoti, kaip formavosi šeima visuomenės kontekste. Palyginti tradicinę lietuvių šeimą su dabartine šeima.	Suvoks, kaip šeimos vaidmenį visuomenėje. Sužinos šeimos raidą Lietuvoje. Gebės paaiškinti istorinę vyrų ir moterų vaidmenų kaitą.
<i>Santuoka ir šeimos kūrimas. Santuokos motyvai.</i>	1	Išaiškinti, kad santuoka yra teisinis šeimos kūrimo pagrindas. Paaiškinti santuokos motyvus – „santuoka iš meilės“, „santuoka iš išskaičiavimo“.	Gebės paaiškinti santuokos ir šeimos santykį. Mokės paaiškinti, kokie galimi santuokos motyvai.
<i>Santuokos formos. Šiuolaikinės santuokos.</i>	1	Išaiškinti santuokos formas – monogamija, poliandrija, poliginija. Pakalbėti apie šiuolaikines santuokas. Pateikti faktus, kokios santuokos yra Lietuvoje.	Sužinos įvairiose kultūrose egzistuojančias santuokos formas.
<i>Šeima kaip vertybė.</i>	2	Formuoti nuostata, kad šeima yra didžiausia vertybė. Išaiškinti, kad šeimoje žmogus gali realizuoti save. Paaiškinti etinį šeimos pagrindą.	Argumentuotai paaiškins, kodėl šeima yra vertybė. Naudodamiesi statistiniais duomenimis, nurodys, kokią vietą užima šeima gyventojų vertybių skalėje.
<i>Meilės prasmė.</i>	2	Paaiškinti meilės prasmę ir įtaką šeimos gyvenimui. Pateikti brandžios meilės ir išimylėjimo požymius. Pateikti Z. Baumano, A. Giddenso ir kitų autorių požiūrius apie meilę, intymumą, geismą.	Mokės įvertinti meilės reikšmę šeimos gyvenimui. Remiantis įvairiais autoriais gebės analizuoti ir paaiškinti meilės.

<i>Meilės formos ir raiškos būdai.</i>	2	Išaiškinti, kokios yra meilės formos. Papasakoti apie meilės ir asmens dorovines savybes. Pateikti meilės modelius, kurie pateikiami žiniasklaidoje.	Žinos meilės formas ir skirtingus jos raiškos būdus įvairiose epochose. Supras, kaip meilės modeliai veikiami populiariosios kultūros.
<i>Lytiškumas kaip asmens raiška.</i>	3	Perteikti etinius šeimos lytinio gyvenimo aspektus. Paaikškinti lytinio potraukio valdymo įtaką asmenybės brandai. Pakalbėti apie ankstyvus lytinius santykius.	Suvoks, žmogaus lytiškumo prasmę. Mokės paaikškinti sekso ir meilės prieštarą. Gebės argumentuotai pagrįsti ankstyvų lytinių santykių padarinius.
<i>Sutuoktinių santykiai.</i>	1	Išaiškinti sutuoktinių pareigas, priedermes ir atsakomybę. Paaikškinti, kad tikros meilės sąlyga – ištikimybė. Kokie neištikimybės padariniai. Aptarti tokius jausmus kaip geismas, intymumas, aistra ir kt.	Suvoks etinius šeimos lytinio gyvenimo aspektus. Mokės apibūdinti romantiškos ir brandžios meilės komponentus: erotiškumą, emociingumą, partnerio idealizavimą, atsakomybę, pagalbą ir kt. Palygins aistros ir draugystės meilėje dimensijas.
<i>Šeimos narių poreikiai ir vaidmenys.</i>	2	Aptarti ir įvertinti šeimos funkcijas, kaip jos atliekamos siekiant šeimos narių poreikių tenkinimo ir vaidmenų atitikimo.	Suvoks, kokie yra doroviniai šeimos pagrindai ir vaidmenys. Aptars ir įvertins šeimos narių poreikių tenkinimą.
<i>Šeimos funkcijos: -reprodukcinė ir ugdomoji; - ūkinė ir ekonominė; - rekreacinė.</i>	2	Aptarti ir pristatyti pagrindines šeimos funkcijas. Išaiškinti, kuo svarbi ir ypatinga šeimos reprodukcinės funkcija. Pristatyti ūkinę, ekonominę ir rekreacinę šeimos funkcijas.	Palygins įvairių autorių nurodomas šeimos funkcijas. Suvoks šeimos, kaip pagrindinio socializacijos instituto reikšmę. Gebės paaikškinti, kokie yra tėvystės ir motinystės įvaizdžiai. Parašys esė „Tėvystė veža“. Supras, ką reiškia laisvalaikis su šeima.
<i>Šeimos komunikavimo funkcija. Bendravimas šeimoje.</i>	1	Pristatyti bendravimo šeimoje specifiką. Paaikškinti dorovinius bendravimo šeimoje principus. Aptarti šeimos konfliktus, kartų konfliktus.	Gebės paaikškinti bendravimo šeimoje reikšmę. Suvoks, kokia svarbi komunikavimo funkcija šeimoje.
<i>Smurtas ir prievarta šeimoje.</i>	1	Išaiškinti, kaip smurtas griaua šeimos santykius; Paaikškinti, kokie galimi smurto ir prievartos atvejai šeimoje.	Suvoks, kokios yra smurto pasekmės. Sužinos, kaip suteikti pagalbą smurto aukoms. Gaus įstaigų, kur galima sulaukti pagalbos, sąrašą.
<i>Santuokų mažėjimas. Šeimos nykimo tendencijos.</i>	1	Pristatyti šeimos transformacijos požymius ir veiksnius. Atskleisti individualizavimo ir emancipacijos veiksnių įtaką šeimai.	Gebės paaikškinti priežastis, lemiančias santuokų mažėjimą Lietuvoje. Diskutuos ir įvertins: „Santuoka ar gyvenimas „susidėjus“?

			Suvoks, kas yra <i>kohabitacija</i> . Gebės interpretuoti šeimos kaip institucijos nykimo priežastis ir pasekmes.
<i>Skyrybos. Skyrybų priežastys ir pasekmės.</i>	2	Pristatyti statistinius skyrybų skaičius Lietuvoje. Paašškinti skyrybų padarinius visiems šeimos nariams. Įvardinti dažniausias skyrybų priežastis. Aptarti skyrybų augimą Lietuvoje.	Supras skyrybų pasekmes. Suras ir pristatys santuokų ir skyrybų statistikos santykį.
<i>Ribinės šeimos.</i>	3	Išaiškinti, kokios šeimos yra vadinamos ribinėmis (tos pačios lyties, komunos, alkoholikų, narkomanų ir kt.) Paašškinti gyvenimo tokiose šeimose pasekmes.	Suvoks, kokios yra ribinės šeimos. Diskusijos apie tos pačios lyties asmenų šeimą.
<i>Gimstamumo problema šiuolaikinėje visuomenėje.</i>	2	Pokalbis apie abortus. Pažvelgti į negimusios gyvybės apsaugos problemas. Paašškinti abortų padarinius. Pakalbėti apie nevaisingumo ir bevaikystės problemas Lietuvoje.	Pažiūrėję kino filmą „Pagalbos šauksmas“ mokiniai sužinos psichologines, fizines ir moralines nėštumo nutraukimo pasekmes. Atlikdami užduotį „Sprendimų medis“ gebės išreikšti savo nuomonę apie abortus.
<i>Šeima šiandieninėje valstybėje.</i>	1	Peržvelgti šeimos problemas šiuolaikinėje visuomenėje. Pristatyti šeimos problemas reguliuojančius dokumentus.	Mokiniai susipažins su LR Konstitucija, Visuotine žmogaus teisių dekracija, Šeimos teisių chartija.
<i>Mano svajonių šeima.</i>	1	Apibendrinti <i>Šeimos etikos modulio</i> naudą ir reikšmingumą. Sužinoti mokinių nuomonę.	Naudodamiesi įgytomis žiniomis, parašys esė „Mano svajonių šeima“.

Iš viso: 31 pamoka (1 pamoka apibendrinamoji).

Parengė Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui Rasa Mašuriniene

Modulio *Šeimos etika* ilgalaikis planas 12 klasei

Tikslas

Mokant šeimos etikos, siekiama ugdyti visapusišką mokinių požiūrį į šeimą, pasitelkiant jų patirtį, naujas žinias ir kritinį mąstymą.

Uždaviniai

Siekiant tikslo, mokiniai yra skatinami:

- susipažinti su šeimos fenomenu plačiame istoriniame, kultūriniame, socialiniame kontekste;
- ugdytis sąmoningą apsisprendimą kurti darnią šeimą;
- permąstyti dorovinių šeimos vertybių prasmę ir aktualumą žmogaus gyvenime;
- išvelgti šeimos, kaip asmens saviraiškos terpės, galimybes;
- aptarti ir įvertinti šeimos institucijos pokyčius.

Data (mėn.)	Tema	Val. sk.	Pamokos tikslai	Mokinių gebėjimai	Integracija IP-integruojamosios programos
Rugsėjis	Įvadinė pamoka.	1	Susipažinti su modulio programa, tikslais ir uždaviniais, aptarti darbo specifiką ir vertinimo sistemą.	Suvoks pasirinktą modulį kaip saviugdą ir savikūros tikslą.	
	<i>Šeima kaip institucija: sociokultūrinis kontekstas.</i>	8	Aptarti šeimą kaip mažiausią visuomenės ląstelę, kurioje prasideda žmogaus formavimasis.	Gebės paaiškinti, kas yra šeima, kodėl ji svarbi visuomenės organizacijos dalis.	Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Šeima kaip visuomenės institutas.	1			
	Santuoka ir šeimos kūrimo reikšmė. Šeima kaip vertybė.	2	1. Aptarti istoriniu aspektu priežastis, kodėl buvo ir yra kuriamos šeimos. 2. Išsiaiškinti, kad šeimos vertingumas priklauso nuo jos dorinio sąmoningumo.	Gebės istoriškai paaiškinti šeimos kūrimo priežastis. Gebės pagrįsti, kodėl šeima laikoma vertybe ir apibendrins, kad nuo šeimos priklauso fizinis ir dvasinis tautos išlikimas.	Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
Spalis	Doroviniai šeimos pagrindai. Jaunimo pasirengimo šeimai problemos.	2	1. Išsiaiškinti, kas yra doroviniai šeimos pagrindai: sutuoktinių meilė, pagarba, pareigos, priedermės ir atsakomybė. 2. Padiskutuoti, su	Gebės paaiškinti, kokie yra doroviniai šeimos pagrindai, pateiks pavyzdžių iš savo aplinkos.	Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP.

			kokiomis problemomis susiduria šeimą kurti besiruošiantis jaunimas.	Ižvelgs ir kritiškai vertins šiuolaikinio jaunimo šeimos kūrimo problemas.	Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Moraliniai santuokos motyvai.	2	Išsiaiškinsime, kokiais motyvais – iš meilės, išskaičiavimo ar kitų priežasčių – kuriamos šeimos anksčiau ir dabar, ir kokie jose vyrauja santykiai.	Gebės įvardyti, kokiais motyvais remiantis anksčiau buvo sudaromos santuokos, kas išliko ir kas pasikeitė šiuolaikiniame pasaulyje.	Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Pilietiškumo IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
Lapkritis	Diskusija: dorovinė šeimos misija.	1	Aptarti, kaip šeimoje ugdomi jausmai, mandagumas, tolerancija, puoselėjama tautinė kultūra, tradicijos.	Gebės diskutuoti apie santuoką ir šeimą, kaip mažiausią visuomenės socialinę grupę, kuri turi užduotį – užauginti ir išauklėti sąmoningą ir dorą valstybės pilietį.	Tikyba. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	<i>Šeima ir meilė.</i> Nuo draugystės iki meilės. Meilė – specifinis dorovės reiškinys.	4 1	Aptarti bendravimo formas – draugystę, bičiulystę ir meilę. Kokie tarpusavio ryšiai sieja bendraujančius.	Gebės apibūdinti įvairius dviejų žmonių tarpusavio santykius, suvoks meilę kaip specifinę šių santykių išraiškos formą.	Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Meilė ir seksas.	1	Išsiaiškinti erotinius šeimos gyvenimo aspektus ir intymaus lytinio gyvenimo sampratą.	Reikš savo požiūrį į vedybinius ir nevedybinius lytinius santykius ir formuos nuostatą, kad lytinis	Biologija. Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP.

				gyvenimas – tai ne tik lytinis aktas.	Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Meilė ir seksas žiniasklaidos pasaulyje.	1	Aptarti, kaip per žiniasklaidos priemones propaguojama sekso laisvė ir kaip tai veikia žmogaus suvokimą apie meilę ir seksą.	Kritiškai vertins žiniasklaidos priemonių pateikiamus vyrų ir moters bendravimo modelius kaip seksualinę „techniką“ ir formuosius nuostata, kad erotiškumas realizuojamas per tobulą meilę bendravimo pilnatvę, žavėjimosi kultūrą.	Biologija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Prostitucija, svetimavimas, seksualinė agresija.	1	Aptarti seksualinius santykius, prieštaraujančius dorovės normoms.	Reikš savo neigiamą požiūrį į anomalinius sekso išraiškos būdus ir dorovinę šiuolaikinio pasaulio problemą.	Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
Gruodis	<i>Šeimos funkcijos.</i> Sutuoktinių santykiai šeimoje. Vyriskumo ir moteriškumo atsiskleidimas šeimoje.	12 2	1. Plačiąja prasme apžvelgti, kokias funkcijas šeimoje atlieka sutuoktiniai. 2. Išsiaiškinti, kokie mūsų visuomenėje vyrauja tradiciniai lyčių socialiniai ir psichologiniai stereotipai ir kaip jie gali būti laužomi, siekiant tikslo – lygiavertės partnerystės šeimoje.	Gebės nusakyti įvairius požiūrius apie vyro ir moters funkcijas šeimoje, kaip istoriškai kito biologinis ir socialinis požiūris į vyriskumą ir moteriškumą. Aiškins vakarietišką ir krikščionišką požiūrį į lytį, suvoks jų lygiavertiškumą.	Biologija. Psichologija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Dvasinis ir fizinis tėvų pasirengimas turėti vaikų.	2	1. Išsiaiškinti priežastis, kodėl žmonės nori turėti	Gebės paaiškinti, kad tapti tėvu ir	Psichologija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir

	Tėvų vaidmenys, auklėjant vaikus.		vaikų ir kokios sąlygos būtinos, siekiant pradėti vaiką. 2. Padiskutuoti, kokius vaidmenis šeimoje turi vaidinti tėvas ir motina, auklėjant vaikus.	motina – ne tik didelis džiaugsmas, bet dar didesnė atsakomybė. Reikš savo požiūrį į tėvų vaidmenis šeimoje, auklėjant vaikus, analizuos ir kritiškai vertins savo aplinkos atvejus.	informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
Sausis	Materialinis ir finansinis šeimos pagrindas. Šeimos narių darbas ir pareigų pasidalijimas.	2	1. Išsiaiškinti, kiek svarbu kuriant šeimą ir gyvenant šeimoje darbas, būstas, gebėjimas tvarkyti ūkį ir finansus. 2. Aptarti, kaip šeimos nariai turėtų dalytis pareigomis, kokia egzistuoja stereotipinio mąstymo suformuota nuostata apie pareigų dalijimąsi ir kaip ją spręsti.	Gebės paaiškinti, kodėl šeimai kurti būtinas materialinis ir finansinis pagrindas bei sutuoktinių gebėjimas racionaliai tvarkyti ūkį. Gebės analizuoti ir kritiškai vertins šeimos narių vaidmenis ir pareigų dalijimąsi.	Psichologija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Šeimos bendravimo kultūra. Santykiai tarp kartų.	2	1. Išsiaiškinti, kokie turėtų vyrauti tėvų ir vaikų santykiai, kad šeima darniai funkcionuotų. 2. Aptarti kartų konfliktų priežastis, jų sprendimo būdus.	Gebės įvardyti tėvų ir vaikų santykių problemas, jų priežastis ir sprendimų būdus. Ugdysis gebėjimą kuri ir plėtoti darnius santykius su visais šeimos nariais.	Istorija. Psichologija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
Vasaris	Šeimos papročiai ir šventės. Mano šeimos tradicijos.	2	Aptarti, kaip yra svarbu praskaidrinti šeimos gyvenimo kasdienybę, puoselėti tautines ir šeimos tradicijas	Remdamasi patirtimi gebės paaiškinti, kaip svarbu šeimos kasdienybę	Psichologija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP.

			bei šventes.	praskaidrinti šventėmis, turiningai praleisti laisvalaikį.	Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Dorovinis šeimos nestabilumas. Šeimos konfliktai ir jų padariniai.	2	Išsiaiškinti, kaip dorovinės ydos, neigiamos charakterio savybės, bendravimo taisyklių nesilaikymas, lytinio gyvenimo nesusipratimai gali tapti konfliktų priežastimi, kokie būna padariniai.	Gebės įvardyti, dėl kokių priežasčių šeimose tarp sutuoktinių kyla nesutarimų, kaip jie veikia vaikus.	Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
Kovas	<i>Šeimos transformacijos.</i> Šeimos suvokimo pasikeitimai šiuolaikiniame pasaulyje. Nepriklausomybės ir emancipacijos problemos šeimoje.	8 2	1. Išsiaiškinti, kaip ir kodėl šiuolaikiniame pasaulyje pasikeitė šeimos institucija. 2. Išsiaiškinti, kaip pasikeitusios socialinės ir istorinės sąlygos pakeitė vyro ir moters vaidmenį šeimoje.	Gebės paaiškinti, kaip dėl kultūrinių, ekonominių ir socialinių pokyčių keitėsi šeimos institucija. Svarstys emancipacijos ir feminizmo įtaką šeimos santykiams.	Istorija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Ribinės šeimos formos.	1	Aptarti ribines šeimos formas, jų poveikį vaikų gimstamumui, jų psichologiniam ir socialiniam saugumui.	Gebės įvardyti, kodėl mažėja santuokų, kritiškai vertins tos pačios lyties asmenų, kohabitacinių šeimų, vienišų motinų daugėjimo problemas.	Mokymosi mokytis IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
Kovas	Dorovinis ir pragmatinis alternatyvios šeimos vertimas.	1	Padiskutuoti: kas geriau – tradicinė šeima ar gyvenimas „susimetus“?	Reikš nuomonę apie tradicinės ir netradicinės šeimos privalumus ir trūkumus, vertins krikščioniškai.	Tikyba. Mokymosi mokytis IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
Balandis	Skyrybos ir pakartotinė	1	Aptarti skyrybas kaip kraštutinį	Neigiamai vertins	Mokymosi mokytis IP. Darnaus vystymosi IP.

	santuoka.		šeimos konflikto sprendimo būdą ir jų įtaką vaikų dvasiniam ir fiziniam komfortui.	skrybas kaip šeimos krizę ir kaip vaikų psichiką žalojančių tėvų sprendimą.	Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Dirbtinis gimstamumo reguliavimas.	1	Aptarti gimstamumo mažėjimo priežastis ir galimas grėsmės tautai išlikti.	Gebės išvardyti gimstamumo mažėjimo priežastis, suvoks šeimos planavimo svarbą.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokyti IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
	Valstybės šeimos politika.	1	Aptarti, kaip Lietuvoje vykdoma šeimos politika, ar pakankamai rūpinamasi vaikų ateitimi.	Remdamasis informacija, gebės nusakyti, kaip valstybė rūpinasi šeimomis, kokios veikia šeimas prižiūrinčios ir remiančios valstybės kontroliuojamos institucijos.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokyti IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
Gegužė	Žmogaus mobilumas ir šeimos problemos. Baigiamasis įvertinimas.	1	Išsiaiškinti, kas yra atotolio šeima ir kokį neigiamą poveikį daro šis reiškinys sutuoktiniams ir jų vaikams.	Suvoks ir gebės įvardyti atotolio šeimų vaikų psichologines ir socialines problemas.	Mokymosi mokyti IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.

Parengė Plungės r. Žemaičių Kalvarijos vidurinės mokyklos etikos vyresnioji mokytoja Ilona Jasaitienė

3.4. Modulo *Etika ir kinas* ilgalaikis planas

Klasė 11.

Valandų sk.: 1 pamoka per savaitę, 35 pamokos per mokslo metus.

Tikslas:

Remiantis kino meno interpretacija, sudaryti mokiniams sąlygas formuoti dorinę poziciją, kuri padėtų orientuotis pasaulio įvairovėje, ją analizuoti, vertinti ir tinkamai elgtis.

Uždaviniai:

Siekdami tikslo mokiniai skatinami:

- ugdytis gebėjimą suprasti ir analizuoti kiną, kaip šiuolaikinę kūrybos ir informacijos apie moralę ir vertybes priemonę;
- suvokti vaizdo kalbos galią, siekiant išreikšti egzistencinius žmogaus patyrimus, klausimus, poreikius ir siekius;
- remiantis vaizdo kūrybinių analize, kurtis pasaulėžiūrą, grindžiamą bendrosiomis žmogaus vertybėmis ir atsakingai rinktis gyvenimo būdą;
- ieškoti atsakymų į gyvenimo prasmės klausimus, remiantis kine užfiksuotoje tautos ir žmonijos išmintimi;
- ugdytis gebėjimą skirti rimtą ir populiarią – komercinį kiną ir jų deklaruojamas vertybes;
- mokytis savarankiškai vertinti kine vaizduojamų pasaulietinių ir religinių pasaulėžiūrų, ideologijų vertybines sistemas.

Eil.Nr.	Skyrius/pamokų ciklas Pamokos tema	Val.sk. data	Pasiekimai (žinios ir gebėjimai)	Pastabos
I	Saviugda ir savisauga: Aš – aš. 1. Įvadinė pamoka (programos pristatymas, supažindinimas su vertinimo sistema) I-I. Žmogus ir medijų pasaulis. 2. Kino meno rūšys. 3. Kino kalba. 4. Gyvenimas ištirpęs ekrane. Kinas kaip vertybinių nuostatų ir išvalgų galimybė. I-II. Egzistenciniai klausimai - kine. 5. Žmogus ir žmogiškumas kine. 6. Vienatvė ir vienišumas. 7. Kančios fenomenas kino klasikoje ir populiariajame kine. 8. Gyvenimo prasmės paieškos tema kine.	8	<i>Supranta ir geba paaiškinti kam skirtas šis etikos modulis.</i> <i>Žino egzistuojančias šiuolaikinėje kultūroje kino meno rūšis ir kritiškai suvokia vaizdo priemonės informacijos perdavimo ir realaus gyvenimo santykį. Analizuojant kino kūrybinių ištraukas, įvardina aktualizuojamas kine moralės problemas, argumentuotai išdėsto savo nuomonę nagrinėjama etikos tema (kas yra žmogus, vienatvė, kančia, gyvenimo prasmė). Suvokia ir paaiškina medijų/kino poreikį ir poveikį žmogui.</i>	Integracija: <i>Lietuvių kalba:</i> dalyvauja diskusijoje, argumentuotai ir aiškiai reiškia savo mintis, įsitikinimus. <i>Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa:</i> geba tobulinti estetinį skonį ir vertybinį suvokimą interpretuojant šiuolaikinius kultūros bei mokslo reiškinius. <i>Tikyba:</i> svarsto Kristaus ir žmogaus kančios sąsajas, palygina gyvenimo prasmės sampratą tikinčiojo ir pasauliečio pasaulėžiūros kontekste.
II	Dialoginis bendravimas: Aš ir Tu II-I. Draugystė ir meilės tema kine. 1. Draugystė. 2. Klasikinis ir komercinis kinas –	7	Pagarbiai komunikuodamas geba kurti dialoginį santykį su klasės nariais pamokoje. Remiantis kino pavyzdžiais, analizuoja herojų tarpusavio santykius, paaiškina meilės ir	<i>Tikyba:</i> svarsto ir palygina krikščionišką ir pasaulietinį pažiūrį į vyro ir moters paskirtį, poros santykius, meilę ir atlaidumą. <i>Lietuvių kalba:</i> dalyvauja

	<p>apie meilę. 3. Vyras ir moteris. 4. Laikmečio iššūkiai vyro ir moters santykiams. Kaip tai atspindi kino menas?</p> <p>II-I. Tarpusavio santykių ir bendravimo problemos. 5. Vyro ir moters santykių problemos: pavydas ir neapykanta. 6. Kaltė ir atleidimas. 7. Atlaidumo problematika sakraliajame ir pasaulietiniame kine.</p>		<p>draugystės skirtumus bei panašumus, santykių problemų prigimtį bei pasekmes. Suvokia ir paaiškina vyro ir moters padėtį visuomenėje ir šeimoje skirtingais laikmečiais ir skirtingų kultūrų kontekste. Diskutuoja ir argumentuotai apibūdina skirtingų epochų iššūkius vyro ir moters santykiams. Analizuodamas pavydo, neapykantos, kančios ir atlaidumo problematiką ir jų raišką kine, palygina, supranta ir geba perteikti sakralaus bei pasaulietinio kino pasaulėžiūrą ir ideologiją svarstoma tema, palygina ją su žinomų mąstytojų mintimis, argumentuotai paaiškina savo poziciją svarstomu klausimu.</p>	<p>diskusijoje, argumentuotai ir aiškiai reiškia savo mintis. <i>Istorija:</i> susieja istorijos žinias su pamokos tema apžvelgdamas skirtingų epochų vyro ir moters vaidmenis bei padėtį šeimoje, visuomenėje.</p>
<p>III</p>	<p>Socialiniai santykiai: Aš-Mes III-I. Šeimos tema kine. 1. Šeimos modeliai. Kaip modernus kinas atskleidžia šeimos santykius? 2. Tėvų – vaikų santykių interpretacijos kine. 3. Šeimos tema kine : filosofo, kino režisieriaus, moksleivio - kino žiūrovo požiūris.</p> <p>III-II.Laisvė ir laimė. 4. Laisvės tema filosofijoje ir kino mene. 5. Politinė ir egzistencinė laisvė. 6. Laisvės ir laimės sąsajos. 7. Sėkmės fenomenas ir laisvė. 8. Hedonistiška laimės samprata kino industrijoje. III-III. Kaltė ir atsakomybė. 9. Kaltės ir atsakomybės tema ideologiniame kine. III-IV.Išmintis. 10. Išminties vieta ir vertė šiuolaikinėje visuomenėje. 11. Kinas kaip išminties perteikėjas ir mokytojas.</p>	<p>11</p> <p>Remiantis kino pavyzdžiais analizuoja šiuolaikinės šeimos modelius. Supranta ir geba argumentuotai paaiškinti šeimos egzistencijos pagrindus. Analizuoja kaip modernus kinas atskleidžia tėvų ir vaikų santykių problemas bei susiedamas su filosofijos ir psichologijos žiniomis svarsto galimus šeimos problemų sprendimus. Analizuoja laisvės sampratą remiantis filosofų ir kino meno bei dokumentikos pavyzdžiais. Apmąsto, kelia klausimus, diskutuoja ir argumentuotai svarsto laisvės ir laimės, sėkmės ir laimės, kaltės ir atsakomybės sampratą ir sąsajas. Analizuoja bei kritiškai vertina kino industrijos pateikiamą vartotojišką laimės sampratą. Suvokia ir pagrindžia išminties svarbą ir vietą asmeniniame gyvenime bei šiuolaikinėje visuomenėje.</p>	<p><i>Lietuvių kalba:</i> vertina skaitomo teksto turinį, dalyvauja diskusijoje, argumentuotai ir aiškiai reiškia savo mintis, vertina, apibendrina. <i>Tikyba:</i> analizuoja ir palygina krikščionišką ir pasaulietinį šeimos modelius, kaltės sampratą krikščionybėje. <i>Pilietiškumo ugdymas:</i> Gerbia demokratines vertybes ir principus.</p>	

<p>IV</p>	<p>Santykis su pasauliu: Aš ir Tai IV-I. „Žaidžiantis žmogus“ kine. 1. Žaidimas kaip pramoga ir kaip kūryba žmogaus gyvenime. 2. Žaidimas kaip tapatumo praradimas. Žiniasklaidos „žaidimai“.</p> <p>IV-II. Ekologinė tematika kine. 3. Dokumentinio kino galia. 4. Šiuolaikiniai technologiniai pasiekimai, jų santykis su gyvąja gamta ir žmogumi. 5. Ekologinės problemos darnios plėtros perspektyvoje.</p> <p>IV-III. Moralės tema kine. 6. Moralinis pasirinkimas ir atsakomybė. 7. Moralinė dilema. 8. Asmeninių moralinių nuostatų paieška.</p> <p>9. Apibendrinimo pamoka: Kino menas kaip žmogaus gyvenimo dalis ir etinių problemų atspindys.</p>	<p>9</p>	<p>Suvokia ir argumentuotai paaiškina žaidimą kaip žmogaus kūrybiškumo apraišką ir laisvalaikio praleidimo formą. Remiantis filosofų mintimis bei kino filmų ištraukų analize, kelia klausimus apie žaidimo apraiškas buityje, politikoje ir tt. Analizuodamas kino fragmentus geba paaiškinti kaip kino menas atskleidžia žaidžiančio žmogaus sąmonę ir kino žiūrovą paskatina geriau pažinti save bei ugdyti savikontrolę. Analizuoja ir vertina žiniasklaidos svarbą žmogaus ir visuomenės gyvenime. Supranta ir argumentuotai paaiškina gyvosios gamtos ir industrinės kultūros konflikto priežastis remiantis kino pavyzdžiais bei ekologinės etikos teoretikų mintimis. Apmąsto ekologines problemas darnios plėtros perspektyvoje ir asmens atsakomybę, išreiškia asmeninę poziciją bei ją pagrindžia. Remiantis kino meno pavyzdžių analize ir filosofų mintimis, svarsto moralinio pasirinkimo ir atsakomybės sąsajas. Geba paaiškinti kas yra moralinė dilema. Paaiškina kaip supranta moralę ir kokiomis moralės normomis vadovaujasi (turėtų vadovautis) savo gyvenime. Suvokia ir argumentuotai paaiškina kino meno kaip žmogaus kūrybinės saviraiškos ir žmogaus bei visuomenės auklėjimo riemonės svarbą.</p>	<p><i>Darnaus vystymosi integruojamoji programa:</i> suvokia ir prisiima asmeninę atsakomybę sprendžiant darnaus vystymosi problemas. <i>Lietuvių kalba:</i> dalyvauja diskusijoje, kelia laisumus, argumentuotai ir aiškiai reiškia savo mintis, vertina, apibendrina. <i>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa:</i> jaučiasi bendruomenės nariu atsakingu už sprendimų priėmimą Geografija: analizuoja ir vertina kaip technologiniai pasiekimai keičia Žemės landšaftą, žino pasaulio kataklizmų, priklausančių nuo žmogaus invazijos, sukeltas problemas</p>
------------------	--	----------	--	---

Mokymo ir mokymosi priemonės:

Duoblienė L. *Medijų raštingumo ugdymas: globalios tendencijos ir lietuviško kelio paieškos*// Santalka, 2010, t. 18, Nr. 2.

Pečiulis Ž. *Iki ir po televizijos. Žvilgsnis į XX amžiaus audiovizualinės masinės komunikacijos fenomeną.* Vilnius, „Versus aureus“, 2006.

Mokymo apie visuomenės informavimo procesus ir žmogaus teises bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams programa. Vilnius: ŠAC, 2006.

Sodeika T. *Įvadas į medijų filosofiją*// *Medijų kultūros balsai – teorijos ir praktikos.* Sud. V. Michelkevičius, Vilnius: Mene, 2009

McLuhan M. *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius: Baltos lankos, 2003.
Jankauskas. V. *Lobotomija // Verslo klasė*, 2007, Nr. 11.
Baranova J. *Etika: filosofija kaip praktika*. Vilnius, Tyto alba, 2002.
Baranova J. Sodeika T. *Filosofija. Vadovėlis XI-XII klasėms*. Vilnius: Tyto alba, 2002
Aškinytė R., Degėsys L. *Etika kaip loginio mąstymo teorija ir praktika*. Vilnius: VPU leidykla, 2004.
Petty G. *Šiuolaikinis mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2007.
Petty G. *Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2008.
http://www.kinomanai.lt/ex/index.php?option=com_content&view=article&id=361:slawomiras-idziakas-es-qkino-pasaulis--btinyb-galvoti--ateit&catid=73:idja-scenarijus&Itemid=171
http://www.coactivity.vgtu.lt/upload/filosof_zurn/santalka_vol18_no2_16-28_duoblione.pdf
Informacinio raštingumo projektas (Nerijaus Mileriaus kino pamokos):
<http://www.pprc.lt/irm/pamokos/kinas/>
www.kinasmokykloje.lt/lt/apie_mus
Schneideris S.J. *1001 filmas, kurį privalai pamatyti per savo gyvenimą*. Naujoji Rosma, 2007.

Pastabos

11-12 klasėse mokiniai laisvai pasirenka šį modulį iš keturių galimų etikos modulių. Etikos modulis *Etika ir kinas* apima vienerius mokslo metus. Ugdymo turinys sąlyginai skirstomas į keturias temų grupes: *Aš–Žmogus*, *Aš–Tu*, *Aš–Mes*, *Aš–Tai*. Temos formuluojamos ir analizuojamos remiantis filosofinės etikos tradicija, jas vizualizuojant meninio ar dokumentinio kino ištraukomis. Kinas pamokose panaudojamas kaip informacijos šaltinis ar povokacija mąstyti, kaip atvejo ar biografijos pavyzdys, siekiant paskatinti empatijos ar nuotaikos, jautrumo aplinkai išgyvenimą. Pamokos metu gali būti skiriama apie 20 min. filmo ištraukos peržiūrai. Apibendrinant analizuojamą temą/pamokų ciklą, mokiniams skiriamos įskaitinės užduotys (atsižvelgiant į mokinių individualius gebėjimus ir pageidavimus): esė/rašinys, kūrybinis darbas, pranešimas.

Taikomas kaupiamasis vertinimas. Per semestrą įskaitai būtina surinti ne mažiau 15 balų.

Dalyvavimas diskusijose, analitiniame – interpretaciniame darbe pamokoje 1-3 balai, esė/ rašinys 1-3 balai, pranešimas 1-2 balai, kūrybinis darbas 1-2 balai.

Naudojami pamokose filmai/ filmų ištraukos:

I pamokų ciklas – Saviugda ir savisauga: *Aš–Žmogus*.

Čarlio Čaplino nebylaus filmo ištraukos, mokomasis filmas „Žmogaus kūnas“, P. Almadovar „Pasikalbėk su ja“, A. Amenabar „Jūros gelmėse“, J. Norstein „Ežiukas rūke“, R. Polanski „Pianistas“, Kim ki Duk „Pavasaris, vasara, rudo, žiema“.

II pamokų ciklas – Dialogas: *Aš ir Tu*.

Lars von Treire „Dogvilis“, C. Lelouch „Vyras ir moteris“, D. Aranovski „Svajonių rekvijem“,

S. Kubrik „Plačiai užmerktos akys“, M. Scorcese „Paskutinis Kristaus gundymas“,

III pamokų ciklas – Socialiniai santykiai: *Aš ir Mes*.

D. Aranovski „Svajonių rekvijem“, R. Bienini „Gyvenimas yra gražus“, M. Forman „Skrydis virš gegutės lizdo“, M. Haneke „Baltas kaspinas“.

IV pamokų ciklas – Santykis su pasauliu: *Aš ir Prasmė*.

D. Fincher „Žaidimas“, R. Benini „Gyvenimas yra gražus“, J. Kounen „14,99“, D. Guggenheim „Nepatogi tiesa“, J. Perrin „Migruojantys paukščiai“.

Parengė Šiaulių Simono Daukanto gimnazijos etikos mokytoja ekspertė Inga Vainorienė

3.5. Modulo *Katalikybė ir pasaulio religijos* ilgalaikis planas (35 pamokos)

Mokymo uždaviniai:

- Skatinti analizuoti ir vertinti egzistencinę tikrovę, atrasti ir brandinti moralinį mąstymą siekiant dvasinio ir visuomenės gyvenimo sąmoningumo bei svarstyti katalikų tikėjimo ir pasaulio religijų dvasinę patirtį.
- Kviesti svarstyti tapatybės, pasaulėžiūros ir žmogaus pašaukimo klausimus, mokytis pažinti save ir gerbti žmonių skirtumus, asmeniškai įsipareigoti ir apsispręsti gyventi pagal evangelines vertybes.

Eil. nr.	Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai (pagal BP)	Pamokos (nuo–iki)	Integracija. Mokomieji dalykai ir integruojamosios bei prevencinės programos	Pastabos
1. Gyvenimo klausimai tikėjimo požiūriu					
1.1	Esu žmogus.	<p>Kelia klausimus ir aptaria žmogaus sampratą filosofijoje. Apmąsto ir paaiškina biblinį asmens kilnumą. Diskutuoja ir argumentuotai apibūdina įvairius požiūrius apie žmogaus gyvenimą filosofijoje ir religijose. Išdėsto argumentus, atskleidžiančius Katalikų Bažnyčios požiūrį apie žmogaus gyvenimo prasmės klausimą. Kelia klausimus ir diskutuoja apie svarbiausius žmogaus būties klausimus filosofijoje ir religijoje apmąstant savo gyvenimo įprasminimo kelius tikėjimo perspektyvoje.</p>	3–4 pam.	<p><u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, atidžiai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi.</p>	
1.2	Gyvenu <i>čia ir dabar</i> .	<p>Vertina buvimo <i>čia ir dabar</i> svarbą, analizuoja veiksmus siekiant gėrio. Paaškina mirties esmės sampratą religijose. Apibūdina žemiškojo ir amžinojo gyvenimo sąvokas krikščionybės požiūriu. Grindžia vertybių paskirtį asmens gyvenime ir</p>	3–4 pam.		

		santykiuose su kitais. Diskutuoja apie šiuolaikinės visuomenės universaliąsias ir individualiąsias vertybes. Analizuoja mokslo ir tikėjimo autonomiją ir jų sąlytį.			
2. Bendravimas ir sutarimas					
2.1	Gyvenu bendruomenėje.	Analizuoja ir vertina visuomenėje ir religijoje siūlomus šeimos modelius, religijų nuostatas dėl šeimos. Lygina ir analizuoja religinių bendruomenių kilmę, struktūrą, etikos principus. Analizuoja ir vertina socialinius, psichologinius, dvasinius neteisingumo visuomenėje reiškinius ir nurodo jų sprendimo kelius remdamiesi krikščionyste. Pristato religijų socialinio teisingumo principus naudojantis IT.	3–4 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, atidžiai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Pilietiškumo ugdymas</u> – gerbia demokratines vertybes ir principus, stengiasi juos įgyvendinti savo kasdienybėje. <u>Etika</u> – analizuoja įvairius globalinių problemų aspektus ir požiūrius. <u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą.	
2.2	„Eikite į visą pasaulį ir skelbkite Evangeliją visai kūrinijai“ (Mk 16, 15).	Analizuoja ekologinę aplinkos situaciją, nurodo priežastis, padarinius ir sprendimo būdus remdamiesi religijų pagarbos gyvybei principais. Apibrėžia religijos sąvoką ir įvardija pagonybės ženklus Lietuvos ir Europos kultūrose. Naudodamiesi IT analizuoja Rytų religijų ir krikščionybės mokymus, grindžia šių religijų dvasinių vertybių svarbą. Diskutuoja apie Rytų religijų įtaką pasauliui, taip pat ir Lietuvai.	2–3 pam.		
3. Šventojo Rašto ir tikėjimo pažinimas					
3.1	Apreikštosios religijos.	Lygina apreikštųjų religijų doktrinas ir apibūdina jų mokymą. Analizuoja fundamentalizmo poveikį visuomenei. Pristato svarbiausias musulmonų, judėjų, krikščionių šventąsias knygas ir paaiškina jų	2–3 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai rinkdamiesi kriterijus, grįsdami vertinimus. <u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių</u>	

3.2	Dievo ir žmogaus dialogas.	<p>reikšmę įvairiose religijose. Analizuoja Dievo sandorą su žmogumi.</p> <p>Pristato ir analizuoja moralines žmogaus problemas ir išryškina religijų sankirtų aktualumą. Apmąsto ir grindžia Dekalogo, Palaiminimų, Šariato svarbą tikinčiajam remdamiesi šių dienų aktualijomis.</p> <p>Diskutuoja apie pranašų paskirtį praeityje ir analizuoja, kaip krikščionis gali daryti įtaką visuomenės gyvenimui būdamas „pranašu“.</p> <p>Analizuoja Naujojo Testamento palyginimus ir grindžia jų šiuolaikiškumą bei aktualumą dabarties žmogaus situacijoje.</p> <p>Paaškina, kas yra Jėzus didžiosiose pasaulio religijose ir apmąsto savo požiūrį į Jėzų.</p>	3–4 pam.	<p><u>integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą.</p> <p><u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.</p>	
4. Atsiliepimas į Dievo ir Bažnyčios kvietimą					
4.1	Pasaulyje, visuomenėje, bendruomenėje.	<p>Pristato ir įvertina daugiakultūrės visuomenės bruožus tolerantiškai priimdami kitų tautų ir religijų žmones.</p> <p>Diskutuoja apie Katalikų Bažnyčios atvirumą kitoms tautybėms ir religijoms.</p> <p>Analizuoja, kaip asmens vertybės lemia žmogaus veiklos konstruktyvumą ar destruktivumą.</p> <p>Pristato biblinį požiūrį į žmogų kaip kūrėją ir įvertina jo pėdsakus kultūroje.</p> <p>Paaškina kultūros ir religijos sąveiką, analizuoja jų vertybių suderinamumą, paskirtį.</p> <p>Diskutuoja apie asmens vaidmenį visuomenėje ir religinėje bendruomenėje, nurodo konkrečias veiklos ir atsakomybės sritis (pilietinis, bendruomeninis aktyvumas, solidarumas ir t. t.).</p> <p>Analizuoja, vertina technologijų įtaką žmogui ir žmogaus įtaką technologijoms.</p>	4–5 pam.	<p><u>Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa</u> – geba tobulinti estetinį skonį ir vertybinį suvokimą interpretuodami istorinius ir šiuolaikinius kultūros, mokslo, ekonomikos, politinio gyvenimo reiškinius.</p> <p><u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą.</p> <p><u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.</p>	

4.2	„Mano Tėvo namuose daug buveinių“ (Jn 14, 2).	Naudodamiesi IT priemonėmis aptaria įvairias krikščionių bendruomenes. Paaškina ekumenizmo ir tarpreliginio dialogo sąvokas ir jų svarbą visuomenei bei Bažnyčiai.	2–3 pam.	<u>Istorija</u> – vengia stereotipų, vertindami istorinę praeitį.	
5. Dvasinis augimas					
5.1	Aš esu.	Įvardija savo gyvenimo tikslus, siekius, vertybes ir ieško sąlyčio taškų su Evangelijos tiesomis. Ieško būdų, kaip įveikti skirtingus požiūrius, klaidas, sunkumus naudodamiesi religijos dvasinėmis patirtimis. Apmąsto asmens vientisumo paveikslą Biblijoje ir grindžia būtinybę žmogui siekti vidinės ir išorinės pusiausvyros. Paaškina, ką reiškia siekiant įgyvendinti savo gyvenimo tikslus būti oriu žmogumi, ir nurodo kelius, kaip gali būti atkuriamas jo orumas.	3–4 pam.	<u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – prisiima asmeninę atsakomybę ir dalyvauja sprendžiant darnaus vystymosi problemas. <u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi. <u>Ekonomika ir verslumas</u> – rodo asmeninę iniciatyvą, veikia aktyviai ir kūrybingai, yra pasiruošę susidurti su rizika ir jos padariniais, įgyvendinant idėjas.	
5.2	Dvasinė kelionė – <i>tikėjimo kelias</i> .	Apibūdina savo pasaulėžiūrą bei pasaulėjautą, apmąsto, kas tam turi įtakos. Lygina ir vertina sekuliariosios ir katalikiškosios visuomenės bruožus, nurodo katalikiškosios pasaulėžiūros galimybes turtinant šiuolaikinę visuomenę. Apmąsto ir apibūdina savo tikėjimo raidą. Įvertina dvasinių pratybų svarbą ir numato, kaip galima augti dvasiškai. Paaškina dvasinių vertybių paskirtį, nurodo dvasinio augimo kelius. Įvardija ir aptaria sąmoningo krikščionio bruožus ir ieško jų savyje.	2–3 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, aktyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina.	

Parengė *Vilniaus vidurinės mokyklos „Lietuvių namai“* vyresnioji mokytoja *Agnė Lastakauskienė*

3.6. Modulio *Pašaukimai gyvenimui* ilgalaikis planas (35 pamokos)

Mokymo ir mokymosi uždaviniai:

1. Mokiniai stengiasi pažinti Dievo dovanotą unikalumą, igimtus talentus, gabumus ir įgytuosius gebėjimus, vertinti juos kaip dovanas, už kurias dera dėkingai išsipareigoti gyvenime renkantis ir kuriant ne tik individualų, bet ir bendrąjį gerį.
2. Mokosi veikti kartu su kitais inicijuodami ir kurdami projektus, kuriuose bus realizuojami artimo meilės darbai.
3. Ieško atsakymų į egzistencinius, etinius, socialinius klausimus Šventajame Rašte ir Bažnyčios dokumentuose.
4. Susipažįsta su Bažnyčios socialiniu mokymu ir siūlo jų pritaikymą visuomenėje.
5. Mokosi remtis tikėjimu laisvai ir atsakingai priimdami Dievo kvietimą bendrystei ir meilei renkantis bet kurią profesiją svarstant savo ateities perspektyvas ir gyvenimo kelią.

Ciklo pavadinimas, tema	Gebėjimai – laukiami rezultatai (pagal BP)	Integracija	Pamokos (nuo–iki)	Vertinimo būdai
		Mokomieji dalykai ir integruojamosios bei prevencinės programos, gebėjimai		
1. Gyvenimo klausimai tikėjimo požiūriu				
<i>Esu vertinga(s), reikalingas žmonėms ir Dievui.</i>	<p>Aptaria kiekvieno mūsų savastį (gabumus, talentus, pasiekimus) krikščionybės mokymo apie sukūrimą požiūriu.</p> <p>Svarsto teigiamą asmens savitumo ir vertingumo perspektyvas renkantis gyvenimo kelią, analizuoja dėkingumo nuostatos paskirtį.</p> <p>Nagrinėja, kaip ir kodėl Dievas apdovanoja mūsų asmenį laisve, kuo laisvė skiriasi nuo savivalės ir anarchijos, kaip ji siejasi su išsipareigojimu, atsakomybe.</p> <p>Svarsto, kaip mus laisvina tiesa, gėris, teigiamas atsakas į Dievo ir žmonių kvietimą, saviraišką kūryba.</p> <p>Diskutuoja temas apie žmogaus protą, valią, laisvę, gebėjimą kurti, sielos nemirtingumą.</p> <p>Įvardija savo siekius, svajones, norus, įvertina laimės ir sėkmės sąlygas, realias galimybes. Diskutuoja apie savo ir bendraklasių vertybes bei prioritetus,</p>	<p><u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi.</p> <p><u>Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa</u> – aktyviai reiškia poziciją: pasisako prieš alkoholio ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimą, prioritetą teikia blaivios asmenybės įvaizdžiui, dalyvauja prevencijos veikloje.</p> <p><u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – prisiima asmeninę atsakomybę ir dalyvauja sprendžiant darnaus vystymosi problemas; prisiima atsakomybę už socialinio teisingumo įgyvendinimą.</p> <p><u>Lietuvių kalba</u> – išsako požiūrį apie abstrakčius dalykus, remdamiesi įvairiais šaltiniais vertina, argumentuoja.</p>	6–8 pam.	<p>Testas.</p> <p>Interpretacija.</p> <p>Refleksija.</p> <p>Interviu.</p> <p>Debatai.</p>

	<p>imponuojančius veikėjus, idealus.</p> <p>Analizuoja kančios priežastis savo ir kitų gyvenime, krikščionybės požiūrį į blogį bei kančią, jų priežastis, būdus jiems nugalėti arba įprasminginti.</p> <p>Svarsto sąvokas <i>chronos</i> ir <i>kairos</i>, mokėjimą skubėti ir mokėjimą sustoti, laiką, skiriamą sau, kitiems, Kitam.</p>			
2. Bendravimas ir sutarimas				
<p><i>Būti „žuvimi“ ar „raštu“?</i></p>	<p>Svarsto puikybės, individualizmo apraiškas bei, padarinius žmogui ir visuomenei. Nagrinėja Bažnyčios mokymą apie asmens paskirtį bendrystei, žmogaus santykius su Dievu, kitais žmonėmis, savimi, kūriniu.</p> <p>Tikėjimo šviesoje aptaria saviugdą bei geranoriško bendravimo būdus, padedančius įveikti šurkštumo, patyčių, smurto apraiškas.</p> <p>Kritiškai analizuoja įvairias asmenį nuvertinančias tendencijas, visuomenės struktūras ir teorijas, lygina jas su Bažnyčios ir Šv. Rašto mokymu, pateikia konkrečių pavyzdžių.</p> <p>Svarsto Bažnyčios socialinio mokymo principus ir juos sieja su realiu gyvenimu.</p> <p>Įvertina savo aplinkos žmonių, šalies gyvenimo sąlygas, politikos, ekonomikos, kultūros reiškinius, remdamiesi Bažnyčios socialiniu mokymu.</p> <p>Analizuoja, kokia yra krikščionio, piliečio misija pasaulyje, veiklos perspektyvos Lietuvoje, aptaria krikščionišką požiūrį į valdžią, politiką, ekonomiką, kultūrą.</p>	<p><u>Lietuvių kalba</u> – vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką, savarankiškai pasirinkdami kriterijus, grįsdami vertinimus; išsako požiūrį apie gana abstrakčius dalykus, vertina, argumentuoja remdamiesi įvairiais šaltiniais.</p> <p><u>Etika</u> – padeda kitam įveikti vienišumą ir netektį; analizuoja įvairius globalinių problemų aspektus ir požiūrius.</p> <p><u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariais, atsakingi už sprendimų priėmimą.</p> <p><u>Geografija</u> – analizuoja ir vertina įvairius šaltinius, nurodo esminius religijų bruožus.</p> <p><u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę; solidarizuojasi su savo bendruomene, gerbia kiekvieno žmogaus reikmes ir įsipareigojimus; prisiima atsakomybę už socialinio teisingumo įgyvendinimą.</p> <p><u>Pilietiškumo ugdymas</u> – geba skaityti, analizuoti, vertinti informaciją ir jos interpretacijas, teikiamas žiniasklaidos, skiria faktą ir nuomonę; gerbia demokratines vertybes ir principus, stengiasi juos įgyvendinti kasdienybėje.</p>	5–7 pam.	<p>Testas.</p> <p>Darbas grupėmis.</p> <p>Kūrybinis darbas.</p> <p>Stendiniai pranešimai.</p> <p>Pristatymas.</p> <p>Pateikčių parengimas.</p> <p>Naudojimas IKT.</p> <p>Tiriamieji darbai.</p> <p>Situacijų analizė.</p> <p>Savianalizė.</p>
3. Šventojo Rašto ir tikėjimo pažinimas				
<i>Mano</i>	Aptaria pašaukimo sąvoką bei rūšis pagal Šventąjį	<u>Lietuvių kalba</u> – išsako požiūrį apie gana	5–7 pam.	Testas.

<i>pašaukimas bendrystei ir meilei.</i>	Rašta. Gilinasi į Bažnyčios mokymą apie visuotinį pašaukimą mylėti, šventėti, būti palaimintiems. Analizuoja pašaukimą šeimai, viengungystei, religinei tarnystei. Apataria ir gyvenimo pavyzdžiais iliustruoja Senojo ir Naujojo Testamentų nušviestą požiūrį į pinigus, turta, blogio šaknis. Diskutuoja asmens, sukurto pagal Dievo paveikslą, bendrumo su kitais reikšmę, kritiškai vertina mūsų laikų status – turta, aukštą postą, populiarumą.	abstrakčius dalykus, vertina, argumentuoja remdamiesi įvairiais šaltiniais. <u>Muzika</u> – supranta ir vertina savo individualumą, siekia jį išreikšti savita kūryba. <u>Etika</u> – analizuoja įvairius globalinių problemų aspektus ir požiūrius. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – prisiima atsakomybę už socialinio teisingumo įgyvendinimą.		Pokalbis. Apskritasis stalas. Darbas su Šv. Raštu. Projektas. Interviu. Esė.
4. Atsiliepimas į Dievo ir Bažnyčios kvietimą				
<i>Esame Dievo karalystės kūrėjai.</i>	Analizuoja profesijų (ne)prestižo priežastis, argumentuoja požiūrį į jas. Nagrinėja tarnystės sampratą krikščionybėje, jos svarbą visuomenei, bendruomenei, asmeniui, tarnystės ir meilės, tarnystės ir valdymo sąveikas. Diskutuoja apie meilės rūši agapę (<i>caritas</i>), jos apraiškas mūsų aplinkoje, krikščioniškosios vilties perspektyvą.	<u>Ekonomika ir verslumas</u> – rodo asmeninę iniciatyvą, veikia aktyviai ir kūrybingai, yra pasiruošę susidurti su rizika ir jos padariniais, įgyvendinant idėjas. <u>Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa</u> – formuoja(si) savo kultūrinį tapatumą, tapatinasi su šeimos, mokyklos, Bažnyčios bendruomene, tautos, Europos vertybėmis ir normomis.	5–7 pam.	Pokalbis. Projektas. Interviu. Esė. Refleksija. Filmuota medžiaga. Interviu.
5. Dvasinis augimas				
<i>Tikėjimas – brangus perlas.</i>	Nagrinėja krikščionybės išskirtinumą prieš kitas religijas ir tikėjimo svarbą žmogaus gyvenime. Apmąsto savo tikėjimo istoriją, turinį ir dabartinę būklę, vertina jo vietą, remdamiesi kitais savo gyvenimo veiksniais. Analizuoja viešojo gyvenimo ir tikėjimo sąveiką mūsų laikais. Aptaria sinkretinio tikėjimo nepriimtinumą ir sąmoningo tikėjimo iššūkius.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, aktyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumen-tuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – išvelgia sąžinės sąsajas su vertybėmis, įvertina sąžinės reikšmę moraliniam gyvenimui. <u>Dailė</u> – stengiasi būti atviri kaitai, ieškojimams ir naujai patirčiai.	6–7 pam.	Testas. Pokalbis. Projektinė veikla. Savianalizė.

Parengė Vilniaus Martyno Mažvydo progimnazijos tikybos vyresnioji mokytoja Asta Zašauskaitė

3.7. Modulo *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė* ilgalaikis planas (32–35 pamokos)

Mokymo(si) uždaviniai:

- Suvokti Dievo dovanotą kilnumą ir kitas teikiamas dovanas, svarstyti tapatybės, religinio sąmoningumo, gyvenimo pašaukimo klausimus.
- Mokyti suprasti Šventojo Rašto žinią, perduodamas vertybes, skaityti, analizuoti, interpretuoti Senojo ir Naujojo Testamento įvykius bei pasakojimus.
- Nagrinėti Dievo veikimą žmonijos istorijoje ir išvelgti Jo ženklus savo gyvenime.

Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai (pagal BP)	Pamokos (nuo–iki)	Integracija. Mokomieji dalykai ir integruojamosios bei prevencinės programos	Vertinimo būdai
1. Klausimai apie Šventąjį Raštą				
„Dangus ir žemė praeis, o mano žodžiai nepraeis“ (Lk 21, 33). Dievas kalba amžinai.	Kelia klausimus ir aptaria Šventojo Rašto kelią į Lietuvą ir tikinčiojo širdį. Analizuoja ir apibūdina Šventojo Rašto kilmę. Pristato ir paaiškina jo struktūrą. Demonstruoja ir apibūdina istorinę bei geografinę Biblijos įvykių laiko juostą. Analizuoja ir atsako į klausimus apie literatūrinius Biblijos žanrus. Aptaria Šventojo Rašto universalumo priežastis. Užduoda pasirinktam Biblijos veikėjui klausimus, geba pagrįsti jo atsakymus. Analizuoja ištrauką ir pateikia argumentus, kas yra aktualu šiuolaikiniam žmogui.	4–5 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, aktyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi.	Stendinis pranešimas. Analizė. Interviu.
2. Dievo ir žmogaus dialogas Senajame Testamente				
„Pasiruošk susitikti su savo Dievu, Izraeli!“ (Am 4, 12) Esminiai Senojo Testamento įvykiai	Analizuoja Kūrimo ir Nuopuolio istoriją, apmąsto Dievo meilę, žmogaus kilnumą ir aptaria jo klystkelius dabartinėje visuomenėje. Pristato Abraomo kelionės etapus. Nagrinėja šiuolaikinio žmogaus tikėjimo kliūtis ir siūlo būdus, kaip būtų galima jas įveikti. Aptaria išėjimo iš Egipto vergijos fenomeną. Apibūdina savo išorines ir vidines „vergovės“ ir „išėjimo“ patirtis, įvertina jų	8–10 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, aktyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis,	Literatūrinė Šventojo Rašto analizė. Įžvalgų formulavimas. Temos pristatymas, remiantis kritiniu istoriniu metodu. Projektinis darbas. Padėkos psalmės kūrimas

ir Dievo ištikimybės ženklai.	<p>įtaką asmens augimui. Svarsto ir apibrėžia didžiųjų pranašų paskirtį. Analizuoja ir lygina dabartinių pranašų veikimo kryptį. Apmąsto savo pašaukimo kelią.</p> <p>Analizuoja ir pristato pasirinktą Išminties knygos temą kritiniu istoriniu metodu. Vertina savo ir kitų žmonių patirties įtaką mąstymui, poelgiams, ateities planams, sukuria padėkos psalmę.</p>		ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi.	
3. Jėzaus Kristaus mokymo pažinimas				
<p>„Tas Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų“ (Jn 1, 14).</p> <p>Naujojo Testamento žinia šių dienų pasauliui</p>	<p>Išryškina ir pristato įvairius požiūrius apie Jėzų Kristų. Apmąsto asmeninį ryšį su Jėzumi, analizuoja mėgstamą Evangelijos ištrauką. Pristato ir paaiškina evangelijų struktūrą, tikslus ir paskirtį. Analizuoja ir apibūdina Jėzaus veiklos tikslą ir mokymo būdus Evangelijoje pagal Luką. Išskiria ir paaiškina universalius Jėzaus susitikimų su moterimis bendravimo požymius. Analizuoja, vertina, lygina savo ir Evangelijos pagal Matą vertybes. Analizuoja palyginimą apie Dievo karalystę ir šiuolaikiškai interpretuoja. Apmąsto ir siūlo, kaip gali kurti Dievo karalystę <i>čia ir dabar</i>. Svarsto ir pristato Evangelijos pagal Joną pasakojimo ženklus. Analizuoja Jėzaus kančios, mirties ir Prisikėlimo prasmę. Apmąsto ir apibūdina, ką Prisikėlimas reiškia kiekvieno iš mūsų gyvenime. Analizuoja ir aptaria įvairius maldos būdus. Apmąsto, ką kiekvienam asmeniškai reiškia malda, kodėl, kada, kaip meldžiamasi. Analizuoja Jėzaus maldą ir pristato savo išvalgas pasirinkta menine forma. Aptaria Marijos vietą Dievo plane ir įvardija jos reikšmę istorijoje.</p>	9–10 pam.	<p><u>Lietuvių kalba</u> – vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai pasirinkdami kriterijus, grįsdami vertinimus. <u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.</p>	<p>Interviu. Kūrybinis darbas. Analizė. Refleksija. Lyginimas. Darbas su tekstu, interpretacija.</p>

4. Atsiliepinas į Bažnyčios kvietimą			
<p>„Eikite ir skelbkite, jog prisiartino dangaus karalystė“ (Mt 10, 7).</p> <p>Dievo žinia religinėms bendruomenėms ir šių dienų žmogui.</p>	<p>Pristato ir vertina daugiakultūrės visuomenės bruožus tolerantiškai priimdami kitų tautų ir religijų žmones. Diskutuoja apie Katalikų Bažnyčios atvirumą kitų tautybių ir religijų žmonėms nurodydami argumentus. Analizuoja, kaip asmens vertybės veikia žmogaus veiklos konstruktyvumą ar destruktivumą. Pristato biblinį požiūrį į žmogų kaip kūrėją ir įvertina jo pėdsakus kultūroje. Naudodamiesi IKT priemonėmis, pristato apaštalo Pauliaus gyvenimo įvykius ir apmąsto, koku krikščionimi norėtų tapti. Analizuoja kelis Pauliaus laiškus Bažnyčioms. Parašo laišką savo Bažnyčios bendruomenei. Analizuoja Bažnyčios simbolius ir aiškina Jos paskirtį visuomenėje. Lygina ir svarsto pirmųjų ir šiuolaikinių Bažnyčios narių tarnystes. Apmąsto ir įvardija, kaip Bažnyčia atliepia laiko ženklus. Apibūdina ir pristato Apreiškimo Jonui knygos struktūrą. Paaiškina kelis apokaliptinius ženklus kultūriniu ir religiniu požiūriu. Apmąsto ir nurodo, kuo Apreiškimas svarbus religinei bendruomenei ir žmogui. Surenka informaciją, įvertina ir pristato jaunimo požiūrį į Šventąjį Raštą ir įvairius jo skaitymo būdus. Įvardija ir aptaria Šventojo Rašto vietą religinėse apeigose. Apmąsto savo santykį su Dievo Žodžiu ir siūlo būdus, kaip pažinti, gyventi ir perduoti Dievo žinią kitiems, kaip tapti Šventojo Rašto ambasadoriumi.</p>	<p>8–10 pam.</p>	<p><u>Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa</u> – geba tobulinti estetinį skonį ir vertybinį suvokimą interpretuodami istorinius ir šiuolaikinius kultūros, mokslo, ekonomikos, politinio gyvenimo reiškinius.</p> <p><u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą.</p> <p><u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.</p> <p><u>Istorija</u> – vengia stereotipų vertindami istorinę praeitį.</p>
		<p>Naudojimasis IKT. Laiško rašymas. Stendo kūrimas. Debatai.</p>	

Parengė Vilniaus „Ažuolyno“ progimnazijos tikybos mokytoja metodininkė Violeta Staniulionienė

3.8. Modulo *Religijos filosofija* ilgalaikis planas

(35 pamokos)

Tikslas:

Padėti mokiniams, remiantis krikščioniškosios minties tradicijos pažinimu ir juo grindžiama vidinės dvasinės patirties refleksija, siekti gilaus savo egzistencijos pažinimo ir sąmoningo tikėjimo, ugdant brandų santykį su Dievu, pačiu savimi ir kitais žmonėmis.

Mokymo uždaviniai:

- susipažinti su religijos filosofijos problemų panorama bei gausiu krikščioniškosios minties paveldu;
- pažinti save, išvelgti savo kilnumo šaltinį ir patirti savo, kaip religinio santykio subjekto, vertę;
- suvokti moralinių apsisprendimų religinio pagrindimo svarbą;
- ugdytis gebėjimą priimti ir įgyvendinti krikščioniui deramus sprendimus susidūrus su egzistenciniais nūdienos iššūkiais;
- pažinti ir gilinti savo dvasinį gyvenimą;
- atrasti, reflektuoti ir puoselėti asmeninį santykį su Dievu.

Eil. nr.	Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai	Pamokos (nuo–iki)	Integracija	Vertinimas	Pastabos
				Mokomieji dalykai ir integruojamosios bei prevencinės programos, gebėjimai		
1. Gyvenimo klausimai tikėjimo požiūriu						
1.1	<i>Kas yra religijos filosofija?</i>	Atranda filosofiją kaip galimybę pažinti save, apmąstyti santykį su kitais žmonėmis ir Dievu. Analizuoja filosofinio metodo savitumą. Kelia filosofinius klausimus apie žmogaus ir Dievo santykį, Dievo prigimtį ir kt. Svarsto religijos filosofijos problemas ir kelis jų sprendimo pavyzdžius iš idėjų istorijos paveldo.	2–3 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, klausosi, klausia, atsako, formuluoja problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina.	Supažindinama su vertinimo sistema.	
1.2	<i>Žvelgiu į pasaulį savo akimis.</i>	Analizuoja savo gyvenimo tikrovės problemškumą: vartotojiškumo dominavimą, medijuotos tikrovės bruožus ir poveikį savo	3–4 pam.		Kelia klausimus, diskutuoja.	

		gyvenimui, greičio problemą kt. Svarsto blogio ir kančios prasmės klausimą. Apmąsto transcendentinės žmogaus dimensijos patirtį ir jos įrodymo galimybę.				
1.3	<i>Ieškodamas Dievo, atrandu pasaulį.</i>	Analizuoja Dievo egzistencijos klausimo svarbą apmąstant žmogaus mirties neišvengiamumą, sąžinės fenomeną ir žmogaus gyvenimo prasmės klausimą. Aptaria kai kuriuos Dievo buvimo įrodymus idėjų istorijoje. Atranda Dievo ir Jo kūrinių santykių pagal būties ir būtybės perskyrą. Analizuoja išankstinio Dievo numatymo ir žmogaus laisvos valios santykio problemišumą.	5–6 pam.	<u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi. <u>Darna</u> – vystymosi <u>integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.	Esė, testas.	
2. Bendravimas ir sutarimas						
2.1	<i>Filosofų Dievas, mano ir mūsų Dievas.</i>	Apmąsto „Aš ir Tu“ santykį kaip pamatinę asmens charakteristiką. Analizuoja religijos Dievo ir „filosofų Dievo“ perskyrą bei Dievo sąvokos įvairovę filosofijoje. Siekia išgyventi Dievą kaip manąjį „Tu“ ir geba dalintis šia patirtimi. Analizuoja religinį santykį, telkiantį asmenį į religinę bendruomenę. Apmąsto asmens bendravimo su Dievu poveikio jo psichologinei, socialinei ir kultūrinei evoliucijai mastą.	3–4 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, klausosi, klausia, atsako, formuluoja problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – analizuoja įvairius globalinių problemų aspektus ir požiūrius. <u>Pilietiškumo ugdymas</u> – gerbia demokratines vertybes ir principus, stengiasi juos įgyvendinti savo kasdienybėje.	Sąveikioji projektinė veikla.	

2.2	<i>Išvydęs širdimi, mėginu apie tai prabilti.</i>	Apmąsto religinės patirties vidinę dvasinę dimensiją ir religinės kalbos problemišumą. Aptaria ir kūrybiškai pristatyto analoginę kalbą kaip priemonę atskleisti religinę patirtį. Analizuoja savo religinę patirtį teigimo ir neigimo „kelių“ perskyros kontekste.	4–5 pam.	<u>Istorija</u> – aiškinasi religijų kilmę ir istorinę krikščionybės reikšmę	Religinių simbolių interpretacija.	
2.3	<i>Išvydęs širdimi, mėginu bendrauti.</i>	Svarsto religinio pliuralizmo iššūkius nūdienos krikščionims. Apmąsto skirtingas religijos filosofijos koncepcijas. Lygina moralės teorijas, neturinčias religinio pagrindo su tomis, kurios yra grindžiamos religija.	2–3 pam.		Debatų.	
3. Dievo pažinimo klausimas Bažnyčios tradicijoje						
3.1	<i>Krikščioniškosios minties paveldas.</i>	Analizuoja skirtingus Šventojo Rašto skaitymo ir interpretavimo lygmenis. Aptaria Šventojo Rašto reikšmių teorijas. Interpretuoja pasirinktą Šv. Rašto ištrauką. Apmąsto krikščioniškosios minties paveldo reikšmę asmeniniam Dievo pažinimui.	5–6 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai pasirinkdami kriterijus, mokosi juos interpretuoti ne tik meniniu, bet ir moraliniu požiūriu. <u>Istorija</u> – nagrinėja tam tikro laikotarpio kultūros ir religijos sąsajas, vengia stereotipų, vertindami istorinę praeitį	Esė. Interpretacija.	

3.2	<i>Tikėjimo ir racionalaus mąstymo takoskyra.</i>	Apmąsto tikėjimo ir abejonės sąveikos patirtį. Aptaria racionalaus Dievo pažinimo ir Apreiškimo perskyrą. Analizuoja racionalaus mąstymo ir tikėjimo prieštarą bei suvokia jų dermės reikšmę. Apibūdina mokslo ir religijos santykio problematiką. Svarsto nūdienos mokslo iššūkius religiniam tikėjimui.	3–4 pam.	<u>Biologija</u> – mokiniai susiduria su žmogaus kilmės problemomis, kurias svarstant kyla pasaulėžiūros ir etikos klausimų.	Konfrontacijos tarp religijos ir mokslo pavyzdžių analizė.	
4. Dvasinis augimas						
4.1	<i>Nutilti, kad išgirstum.</i>	Atpažįsta transcendencijos ilgesį žmogaus gyvenime. Svarsto ir siūlo būdus, kaip nepasiduoti technologinės visuomenės gyvenimo ritmui ir ieškoti kelio, vedančio į vidinę ramybę. Apmąsto tylos, išvaduojančios žmogų iš jo „išsibarstymo“, svarbą. Įvardija, su kokiais sunkumais susiduria žmogus, ieškantis dvasinio susitelkimo ir vidinės tylos.	2–3 pam.	<u>Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa</u> – geba tobulinti estetinį skonį ir vertybinį suvokimą interpretuodami istorinius ir šiuolaikinius kultūros, mokslo, ekonomikos, politinio gyvenimo reiškinius. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.	Technologinio ir dvasinio laiko meninis vaizdavimas.	
4.2	<i>Mąstyti ir melstis.</i>	Randa religinį apmąstymą kaip maldos formą. Apmąsto tikėjimo kaip absoliučios pareigos Dievui gelmę. Svarsto apie savo pašaukimą Dievo akivaizdoje. Įvertina savo asmeninį pajėgumą religiniam apmąstymui.	2–3 pam.		Esė.	

Parengė Jonavos Jeronimo Ralio vidurinės mokyklos vyresnysis mokytojas Egidijus Živaitis

4. Etikos ir katalikų tikybos pamokų planų pavyzdžiai

4.1. Filosofinės etikos pamokų ciklas *Kas yra išmintis ir išminčius?*

Tikslai (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

1. Susipažinę su antikos, Rytų ir šiuolaikinių rašytojų išminties samprata, mokiniai gebės analizuoti ir vertinti skirtingų kultūrų ir epochų išminčiaus etinę laikyseną.
2. Sąmoningai ir aktyviai įsitraukdami į mokymo(si) veiklą ir ugdydamiesi asmeninę kompetenciją, mokiniai gebės įvertinti savo motyvaciją išsiugdyti kilnaus žmogaus charakterio savybes.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): 11.

Trumpas aprašas: pamokų ciklą sudaro 5 pamokos:

- 1 pamoka: Išmintis kaip transcendentinis idealas ir tiesos įžvalga.
- 2 pamoka: Išmintis kaip laimės sąlyga.
- 3 pamoka: Išmintis kaip ataraksija ir apatija.
- 4 pamoka: Išmintis kaip kilnumas, laikysenos paprastumas ir patirtis.
- 5 pamoka: Diagnostinis pamokų ciklo vertinimas: esė „Gyvenimą laimingą padaro tik tikroji išmintis“ (Seneka).

Metodai, ugdymo strategijos:

Diskusija, darbas su tekstu, sąvokų žemėlapiu sudarymas, esė.

Laikas: 5 pamokos po 45 minutes.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Pamokų ciklas pradedamas įvadine diskusija, susiejančia nagrinėjamą temą su mokinių patirtimi. Per kiekvieną pamoką taikomas darbo su filosofiniu ir grožinės literatūros tekstu metodas. Siekiant palengvinti filosofinio teksto suvokimą ir interpretavimą, reikėtų paaiškinti šio žanro kūrinių skaitymo ypatumus bei literatūrinio ir filosofinio teksto skirtumus, skaitomo teksto vertinimo kriterijus.

Rekomenduotina darbą su filosofiniu tekstu pradėti klausimais. Mokiniai, skaitydami teksto fragmentą, turi suvokti, į kokius klausimus ieškoma atsakymų. Mokytojas turėtų pateikti klausimus, į kuriuos bus atsakoma prieš ir po teksto skaitymo. Pagal galimybes, skaitomo teksto problematiką reikėtų sieti su mokiniams pažįstamu ir aktualių kontekstu, taip pat jų patirtimi. Siekiant šio tikslo, galėtų būti pateikiamos mokiniams aktualios analogijos, paaiškinančios teksto pagrindinės minties aktualumą. Kadangi per šias pamokas bus susiduriama su naujomis ir jau žinomomis filosofijos sąvokomis, tikslinga per visą pamokų ciklą taikyti sąvokų žemėlapiu sudarymo metodą – kiekvieną pamoką sąvokų žemėlapiu papildyti naujomis sąvokomis.

Diagnostiniam vertinimui taikomas esė metodas. Prieš rašant mokiniams būtina paaiškinti esė rašymo taisykles ir vertinimo kriterijus. Jeigu klasėje (grupėje) yra mokinių, kuriems ši užduotis per sudėtinga, galima pasiūlyti rašyti rašinį apie, jų manymu, išmintingą žmogų iš pažįstamos aplinkos.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

1. Baranova J. *Etika: filosofija kaip praktika*. Vilnius: Tyto Alba, 2002, p. 28–81, 84–92.
2. Baranova J. *Filosofinės etikos chrestomatija XI–XII klasei*. Vilnius: Alma littera, 1998, p. 17–42.
3. Baranova J. *Filosofinė etika: nauji patarimai mokytojams*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2004, p. 26–28.
4. Jankūnienė J., Asakavičiūtė V. *Filosofinės etikos pratybų sąsiuvinis XI–XII klasei*. Vilnius: Alma littera, 2002, p. 3–12.

1 pamoka

Pamokos tema: *Išmintis kaip transcendentinis idealas ir tiesos įžvalga: Sokratas, Platonas.*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) Diskutuojant išsiaiškinti įvairias išminčiaus laikysenas šiuolaikiniame kontekste.
- 2) Nagrinėti filosofo ir išminčiaus santykį, remiantis Platono dialogo „Puota“ fragmentu.
- 3) Skaitant ir analizuojant Platono knygos „Valstybė“ fragmentą, suformuluoti ir paaiškinti filosofo išminčiaus savybes ir išminties kaip tiesos įžvalgos sampratą.

Metodai:

Diskusija, darbas su tekstu, sąvokų žemėlapiu sudarymas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Mokytojas ir mokiniai turėtų būti atviri visų pamokos dalyvių idėjoms, mintims, gerbti kiekvieno nuomonę ir pažiūras; skatinamas pasitikėjimas savimi, vengiama cenzūruoti mokinių mintis, emocijas. Mokiniam būtina paaiškinti atsiskaitymo tvarką ir vertinimo sistemą.

Pamokos veiklos:

1. Mokiniai pagal pateiktus klausimus diskutuoja ir aptaria įvairias išminčiaus laikysenas.
2. Skaitomas ir analizuojamas Platono dialogo „Puota“ fragmentas pagal pateiktus klausimus (Baranova J. *Filosofinė etika: nauji patarimai mokytojams*). Aiškinamasi, kokia yra sokratiškoji išminties įžvalga (žinojimo ribų suvokimas, sokratiškojo dialogo ironija, proto aktyvumo žadinimas).
3. Skaitomas ir analizuojamas Platono knygos „Valstybė“ fragmentas pagal pateiktus klausimus (Baranova J. *Filosofinė etika: nauji patarimai mokytojams*). Aiškinamas išminties kaip tiesos įžvalgos diskursas (išminties, nuomonių mylėtojai, filosofui būdingos savybės, tiesos ir teisingumo idėjos kontempliavimas protu).
4. Sąvokų žemėlapiu sudarymas: *išmintis, kontempliavimas, transcendentinis idealas, tiesos įžvalga*. Žemėlapis (pa)pildomas per visą pamokų ciklą. Žemėlapyje mokiniai užsirašo naujas sąvokas ir jų apibrėžtis. Sąvokų reikšmė sužinoma iš teksto ir mokytojo aiškinimo.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Mokytojas turėtų apmąstyti mokinių motyvavimo būdus, paaiškinti per šią pamoką (pamokų ciklą) ugdomų gebėjimų ir žinių integraciją su lietuvių kalbos, istorijos, politologijos, dailės pamokose ugdomais gebėjimais ir žiniomis. Kai kuriems mokiniams gali būti sudėtinga suvokti ir interpretuoti filosofinį tekstą, o teksto tematika dalies mokinių gali tiesiog nesudominti. Susidūrus su teksto analizavimo problemomis, galima pateikti lengvesnę užduotį: paaiškinti vieną ar kelias teksto mintis (sakinius), rasti pagrindines sąvokas tekste arba filosofinį tekstą pakeisti grožinės literatūros tekstu.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Mokiniai, dirbdami grupėmis arba poromis, vienu sakiniu pristato pamokos išvadą arba atsako į klausimą, *kuo per šią pamoką įgyti gebėjimai ir žinios man yra aktualūs ir naudingi?*

2 pamoka

Pamokos tema: *Išmintis kaip laimės sąlyga.*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) Diskutuojant aiškintis išminties kaip laimės sąlygos aktualumą šiuolaikiniame kontekste.
- 2) Skaitant Aristotelio knygos „Nikomacho etika“ fragmentą, apibūdinti etines ir dianoetines dorybes kaip išminties siekimo būdus.
- 3) Naudojant analizuojamą tekstą, sudaryti Aristotelio dorybių lentelę ir nustatyti savo vietą kiekvienos dorybės požiūriu.

Metodai:

Diskusija, darbas su tekstu, dorybių lentelės sudarymas ir analizavimas, sąvokų žemėlapiu (pa)pildymas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Inicijuoti mokinių patirties ir nagrinėjamos temos sąsajų aptarimą, klausimais ir pavyzdžiais provokuoti mokinių patirties refleksiją.

Pamokos veiklos:

1. Mokiniai, dirbdami grupėmis, diskutuoja apie išminties ir laimės santykį, svarsto, ar išmintis yra vienintelė sąlyga būti laimingam.
2. Skaitomas ir analizuojamas Aristotelio „Nikomacho etikos“ fragmentas pagal pateiktus klausimus (Baranova J. „Filosofinė etika: nauji patarimai mokytojams“). Mokiniai išskiria ir susieja pagrindines mintis ir svarsto jų aktualumą arba glaustai atpasakoja teksto esmę.
3. Naudodamiesi analizuojamu tekstu sudaro Aristotelio dorybių lentelę, nustato savo vietą tarp kiekvienos dorybės požiūriu, sudaro ir aptaria išmintingo žmogaus savybių sąrašą.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Gali kilti problema, kad mokiniams filosofinis tekstas atrodytų neįdomus. Mokinius galima motyvuoti, susiejant teksto problematiką su jiems aktualių kontekstu. Darbas per pamoką gali būti diferencijuojamas: mokiniams, turintiems filosofinio teksto suvokimo ir interpretavimo sunkumų, pateikiamas dorybių (iš teksto) sąrašas, pagal kurį jie nustato ir paaiškina savo vietą kiekvienos dorybės požiūriu.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Mokiniai įsivertina, užbaigdami mokytojo pateiktus sakinius:

- *Aš sužinojau...*
- *Aš supratau...*
- *Man buvo lengva (sunku)...*
- *Nauja ir įdomu per pamoką...*
- *Per pamoką įgytus gebėjimus ir žinias (ne)pritaikysiu...*
- *Pamokos turinys buvo (ne)aktualus, nes...*

Gali būti taikomas formuojamasis vertinimas: mokytojo stebėjimo lapas, kuriame vertinamas mokinių darbas:

- Klausėsi vieni kitų...
- Palaikė vienas kitą...
- Visi įsitraukė į darbą...

3 pamoka

Pamokos tema: *Išmintis kaip ataraksija ir apatija.*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) Dirbant grupėmis analizuoti Epikūro „Laiško Menoikėjui“ ir Senekos „Laiškų Lucilijui“ fragmentus ir aiškintis išmintį kaip ataraksiją ir apatiją.
- 2) Diskutuojant aptarti ataraksiją ir apatiją šiuolaikiniame kontekste.

Metodai:

Darbas su tekstu, durstinys, diskusija, sąvokų žemėlapis (pa)pildymas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Analizuojamą temą sieti su mokinių patirtimi ir šiuolaikiniu kontekstu, klausimais provokuoti ir žadinti mokinių smalsumą ir atvirumą temai.

Pamokos veiklos:

1. Mokiniai, dirbdami grupėse, skaito ir analizuoja Epikūro teksto „Laiškas Menoikėjui“ ir Senekos teksto „Laiškai Lucilijui“ fragmentus. Mokytojas abiem grupėms pateikia teksto suvokimo klausimus (Baranova J. „Filosofinė etika: nauji patarimai mokytojams“). Viena grupė analizuoja pirmąjį tekstą, kita – antrąjį. Taikomas durstinio metodas. Kiekviena grupė išrenka savo atstovą, kuris kitai grupei paaiškina skaityto teksto esmę.
2. Diskutuojama apie išminties sampratą tekstuose.
3. Mokiniai svarsto išminties kaip ataraksijos ir apatijos aktualumą šiuolaikiniame kontekste.
4. Sąvokų žemėlapis papildomas sąvokomis: stoicizmas, ataraksija, apatija, hedonizmas.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Mokytojas turėtų paaiškinti mokiniams, kodėl per pamoką taikomas durstinio metodas. Kadangi mokiniai dirba grupėmis, galima priminti darbo grupėse taisykles arba pateikti vaidmenų (pareigų) sąrašą. Mokiniai gali bendradarbiauti vieni su kitais, paaiškindami nesuprantamas teksto vietas.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Mokinių grupės įvertina viena kitos darbą. Įvertinti mokytojas gali pasiūlyti Edvardo de Bono sukurtą „skrybėlės“ metodą.

Per pamoką taikomas formuojamasis vertinimas: mokytojas stebi, komentuoja, pateikia grįžtamąjį ryšį.

4 pamoka

Pamokos tema: *Išmintis kaip kilnumas, laikysenos paprastumas ir patirtis.*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) Skaitant Konfucijaus ir Lao Dze tekstus, aiškintis išminties sampratą Rytų filosofijoje.
- 2) Dirbant grupėmis, lyginti antikos ir rytų išminčiaus laikyseną.

Metodai:

Pasakojimas, diskusija, darbas su tekstu, sąvokų žemėlapis (pa)pildymas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Kadangi per pamoką analizuojama rytų etikos tradicija, galima būtų sukurti ypatingą mokymosi aplinką, naudojant muziką, smilkalus, meditaciją. Mokymosi aplinka gali būti provokacija susipažinti su kitokia mąstymo sistema.

Pamokos veiklos:

1. Mokytojas pristato rytų etikos ypatumus, konfucianizmo ir daoizmo skirtumus ir panašumus.
2. Mokiniai skaito ir pagal mokytojo pateiktus klausimus (Baranova J. *Filosofinė etika: nauji patarimai mokytojams*) analizuoja Konfucijaus ir Lao Dze tekstų fragmentus. Inicijuojama diskusija, mokiniai teikia atsakymus į teksto klausimus.
3. Mokiniai dirba grupėmis: lygina antikos ir rytų išminčiaus laikyseną, svarsto, kuri laikysena jiems yra priimtinesnė. Grupės pristato darbą.
4. Sąvokų žemėlapis papildomas sąvokomis *ritualas, hierarchija, veikimas neveikiant, dao, de*.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai): mokytojas pasakojimu apie rytų etikos tradiciją ir įdomia mokymosi aplinka turėtų sudominti mokinius nagrinėjama tema.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai): mokiniams pateikiami įsivertinimo lapai, kuriuose reikia parašyti, ką naujo sužinojo per pamoką, kas buvo lengva (sudėtinga), įdomu (neįdomu), naudinga (nenaudinga), kur galės pritaikyti žinias. Mokytojas surenka lapus ir juose parašo mokinių veiklos per pamoką komentarus.

Pamokų ciklo apibendrinamasis įvertinimas:

Apibendrinamajam pamokų ciklui vertinti pateikiama diagnostinė užduotis – esė „Gyvenimą laimingą padaro tik tikroji išmintis“ (Seneka). Patartina esė vertinti ne tik formaliu įvertinimu (įskaityta), bet kiekvienam mokiniui raštu ar žodžiu pateikti paaiškinamąjį jo darbo įvertinimą.

Mokinių komentarai:

11 klasėje išsamiai nagrinėjome išminties (graikų – romėnų ir rytų filosofijos) temą. Per gana trumpą laiką susipažinome su įvairių pasaulėžiūrų senovės filosofais. Glaudžiai su valstybės valdymu susijusi antikos filosofija ypač naudinga, nagrinėjant antikos laikotarpį per istorijos ir politologijos pamokas. Rytų filosofija praplėtė žinių amplitudę, argumentų įvairovę rašiniuose, nes per kitas pamokas daugiausiai dėmesio skiriama vakarų kultūrai. Budizmo, Konfucijaus ir Lao Dže filosofinių sistemų išminties samprata palengvino kitų temų, pavyzdžiui, kančios suvokimą rytų filosofijoje. Susipažinus su filosofijos terminais ir tarptautiniais žodžiais, žodynas tapo solidesnis, tai ypač svarbu kalbų įskaitoms. Tekstų kiekis buvo nemenkas, o sudėtingumas reikalavo pastangų net ir iš gabesnių vienuoliktokų. Pamokos tapdavo ypač patraukliomis, kai tekstus nagrinėdavome

namuose, o klasėje juos aptardavome, išspręsdavome neaiškumus ir susiedavome su diskusinėmis ar kitomis užduotimis, kuriomis mokiniai perteikdavo savo asmeninę nuomonę, jos artumą konkrečiam filosofui. Trūko stambesnio kūrybinio darbo, pavyzdžiui, viso filosofinio kūrinio interpretacijos, kuria būtume įtvirtinę žinias, įgytas analizuojant išminties temą.

Rokas, 12 klasė

Kadangi esu graikų ir romėnų filosofijos gerbėja, man pamokos apie išmintį buvo įdomios ir naudingos. Pamokų metu gautos žinios skatina mane domėtis toliau. Noriu plėsti savo žinojimo ribas ir įsisąmoninti nežinojimą. Norisi nors per žingsnį priartėti prie išminties. Per filosofinės etikos pamokas supratau, kad skaityti filosofinį tekstą gali būti įdomu ir malonu. Šio dalyko vadovėlį atsiverčiu ir namuose... skaitau, mąstau...

Sandra, 12 klasė

11 klasėje per etikos pamokas nagrinėjome išminties temą. Susipažinome su graikų ir romėnų išminties samprata, kuri, mano manymu, turėjo ir tebeturi didelę įtaką Europos kultūrai, europiečių moralei. Individui išminties tema yra ganėtinai aktuali, nes:

- 1. Aplinkui pilna „išminčių“, tiesą sakant, net nežinančių, kas yra toji išmintis.*
- 2. Žmogiška siekti išminties, todėl reikia žinoti, kiek realu tapti išminčiumi.*
- 3. Reikia suprasti išminties vertę.*
- 4. Išmintis dažnai tapatinama su protu ir gudrumu (žmogus nežino, ko siekia).*
- 5. Pačios žinios apie išmintį padeda jos siekti.*

6. „Filosofija – buvimas kelyje“, domėjimasis išmintimi – buvimas kelyje į išmintį.

Susipažinti su rytų filosofų išminties samprata vertėjo, kad pajustumė išminties daugialypiškumą, taip pat suvoktumė esminius kultūrų skirtumus ir pasirinktumė mums priimtinausią sampratą. Norėčiau pridurti, kad išminties nagrinėjimas ganėtinai keblus ir pastangų reikalaujantis reikalas, kuriam jokia būdu NEPAKANKA 1 savaitinės etikos pamokos.

Taigi, pasiūlymai mokytojams:

- 1. Reikalauti daugiau etikos ir filosofijos pamokų.*
- 2. Phileo sophia – myliu išmintį. Plačiau nagrinėti išminties temą.*
- 3. Pateikti įsimintinų išminčių pasakojimų.*
- 4. Padėti mokiniams suvokti išminties reikšmę kasdienybėje, nes kartais kelių tūkstantmečių senumo raštai kai kuriems mokiniams neatrodo reikšmingi.*
- 5. Darbas per pamoką vertingiausias, kai vyksta diskusija (ginčas veda į tiesos atradimą).*
- 6. Per pamoką supažindinti su filosofu, o namuose skaityti pagrindinius tekstus ir vėliau juos aptarti, grupėje suvokti tai, kas buvo neaišku, skaitant. Nors, tiesą sakant, su reta grupe tai gali pavykti, nes dauguma mokinių neturi motyvacijos gilintis į tekstus namuose. Todėl reikėtų ugdyti šią motyvaciją žaidimo forma jaunesnėse klasėse.*

Greta, 12 klasė

Parengė Kauno Milikonių vidurinės mokyklos etikos mokytoja ekspertė Polina Žemaitienė

4.2. Filosofinės etikos pamokų ciklas *Gyvenimo prasmė*

Pamokų ciklas tema: „Gyvenimo prasmė“.

I pamoka – „Žmogus yra klausiančioji būtybė“ (E. Emerichas).

II pamoka – „Panevėžiečių mintys apie gyvenimo prasmę“.

III pamoka – „Žmogus yra projektas“ (Ž. P. Sartras).

Bendras tikslas (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

Svarstant gyvenimo prasmės klausimus, skatinti mokinius ieškoti pozityvių gyvenimo įprasminimo galimybių per asmeninį patyrimą ir Ž. P. Sartro kūrybą.

Klasė (mokinių amžiaus grupė):

IV gimnazijos klasė.

Metodai, ugdymo strategijos:

Individualus klausimų formulavimas, aptarimas „dūžgiančiose“ porose (G. Petty metodas), grupinė veikla, interviu, filosofinio teksto nagrinėjimas, skaitant vadovėlį, diskusija, įsivertinimas, atsakant į refleksiją skatinančius klausimus, esė rašymas ir įvertinimas.

Laikas:

3 pamokos po 45 minutes.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Galima planuoti ir 4–5 pamokas, jeigu mokytojui atrodo, kad reikėtų daugiau laiko skirti filosofiniams klausimams aptarti arba tekstui analizuoti.

Prieš interviu mokytojas turėtų aptarti su mokiniais bendravimo su pašnekovais etiketo taisykles: kaip prisistatyti, paaiškinti interviu tikslą, užduoti etiškus klausimus ir t. t.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

Baranova J., Sodeika T. *Filosofinė etika*. Vilnius, 2007.

Baranova J., Sodeika T. *Filosofija: žmogus*. Vilnius, 2007.

Filosofinės etikos chrestomatija XI–XII kl. Sud. J. Baranova. Vilnius, 1998.

Baranova J. *Etika: filosofija kaip praktika*. Vilnius, 2002.

Petty G. *Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius, 2008.

Idėjų knyga. Sud. Fredrik Hären, Netmedija, 2005.

Kjaergaard E. ir kt. *Penki sveikinimai demokratijai*. Danija, 1996.

1 pamoka

Pamokos tema: „Žmogus yra klausiančioji būtybė“ (E. Emerichas)

Uždaviniai (mokiniam):

1. Dirbdami individualiai, poroje ir grupėje ugdysite suvokimą, kuo gyvenimo prasmės klausimai skiriasi nuo kitų klausimų.
2. Pateikdami 3–4 gyvenimo prasmės klausimus panevėžiečiams, ieškosite gyvenimo įprasminimo galimybių.

Metodai:

Individualus klausimų formulavimas, aptarimas „dūzgiančiose“ porose, grupinė veikla, interviu, įsivertinimas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka):

Pamokos pradžioje klasėje aptariama, kuo gyvenimo prasmės klausimai skiriasi nuo kitų klausimų (galima naudotis filosofijos vadovėlio skyriumi „Žmogus ir prasmė“).

Arba galima naudoti metodą – klasifikuoti pagal Venno schemą. Mokytojas pateikia mokiniams ant kortelių įvairiausių klausimus (dalis klausimų turi būti apie gyvenimo prasmę). Mokiniai turėtų išrinkti tik gyvenimo prasmės klausimus, paaiškinti, kuo jie skiriasi nuo kitų klausimų. Siūlau paskaityti G. Petty „Irodymais pagrįstas mokymas“, psl. 158–159.

Pamokos veiklos:

1. *Tinkamas pasiruošimas interviu pamokai.* Mokiniai iš anksto žino, kad dalį pamokos praleis ne klasėje, todėl iš anksto pasiruošia segtuvus, kad galėtų patogiai užrašyti pašnekovų mintis.

Mokiniai su mokytoju išeina į miestą ir klausia praeivių. Mokytojas stebi jų veiklą ir nurodo interviu laiką (15–20 min.).

2. *Gyvenimo prasmės klausimų išsiaiškinimas.* Pamokos pradžioje klasėje aptariama, kuo gyvenimo prasmės klausimai skiriasi nuo kitų klausimų (galima naudotis filosofijos vadovėlio skyriumi „Žmogus ir prasmė“).

3. *Klausimų kūrimas.* Kiekvienas mokinyš sąsiuvinyje parašo po 3–4 (galima ir daugiau) klausimus. Suskirstomi poromis, perskaito klausimus porose. Išrenka 3 geriausius. Juos perskaito klasėje, jeigu reikia, klausimai tikslinami. Suburiamos grupelės (po 3–4 mokinius), renkami 3–4 klausimai, kuriuos mokiniai užduos gatvėje praeiviams. Grupelėje mokiniai skirstosi vaidmenimis, kas užduos klausimus, kas užrašys atsakymus ir t. t.

4. *Elgesys interviu metu.* Stebimi ir ugdomi mokinių bendravimo įgūdžiai: malonus ir kultūringas prisistatymas, pagarbus elgesys interviu metu (interviu tikslo, klausimų pateikimas, atsakymų užrašymas, padėka už interviu, atsisveikinimas).

Interviu vertinimo kriterijai

• *Interviu atliktas puikiai* – aiškūs, suprantami klausimai, sklandus pristatymas, logiškai aiškus apibendrinimas (ką supratome iš šio interviu).

• *Gerai* – aiškūs klausimai, bet pristatant darbą trūksta nuoseklumo, nepakankamas gebėjimas dalytis darbu grupėje.

• *Patenkinamai* – primityvūs klausimai, nesugebėjimas tinkamai interviu metu pasiskirstyti vaidmenimis, neapgalvotas darbo pristatymas.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Mokiniai pirmiausia galvoja klausimus individualiai, vėliau aptaria ir renka geriausius „dūzgiančiose“ porose, grupėje renka klausimus, kuriuos užduos praeiviams (būtina nuosekliai eiti nuo individualaus iki grupelės darbo).

Kai kurie mokiniai nedrįsta kalbinti nepažįstamų žmonių arba kartais praeiviai nesidomi, kokių tikslų mokiniai juos kalbina (beje, taip pasitaiko labai retai), todėl verta mokytojui padėti interviu pradžioje (pvz., kartu su mokiniu grupelė prieiti prie žmogaus ir paaiškinti, koks mūsų kalbinimo tikslas).

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Likus 5 min. iki pamokos pabaigos, grįžtame į klasę. Mokiniai žodžiu užbaigia sakinį:

- *Šiandien aš supratau, kad prasminga yra...*
- *Žmogus negali išvengti gyvenimo prasmės klausimų, nes...*

2 pamoka

Pamokos tema: „*Panevėžiečių mintys apie gyvenimo prasmę*“.

Uždaviniai:

1. Kiekviena grupelė, pristatydamą interviu, atskleis (įvardys) pašnekovų nuotaikas, emocijas, požiūrį (empatijos ugdymas).
2. Parengsite stendą „Panevėžiečiai apie gyvenimo prasmę“, kuriame kiekviena grupelė raštu iš savo interviu pateiks bent keletą svarbiausių minčių.

Metodai:

Interviu pašnekovų nuomonių pristatymai, stendo rengimas, posakių interpretacija ir refleksija.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka):

Mokiniams matomoje vietoje (galima naudotis multimedija) turėtų būti pateikti interviu vertinimo kriterijai (žr. I pamoką). Mokiniai įsivertina savo darbą („Mūsų grupelės darbe man patiko...“, „Mums pasisekė, nes...“, „Nesitikėjome, bet...“ ir t. t.), ką padarė gerai, taip pat vertina, kas patiko kitų grupelių pristatymuose.

Mokytojas prieš pamoką paruošia vietą stendui, kuriame mokiniai kabins įdomiausias ant lapelių užrašytas pašnekovų mintis. (Galima stende pakabinti kelių filosofų mintis apie gyvenimo prasmę. Po mokinių pristatymų galima palyginti, kokias problemas kelia filosofai ir apie ką mąsto sutikti žmonės.) Mokinių užrašytas mintis galima grupuoti: gyvenimo prasmė – laimė, šeima, draugai ir t. t. Analizuojant kitas temas, pvz., „Laimė“, „Meilė“, galima grįžti prie mokinių surašytų minčių, taip mokiniai mato savo darbo prasmingumą.

Pamokos veiklos:

1. Per šią pamoką mokiniai pristato interviu pašnekovų nuomones, atskleidžia jų nuotaikas, požiūrį.
2. Į(si)vertina savo ir kitų darbą, nurodo, kokios patirties įgijo (sužinojo, išmoko, suprato).
3. Iš savo interviu užrašų išrenka 1–2 įsimintiniausius posakius, parašo ant lapelių ir pakabina stende „Panevėžiečiai apie gyvenimo prasmę“.
4. Kiekviena grupelė interviu pristato žodžiu (kalba kiekvienas), galima pristatyti filmuotus interviu, mes nebandėme, bet mokiniai mano, kad galėtų pavykti (tai galėtų būti nedidelės apimties projektinis darbas ir 15–20 min. neužtektų).

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Mokiniai gali sulaukti keisčiausių atsakymų, todėl mokytojas turi skatinti juos ieškoti pozityvių gyvenimo įprasminimo galimybių. Būtina aptarti pesimistines pašnekovų mintis, ieškoti pozityvių sprendimų, išėties iš sudėtingiausių situacijų.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

- *Ko išmokote ruošdamiesi ir atlikę šį interviu?*
- *Kas pasisekė?*
- *Ką darytumėte kitaip?*
- *Ką sužinojote?*
- *Kas Jus nustebino?*

Komentaras: *Mokinių nuomone, juos nustebino optimistiškas panevėžiečių požiūris į gyvenimą, darbą, ateitį.*

3 pamoka

Pamokos tema: „*Žmogus yra projektas*“ (Ž. P. Sartras).

Uždaviniai (mokiniam):

1. Interpretuodami Mariaus Liugailos iliustraciją „Labirintas“, išklausę Franco Kafkos romano „Procesas“ ištrauką, pateiksite bent po vieną mintį, kokį sprendimą galėtumėte priimti veikėjai, pagrįsime savo nuomone.

2. Remdamiesi Ž. P. Sartro ištrauka iš veikalų „Egzistencializmas yra humanizmas“, kiekvienas iš jūsų nurodysite 1–2 priežastis, kodėl žmogus privalo rinktis.

3. Diskutuodami porose, įrašysite komentarus apie ką mąsto žmonės, siekdami tikslo, ir pažymėsite, ką apie tai galvojate Jūs.

Metodai: paveikslo interpretacija, Franco Kafkos ištraukos „*Kaip įeiti pro mums skirtus vartus?*“ aptarimas, filosofinio teksto analizė, diskusija.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka):

Mokytojas gali pasirinkti kitą tekstą, tačiau rekomenduojama Ž. P. Sartro ištrauka, kurioje ypač akivaizdi situacija, kai žmogus negali nesirinkti. Šiai temai gali būti skiriamos ir dvi pamokos, jeigu klasės gebėjimai žemi arba vidutiniai. Verta atpasakoti mokiniams Ž. P. Sartro kūrinio „Šleikštulys“ siužetą – kas atsitinka su žmogumi, egzistuojančiu kaip daiktas ir nebekuriančiu jokios gyvenimo prasmės (Baranova J. *Etika: filosofija kaip praktika*, psl. 324–327).

Pamokos veiklos:

1. M. Liugailos iliustracijos „Labirintas“ interpretavimas. Klausimas mokiniams: *Kur save matote Jūs?* (žr. Priedą).

2. Fr. Kafkos romano ištraukos skaitymas ir aptarimas. Klausimai mokiniams:

- *Kas sustabdė sodietį?*
- *Kodėl jis nežengė pro vartus?*
- *Ko jis bijojo?*
- *Kas gali sulaukyti, jeigu žengiame pro mums skirtus vartus?*

Diskusija.

3. Iliustracijos ir romano ištraukos apibendrinimas: galima pacituoti šią T. Edisono mintį: „*Daugelis gyvenimo nesėkmių išrinkta tada, kai nuleidžiame rankas, nepastebėję, jog pergalė jau*

ranka pasiekama.“ Mokiniais ugdomas suvokimas, kad žmogui svarbu veikti. Tai būtų tinkamas perėjimas prie Ž. P. Sartrao teksto „Egzistencializmas yra humanizmas“ skaitymo.

4. Prieš pradėdant skaityti tekstą, reikėtų paklausti, ką mokiniai yra girdėję apie autorių. Tekstą apie Ž. P. Sartrą jie skaito savarankiškai. Galima užduoti klausimą, *ką dar naujo sužinojote apie autorių?* Toliau Ž. P. Sartrao tekstas skaitomas garsiai.

5. Diskusija remiantis tekstu „Ar žmogus gali nesirinkti?“ Iškeliama moralinė dilema, kuris pasirinkimas, mokinių požiūriu, būtų teisingesnis: pavyzdžiui, slaugyti motiną ar vykti į Angliją? Raštu reikia parašyti argumentus. Savo mintis kiekvienas mokinys perskaito klasei.

Galbūt, kas nors iš mokinių paaiškina, kad geri abu pasirinkimai. Mokytojas gali pacituoti N. Berdiajevo mintį, kad sudėtinga pasirinkti tarp dviejų gėrių ir taip pat turėtų paaiškinti, kas yra pasirinkimas – tai prasmingas aktas, nes žmogus, rinkdamasis moralę, renkasi save. Mokytojas paaiškina, kad moralinė dilema kyla, kai žmogui reikia priimti sprendimą, kai reikia pasirinkti iš keleto priešingų situacijų. Sprendimo priėmimas priklauso nuo kiekvieno iš mūsų vertybių, principų, požiūrio.

6. Namų užduotis „Kalnas“. Kalną galima įsivaizduoti kaip tam tikro etapo (laikotarpio) gyvenimo tikslą (prasmę). Kūrybinė vaizduotė atveria galimybę sukurti iš savęs tai, ko nėra pasaulyje. Prasmės šaltinis glūdi sąmonėje. Dirbdami porose, mokiniai įrašo bent dviems trečdaliams žmogeliukų mintis, kurios padeda siekti pasirinkto tikslo. Pažymi (apibrėžia ar paryškina) save, kur jie įsivaizduoja esantys, apie ką mąsto.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Mokiniais siūloma skaityti ne visą kūrinio ištrauką, bet tik jo atkarpą (vadovėlis XII klasei „Filosofinė etika: prasmė ir laisvė“, psl. 75 nuo šių žodžių: „Žmogus yra projektas, kuris gyvena subjektyviai...“ iki žodžių: „...šis žmogus vietoj šio projekto pasirinktų kitą, kad ir koks tas kitas būtų.“

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai): Pasirinkti vieną sakinį ir užbaigti:

- *Pasirinkimas yra prasmingas, kai...*
- *Žmogus yra projektas, todėl...*
- *Būsi „jūros puta, puvėsis, žiedinis kopūstas“, jeigu...*

Darbo „Kalnas“ pristatymas.

Mokiniai žodžiu komentuoja savo darbus (paprastai pradėdame nuo savanorių, bet galima ir ratu), kiekvienas komentuoja, kur įsivaizduoja esąs (esanti). Skaitydami įrašytas mintis mokiniai įsivertina pasirinkimą.

Mokiniai gana greitai suvokia, kad žmogus privalo rinktis, net jeigu yra neveiklus, tai taip pat yra jo pasirinkimas.

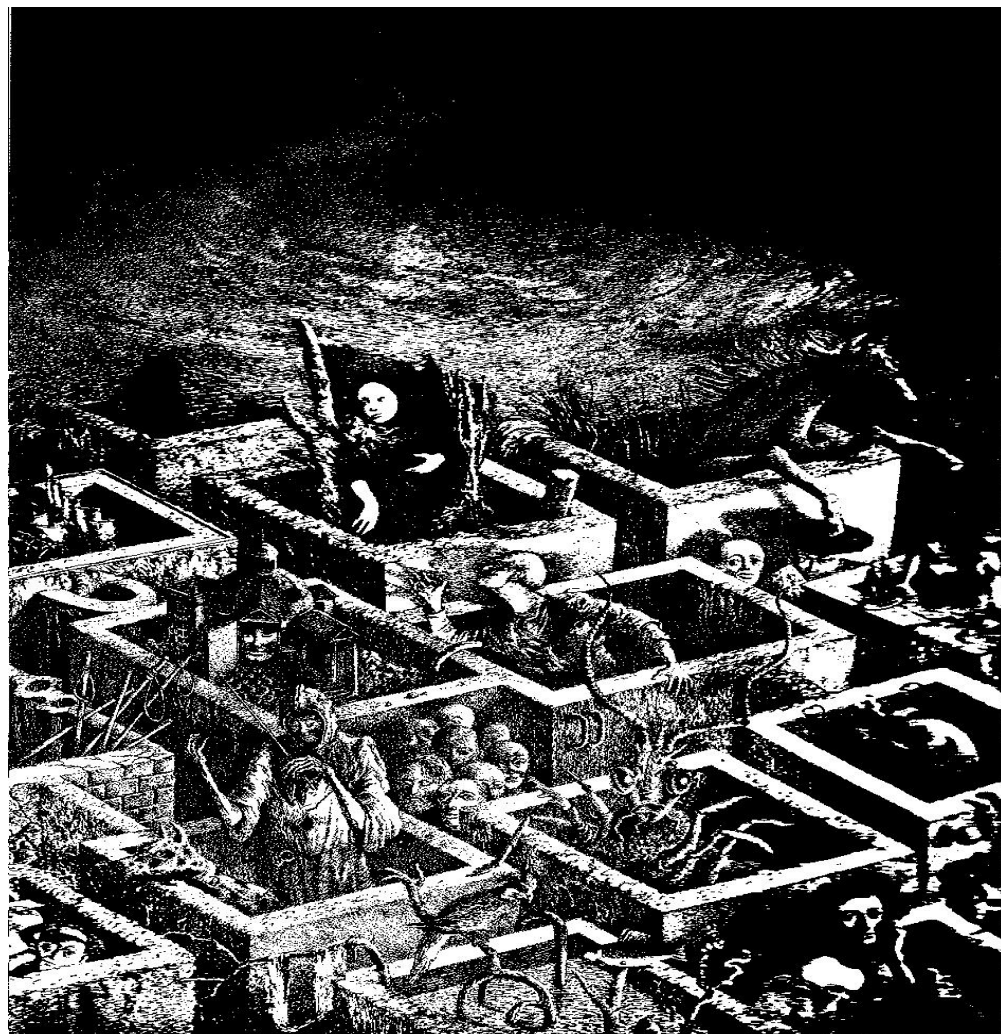
Pamokų ciklo apibendrinamasis įvertinimas:

Mokiniai gali rašyti esė, nuomonę arba pamąstymus, remdamiesi viena iš šių citatų:

„Sąmonė – tai tuštuma, kurią subjektas turi užpildyti laisvu projektu“ (Ž. P. Sartras).

„Žmogus <...> nėra nei jūros puta, nei puvėsių, nei žiedinių kopūstų...“ (Ž. P. Sartras).

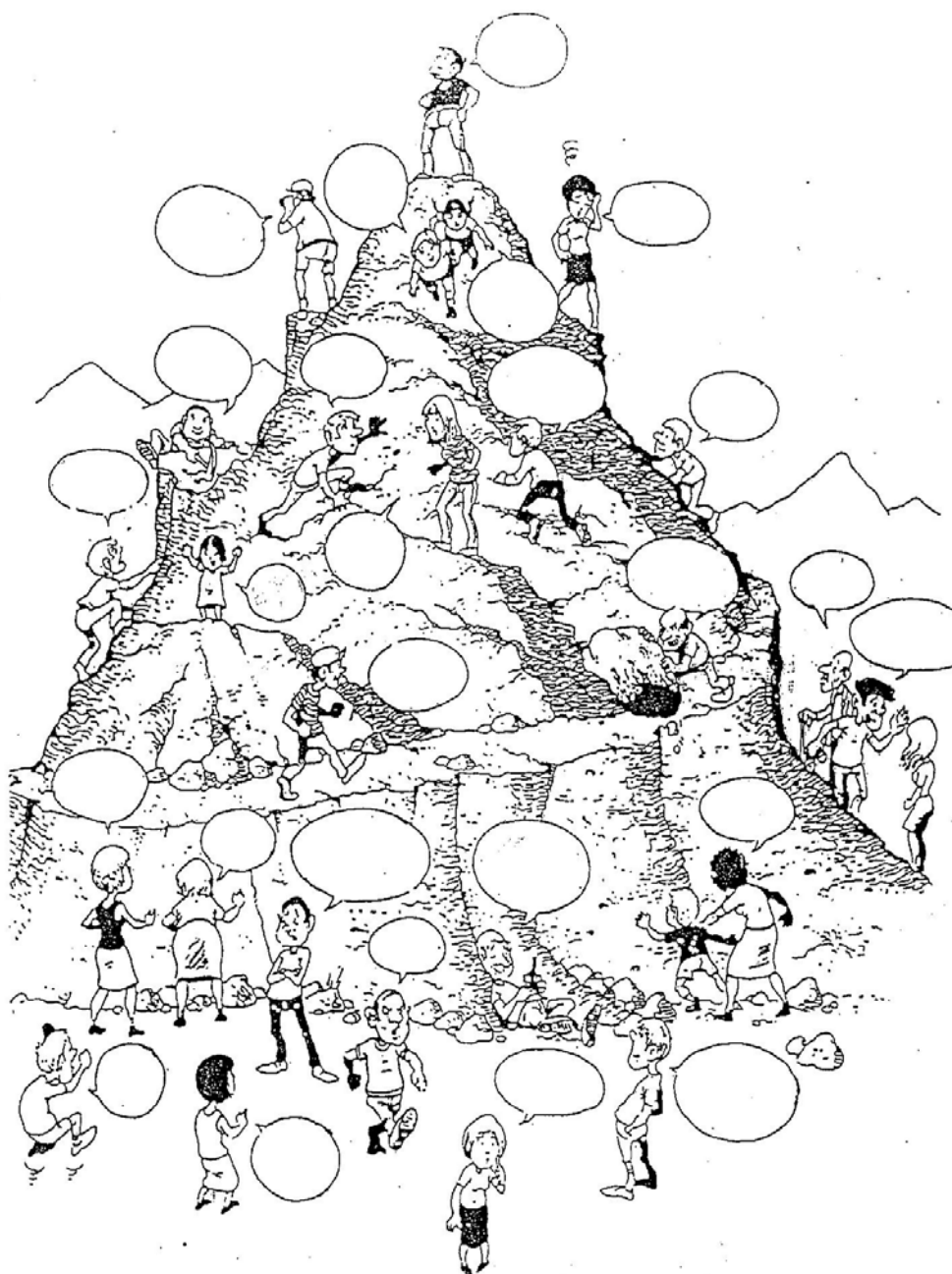
Priedai

Marius Liugaila. *Labirintas*

Užduotis „Kalnas“

Kūrybinė vaizduotė atveria galimybę sukurti tai, ko nėra pasaulyje. Prasmės šaltinis glūdi sąmonėje. Taigi, dirbdami poromis, išvaizduokite ir įrašykite bent **dviem trečdaliams žmogeliukų mintis**, padedančias siekti tikslo. **Pažymėkite, kur esate Jūs.**

Parengė Panevėžio Juozo Balčikonio gimnazijos etikos mokytoja ekspertė Virgina Šakėnienė

4.3. Profesinės etikos pamokų ciklas *Profesijos pasirinkimas*

Pamokų tema (problema): *Profesijos pasirinkimas.*

Tikslai (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

1. Išsiaiškinti, kaip profesijų stereotipai, vertybės, norai ir galimybės lemia profesijos pasirinkimą.
2. Aptarti individualius gyvenimo siekius, profesines svajones ir galimybes jas įgyvendinti.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): 11 (12) klasė.

Trumpas pamokos aprašas:

Tai trijų pamokų ciklas, skirtas profesijos pasirinkimui aptarti, per kurį bus analizuojama įtaka, kurią daro stereotipai, vertybės, norai ir galimybės, planuojant ateitį. Per pamokas profesijos pasirinkimas bus aptariamas filosofiniu ir vertybiniu aspektais. Pirma pamoka skiriama stereotipams ir vertybėms, kurie lemia pasirinkimą, aptarti. Per antrą pamoką daugiau dėmesio skiriama individualiems norams ir galimybėms, profesiniam pašaukimui. Per apibendrinamąją pamoką bus įvertinti (ar įsivertinti) galimi pasirinkimai ir trumpai supažindinama su individualios karjeros principais. Pamokų ciklas baigiamas įskaitiniu darbu – gyvenimo aprašymo (CV) ir motyvacinio laiško rašymu.

Metodai, ugdymo strategijos:

Power point skaidrių pristatymas, darbas grupėmis ir poromis, dialogas, mokinių refleksijos dienoraščiai.

Laikas:

3 pamokų po 45 minutes ciklas.

Literatūros šaltiniai:

1. *Kritinio mąstymo ugdymas sėkmingai ateities karjerai: integruota karjeros ugdymo programa bendrojo lavinimo mokyklai.* Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
2. Perry N., VanZandt Z. *Mano pasirinkimo galimybės.* Atviros Lietuvos fondas, 1998.
3. Miniotienė N. *Karjeros vadovas arba kaip atrasti savo kelią,* 2010.
4. Augienė D., Gumuliauskienė A. ir kiti. *Karjera šiandien ir rytoj.* Šiauliai, 2002.
5. Gieda A. *Stereotipų problema istoriografijoje.* Prieiga per internetą: <http://www.filosofija.vu.lt/tekstai/atmintis.htm>.
6. Interneto svetainė: www.cv.online.lt.

1 pamoka

Pamokos tema/problema: *Stereotipų ir vertybių įtaka renkantis profesiją.*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) Dirbant grupėmis (pagal mokytojo pateiktą užduotį) analizuoti visuomenės stereotipus apie kai kurias profesijas, pvz., mokytojo, verslininko, teisininko ir kt.
- 2) Dirbant savarankiškai parašyti duoto teksto komentarą, argumentuoti savo nuomonę.

Metodai: PPT skaidrių pristatymas, darbas grupėmis, refleksija, rašymas teksto komentaro.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka):

Per profesinės etikos pamokas nemažai dėmesio skiriama mokinių bendradarbiavimui: jie laisvai mokosi vieni iš kitų, dialogo būdu tikrinasi įgytas žinias, todėl būtina, kad mokiniai jaustųsi saugiai, būtų lygiaverčiai dialogų dalyviai, nebijotų reikšti savo nuomonės ir klausti. Dialogas ir bendradarbiavimas vyksta kur kas geriau, kai mokiniai mato vieni kitus (sėdi ratu, puslankiu ir pan.).

Pamokos veiklos:

1. Įvadas (5 min.)

Sužadinamas susidomėjimas tema – prašoma atspėti pamokos temą iš užrašų ant lentos, simbolizuojančių visuomenėje galiojančius stereotipus.

Temos paskelbimas ir trumpas pristatymas, naudojant skaidres.

2. Temos atskleidimas

1 užduotis (10–15 min.)

Grupelėse (po 3–4 mokinius) aptarti stereotipus, būdingus profesijoms. Išdalijami lapai su profesijų, pvz.: verslininkas, mokytojas, vadybininkas, teisininkas, gydytojas ir kt. pavadinimais. Kai visos grupės pristato savo darbus, jie aptariami kartu. Išvados užrašomos ant lentos.

2 užduotis (20–25 min.)

Perskaityti duotą tekstą ir parašyti komentarą: su kuriomis mintimis sutinka, su kuriomis – ne; išsakyti savo požiūrį ir jį pagrįsti. Mokiniai, kurie nori, dalijasi mintimis. Daromos bendros išvados. Jos užrašomos ant lentos.

3. Apibendrinimas (5 min.)

Peržiūrimos ant lentos užrašytos abiejų užduočių išvados. Kartu daroma galutinė išvada apie tai, kokią įtaką daro stereotipai ir vertybės renkantis profesiją.

4. Namų darbai

Naudojantis internetu, apklausiant tėvus ir draugus, parašyti apie svajonių profesiją, vyraujančius stereotipus ir padaryti išvadą, kokią reikšmę jie galėtų turėti, renkantis šią profesiją.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Mokytojui reikėtų turėti konkrečių pavyzdžių, griauančių visuomenėje galiojančius stereotipus apie populiariausias profesijas. Jie padėtų nukreipti mokinių svarstymus teisinga linkme, mokyti juos pažvelgti iš skirtingų pozicijų. Būtina skatinti kritinį mąstymą. Pavyzdžius pateikti reikėtų darant apibendrinamąsias išvadas, ne pamokos pradžioje. Aptariant antrą užduotį rekomenduotina akcentuoti vertybių klausimą.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

1. Ar visada susidarę stereotipai yra teisingi (klaidingi)? Kuriuos stereotipus aš šiandien paneigiau?
2. Kaip susiję visuomenės stereotipai ir žmogaus profesijos rinkimosi galimybių mažinimas?
3. Kokią įtaką mano vertybės galėtų turėti tada, kai rinksiuosi profesiją?

2 pamoka

Pamokos tema (problema): *Žmogaus norai ir galimybės įprasminant save profesinėje veikloje. Savo talentų ir profesinio pašaukimo atradimas.*

Uždaviniai (mokiniams):

1. Analizuojant sėkmingų tam tikros profesijos karjerų pavyzdžius poromis, rasti talento, gabumų, norų svarbos įrodymų, susijusių su sėkmingu profesijos pasirinkimu.
2. Savarankiškai pildant svajonių lapą apmąstyti savo ateities galimybes, identifikuoti profesinį pašaukimą.

Metodai:

PPT skaidrių pristatymas, darbas poromis, refleksija, pildant savo svajonių lapus, informacijos aptarimas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka):

Per šią pamoką teks dirbti poromis ir savarankiškai, susikaupti. Atliekant antrą užduotį tinka rami, tyli, meditacinė muzika, padedanti nesiblaškyti.

Pamokos veiklos:

1. Įvadas (5 min.)

Prisimenama praeitos pamokos tema – stereotipų ir vertybių įtaka renkantis profesiją, pasidomima, kaip sekėsi atlikti namų darbus. Siūloma juos palikti kaupiamajam įvertinimui. Skelbiama tema (ciklo apie teisingą profesijos pasirinkimą sudedamoji dalis).

2. Temos atskleidimas

1 užduotis (20–25 min.)

Poroms išdalijami tekstai, kuriuose aprašytas sėkmingas profesijos pasirinkimas ir su tuo susijusi karjera. Paprašoma, kad mokiniai išskirtų tai, kas padėjo tapti sėkmingais profesionalais. Poros pristato savo išvadas, daromos bendros išvados apie talento, gabumų, svajonių, norų svarbą. Jos užrašomos ant lentos ir aptariamoms.

2 užduotis (15–20 min.)

Paprašoma atkreipti dėmesį į savo svajones, norus, turimus gabumus ir juos aprašyti lapuose. Darbą galima baigti namuose. Kitos pamokos pradžioje šie darbai gali būti duodami įvertinti 3–4 draugams, kurie parašo trumpus komentarus. Mokinio darbo lapas „Svajonės apie ateitį“.

3. Apibendrinimas. Namų darbai

Apibendrinama pamoka, naudojant refleksijai skirtus klausimus. Paprašoma namuose baigti pildyti svajonių lapus ir atsinešti juos į kitą pamoką.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Ieškant sėkmingų karjerų pavyzdžių, geriausia naudoti mokiniams gerai žinomų asmenų, jų autoritetų pavyzdžius, nenaudoti pasenusių pavyzdžių, nes mokiniai linkę nepasitikėti ankstesnėmis sėkmingomis istorijomis. Sėkmingų karjerų pavyzdžių galima ieškoti, atliekant grupinį projektinį darbą. Tam galima skirti papildomą pamoką. Būtina prieiga prie interneto.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

- *Ar pašaukimą turi kiekvienas žmogus? Kaip jį rasti?*
- *Ar sutampa mano galimybės ir norai?*
- *Apie ką dar turėčiau pamąstyti, ką sužinoti?*

3 pamoka

Pamokos tema: *Individuali karjeros vadyba. Gyvenimo aprašymas (CV), motyvacinis laiškas.*

Uždaviniai (mokiniams):

1. Perskaityti draugų svajonių lapus, pareikšti nuomonę, įvertinti padarytą pasirinkimą.
2. Analizuojant draugų komentarus (įvertinimus), įvertinti savo pasirinkimą.
3. Stebint pristatymą apmąstyti individualios karjeros vadybos principus, mokyti rašyti gyvenimo aprašymą (CV).

Metodai:

Power point skaidrių pristatymas, darbas grupėmis, refleksija, rašant ir skaitant komentarus, bendrai aptariant gautą informaciją.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka):

Pamokos pradžioje pasiūloma susėsti grupelėmis po 3–4 ir įvertinti (įsivertinti) per praėjusią pamoką ir namuose darytus darbus. Skaitant pranešimą, turėtų būti sukurta jauki atmosfera, kad mokiniai galėtų laisvai diskutuoti.

Pamokos veiklos:

1. Įvadas (5 min.)

Primenama praėjusios pamokos tema, akcentuojama savęs pažinimo ir teigiamo savęs vertinimo svarba planuojant ateitį. Skelbiama nauja tema – ciklo apie teisingą profesijos pasirinkimą sudedamoji dalis.

2. Temos atskleidimas.

1 užduotis (15–20 min.)

Svajonių lapai duodami įvertinti draugams, komentarai grupelėse.

2 užduotis (10–15 min.)

Panešimo „Individualios karjeros vadybos principai“ pristatymas, trumpas dialogas apie savivertę, savęs pažinimą.

3 užduotis (10 min.)

Susipažįstama su gyvenimo aprašymo (CV), motyvacinio laiško rašymo principais. Jei tai jau daryta per kitas pamokas, tik primenama.

3. Apibendrinimas (10 min.)

Prašoma prisiminti visų trijų pamokų medžiagą, gautą informaciją, peržiūrimos bendros išvados.

4. Namų darbai

Parengti arba papildyti per kitas pamokas rašytą gyvenimo aprašymą (CV), motyvacinį laišką.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Turėti gyvenimo aprašymų (CV), motyvacinių laiškų pavyzdžių, pasiūlyti interneto svetaines, kur galima rasti gyvenimo aprašymų (CV) pavyzdžių, šablonų.

Pamokų ciklo apibendrinamasis įvertinimas:

Pamokų ciklo apibendrinamajam įvertinimui skiriama 10 paskutinės pamokos minučių, per kurias aptariama visa informacija, įsivertinama ir įvertinama per pamokas gauta praktinė nauda individualiai renkantis profesiją. Per šias pamokas mokiniai atlieka individualius darbus – aprašo svajonių profesiją ir vyraujančius stereotipus, pildo ateities svajonių lapus, rašo gyvenimo aprašymą (CV), motyvacinį laišką, taip kaupia įskaitos taškus.

Mokinių, mokytojo komentarai:

Šios pamokos ypač mėgstamos mokinių, jų metu noriai dirbama. Mokiniai džiaugiasi praktine pamokų nauda, ne kartą dar sugrįžtama prie šios temos per visą profesinės etikos kursą. Kadangi tik maža dalis jų turi galimybę lankyti pamokas apie karjeros planavimą, šių pamokų praktinius patarimus mokiniai labai vertina.

Priedai:

1 priedas: „Power Point“ pristatymas „Stereotipų ir susiformuotų vertybių įtaka profesijos pasirinkimui“, „Žmogaus norai ir galimybės įprasminant save profesinėje veikloje“, „Individualios karjeros vadyba“.

2 priedas: Mokinių darbo lapai „Stereotipai“, „Mano svajonės apie ateitį“. Interviu su psichologe D. Balčiūniene.

Mokinio darbo lapas „Stereotipai“

Buhalteris.....

.....
.....
.....
.....

Gydytojas.....

.....
.....
.....
.....

Mokytojas.....

.....
.....
.....
.....

Dizaineris.....

.....
.....
.....
.....

Gidas.....

.....
.....
.....
.....

Mokinio darbo lapas „Mano ateities svajonės“

Užduotis. Užrašykite savo ateities vizijas. Pamažtykite apie tai, kokį gyvenimą norėtumėte susikurti, kur ir kaip gyventi, ką veikti laisvalaikiu, kur leisti atostogas... Jums padės apačioje esantys klausimai, bet nebūtina vadovautis tik jais, galite juos braukti.

Mano profesija.....

Mano darbo vieta (biure, lauke, namie, kas ten būtinai turėtų būti).....

.....

Mano gyvenamoji vieta (šalis, didelis miestas, miestelis, kaimas, namas, butas, bendrabutis, su tėvais.....)

.....

Mano aplinka (šeiminė padėtis, draugai, artimųjų ratas, kolegos.....)

.....

Mano pinigai (kam jų turėtų užtekti, taupymo perspektyvos, paskolos).....

.....

Mano laisvalaikis (atostogos, pomėgiai).....

.....

Per kiek laiko aš tai galėčiau pasiekti (įskaičiuok mokslo metus).....

.....

Interviu su psichologe D. Balčiūniene

Kiekvienais metais pasakojama tūkstančiai tokių pačių istorijų. Jaunuolis svajoja apie filosofijos studijas, bet pasirenka teisę, mergina norėtų šokti baletą, bet įstoja į universitetą studijuoti ekonomikos. Svajonės dūžta, atsitrenkusios į stereotipus. Jie įtikina, kad svajoti reikia ne apie mėgstamą, o apie pelningą darbą. Kodėl vienos profesijos laikomos prestižinėmis, o kitas pasirinkusiųjų visuomenėje gailimasi?

Psichologė ir psichoterapeutė Daiva Balčiūnienė sako, kad tai lemia žiniasklaidos formuojamos visuomenės vertybės.

Požiūris į įvairių profesijų atstovus visuomenėje skiriasi. Kas lemia skirtingus profesijų vertinimus?

Su profesijomis, kaip ir su visais kitais reiškiniiais, yra susiję daugybė stereotipų. Egzistuoja nuostatos apie vyriškas ir moteriškas profesijas. Mes išsivaizduojame, kaip turi atrodyti mokytojas, psichologas, gydytojas. Turime susikūrę tam tikrus vaizdinius.

Kita vertus, šie vaizdiniai gali būti labai prieštaringi. Štai gydytojas turi būti geras žmogus: gelbstintis, padedantis kitiems. Bet tai tėra pagrindinė nuostata, yra ir kita: gydytojai suvokiami kaip kyšių ėmėjai, kaip amžinai nepatenkinti savo atlyginimo dydžiu bambekliai, nors iš tiesų, neva, skūstis uždarbiu jie visai neturėtų.

Antrasis stereotipas dažniausiai laimi prieš pirmąjį. Todėl jei gydytojas tikina, pasirinkęs tokią profesiją dėl to, kad norėjo padėti žmonėms, mes suklūstame ir dažnai pagalvojame: „Jis seka pasakas, juk žinau, kad žmonėms jis padeda tik gavęs kyšį.“

Tokie profesijų vertinimai susiję su visuomenės vertybėmis. Jei didžiausia vertybė yra pinigai, profesijas taip pat vertiname tik pagal uždirbamų pinigų kiekį. Todėl ir gydytoją imame išsivaizduoti ne kaip žmogų, padedantį kitiems, o kaip žmogų, imantį kyšius.

Kaip tokios vertybės ir stereotipai susiformuoja? Jie juk nėra įgimti – turime jų išmokti?

Profesiniai stereotipai tėra tik bendro stereotipinio mąstymo dalis. Toks mąstymas formuojasi augant. Štai pažvelkime į gražią tradicinę šeimą. Tokią, kurioje yra mama ir tėtis. Kai tokioje šeimoje auga vaikas, jis mato mamą, kuri jam sukuria visų pasaulio moterų įvaizdį, ir tėtį, iš kurio būdo ir išvaizdos sprendžia, kaip turi atrodyti vyrai. Vėliau vaikas nueina į darželį ir į mokyklą. Ten – ir vėl nuorodos, kaip reikia rengtis ir kaip elgtis, kas yra teisinga, o kas ne. Dar darželyje vaikas sužino, kad berniukai žaidžia su mašinėlėmis, o mergaitės – su lėlėmis. Berniukai neverkia, bet kartais gali pasimušti, nes jie užaugę juk taps vyrais. Mergaitės gali verkti, be to, pageidautina, kad jos būtų švelnios ir jautrios.

Kiekvienoje aplinkoje tvyro nuostatos apie tai, kas yra gerai, o kas yra blogai, kas gražu, o kas nelabai. Tai formuoja vaiko pasaulio supratimą.

Kodėl vienos profesijos laikomos geresnėmis už kitas? Būdvardžiai „perspektyvi“ ar „prestižinė“ vartojami kalbant tik apie keletą specialybių.

Prestižo principas stereotipus veikia jau nuo senų laikų. Kązkada gyvavo ištisos mokytojų, teisininkų, medikų dinastijos, apie jas kalbėta kaip apie prestižines.

Kai kurios profesijos bėgant laikui prestižą išsaugojo, o kitos prarado. Pavyzdžiui, požiūris į anksčiau prestižinę laikytą pedagogo specialybę pasikeitė. Tai susiję su visuomenės vertybių kaita ir kitokiu atsakomybės supratimu. Tėvai nuveda vaiką į mokyklą ir nori, kad jis ten būtų visapusiškai užimtas. Mokytojai mąsto kitaip: kodėl aš turiu galvoti, kaip papildomai užimti vaiką, jei man už tai papildomai nemoka. Šių dviejų požiūrių susidūrimas ir lemia prastėjantį mokytojų įvaizdį.

Perspektyviomis ir prestižinėmis specialybėmis šiuo metu laikome tik tas, kurios leidžia daug uždirbti: teisę, mediciną, ekonomiką. Pinigai kelia profesijos vertę. Matėme, kaip kilo statybininkų profesijos vertė, kai šaliai išgyvenant statybų bumą, didėjo statybininkų atlyginimai. Nors prestižine specialybe ji netapo, bet visuomenėje statybininkai imti kitaip vertinti jau vien dėl gero uždarbio. O į visus, kurie uždirba mažai, kas jie bebūtų, pvz., mokslininkai ar menininkai, žiūrima su gailesčiu, pašaipais: „Ša, inteligente, skurdžiau, nelaimingas.“

Kaip prie vertybių formavimo ir prestižo suvokimo prisideda žiniasklaida?

Žiniasklaida tik per krizę ima keistis ir atspindėti įvairesnes vertybes. Iki šiol joje tendencingai buvo peršamas tik vienas įvaizdis: esi sėkmingas, geras ir puikus žmogus, tik jei esi jaunas, lieknas ir turtingas. Profesiniai stereotipai taip pat susiję su šiuo įvaizdžiu. Kodėl teisė laikoma prestižine profesija? Todėl, kad ji suteikia galimybę uždirbti daugiau pinigų ir būti jaunam, lieknam ir turtingam. Turėdamas pinigų, gali sau leisti pirkti dizainerių drabužius, rankines, brangius kvepalus, keliauti. Visuomenėje būtent tai laikoma sėkmės ženklu.

Žiniasklaida perteikia visuomenės nuomonę. Šiuo metu visuomenei svarbiausia yra turėjimas: pinigai, materialusis turtas. Tik dabartinė krizė po truputį krato šios vertybės pamatus, ir žmonės pradeda svarstyti, ar tikrai pinigai yra didžiausia vertė.

Kaip jaunų žmonių karjeros pasirinkimą lemia tokie įvaizdžiai? Ar jie pasiduoda spaudimui, nenorėdami būti nevykėliais?

Tarkime, jaunas žmogus turi apsispręsti, studijuoti dailę ar ekonomiką. Jis pasirenka ekonomiką, nes žino, kad ši profesija suteikia galimybę uždirbti daugiau. Bet jo širdis vis tiek linksta prie meno.

Kai tokie žmonės užauga, jų gyvenimai dažnai virsta tragedijomis. Pamenu merginą, kuri svajotojo studijuoti Dailės akademijoje, bet tėvai ją nuo šio sprendimo atkalbėjo, įtikino, kad menas yra nerimta ir duonos iš jo niekas nevalgo. Mergina tapo buhalterė. Ji kankinasi kasdien. Siaubingai. Ir jos visai neguodžia mintis, kad ji daug uždirba. Ji tiesiog nėra laiminga.

Dauguma jaunų žmonių jaučia pareigą studijuoti universitete. Taip jie pasirenka protinį darbą, o fizinio bando išvengti. Kodėl protinis darbas laikomas vertingesniu už fizinį?

Žmogaus vertė nuo jo dirbamo darbo visai nepriklauso. Juk, jei esi laimingas dėl to, ką darai, tavo darbas savaime tampa vertybe.

Žinoma, mums patinka žmonės, kurie yra kažko pasiekę, bet dar labiau mums patinka laimingi žmonės. Jei paprastas vairuotojas yra laimingas ir šypsosi, mums su juo gera. O išpūdingus atradimus darantis Nobelio premijos laureatas gali pasirodyti besąs tokio būdo, kad negalėsime su juo išbūti viename kambaryje. Vertybės glūdi asmenybėje, o ne profesijoje. Lietuvoje kol kas tokio požiūrio nėra. Mums labiau įprastas grūmojimas: „Jeigu nesimokysi, eisi gatvių šluoti.“

Vadinasi, savo vertybes ir pomėgius žmonės paaukoja dėl pinigų ir galimybės turėti brangių daiktų?

Žmonės veikia dvi baimės: baimė, kad jie neturės pakankamai pinigų pragyventi, ir baimė, kad jie visuomenės akyse bus nevykėliai. Prie šios nuostatos ypač prisideda žiniasklaida. Įvairūs žurnalai perša tam tikrą gyvenimo būdą, aiškina, kad privaloma rengtis tam tikrais drabužiais ir užimti tam tikrą visuomenės padėtį. Juose rašoma, kokia gėda vaikščioti su ta pačia rankine daugiau negu pusę metų. Pati pamenu kažkada skaitytą straipsnį apie rankinę. Ji žurnale išgirta, paminima, kad su šia rankine galima keliauti ir į darbą, ir į poilsinę išvyką, o kainuoja ji tik 12 tūkstančių litų. Jei tiek pinigų neturi, savaime tampa nevykėliu.

Kodėl žmonės tai, ką perskaito žurnaluose, priima tiesiogiai? Kodėl visiems staiga prireikia 12 tūkstančių litų kainuojančios rankinės?

Žiniasklaida – labai stipri jėga. Žmonės yra socialios būtybės, todėl jie visada stengiasi laikytis krūvoje. Žiniasklaida mums sukuria iliuziją, kad esame tam tikros bendruomenės dalis. Todėl tada, kai kažkas joje autoritetingai prabyla, mus tai veikia, ir mes viską suprantame kaip tiesą. Taip tarsi atkartojame vaikystės modelį: iš pradžių klausėme, ką sako mama ir tėtis, dabar klausome žiniasklaidos, kuriai atsispirti sunku. Būtent todėl jos įtaka visuomenei tokia didelė. Žiniasklaida mus moko, kas yra gerai, kas yra blogai, kas vertinga, o kas ne. Todėl kuo dorovingesni žmonės dirbs žiniasklaidoje, tuo geresnė bus ir visuomenė.

Vis dėlto žiniasklaidai svarbiausia reitingai. Kodėl? Nes nuo jų priklauso pinigai. Todėl visuomenei rodoma tai, kas duoda pelną, o ne tai, kas keistų jų vertybes.

Ar galima tikėtis, kad vieną dieną materialios vertybės bus nustumtos į antrąjį planą, o mes imsime vadovautis visai kitokiomis nuostatomis?

Mes jau pradėdame suprasti, kad vertingi gali būti ir pinigais neįkainojami dalykai. Mūsų šalyje populiarėja labdaros projektai, gerų darbų ir veiklos akcijos. Lietuva yra viena iš daugiausia aukojančių per labdaros renginius šalių. Vadinasi, žmonės jaučia poreikį daryti kitiems gera.

Daugiausia įtakos, keičiant bendras visuomenės vertybes, šiais laikais turi žinomi žmonės. Marijonas Mikutavičius atsistoja ir viešai ištaria: „Aš tikrai myliu Lietuvą.“ Nomedą Marčėnaitė garsiai prabyla apie įsivaikinimą. Žinomi žmonės labai stipriai veikia visuomenę, nes ši juos myli. Todėl būtent jie gali padėti turėjimo vertybes pakeisti pagalbos ir paramos vertybėmis.

Tik susigrąžinus tokias vertybes, gali grįžti ir kita nuostata: kiekviena specialybė yra vertinga, o kiekvienas darbas yra vertas pagarbos.

Parengė Molėtų gimnazijos etikos vyresnioji mokytoja Alma Vidžiūnienė

4.4. Edwardo de Bono metodų taikymas profesinės etikos pamokose

Profesinės etikos tema: *Korupcijos apraiškos visuomenės gyvenime.*

Tikslai (uždaviniai):

1. Analizuoti *korupcijos* sąvoką.
2. Analizuoti korupcijos priežastis ir padarinius.
3. Ugdyti kritinį mąstymą.
4. Mokyti dirbti bendradarbiaujant.

Šaltiniai:

1. Metodinė priemonė *Antikorupcinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje.* - Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija ir Šiuolaikinių didaktikų centas, Vilnius, 2005. <http://www.stt.lt/lt/menu/antikorupcinis-svietimas/mokomoji-medziaga/>
2. *Kaip pažaboti korupciją?* (straipsnių rinkinys). Vilnius: Eugrimas, 2005.
3. *Korupcijos mįslės* (straipsnių rinkinys). Vilnius: Eugrimas, 2009.
4. Edward de Bono interneto svetainė: <http://www.edwarddebono.com>

Mokinių veikla (užduotys):

1. Mokiniai suskirstomi į šešias grupes, kiekviena grupė gauna de Bono „skrybėlę“, paaiškinimą, ką reiškia skrybėlės spalva, ir pildo korupcijos apraiškų analizės lentelę (kai kuriose skiltyse pateikti pavyzdžiai, kaip galėtų atrodyti mokinių darbas).
2. Kai kiekviena mokinių grupė atlieka savo darbo dalį, pereinama prie kito darbo – korupcijos apraiškų analizės rezultatų vertinimo.
3. Mokinių grupės keičiasi „skrybėlėmis“ atsitiktine tvarka ir toliau jau vertina vieni kitų darbą atitinkamai pagal turimą „skrybėlę“.

BONO “SKRYBĖLĖS”

	<p>Balta skrybėlė siejama su faktų, duomenų ar pavyzdžių objektyvumo vertinimu: kiek jie esminiai, pagrįsti, patikimi.</p> <p>Balta spalva yra neutrali ir objektyvi. Faktų objektyvus vertinimas (pvz., esminiai aptariamam klausimui, nes leidžia padaryti bendras išvadas; pagrįsti, nes paimti iš patikimų šaltinių) neturėtų būti painiojamas su kitais vertinimais (geri – blogi, veiksmingi – neveiksmingi, patrauklūs – nepatrauklūs ir pan.).</p>
	<p>Raudona – „karštas“ emocinis vertinimas: įtaigu ar ne, kokį poveikį daro pasirinktos išraiškos priemonės ir pan.</p> <p>Šios skrybėlės dengiamoms galvoms svarbiausia yra skirti, kad jos emocionaliai vertina ne asmenis ir ne mokinius, kurie atliko užduotį (šaukūs jie ar nelabai, simpatiški ar nelabai), o žmonių poelgius ir jų pasekmes (atvejo analizės atveju), mokinių užduoties atlikimo kokybę (kai vertinamas užduoties pristatymas). Dėmesys kreipiamas į poelgių ar pristatymo sukeltus jausmus ir pažadintą intenciją, bet nesigilinant į poveikio emocinėms reakcijoms priežastis.</p>
	<p>Juoda spalva reiškia rimtumą ir solidumą. Juodoji skrybėlė yra apdairi ir atsargi. Ji nurodo silpnąsias pristatomo darbo puses, atšaldo nepagrįstą entuziazmą, randa nepastebėtus sunkumus ir numato potencialias problemas, pavojus. Tie, kurie dėvi šią skrybėlę stengiasi pažvelgti į tolimą ateitį ir dabartinių įvykių, sprendimų pasekmes.</p> <p>Visuomet atsiranda mokinių, klaidingai suvokiančių juodąją skrybėlę ir laikančių ją „blogąja“, todėl labai svarbu suprasti, kad apdairumu ir atsargumumu siekiama vengti pavojaus sau, kitiems ir bendruomenei.</p>

	<p>Geltona spalva yra šviesi, šilta ir pozityvi. Geltonoji skrybėlė siejama su optimistiškais nuostatomis ir su viltimi. Kokių pozityvių minčių kyla analizuojant net ir neigiamą atvejį? Kokie mokinių pateikto kūrybinio darbo privalumai? Kokias konstruktyvias galimybes jie atveria? Sveikintini netikėčiausi siūlymai ir vaizduotės šėlsmas.</p>
	<p>Žalia spalva siejasi su žole, augmenija, gausiu ir derlingu augimu. Asmenybės augimas ir branda – tai raktiniai žodžiai. Žalia skrybėlė siūlo naujas, originalias idėjas ir alternatyvas, teikia konstruktyvių siūlymų vietoj vertinimo: kaip galima kitaip analizuoti ar pateikti atvejo analizę ar kūrybinę užduotį?</p>
	<p>Mėlyna spalva šalta ir santūri. Mėlyna skrybėlė atlieka viso kūrybinės užduoties ar atvejo analizės proceso vadybą: stebi ir vertina, kiek kryptingas ir efektyvus loginis argumentavimas ir aptarimo (diskusijos) procesas. Šios grupės nariai seka, ar kalbėtojai laikosi reglamento; ar aptarimas nepasuko „į lankas“; ar dialogo dalyviai neperėjo prie debatų (kurių tikslas – pergalė svarbesnė už klausimų gilų supratimą)?</p>

Korupcijos apraiškos visuomenės gyvenime

<u>Korupcija:</u>	kyšių ėmimas, reikalavimas, davimas	neūkiškumas, valstybės turto grobstymas	neteisėtas konfidencialios valstybinės informacijos naudojimas	prekyba savo įtaka, įtakos naudojimas asmeninei naudai	rinkimų apgaulės ir kišimasis į rinkimus	klaidingos informacijos pateikimas, siekiant suklaidinti tyrimą atliekančius valstybės pareigūnus	nelegalus praturtėjimas	trukdymas ar kišimasis į valstybinių užsakymų rinką	tarybinių pareigų neatlikimas
 <p>Ši grupė analizuoja emocijas, kurias žadina korupcijos apraiškos.</p>									<p>Interesanto žeminimas, panieka mokesčių mokėtojams, profesinės reputacijos nebranginimas, profesinių ambicijų stoka.</p>

 <p>Mokiniai pateikia faktus apie korupciją ir ryškiausius pavyzdžius.</p>	<p>2011 m. apklausti Lietuvos piliečiai prisipažino, kad kyšį davė 22% gyventojų 17% verslininkų, 19% valstybės tarnautojų</p>			<p>Keliolika LR Seimo ir Vyriausybės narių atsiėmė asmeninius indėlius iš bankrutuojančio banko SNORAS iki jo nacionalizacijos.</p>	<p>2010 m. Lietuvoje buvo 152 verslą kontroliuojančios institucijos. Neišvengiamai kyla pagunda paveikti valstybės tarnautojų sprendimus</p>			
 <p>Mokiniai bando pažvelgti į korupcijos apraiškas optimistiškai, su ironija ir sarkazmu ☺</p>								
 <p>Išsakomos abejonės, tikrinamas šaltinių patikimumas...</p>	<p>Ar galima pasitikėti Lietuvos korupcijos suvokimo žemėlapiu jei sociologinio tyrimo imtis tokia maža?</p>	<p>Galbūt neūkiškumas yra sąžiningai vykdomų netobulų įstatymų pasekmė?</p>						
 <p>Mokiniai tikslina sąvokas, pateikia jų apibrėžimus.</p>	<p>Kuo skiriasi kyšis ir dovana?</p>			<p>Kuo skiriasi lobistas ir korupcionierius?</p>				
 <p>Naujas idėjas keliantys mokiniai bando sugalvoti nepaminėtas korupcijos apraiškas.</p>	<p>Nepotizmas ir protekcionizmas: šeimos narių, giminių ir „reikalingų žmonių“ protegavimas.</p>	<p>Viešo intereso nepaisymas.</p>						

Metodiniai patarimai mokytojui:

Edwardo de Bono metodų taikymas profesinės etikos pamokose bus dar efektyvesnis, jei pabandykite atspindėti temų nagrinėjimo ir užduočių vertinimo procesus mąstymo žemėlapiuose.

Temos nagrinėjimo žemėlapiu pavyzdys

Pamokos refleksija (įsivertinimo būdai):

Vertinimo proceso žemėlapiu pavyzdys

Pamokos tema/problema tema: *Profesiniai stereotipai ir korupcija.*

Tikslai (uždaviniai):

1. Išsiaiškinti korupcijos veikėjus, jų siekius, veiklas ir padarinius.
2. Analizuoti kovos su korupcija būdus ir priemones.
3. Suvokti priežasties ir rezultato ryšius.
4. Mokyti dirbti bendradarbiaujant.

Mokinių veikla (užduotys):

1. Pateikiama namų darbų užduotis: sužinoti šeimos narių nuomonę apie korupciją:
  - a. Kurios visuomenės gyvenimo sritys labiausiai korumpuotos?
  - b. Kokių profesijų atstovai yra labiausiai korumpuoti?
  - c. Kokius kovos su korupcija būdus siūlo suaugusieji?
2. Klasėje apibendrinami rezultatai, išskiriamos profesijos, kurioms būdinga didžiausia korupcijos rizika.
3. Mokiniam siūloma sugalvoti kovos su šios profesijos atstovų korupcijos apraiškomis būdų ir priemonių.
4. Mokiniai suskirstomi į šešias grupes, kiekviena grupė gauna de Bono „batą“ ir paaiškinimą, ką reiškia bato spalva, ir toliau dirba pagal savo vaidmenį.
5. Kai kiekviena mokinių grupė atlieka savo darbo dalį, pereinama prie kitos veiklos – rezultatų vertinimo.
6. Mokinių grupės gauna de Bono „skrybėlės“ ir toliau jau vertina vieni kitų darbą pagal turimą „skrybėlę“.
7. Temų nagrinėjimo ir užduočių vertinimo procesus galima pavaizduoti mąstymo žemėlapiuose.

BONO „BATAI“

	<p>Rožinės šlepetės – rūpestis, supratimas, užuojauta, dėmesys jausmams ir išgyvenimams.</p> <p>Mokiniai, pavyzdžiui, bando suprasti, kokie jausmai (nekompetentingumas, baimė dėl psichologinio smurto iš darbdavių pusės, stereotipiniai visuomenės lūkesčiai ir pan.) skatina korumpuotą elgesį. Kokių nuotaikų ir emocijų, nuostatų skatinimas viešojoje erdvėje padėtų kovoti su korupcija?</p>
	<p>Mėlyni dailūs batai – rutina ir formalumai, aptarimo eigos kontrolė.</p> <p>Mokiniai, pavyzdžiui, analizuoja, ar tikrai yra pakankamo pagrindo priskirti vienas ar kitas profesijas prie korupcijos rizikos grupės? Ar kova su korupcija turi būti sisteminė, ar galimos ir lokalsios pergalės?</p>
	<p>Oranžiniai guminiai purvabridžiai – pavojų numatymas ir jų įveikimo kelių aptarimas.</p> <p>Mokiniai, pavyzdžiui, svarsto, kokie negatyvūs padariniai gali būti dėl išsivertinusių stereotipų apie profesijas visuomenėje? Ar kova su korupcija gali turėti nepageidaujamų išdavų?</p>

	<p>Rudi tvirti ūkiški batai – pragmatizmas ir praktiškumas. Mokiniai svarsto, kokių profesijų atstovai, dirbdami garbingai, gali efektyviausiai užtikrinti korupcijos mažinimą? Kokios yra kovos su korupcija Lietuvoje pergalės ar pralaimėjimai?</p>
	<p>Pilki sportbačiai – informacijos paieška ir kaupimas, jie simbolizuoja poreikį „apibėgti“ visus potencialius ir surinktos informacijos šaltinius. Mokiniai, pavyzdžiui, svarsto, kiek kainuoja Lietuvos piliečiams korupciniai sandėriai ir sprendimai, ieško medžiagos apie korupcijos mastus. Bando suprasti, kokios yra korupcijos suvokimo ir korupcijos apraiškų visuomenėje sąsajos ir raidos tendencijos? Aptaria, kaip palengvėtų mokesčių mokėtojų gyvenimas, jei korupcijos apimtys Lietuvoje mažėtų?</p>
	<p>Violetiniai jojiko auliniai – autoriteto požiūris, lyderystės problemų aptarimas. Mokiniai svarsto, kaip interpretuoti posakį „Žuvis genda nuo galvos“ aptardami korupcijos mūsų visuomenėje problemas? Ką gali pakeisti vienas žmogus visuomenėje? Ar siekiant pokyčių yra svarbus socialinis statusas, pareigos?</p>

Profesinės etikos tema: Korupcija kaip „pagedęs“ supratimas apie vertybes

Tikslai (uždaviniai):

1. Išsiaiškinti korupcijos veikėjų vertybes, jų siekius.
2. Suvokti vertybių išsigimimo ir tapimo antivertybėmis priežastis.
3. Mokyti kritiškai, bet pozityviai mąstyti ir dirbti bendradarbiaujant.

Šaltiniai:

1. Europos Sąjungos Lisabonos sutartis. Apie sutartį glaustai. Teisių ir vertybių Europa: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/rights_values/index_lt.htm
2. Informacija apie ES jaunimui ir mokytojams: <http://europa.eu/kids-corner/index.htm>
3. Edward de Bono interneto svetainė: <http://www.edwarddebono.com>

Teorinis diskusijos pagrindas: Europos Sąjungos Lisabonos sutartis.

Žmogaus orumas, laisvė, demokratija, lygybė, teisinė valstybė, žmogaus teisių užtikrinimas – tai pagrindinės pirmuosiuose Lisabonos sutarties puslapiuose išdėstytos ES vertybės. Jos yra bendros visoms ES valstybėms narėms. Jų privalo laikytis ir kiekviena šalis, norinti tapti ES nare.

Šių vertybių propagavimas, taip pat taikos ir ES piliečių gerovės užtikrinimas yra vieni pagrindinių ES tikslų. Juos papildo konkretesni tikslai, kaip antai: socialinio teisingumo ir apsaugos propagavimas, kova su socialine atskirtimi ir diskriminacija.

Lisabonos sutartis ikūnija svarbią pažangą pagrindinių teisių apsaugos srityje. Ji atveria Europos Sąjungai galimybę prisijungti prie Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos.

Be to, Lisabonos sutartimi užtikrinamas Pagrindinių teisių chartijos įgyvendinimas. Taip ES įdiegiamos įvairios pilietinės, politinės, ekonominės ir socialinės teisės, kurias privalo užtikrinti ne tik Europos Sąjunga ir jos institucijos, bet ir valstybės narės

įgyvendindamos ES teisės aktus. Pagrindinių teisių chartijoje pagrindinės teisės skirstomos į šešias pagrindines dalis: orumas, laisvė, lygybė, solidarumas, pilietybė ir teisingumas. Joje taip pat skelbiamos papildomos teisės, kurios nenumatytos Europos žmogaus teisių konvencijoje, kaip antai: duomenų apsauga, bioetika, teisė į gerą administravimą, ir dar kartą pabrėžiama būtinybė užkirsti kelią diskriminacijai dėl lyties, rasės ir odos spalvos. Pagrindinių teisių chartijoje taip pat minimos socialinės teisės įmonėse, pvz., darbuotojų teisės būti informuojamiems, derėtis ir imtis kolektyvinių veiksmų, kitaip tariant – streikuoti.

Be to, Lisabonos sutartimi įvedama nauja teisė, kuria naudodamiesi ES piliečiai gali išreikšti savo nuomonę Europos klausimais: ne mažiau kaip milijonas įvairių ES valstybių narių piliečių gali pateikti Komisijai pasirašytą kolektyvinį prašymą imtis teisinės iniciatyvos.

Mokinių veikla (užduotys):

1. Mokiniam siūloma prisiminti arba sugalvoti kuo daugiau anekdotų apie korupciją, anekdotai surašomi kortelėse, tada „dūzgiančiose“ grupelėse keičiantis kortelėmis išrenkami geriausiai anekdotai.

2. Mokiniai suskirstomi į šešias grupes, kiekviena grupė gauna de Bono „medalį“, paaiškinimą, ką reiškia medalio spalva, ir toliau jau dirba atitinkamai pagal savo vaidmenį: analizuojami išrinkti šmaikščiausi anekdotai.

3. Kai kiekviena mokinių grupė atlieka savo darbo dalį, pereinama prie kitos veiklos – rezultatų vertinimo.

4. Mokinių grupės gauna de Bono „skrybėles“ ir toliau jau vertina vieni kitų darbą atitinkamai pagal turimą skrybėlę.

5. Temų nagrinėjimo ir užduočių vertinimo procesus galima pavaizduoti mąstymo žemėlapiuose.

Anekdotai ir šmaikštūs aforizmai apie korupciją pamokos pradžiai:

„Dorų žmonių daugiau, bet sukčiai geriau organizuoti.“

Lietuvis klausia anglo aristokrato:

– Ką darai, kad tavo veja prie namo tokia graži?

– Nieko, atsako britas, – kasdien kerpu ir laistau.

– Tik tiek? – nustemba lietuvis.

– Tik tiek, – atsako jam išeinančiam ir pavymui priduria:

– Tiesa, tai daro jau kelios mūsų šeimos kartos.

„Skirti pinigų kovai su korupcija – tai tas pats, kas skirti tabako kovai su rūkymu.“

„Radikali kovos su korupcija priemonė – pasiūti valdininkams uniformas be kišenių ir pastatyti darbo stalus be stalčių.“

– Kodėl praėjusių pamoką tau už diktantą parašė ketvertą, o dabar – dešimtuką? Juk klaidų tiek pat.

– Matai, tuomet mano tėtis buvo tik pavaduotojas, o dabar – direktorius.

Parlamentaras verslininkui:

– Jūs man duokite 50 tūkstančių, o aš padarysiu jus milijonieriumi...

Pilietis stovi prie durų ir skaito: „Vedėjas priima 9–16“. „Įdomu... – mąsto pilietis, – o gal priims ir mažiau?..“

Lietuvoje gyventi gera

- ... nes mes turime didingą praeitį, gėdingą dabartį ir miglotą ateitį.
- ... nes apie vadovų korupciją Lietuvoje visada kalbama būtuojų laiku.
- ... nes Lietuvoje nemažai žmonių, kurie per mėnesį uždirba 2 000 Lt, o per dieną – 3 000 Lt.
- ... nes lietuviai lietuviškų degalų važiuoja į Latviją, o lietuviško cukraus – į Lenkiją.
- ... nes Lietuvoje žurnalistai išsiaiškina daugiau politinių aferų ir nusikaltimų už kriminalistus, o kriminalistai, tirdami dažniausiai remiasi žurnalistų gauta informacija.

Korupcijos žodynėlis

- „Nusikalstamas sandoris“ – reikia sakyti „neskaidrus susitarimas“.
- „Pinigų plovimas“ – keistina į „reprezentacinės išlaidos“, „valstybės įvaizdžio formavimas“ arba „inovacinis projektas“.
- „Mokesčių mokėtojų pinigų grobstymas“ – reikia sakyti „galimai padaryta žala“, tikslinga vadinti tiesiog „pavienėmis klaidomis“.
- „Valdininkas apsigovė“ – priklausomai nuo pavogtos sumos keičiame: „valdininkas išlaidavo“, „tarnautojas neracionaliai panaudojo“, jei labai daug, tai „valdininkas švaistė“.
- „Politikas meluoja“ – reikia sakyti „politikas sako ne visą tiesą“.
- „Valdžios struktūrų sąmoningas tiesos slėpimas nuo visuomenės“ – reikia sakyti „informacijos teikimas visuomenei savo kompetencijos ribose“.
- „Mafija“ – visada reikia keisti žodžiais „oligarchai“ arba „interesų grupė“ (!).

BONO “MEDALIAI”

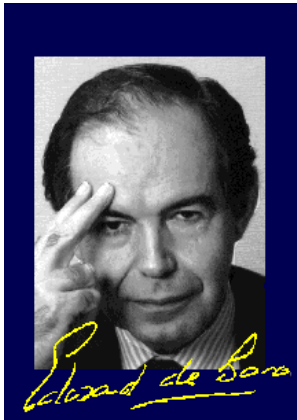
	Aukso medalis. Auksas civilizuotose visuomenėse tapo visų rinkos verčių universaliu matu – mainų ekvivalentu, todėl iš rinkos vertės virto vertybe ir simbolizuoja tai, kas tvariausia ir vertingiausia. Mokiniai kviečiami ieškoti pamatinių asmeninių ir bendruomenės vertybių, jas aptarti ir surikiuoti pagal prioritetus.
	Sidabro medalis simbolizuoja pinigus ir visa, kas su jais susiję (vertes, mainus, naudą, pelną ir t.t.). Pinigai reiškia žmonių santykius (pvz., pinigai nėra vertybė negyvenamoje saloje). Mokinių dėmesys kreipiamas į individų ir organizacijų santykius ir mainus. Kas vienija draugus ar bendradarbius: kokie yra veiklos subjektų bendri tikslai, kuo jie keičiasi ir kuo papildo vieni kitus?
	Plieno medalis simbolizuoja tvirtumą ir tvarumą. Mokiniai kviečiami aptarti, ar tvirtos, tvirtos veiklos subjektus motyvuojančios ir kreipiančios vertybės? Kiek kokybiški yra tikslai suvieniję žmones veikti drauge?
	Stiklo medalis. Stiklas simbolizuoja kūrybiškumo, kompetentingumo ir kantrybės stebuklą: iš pigios paprastos medžiagos (smėlio) gimsta nuostabus brangus produktas (stiklas). Jį turintys mokiniai kviečiami apmąstyti, koks stebuklingas gali būti vertybių derinimas. Stiklo medalis skatina ieškoti analizuojant pavyzdžius efektyviausio organizacinių vertybių derinio: inovacijų, paprastumo ir kūrybiškumo.
	Medinis medalis kviečia susimąstyti apie aplinkosaugos vertybes plačiąja prasme. Kaip asmens ar organizacijos veikla paveiks trapų gamtos ir visuomenės, individo ir visuomenės santykį? Ar ekonominės, mokslo, kultūros ir kt. pažangos ir sėkmės kaina nėra didesnė už įsivaizduojamą naudą?

Žalvarinis medalis primena: ne viskas auksas, kas auksu blizga. Žalvaris iš tiesų atrodo kaip auksas. Šio medalio turėtojai kviečiami aptarti vertybes ir jų suvokimą: kaip atpažinti tikrąsias ir menamas vertybes? Kaip atrodo mūsų sprendimai ir veikla aplinkiniams, kurie nieko nežino apie mūsų vertybes ir tikslus? Kaip patiems suprasti ir kaip kitiems papasakoti apie tikruosius savo gyvenimo orientyrus ir tikslus?

Priedai

Edvardo de Bono skrybėlės, medaliai ir batai

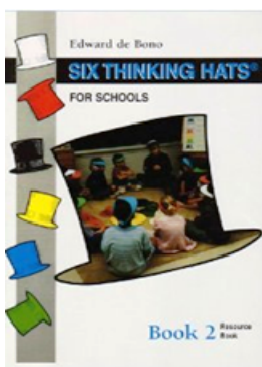

Mokinių kūrybingumą, motyvuotą dėmesio sutelktumą ir jų pažangos vertinimo nešališkumą padės užtikrinti jų dalyvavimas mokymosi organizavimo, stebėjimo ir vertinimo procese. Tam puikiai pasitarnauja 70-ties knygų, išverstų į 38 kalbas, autoriaus nominuoto 2005 metų Nobelio premija už pasiekimus ekonomikos moksluose dr. Edvardo de Bono metodai: mąstymo skrybėlės, batai ir vertybių medaliai.

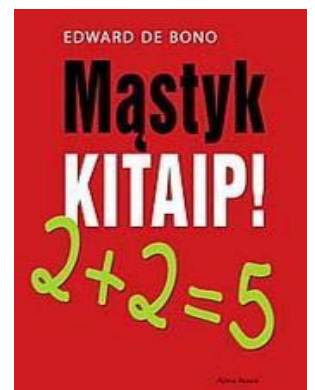
Dr. Edvardo de Bono šešių spalvų skrybėlių, medalių ir batų metodas labai populiarus, nes atitinka svarbiausias Vakarų civilizacijos intelektualinio vystymosi tendencijas ir padeda ugdyti efektyviausius socialinius ir kognityvinius gebėjimus: darbo pasidalijimo ir bendradarbiavimo, pozityvaus, kritinio, konstruktyvaus mąstymo ir t.t.

Kartais naudojamos tikros skrybėlės, medaliai ar batai, tačiau dažniausiai jie tik įsivaizduojami. Patogu naudoti korteles su skrybėlių, medalių, batų piešiniais. Šešios spalvos – įvairių mąstymo krypčių simboliai.

Taikant spalvotas skrybėles, batus ar medalius gali kilti stipri pagunda suskirstyti žmones į tipus, pavyzdžiui, „Ji – mėlynosios skrybėlės nešioja“ arba „Jis – rožinių šlepečių žmogus“...

Tokiai pagundai reikia atsispirti. Skrybėlės ar medaliai nėra žmonių apibūdinimas, o žaismingas įvairių intelektualinių gebėjimų atskleidimo įrankis. Iš tiesų kai kurie žmonės visada būna labai atsargūs, kiti – nuolat kelia idėjas, dar kiti – labiau linkę remtis faktais. Skrybėlės simbolizuoja mąstymo kryptis. Kiekvienas turėtų

gebėti ir būti įgudęs naudoti visas skrybėles, medalius, batus – žiūrėti visomis kryptimis.

Dr. Edwardas de Bono kūrė savo metodines priemones mokyti ekonomikos ir vadybos dalykų, todėl pritaikant šias priemones profesinės etikos pamokose mokytojams teks apgalvoti, kas atitinka etikos dalyko specifiką, o kas

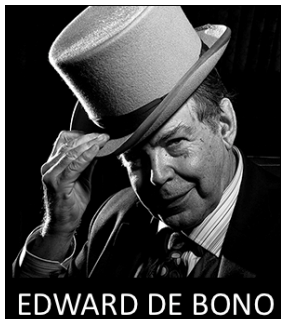

nelabai... Atsiveria daug erdvės kūrybiniam polėkiui, naujoms interpretacijoms ir inovatyviam metodų taikymui etikos pamokose.

Dr. Edwardas de Bono sako, kad skrybėles, batus, medalius galima „matuoti“ ir individualiai.

Svarbiausias kritinio mąstymo kategorijas simbolizuojantys de Bono metodai – tai lyg skirtingi „akiniai“, juos pasimatavęs mokinys pamatys, už ką bendramoksliai jį gali pagirti, o už ką

EDWARD DE BONO

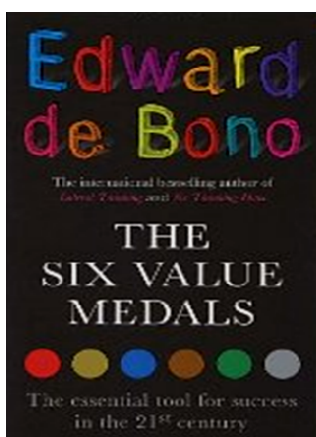
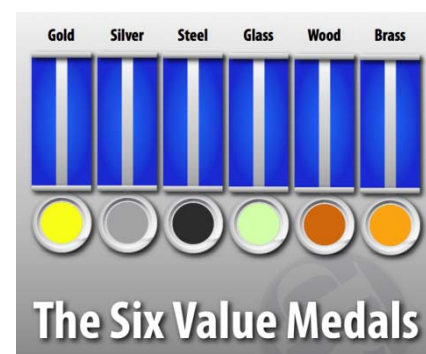
kritikuoti, galės įvertinti, ar jo surinkti faktai ir pavyzdžiai, pateikti argumentai leidžia aptarti esminius dalyko ar konkrečios temos klausimus?

Nedalyvaujantys užduoties ar projekto pristatyme mokiniai – klausytojai ir žiūrovai – suskirstomi į šešias grupes, kiekviena jų gauna spalvotą skrybėlę, medalį ar batą. Pakanka ir spalvotų kortelių su jų atvaizdais ir trumpu aprašu, į kokią grupės funkciją nurodo vienas ar kitas

simbolis.

„Nepakanka žinoti, kad vertybės yra svarbios. Mums reikia geresnių būdų suvokti vertybes, kalbėti apie jas ir jas įvertinti. Tai yra geriausias pagrindas imtis bet kokios rūšies veiksmų. Šešių vertybių medalių sistema suteikia mums tinkamus įrankius, tai padaryti.“ Dr. Edwardas de Bono.

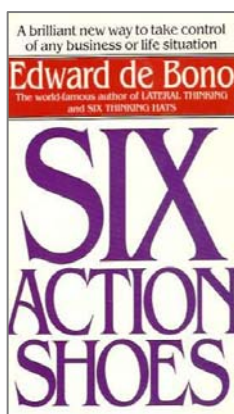
<http://www.edwarddebono.com/index.php/six-value-medals#>

Vertybių problematika – pamatinė etikos dalykų dėstyje, tačiau vertybių klausimas gąsdinančiai miglotas, jį norisi „apeiti“. Šeši vertybių medaliai suteikti sistemą, kurią metodo autorius vadina "vertybių skaitytuvu". Naudojant de Bono metodą, vertybes galima aptarti, palyginti, įvertinti ir nustatyti prioritetus.

Šeši vertybių medaliai sukuria galimybę organizacijoms (kurios gali būti labai įvairios: šeima, klasė, mokykla, verslo įmonė, valstybinė įstaiga, politinė partija, mokslininkų asociacija, etc.) aiškiai suformuluoti savo tikslus, pagrįsti sprendimus ir autentiškai komunikuoti visa tai.

Vertybių sistemą dr. Edwardas de Bono kviečia analizuoti kaip besivystančią. Atsižvelgiant į

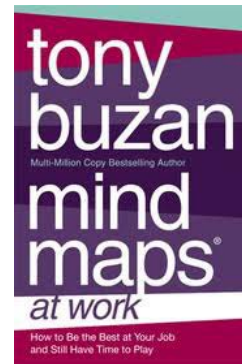
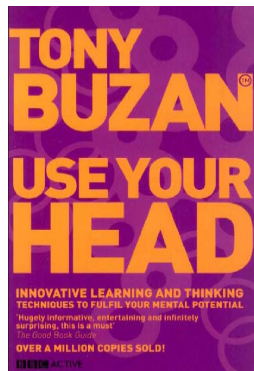
konkrečią analizuojamą situaciją, vienas medalis gali būti svarbesnis už kitą.

Mokytojai gali susipažinti su dr. Edwardo de Bono mokymo priemonėmis ir panašiai taikyti batus:

<http://www.edwarddebono.com>

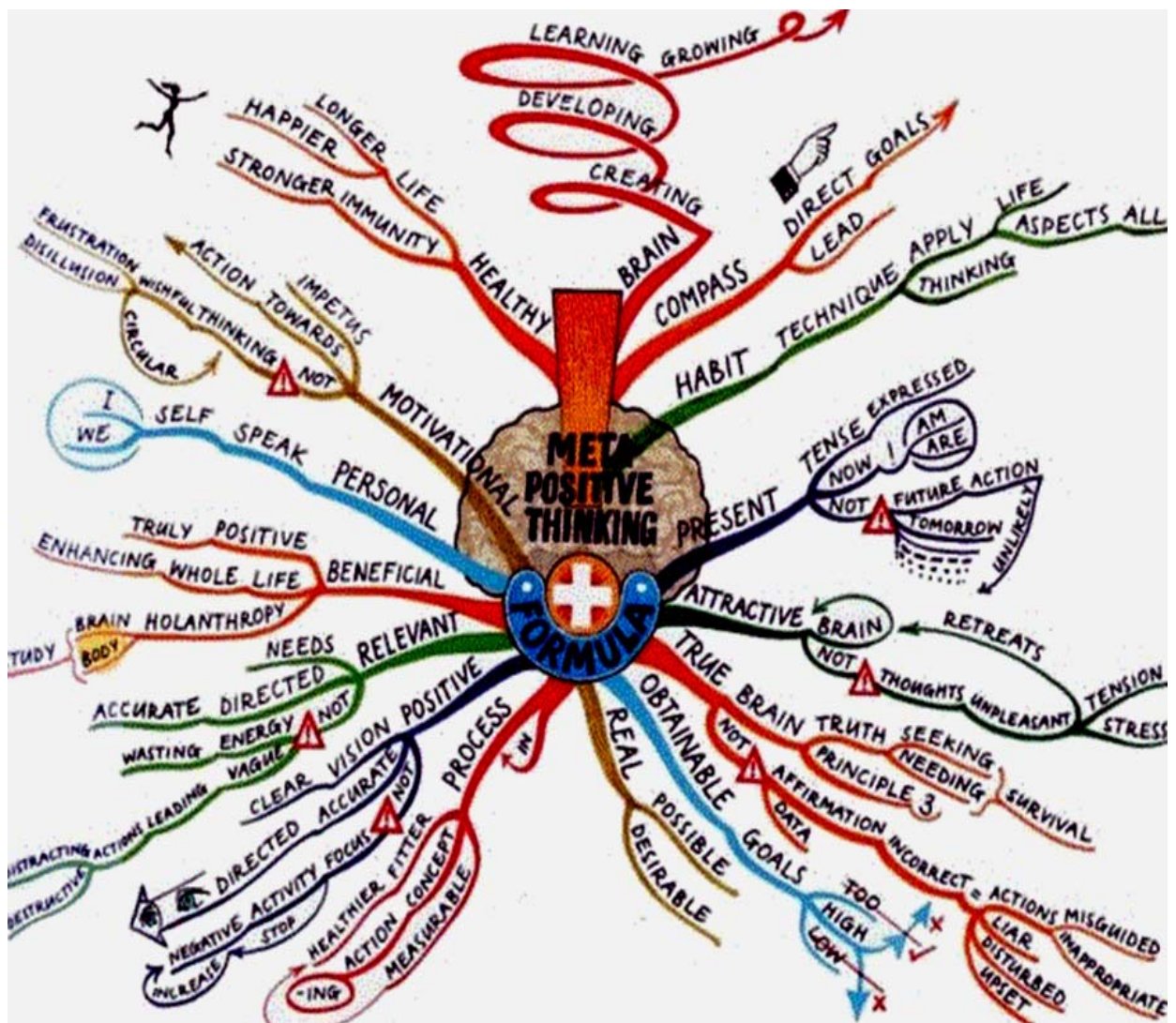

Tony Buzano mąstymo žemėlapiai

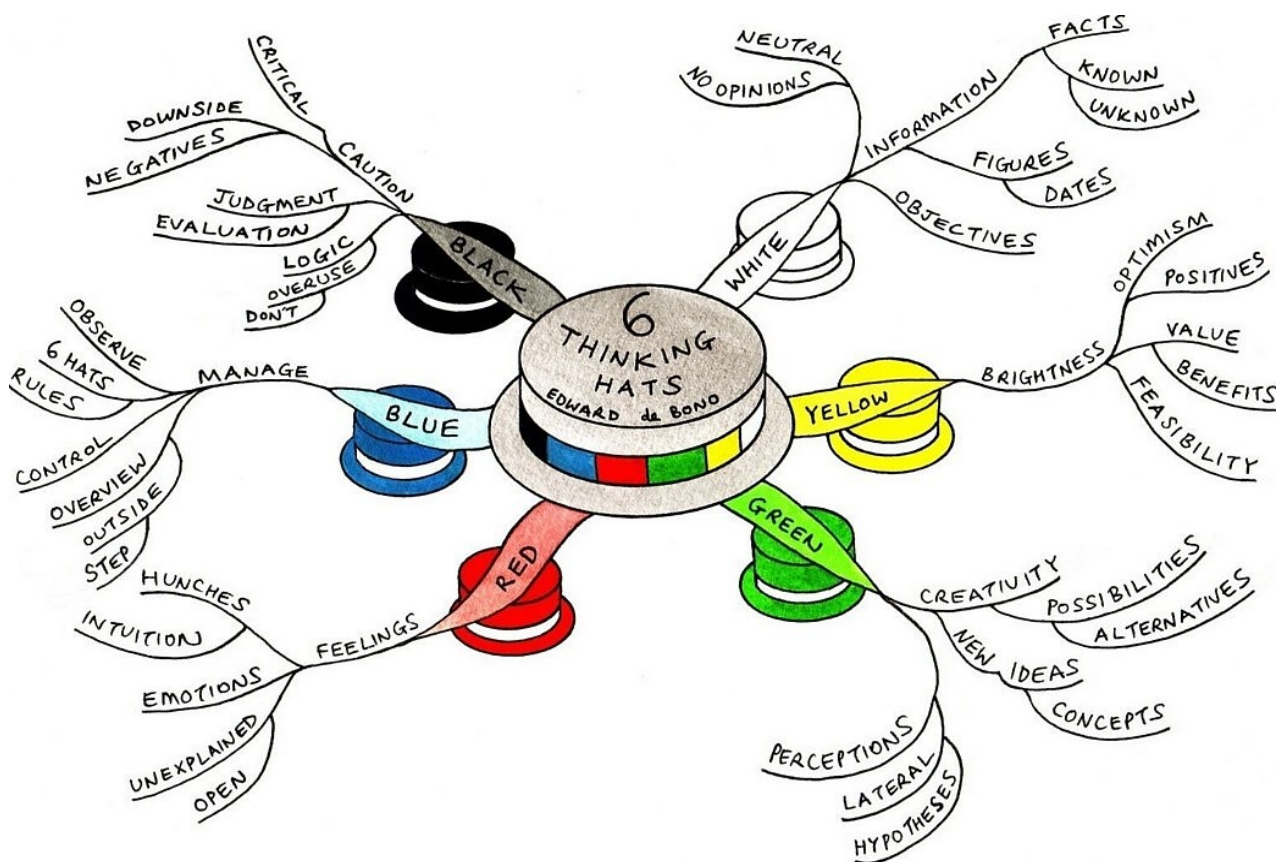
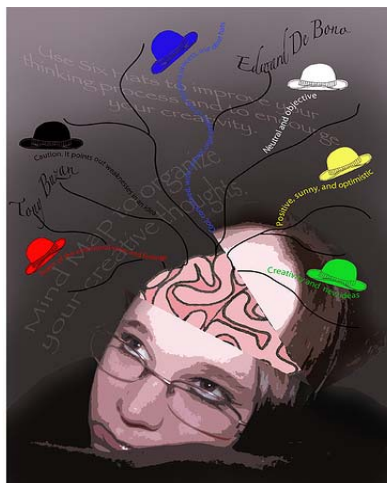

2008 m. Tony Buzan'as (Australija) buvo apdovanotas Amerikos kūrėjų asociacijos (*American Creativity society*) už viso gyvenimo pasiekimus. Galima parsisiųsti vieną nemokamą jo sukurtą *Minčių žemėlapio* ruošinį: **A Mind Map:**

<http://www.thinkbuzan.com/uk/products/imindmap/basic>

Edwardas De Bono ir Tony Buzanas sėkmingai bendradarbiauja.

Daug naudingų metodinių patarimų: kaip naudotis Edwardo de Bono metodais, kaip piešti minčių žemėlapius ir daug kitų vertingų dalykų galima rasti de Bono draugijos svetainėje (susikūrusi ir Lietuvos de Bonistų grupė). <http://www.debonosociety.com/>

Parengė Vilniaus universiteto Filosofijos katedros docentė dr. Laimutė Jakavonytė

4.5. Šeimos etikos pamokos planas *Kas yra meilė?*

1 pamoka

Pamokos tema: *Kas yra meilė?*

Probleminis klausimas: *Ar gali žmogus pragyventi gyvenimą nieko nemylėjęs?*

Bendras tikslas – ieškoti atsakymų į meilės klausimus, naudojantis filosofiniais ir religiniais tekstais ir žmonių gyvenimo patirtimi.

Ugdyti kompetencijas: asmeninę, bendravimo, mokėjimo mokytis.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): III gimnazijos klasė.

Laikas: 1 pamoka.

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) Ieškoti atsakymų į meilės klausimus remdamiesi asmenine, tautos ir žmonijos patirtimi.
- 2) Rodyti skaidres apie meilę, sukurti meilės apibrėžtį.
- 3) Skaityti filosofinių tekstų ištraukas ir jas interpretuoti.

Metodai: pokalbis, situacijų analizė, skaidrių demonstravimas, tekstų skaitymas ir interpretacija.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka):

Kviesti visus mokinius aktyviai dalyvauti pamokoje, bendradarbiauti tarpusavyje su suolu draugu, lavinti skaitymo, kalbėjimo viešai įgūdžius.

Pamokos veiklos:

1. Kalbame apie meilę, pasakojame situacijas. Naudodami multimediją, rodome ir komentuojame mokinių paruoštas skaidres „Žymių žmonių mintys apie meilę“, rašome meilės apibrėžtį ir ją skaitome garsiai. Aptariame.

2. Skaitome ištrauką iš apaštalo Pauliaus „Himno meilei“, atrenkame labiausiai patinkančias eilutes, jas užsirašome ir paaiškiname.

3. Skaitome ištrauką iš Platono „Puotos“ ir pagal tekstą formuluojame, kas yra meilė ir ko ji turi mokytis? Kokias pakopas kelyje į meilę numato platoniškoji meilės samprata? Kokią meilės sampratą pateikia Sokratas? (Užsirašome po 5–6 mintis.)

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Visų pirma svarbu per pamoką sukurti gerą atmosferą, skatinti mokinius nebijoti atvirai pasakyti savo nuomonę nagrinėjamu klausimu. Kiekvieno mokinio pasisakymą ir atliktus namų darbus įvertinti. Neleisti šaipytis iš kito kalbos, kartu su mokiniais skaityti tekstus ir juos padėti interpretuoti. Pagirti aktyviausius mokinius už dalyvavimą pamokoje.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai).

Atsakykite į klausimus:

1. *Ar galima vienu sakiniu pasakyti, kas yra meilė? Ar gali žmogus pragyventi gyvenimą nieko nemylėjęs?*

2. *Kokios mintys, išgirstos per pamoką, patiko labiausiai?*

3. *Ką naujo sužinojote? Ar pamoka buvo įdomi? Kokį balą sau parašytumėte? Įvertinkite savo ir suolo draugo darbą per pamoką. Palyginkite, ar įvertinimai sutapo.*

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

Internetas.

Televizijos laidos.

Mokinių tėvų pasakojimai.

Vadovėlis *Filosofinės etikos chrestomatija XI–XII klasėms*. Sudarė Jūratė Baranova. Vilnius, Alma litera, 2001.

Parengė *Alytaus profesinio rengimo centro etikos mokytoja Marytė Sinkevičienė*

4.6. Etikos ir kino pamokų ciklas *Dokumentinis kino menas. Žmogaus tapatumo paieškos*

Bendras tikslas (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

1. Analizuoti dokumentinio filmo ištraukoje pateiktas žmogaus fizinio ir dvasinio gyvenimo trajektorijas.
2. Suvokti, kaip kine vaizduojama gamtos ir žmogaus harmonija.
3. Remiantis kino „Pelenai ir sniegas“ analize, gebėti paaiškinti, ką reiškia „žvelgti į gyvenimą dramblio akimis.“

Klasė (mokinių amžiaus grupė):

11 klasių mokiniai, nes Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazijoje intensyvinamas dorinis ugdymas ir 11 klasės mokiniai turi po 2 dorinio ugdymo pamokas per savaitę.

Trumpas pamokos aprašas:

Tai yra *saviugdys ir savisaugos* pamokų ciklas iš tematikos srities: *Aš – žmogus*. Per praėjusią pamoką mokiniai išsiaiškino kino rūšis: šiuolaikinį, dokumentinį, animacinį kiną ir kt., ir suvokia, kaip kiekviena kino rūšis teikia galimybę aiškinti ir interpretuoti moralines problemas. Per pamoką mokiniai prisimena, kas yra dokumentinis filmas, peržiūri dokumentinio filmo „Pelenai ir sniegas“ ištrauką, diskutuoja apie tai, ką matė, ir atlieka namų užduotį.

Metodai, ugdymo strategijos:

Dokumentinio kino filmo „Pelenai ir sniegas“ ištraukos peržiūra, interpretacija, pokalbis, dialogas, kino kalbos analizė.

Laikas:

2 pamokos po 45 minutes.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Rasti informacijos apie kanadiečių fotografą Gregorį Colbert'ą. Pasidomėti jo darbais. Sužinoti, kuo įžymus ir naudingas jo dokumentinis filmas „Pelenai ir sniegas“.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

www.ashedandsnow.org/en/flash.popup.php.

1 pamoka

Pamokos tema (problema): *Tapatumo paieškos.*

Uždaviniai (mokiniams):

1. Suvokti vaizdo kalbos galią, siekiant išreikšti žmogaus ir gamtos harmoniją.
2. Ieškoti atsakymų į žmogaus tapatumo ir gyvenimo prasmės paieškas, remiantis kino ištrauka.
3. Suvokti, kokios didelės kino filmo galimybės mistifikuoti gamtos ir žmogaus fenomenus.

Metodai:

Kino filmo „Pelenai ir sniegas“ peržiūra, kino interpretacija, diskusija.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka):

Sukurti aplinką, kuriai reikalingas tam tikras mokinių susikaupimas, gera vaizdo aparatūra, garsas, nes šį kūrinį sudaro nuotraukos, meninė vaizdo medžiaga, muzikinis fonas ir novelė.

Pamokos veiklos:

1. Per įžanginę pamokos dalį siūlau perskaityti Gregorio Colbert'o kino filmo tekstą:

Visi skraidantys pilki drambliai persikėlė prie Gango ištakų. Jie sutarė nusimesti savo sparnus ir apsigyventi žemėje. Kai juos nusimetė, milijonai sparnų krito ant žemės, sniegas juos uždengė, taip gimė Himalajai. Mėlynieji drambliai nusileido jūroje ir jų sparnai virto pelekais. Jie yra banginiai, bestraubliai vandenynų drambliai. Jų pusbroliai – lamantinai, bestraubliai upių drambliai.

Drambliai chameleonai pasiliko savo sparnus, bet sutiko niekada daugiau nenusileisti ant žemės. Jie keičia savo plunksnų spalvą kiekvieną dieną. Šiandien jie žydrynė, o kada lyja perlu spalvos.

Kai minga, chameleoniniai drambliai visada gulasi toj pačioj vietoj danguje ir sapnuoja su viena praverta akimi. Žvaigždės, kurias matai naktį, yra nemirksinčios miegančių dramblių akys, kurie miega su viena pramerkta akimi tam, kad prižiūrėtų mus.

2. Toliau mokiniams užduodami klausimai:

- Ką supratote iš šio teksto?
- Apie ką kalba autorius šioje ištraukoje?
- Kaip šią ištrauką galima susieti su žmogaus gyvenimu?
- Kodėl drambliai turi prižiūrėti mus? Kokia galėtų būti šių žodžių prasmė?
- Ir t. t.

3. Po diskusijos mokiniams galima parodyti dokumentinio filmo „Pelenai ir sniegas“ ištrauką.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Šis filmas nėra lengvai suprantamas. Mokytojas turėtų būti peržiūrėjęs šį filmą ne kartą ir susidaręs įspūdį. Ne visi mokiniai jį suvokia. Jei kiltų sunkumų ar mokiniams sunkiai būtų suprantamas, reikia jiems paaiškinti, apie ką filmas, kaip jis buvo kuriamas.

Pamokos refleksija:

Pateikiami klausimai mokiniams:

- Apie ką buvo kino filmo ištrauka?
- Kokias emocijas sukėlė ši kino filmo ištrauka?
- Kaip šiame filme rodomos žmogaus tapatumo paieškos?
- Ar žmogaus gyvenimo prasmė gali būti harmonija su gamta ir gyvūnais?
- Ar pajutote, kad žiūrint filmą apima ramybė, kodėl taip yra? Kokios kino filmo kūrimo galimybės čia panaudotos?
- Ką kino filmui suteikia nublukintos spalvos?

(Pokalbis apie tai, kad viskas, ką jie matė, sudaro tolimos, ilgos, kažkada seniai vykusios kelionės išpūdį. Tai paryškina nublukintas ir išdegusios sepijos tonas kaip nuotraukų.)

Namų darbai:

Paieškoti ir surinkti informacijos apie kino filmo „Pelenai ir sniegas“ autorių Gregorį Colbert'ą ir šio kino filmo kūrimą.

2 pamoka

Pamokos tema (problema): *Gyvenimo prasmė ir vertė.*

Uždaviniai (mokiniams):

1. Remiantis kino analize paaiškinti, kaip autorius perteikia gyvenimo prasmę nekasdienėje aplinkoje.
2. Gebėti suvokti, kad gamtos, žmogaus ir gyvūno neverbalinė kalba labai svarbi bendraujant tarpusavyje.
3. Mokėti paaiškinti, ką reiškia į pasaulį žvelgti dramblio žvilgsniu.

Metodai:

Pokalbis, kino filmo „Pelenai ir sniegas“ peržiūra, esė rašymas, testas.

Pamokos veiklos:

1. Pamoka pradedama pokalbiu apie kino autorių. Mokytojas turėtų sužinoti ir paklausti, kaip mokiniai sekėsi rasti medžiagos apie Gregorį Colbert'ą ir šio kino filmo sukūrimą. Vienas mokinių gali pristatyti atliktą namų užduotį. Mokytojas reziumuoja mokinio pristatymą ir pateikia daugiau informacijos, jei reikia.
2. Pokalbis apie gyvenimo prasmę šiame filme.
3. Kino filmo ištraukos peržiūra.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

- *Ką teigia šis filmas? Ko galime pasimokyti iš jo?*
- *Kokia žinią jis mums siunčia?*
- *Kaip autorius šiame filme atskleidžia gyvenimo prasmę?*
- *Kaip šiame filme pavaizduota neverbalinė kalba? Ką ji mums pasako?*

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniai, galimi sunkumai):

Mokytojas gali paaiškinti: „Turbūt supratote, kad šis filmas skirtas ne faktinei informacijai perduoti ar nuosekliai istorijai pasakoti, o idėjai pateikti. Kaip matote, šis filmas sukėlė daug minčių, apie kurias galima toliau mąstyti. Čia buvo užminta daug mįslių jums.“

Pamokų ciklo apibendrinamasis įvertinimas:

Dviejų pamokų ciklą galima įvertinti apibendrinamuoju testu (priedas Nr. 1). Mokiniai taip pat gali rašyti esė „Ką reiškia žvelgti į gyvenimą dramblio akimis?“ Tai gali būti ir namų užduotis.

Parengė *Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui*
Rasa Mašuriniene

4.7. Etikos ir kino pamokų ciklas *Mąstyti – tai gyventi. Išmintis ir religija*

Pamokos tema: *Mąstyti – tai gyventi. Išmintis ir religija*

(pagal Anderso Thomaso Jenseno filmą „Adomo obuoliai“)

Bendras tikslas (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

- 1) padėti įsisąmoninti ir išreikšti egzistencinius žmogaus patyrimus, klausimus, poreikius ir siekius;
- 2) atskleisti pagrindines krikščionybės vertybes ir krikščioniškosios pasaulėžiūros principus;
- 3) svarstyti aktualiausias šiuolaikinės visuomenės etines bei religines dilemas ir jų sprendimo būdus;
- 4) skatinti vertybinį ir egzistencinį asmenybės apsisprendimą.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): 11 klasė.

1 pamoka

Trumpas pamokos aprašas:

1. *Pristatoma ištrauka* iš Senojo Testamento Jobo knygos.
2. *Pokalbis, diskusija.*
3. *Trumpa įžanga į filmą.* Pristatomas filmas.
4. *Filmo ištrauka.*
5. *Aptarimas.* Refleksija.
6. *Skaitome A. Maceinos tekstą.*
7. *Namų darbas.*

2 pamoka

1. *Trumpai prisimename,* apie ką kalbėjome per praėjusią pamoką.
2. *Skaitome A. Maceinos knygos „Jobo drama“ ištrauką.*
3. *Žiūrime filmo ištrauką.*
4. *Pokalbis, diskusija.*
5. *Filmo ištrauka.*
6. *Refleksija.*
7. *Namų darbas.*

Laikas:

2 pamokų po 45 minutes ciklas.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Per pamoką galima taikyti ir kitus metodus, priklauso nuo klasės pasirengimo diskutuoti ir kalbėtis.

Literatūros šaltiniai ir kino nuorodos:

1. Andersas Thomasas Jensenas. Filmas „Adomo obuoliai“. 2005.
2. A. Maceina. *Jobo drama*. Raštai T. 3. Vilnius: *Mintis*, 1990.
3. *Senasis Testamentas. Jobo knyga*. BIBLIJA arba ŠVENTASIS RAŠTAS. Ekumeninis leidimas. – Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1999.
4. http://biblija.lt/index.aspx?cmp=reading&doc=BiblijaRKE1999_Job_1

1 pamoka

Probleminis pamokos temos klausimas: „*Prapulti pasaulyje*“ – ar kasdienybė nepridengia mus nuo mūsų pačių?

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) kelti egzistencinius žmogaus klausimus, poreikius ir siekius;
- 2) skatinti vertybinį ir egzistencinį asmenybės apsisprendimą;
- 3) atskleisti pagrindines krikščionybės vertybes ir krikščioniškosios pasaulėžiūros principus.

Metodai:

Tekstų, filmo ištraukų aptarimas, diskusija, refleksija.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka): kabinete turėtų būti įrengta multimedija.

Pamokos veiklos:

1. *Trumpai pristatoma ištrauka* iš Senojo Testamento Jobo knygos. Skaitoma Jobo knygos pradžia (iki ginčo tarp Jobo ir jo draugų). Toliau trumpai papasakojama knygos pabaiga (5 min).
2. Ką norėjo tuo autorius pasakyti? Ką prasmę turi Jobo knyga? Daugelis ją laiko didaktine, turinčia tikslą mokyti žmones nuolankumo, pasitikėjimo Dievu, nepiktžodžiauti prieš Dievą, jo valią. Jobo asmuo turi parodyti, kad tie, kurie nuolankiai priima Dievo siųstus likimo smūgius ir juos kantriai neša, galų gale, laimi. Dievas jiems atlygina tai, ko jie buvo netekę. Ar pritariate šioms mintims? (*Pokalbis, diskusija*, 10 min.)
3. *Trumpa įžanga prieš filmą*. Pristatomas filmas: režisierius, žanras – komedija, filmo siužetas paremtas religinėmis idėjomis iš Jobo knygos. Trumpai papasakojamas filmo siužetas (Buvęs neonacių gaujos lyderis Adomas, kurį neseniai paleido iš kalėjimo, yra išsiųstas priverstinai perauklėti ir turi kelis mėnesius praleisti mažoje religingų žmonių bendruomenėje. Bendruomenės dvasinis vedlys yra kunigas Ivanas – nepataisomas optimistas. Tuo pat metu perauklėjami ir kiti du kaliniai: Khalidas, arabų vagis, kuris kartais užgrobia degalines, laikydamas tai tam tikra protesto forma, ir Gunaras, apkūnus alkoholikas kleptomanas, kaltintas išprievartavimu. Ivanas šventai tiki žmonių dieviškumu ir nemato kalinių besitęsiančių piktadarysčių. Ivanas pasako Adomui, kad perauklėjimas pavyks tada, kai šis pasirinks tikslą ir jį įvykdys. Pasiekęs tikslą Adomas galės palikti parapiją. Stengdamasis išprovokuoti kunigą, Adomas pasirenka tokį tikslą – iškepti obuolių pyragą. Ivanas priima šį tikslą, tačiau iškelia sąlygą – pyragas turi būti iškeptas iš obuolių nuo obels, augančios bažnyčios sode, kuri nėra itin prižiūrima. Adomas pradeda rūpintis obelimi, tačiau viskas klostosi ne taip ir gerai.) (5 min.)
4. *Filmo ištrauka* (2,25–9,40 min.). Filmo režisierius pristato pagrindinius veikėjus. (8 min.)
5. *Filmo aptarimas*. Charakterizuokite pagrindinius veikėjus: ar jie tikintys? Ar labai? Kokius gyvenimo tikslus jie gali kelti? Kurį veikėją galėtume sutapatinti su Jobu? Kodėl? Kodėl režisierius pasirinko kunigą? *Ruošiamės namų darbui*. Kodėl žmogus neieško būties prasmės ir nekelia būties klausimo? Jis tik gyvena: dirba, kalba, meldžiasi, bet nemažsto. Kodėl? Kada ir kaip žmogus pradeda kelti būties klausimus? Kodėl jam to reikia, nereikia? (10 min.)
6. *Skaitome A. Maceinos ištrauką iš knygos „Jobo drama“ skyriaus „Nemažstanti kasdienybė“; 48 psl.: Bet kodėl kaip tik dabar? <...>. Psl. 50:<...> jam buvo pridengtas kasdienos.* (5 min.)
7. *Refleksija*.
8. *Namų darbas*: trumpas esė tema „Jobas – tai kiekvienas iš mūsų“.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai): jei nespėjame perskaityti *A. Maceinos ištraukos iš knygos „Jobo drama“ (skyrius „Nemąstanti kasdienybė“)* atšviestą medžiagą galima duoti perskaityti namuose.

2 pamoka

Pamokos tema: „*Suvokusi save, egzistencija suvokia ir Dievą*“ (A. Maceina)

Uždaviniai (mokiniam):

1. Atskleisti pagrindines krikščionybės vertybes ir krikščioniškosios pasaulėžiūros principus;
2. Svarstyti aktualiausias šiuolaikinės visuomenės etines ir religines dilemas;
3. Gebėti reflektuoti patirtį.

Metodai: teksto, filmo ištraukų aptarimas, diskusija, refleksija.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinka): klasėje reikalinga multimedija, užtemdyta patalpa.

Pamokos veiklos:

1. *Trumpai prisimename*, ką kalbėjome per praėjusią pamoką (2 min.).
2. *Skaitome A. Maceinos knygos „Jobo drama“ ištrauką* (33 psl.: „Tačiau mąstyti...“; 34 psl.: „Yra žmogaus apsisprendimo drama“) (5 min.). Ištrauką apie tai, kad Jobo apmąstymai, ginčai ir skundai su žmona, draugais – tai savojo kelio ir savojo apsisprendimo ieškojimas.

3. *Žiūrime filmo ištrauką* (30,20–46,16 min.) (17 min.).

4. *Pokalbis, diskusija*. Kokia yra Ivano pozicija dėl Dievo? Kodėl jis pasirinko tokį savosios būties kelią? Kokiomis krikščioniškomis tiesomis jis remia savo tikėjimą? Kodėl jis, žvelgdamas į savo prislėgtą būvimą, negali išlikti pasyvus stebėtojas ir žiūrovas, bet užima aktyvią optimisto ir kovotojo poziciją? Su kokiomis krikščioniškomis tiesomis tai siejasi? Biblija skelbia *idealą*, šių laikų krikščionims yra gyvenimo vadovas. Ar manote, kad žmonės gali tapti tokie supratingi, kad pajęgtų savo gyvenimu atitikti krikščioniškuosius idealus? Jeigu Biblijos teiginius suprasime kaip bendruosius principus, galėsime pritaikyti Biblijos tekstą ir šių dienų problemoms. Daugelis krikščionių yra įsitikinę, kad Biblijos tiesos yra amžinos, kuo jos svarbios mūsų laikais? (10–15 min.).

5. *Filmo ištrauka* (1,21–1,28 min.). Pabaigos aptarimas. Kokiomis krikščioniškomis tiesomis patikėjo Adomas? Kodėl režisierius pasirinko papasakoti šią istoriją sarkastiškai? (10 min.).

Mokytojas gali apibendrinti (gali ir patys mokiniai). Pagrindinė mintis, apie kurią rašoma Jobo knygoje, yra *žmogus*. Žmogus yra dialogo centre tarp Dievo ir velnio, tarp Jobo ir jo trijų draugų; žmogus taip pat yra tarp jo likimo smūgių ir kančios prasmės paieškų. Dievo leidimas velniui išmėginti Jobą atskleidžia mums gilią ir skaudžią žmogiškosios prigimties dramą, kurią Dostojevskis yra išreiškęs Dmitrijaus Karamazovo žodžiais: „Dievas su velniu kovoja žmogaus širdyje“. Transcendentiniai pradai – gėris ir blogis, kūryba ir ardyba susitinka žmogaus prigimtyje, joje susiremia ir vienas arba antras švenčia savo pergalę... Jobo asmuo yra laukas, kur Dievas kovoja su velniu. Ir tai nėra retas išimtinis atsitikimas. Tai yra kiekvieno žmogaus likimas“ (A. Maceina. Jobo drama. 29.psl.).

6. *Refleksija*.

7. *Namų darbas*: rašinys – aprašykite situaciją ir ją pakomentuokite, kur pritaikėte krikščioniškas tiesas; arba esė „Dievas su velniu kovoja žmogaus širdyje“.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Jei trūksta laiko diskusijai, galima atsisakyti žiūrėti filmo ištrauką iki pabaigos.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Vertiname už konstruktyvų filosofinį ir etinį dialogo palaikymą, diskursą, gebėjimą reflektuoti patyrimą, argumentuotai pagrįsti savo nuostatas (1–2 balai). Vertinami namų darbai – nuo 2–4 balo. Kaupiamasis pamokos balas pamokoje – daugiausia 6 balai.

Pamokų ciklo apibendrinamasis įvertinimas: rašoma esė „Jobo drama – žmogaus drama“.

Parengė *Kauno J.Urbšio katalikiškosios vidurinės mokyklos etikos mokytoja Giedrė Banelienė*

4.8. Modulo Etika ir kinas pamokų ciklas *Moralė*

Pamokos temos probleminiai klausimai: *Kas yra moralė? Kokiomis moralės normomis aš vadovaujuosi (turiu vadovautis) savo gyvenime? Kodėl?*

Tikslai (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

- 1) Remiantis meninio kino ištraukų analize ir filosofų mintimis moralės tema, diskutuojant gebėti paaiškinti moralinio pasirinkimo ir atsakomybės sąsajas.
- 2) Susipažinti su Heino dilema, suvokti ir gebėti paaiškinti, kas yra moralinė dilema, vertinti filmo herojų ir savo asmeninį moralės raidos lygmenį.
- 3) Remiantis per pamokų ciklą įgytomis žiniomis ir kritiškai įvertinant savo patirtį, argumentuotai paaiškinti, kas yra moralė ir kokiomis moralės normomis vadovaujamas (reikėtų vadovautis) savo gyvenime.
- 4) Suvokti ir paaiškinti ryšį tarp gyvenimo ir kino meno, vertinti kino kūrinį kaip priemonę, skatinančią kino žiūrovo savimonę.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): 11 klasė.

Trumpas pamokos aprašas:

Pamokų ciklą sudaro 3–4 pamokos (atsižvelgiant į klasės darbo tempą, gebėjimus ir darbo įgūdžius).

Tai pamokų ciklas iš modulio *Etika ir kinas* IV temų grupės – *Aš ir Prasmė*.

Pateikiamą pamokų ciklą sudaro 3 pamokos:

1. Moralus pasirinkimas.
2. Moralinė dilema. Atsakomybė.
3. Asmeninių moralinių nuostatų paieška.

Metodai, ugdymo strategijos:

Kino filmo „Nepaprasta Bendžamino Batono gyvenimo istorija“ fragmentų peržiūra, individualus darbas (savianalizės pratimas „Laiškas sau“, paveiklo interpretacija), darbas grupėmis (filosofinio teksto ir meninio kino ištraukos analizė, koliažo kūrimas), diskusija, rašinio rašymas.

Laikas:

3 pamokų po 45 minutes ciklas.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Temos įvadui puikiai tiktų trumpas kino fragmentas (pvz., trumpametražis filmas „Defektas“) ar TV žinių fragmentas, pateikiantis prieštaraujančio visuomenės moralės normoms elgesio pavyzdį, kuris žiūrovą provokuotų svarstyti moralės temą.

Rekomenduotina atkreipti dėmesį į galimybę tinkamai parinkti muzikinį foną ir taip kurti bei palaikyti klasės mikroklimatą ir pamokos nuotaiką, ypač atliekant savianalizės užduotis. Atkreiptinas dėmesys į laiką: siekiant mokiniui sudaryti sąlygas gilintis į asmeninių išgyvenimų, patirties įsivertinimą, svarbu parinkti optimalų laiką individualioms užduotims, savianalizės pratimams atlikti.

Pranešimą apie moralinę dilemą gali parengti mokinys ar mokinių grupelė (būtina individualiai konsultuoti). Mokiniai vertina mokytojo pasitikėjimą ir puikiai demonstruoja gebėjimą bendradarbiauti ne tik su bendraamžiais, bet ir su mokytoju. Aptariant moralinę dilemą ir svarstant, ar moralė žmogui įgimta, galima pasinaudoti D. R. Prechto knygoje „Kas aš esu? Filosofinė kelionė į save“ (Vilnius: Alma littera, 2010, p. 154–160) pateikta istorija „Žmogus ant tilto“.

Atsižvelgiant į grupės pajėgumą, galima pamokų ciklą prailginti įtraukiant pamoką „Moralės tema mene“, per ją rekomenduojama išsamiau analizuoti Š. Saukos „Sakmę apie Sigitą Parulskį“. Tai puiki lietuvių kalbos, etikos ir dailės integracijos galimybė. Apibendrinant moralės temą rekomenduotina pageidaujantiems mokiniams skirti individualią meninės raiškos užduotį, pvz., naudojant tradicines meninės raiškos priemones ar informacines ir komunikacines technologijas (IKT), sukurti koliažą moralės tema ir jį pristatyti klasei.

Mokytojas, rengdamasis šiam pamokų ciklui, turi prisiminti, kad visos pamokų veiklos turėtų padėti mokiniui ciklo pabaigoje suvokti moralės svarbą, paaiškinti ryšį tarp gyvenimo ir kino meno, įvertinti kino kūrinį kaip priemonę, skatinančią analizuoti ir giliau suprasti moralės problematiką.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

1. Baranova J. Sodeika T. *Filosofija. Vadovėlis XI–XII klasėms*. Vilnius: Tyto alba, 2002, p. 317–336.
2. Jankūnienė J., Asakavičiūtė V. *Filosofinės etikos pratybų sąsiuvinis XI–XII klasei*. Vilnius: Alma littera, 2002.
3. Precht D. R. *Kas aš esu? Filosofinė kelionė į save*. Vilnius: Alma littera, 2010, p. 154–160.
4. <http://www.tvdu.lt/content/dr-nerijus-%C4%8Depulis-%E2%80%9Eekskursas-po-kino-filosofij%C4%85> (KTU dėstytojo dr. Nerijaus Čepulio paskaita „Ekskursas po kino filosofiją“).
5. *Klasikinės ir šiuolaikinės filosofijos problemos*. DVD. Sud. Dagys J., Milerius N. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008.
6. http://www.culture.lt/lmenas/?st_id=9615 (Baranova J. *Kaip tapti Saukos kūrybos žinovu? – Literatūra ir menas*. 2006-10-27, nr. 3115).

1 pamoka

Pamokos tema: *Moralus pasirinkimas.*

Probleminis klausimas: *Kiek kainuoja tau pačiam ir kitiems tavo moralus (amoralus) pasirinkimas?*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) Remiantis asmenine patirtimi paaiškinti, kas yra moralus (amoralus) poelgis, įvardyti moralės sąvoką.
- 2) Remiantis meninio kino ištrauka analizuoti ir aptarti grupėje filmo herojų poelgius moraliniu aspektu, paaiškinti savo vertinimą.
- 3) Atliekant individualią užduotį, analizuoti savo moralų (amoralų) poelgį, svarstyti jo priežastis, apmąstyti poelgio padarinius, taip pat ir galimus.

Metodai:

Filmo „Nepaprasta Bendžamino Batono gyvenimo istorija“ fragmentų peržiūra, diskusija, individualus darbas (savianalizės pratimas „Laiškas sau“), darbas grupėmis.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Pamokai reikalinga multimedija, DVD, CD įrašai. Būtina prieš pamoką patikrinti techninių priemonių ir DVD, CD (vaizdo ir garso) kokybę. Reikalingi žymekliai, popieriaus lapai darbui grupėmis.

Pamokos veiklos:

1. Rodomas trumpametražis filmas „Defektas“. Tai įvadinio pokalbio apie netinkamą moraliniu požiūriu poelgį provokacija. Mokiniai įvardija pamokos temą. Mokytojas pristato pamokos uždavinius, primena, kaip bus vertinamas jų darbas.

2. Užduotis „Kaip neapsirikti?“ (Mokytojas perskaito užduotį, mokiniai pasižymi sąsiuvinuose asmeninę nuomonę – sprendimą, aptariamai ir palyginami mokinių sprendimai; užduoties rezultatų aptarimas:

Ar lengva, sudėtinga priimti sprendimą? Kas lemia sprendimą?

Kaip ši užduotis susijusi su mūsų pamoka?

Koks yra moralus (amoralus) poelgis (sprendimas)?

Kuriai kategorijai priskirtumėte savo sprendimą? Kodėl?

3. Kokias asociacijas kelia žodžiai „moralė“, „moralus (amoralus)“, Kaip suprantate šias sąvokas? (aptariant atsakymus, lentoje piešiama „asociacijų saulutė“; mokiniai užrašo sąsiuvinuose savo nuomonę ir juos sudominusias draugų mintis).

4. Moralės tema kine: trumpa informacija apie filmą „Nepaprasta Bendžamino Batono gyvenimo istorija“, filmo fragmento (Bendžamino gimimas, patekimas į senelių prieglaudą) peržiūra ir aptarimas. Klausimai aptarti:

Kaip moralės atžvilgiu vertinate įvykius, herojus? Kodėl?

Kodėl taip pasielgia tėvas, mergina?

O kaip pasielgtum tu? Kodėl?

Kiek kainuoja tau pačiam ir kitiems tavo moralus, amoralus pasirinkimas?

5. Individuali užduotis mokiniam „Laiškas sau“: prisiminti ir apmąstyti savo moralų, amoralų poelgį, jo priežastis ir padarinius, savo mintis užrašyti „Laiške sau“.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniam, galimi sunkumai):

Mokytojas turėtų provokuoti mokinius kalbėti, diskutuoti. Siektina, kad mokiniai savarankiškai įvardytų pamokos temą, nebijotų atvirai išsakyti nuomonę. To siekiant, svarbu gerai pažinti mokinius ir tinkamai parinkti aktyvumą skatinančius metodus, ugdymo priemones. Diskutuojant svarbu nenukrypti nuo pamokos temos, todėl mokytojas gali keletui mokinių skirti

individualias užduotis (vaidmenis), pvz., stebėti diskusijos eigą ir ją stabdyti, kai grupė ar klasė nukrypsta nuo pagrindinio diskusijos klausimo (temos).

Atsižvelgiant į klasės darbo tempą ir mokinių atvirumą išsakant nuomones, diskusijos eigą, individualią užduotį galima skirti kaip namų darbą. Jei ši užduotis atliekama klasėje, sukurti tinkamą susikaupti ir mąstyti darbo aplinką padėtų deramai parinktas muzikinis fonas.

Mokinių refleksijos lapus (sunkiausias klausimas ir sakinyš – pamokos išvada) mokytojas išanalizuoja ir panaudoja, ruošdamasis tęstinei pamokai.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Mokiniai, dirbdami grupėmis, išskiria, jų manymu, sunkiausių jiems klausimą, į kurį ieškojo atsakymo per pamoką, paaiškina, kodėl jiems buvo sunku atsakyti. Aptaria ir užrašo sąsiuvinyje kaip svarbiausią mintį (išvadą), kurią suprato vykstant pamokai. Kiekviena grupelė užrašo lape, priklijuoja jį prie lentos ir pristato klasei po vieną sunkiausių klausimą ir svarbiausią sakinį – išvadą.

2 pamoka

Pamokos tema: *Moralinė dilema ir atsakomybė.*

Probleminis klausimas: *Kodėl sunku priimti moralų sprendimą?*

Uždaviniai (mokiniams):

1) Susipažinti su Heinzo dilema, suvokti ir gebėti paaiškinti, kas yra moralinė dilema, kokie esminiai moralės raidos ypatumai, kaip moralės raida susijusi su atsakomybe.

2) Aptarti grupėje meninio kino ištraukas, palyginti herojų pasirinkimą, sprendžiant moralinę dilemą (Bendžamino tėvo, merginos, aklo laikrodininko), vertinti filmo herojų moralės raidą.

3) Atlikti individualią užduotį, asmeniškai įsivertinti savo moralės raidos lygmenį.

4) Dirbant poromis, palyginti F. Nyčės ir I. Kanto požiūrį į moralę, argumentuotai paaiškinti, kurio filosofo nuomonė priimtina.

Metodai:

„Dilema“, filmo „Nepaprasta Bendžamino Batono gyvenimo istorija“ fragmento peržiūra ir aptarimas (aklo laikrodininko istorija), filosofinio teksto analizė, diskusija, individualus darbas (tęsiamas savianalizės pratimas „Laiškas sau“), darbas poromis ir grupėmis.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Pamokai reikalinga multimedija, DVD įrašas, spalvoti pieštukai arba žymekliai, popieriaus lapai dirbti grupėmis. Būtina prieš pamoką patikrinti techninių priemonių ir DVD, CD (vaizdo ir garso) kokybę.

Pamokos veiklos:

1. Įvadinis pratimas „Dilema“ (mokiniams pateikiamas moralinės dilemos pavyzdys, jie turi pasirinkti moralų ar amoralų poelgį, lemiantį kitų žmonių likimus; mokiniai, priklausomai nuo savo pasirinkimo, pasiskirsto į grupes ir aptaria grupėje pasirinkimų argumentus. Abi grupės pateikia svarbiausius argumentus ir stengiasi įtikinti savo teisumu priešingos nuomonės atstovus. Mokytojas apibendrinamas išsakytas nuomones prašo grupes atsakyti į klausimą, kodėl sunku rasti bendrą sprendimą?).

2. Paaiškinama, kas yra dilema, etinė dilema. Pristatoma moralės raidos samprata (pagal L. Kohlbergą), aptariama Heinzo dilema, palyginama su įvadinio pratimo pateikta situacija ir grupių argumentais, priimant sprendimus.

3. Moralinė dilema kine: filmo „Nepaprasta Bendžamino Batono gyvenimo istorija“ fragmento peržiūra ir aptarimas (aklo laikrodininko istorija).

Klausimai aptarti:

- *Palyginkite du tėvo portretus (Bendžamino tėvas ir aklas laikrodininkas). Kokia jų etinė laikysena?*
- *Su kokia moraline dilema susiduria Bendžamino tėvas, senelių prieglaudos darbuotoja, akklasis laikrodininkas? Kokį moralinį sprendimą jie priima? Kas turi įtakos jų sprendimams?*

4. Filosofinio teksto analizė: mokiniai, dirbdami nedidelėmis grupelėmis (po 3–5), skaito ir aptaria F. Nyčės ir I. Kanto požiūrį į moralę.

Aptariamieji klausimai:

- *Koks F. Nyčės požiūris į moralę?*
- *Kodėl, pasak F. Nyčės, „nešvarios sąžinės“ žmonės elgiasi žiauriai, priešiška?*
- *Kaip, pasak I. Kanto, moralė susijusi su atsakomybe?*
- *Kam pritartumėte: F. Nyčei ar I. Kantui, teigiančiam, kad moralė nėra lemiamą laiką, aplinkybių? Kodėl taip manote?*

Grupelės pristato savo nuomonę, ją argumentuoja. Klasė kartu sukuria kaip pamokos išvadą vieną apibendrinamąjį sakinį ir jį užrašo lentoje.

5. Individuali užduotis: mokiniai individualiai apmąsto savo moralinių pasirinkimų ir asmeninės atsakomybės suvokimą, vertina savo moralės raidos lygmenį, apibendrindami pamokos darbą, sąsiuvinyje užrašo svarbiausią jiems asmeniškai pamokos mintį (tęsimas savianalizės pratimas „Laiškas sau“).

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Mokiniams suvokti ir išsiminti, kas yra moralinė dilema, moralės raidos lygmuo, padės iš anksto paruošta dalomoji medžiaga – atmintinė (sąvokų paaiškinimas, svarbiausi teiginiai), kurią mokiniai gali išsiklijuoti į savo sąsiuvinį, pasižymėti savo pastabas, komentarus.

Pranešimą apie moralinę dilemą galima skirti parengti mokiniui ar mokinių grupei (mokinius būtina individualiai konsultuoti).

Aptariant moralinę dilemą, galima pasinaudoti D. R. Prechto knygoje „Kas aš esu? Filosofinė kelionė į save“ (Vilnius: Alma littera, 2010, p. 154–160) pateikta istorija „Žmogus ant tilto“.

Mokytojui būtina atkreipti dėmesį ir priminti mokiniams, kad jų atliekamos užduoties „Laiškas sau“ užrašai yra konfidencialūs ir skirti asmeniniam mokinio patirties apmąstymui ir įsivertinimui.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Klasė kartu sutaria, kokia pamokos išvada, suformuluoja vieną apibendrinamąjį sakinį ir jį užrašo lentoje.

Pamokos pabaigoje mokiniai individualiai apmąsto pamokos darbą ir įsivertina savo moralės raidos lygmenį, užrašo sąsiuvinyje svarbiausią jam asmeniškai pamokos mintį (tęsimas savianalizės pratimas „Laiškas sau“).

3 pamoka

Pamokos tema: *Asmeninių moralinių nuostatų paieška.*

Probleminiai klausimai: *Kaip aš suprantu moralę? Kokiomis moralės normomis aš vadovaujuosi (turiu vadovautis) savo gyvenime? Kodėl?*

Uždaviniai (mokiniam):

1) Mokiniai, dirbdami grupėmis, interpretuoja Šarūno Saukos „Sakmę apie Sigitą Parulskį“ moralės kontekste, geba susieti dailės, etikos ir lietuvių literatūros žinias, aptardami Š. Saukos požiūrį į moralės vietą ir svarbą šiandienos visuomenėje. Analizuoja ir geba paaiškinti, kaip menas (kino menas, dailė) veikia moralinių nuostatų formavimą visuomenėje.

2) Mokiniai, atlikdami individualias ir grupines užduotis, sąmoningai apmąsto asmenines moralines nuostatas ir, remdamiesi pamokų ciklo metu įgytomis žiniomis, geba paaiškinti *moralės* sąvoką.

Metodai:

Dailės kūrinio interpretacija, diskusija, individualus darbas (tęsimas savianalizės pratimas „Laiškas sau“), darbas grupėmis (koliažas „Moralė“).

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Pamokai reikalinga multimedija, DVD, CD įrašai, spalvoti pieštukai arba žymekliai, klėjai, lipnioji juostelė, popieriaus lapai darbui grupėmis (koliažui kurti). Būtina prieš pamoką patikrinti techninių priemonių ir DVD, CD (vaizdo ir garso) kokybę.

Pamokos veiklos:

1. *Įvadas:* seno indėno istorija.

Perskaitoma istorija, aptariama, kokių minčių kyla, perskaičius šią istoriją.

Klausimai:

Kaip seno indėno istorija susijusi su nagrinėjama moralės tema?

Kas žmogaus prigimčiai būdingiau: egoistiniai polinkiai ar altruistiniai siekiai? Kodėl?

2. *Darbas grupėmis:* Š. Saukos paveikslo „Sakmė apie Sigitą Parulskį“ interpretacija (pateikiami orientaciniai klausimai, grupės darbui vadovaujantys mokiniai yra iš anksto susipažinę su klausimais ir J. Baranovos straipsniu „Kaip tapti Saukos kūrybos žinovu?“).

3. *Darbo grupėmis pristatymas ir diskusija.*

Diskusijos klausimai:

Kokias mintis dailininkas perteikia spalvomis ir vaizdais?

Kaip manote, ką autorius nori mums šiuo paveikslu pasakyti? Kodėl taip manote?

Jei dvasingumą, moralumą paveiksle įkūnija poetas, kokia, pasak Š. Saukos, jo vieta visuomenėje, kaip jis vertinamas?

Kaip šis paveikslas ir analizuotas filmas „Nepaprasta Bendžamino Batono gyvenimo istorija“ susiję?

Ar moralė yra vertybė? Kodėl?

Koks kino meno vaidmuo ir poveikis, ugdant asmens ir visuomenės moralines nuostatas?

Koks amžinųjų vertybių vaidmuo žmogaus ir visuomenės gyvenime?

Kaip suprantate žodžius „etika yra transcendentali“? Paaiškinkite, kaip suprantate L. Vitgenšteino mintį, kad „pasaulio prasmė turi būti už pasaulio“. Kaip ši citata susijusi su pamoka?

Ar galime moralumą savyje užauginti?

4. *Palyginimas:* „Kaip grafitas tampa deimantu?“ (mokytojas pateikia fizikos pavyzdį apie medžiagų kokybinį pokytį, keičiantis medžiagos struktūros vienam parametru, akcentuodamas analogiją su žmogaus moralinių nuostatų ugdymu ir asmens bei visuomenės kokybiniu pokyčiu).

5. *Apibendrinimas:*

Individuali užduotis: Kiekvienas ieškome asmeninio atsakymo į šiuos klausimus: Kaip aš suprantu moralę? Kokiomis moralės normomis aš vadovaujuosi (turiu vadovautis) savo gyvenime? Kodėl? (mokiniai savo apmąstymus užsirašo į sąsiuvinį, užbaigdami „Laišką sau“).

Grupinė užduotis: koliažas „Moralė“ (kiekvienas mokinys išsirenka jam patikusį paveikslėlį – iškarpa ir bendrame grupės lape priklijavęs pasirinktą iškarpa, šalia jos vienu sakiniu arba vienu žodžiu užrašo, kaip supranta moralę. Užduotis atliekama tylai, t. y. grupės nariams nesikalbant.

Grupių darbai suklijuojami, pristatomi taikant metodą „Mano žodis paskutinis“. Koliažas eksponuojamas mokyklos bendruomenei.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Analizuojant Š. Saukos „Sakmę apie Sigitą Parulskį“, dažniausiai susiduriama su problema, kad mokiniams šis kūrinys yra sunkiai suprantamas, todėl mokytojas, ruošdamas šią užduotį, gali iš anksto parengti klausimus mokiniams ir kaip namų užduotį skirti besidomintiems daile mokiniams. Jiems rekomenduotina susipažinti su J. Baranovos straipsniu „Kaip tapti Saukos kūrybos žinovu?“ (*Literatūra ir menas*. 2006-10-27, nr. 3115).

Šie mokiniai galėtų vadovauti darbui grupėse, interpretuojant Š. Saukos paveikslą.

Klausimai paveikslo interpretacijai:

- *Apibūdinkite pavaizduotus žmones. Kaip jie elgiasi?*
- *Kodėl vaizduojama naktis?*
- *Kaip nuogi žmonės susiję tarpusavyje?*
- *Kas sieja poetą ir mergaitę? Poetą ir mergaitę – su minia?*
- *Ką reiškia žmonių nuogumas?*
- *Kodėl poetas guli?*
- *Ar pasikeistų (ir kaip pasikeistų) paveikslo prasmė, jei paveikslą pasuktume ir poetas atrodytų stovintis?*
- *Ką reiškia paveiksle vaizduojama šokdynė?*
- *Kodėl šis paveikslas siejamas su moralės tema?*
- *Ką žinote apie Sigitą Parulskį? Kodėl toks paveikslo pavadinimas?*
- *Koks paveikslo ryšys su žiūrėto filmo ištrauka?*

Tačiau, jei klasė nepajėgi analizuoti šio kūrinio išsamiau, mokytojas trumpai pristato šį Š. Saukos darbą kaip dailės kūrinį moralės tema ir įtraukia mokinius į paveikslo aptarimą – atkreipia mokinių dėmesį į minios ir poeto pavaizdavimą kaip moralės ir amoralumo metaforą, skatina mokinius svarstyti moralės vietą ir vertę šiandienos pasaulyje.

Koliažui kurti iš senų žurnalų galima iškarpyti įvairių paveikslėlių – iškarpu, kurios skatintų mokinių kūrybiškumą, apmąstymus moralės tema. Būtina vengti vaizdų su amoralaus ar agresyvaus elgesio scenomis.

Jei etikos kabinetas kompiuterizuotas, mokytojas gali prieš trečiąją pamoką skirti mokiniams namų užduotį rasti vaizdą, geriausiai atspindintį mokinio suvokimą, kas yra moralė. Šiuos vaizdus mokiniai panaudoja, atlikdami individualią užduotį ir atsakydami į klausimą (apibendrinimą), kaip supranta moralę, ir kurdami koliažą „Moralė“ grupėje.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Per šias pamokas man buvo naudinga ir įdomu...

Norėčiau pasidomėti plačiau...

Sudėtinga buvo...

Mokiniai ir mokytojas, abipusiu susitarimu, įvertina mokinio darbą ir pastangas per pamokas balais (kaupiamasis vertinimas).

Pamokų ciklo apibendrinamasis įvertinimas:

Rašinyje „Kiek kainuoja tau pačiam ir kitiems tavo moralus (amoralus) pasirinkimas?“ (rašant rašinį, galima remtis kino filmo fragmentų analize, filosofų mintimis, „Laiško sau“ apmąstymais, koliažo „Moralė“ mintimis).

Priedai:

1 priedas

Užduotis „Kaip neapsirinkti?“

Vienas iš suaugusio žmogaus požymių – polinkis reikšti savo nuomonę. Kartais net tada, kai niekas to neprašo. Mes visuomet žinome, kaip iš tikrųjų turi būti ir kaip būtų geriausia pasielgti... kitam. Toliau bus pateikti du klausimai, kurie kaip tik ir padės patikrinti, ar lengva priimti sprendimus.

Pirmas klausimas

Jūs sutinkate besilaukiančią moterį, kuri jau turi aštuonis vaikus, trys iš kurių yra kurti, du akli, vienas protiškai atsilikęs, o pati moteris serga sifiliu. Ką jūs jai patartumėte? Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymų variantų:

- gimdyti devintą kartą,
- pasidaryti abortą.

Atsakykite sau į šį klausimą ir tuomet galėsite skaityti toliau.

Antras klausimas

Reikia išsirinkti naują pasaulio lyderį. Balsavimo rezultatai pasiskirstė taip, kad dabar viskas priklauso nuo jūsų, nes jūsų balsas yra lemiamas. Taigi, klausimas, už kurį iš trijų lyderių, remdamiesi turima informacija, atiduotumėte savo balsą.

Informacija apie pretendentes:

- Pirmas kandidatas: nuolat bendrauja su prastos reputacijos politikais, klausosi astrologų patarimų, turi dvi žmonas, be perstojo rūko ir kasdieną išlenkia po dešimt martinio stiklų.
- Antras kandidatas: du kartus buvo šalinamas iš pareigų, miega iki vidurdienio, koledže buvo pagautas berūkantis žolytę, kas vakarą išmaukia vos ne litrą viskio, daug rūko ir kenčia nuo dusulio priepuolių.
- Trečias kandidatas: taisyklingo kūno sudėjimo, visuomet pasitempęs, turi karinius apdovanojimus, vegetaras, nerūko, kartais išgeria alaus, ištikimas savo žmonai, puikus oratorius.

Taigi, už kurį iš pristatytų kandidatų atiduotumėte savo balsą. Jau? Tuomet galite skaityti toliau.

Pirmasis kandidatas buvo Franklynas D. Ruzveltas, antrasis – Vinstonas Čerčilis, trečiasis – Adolfas Hitleris.

Na, o dėl pirmojo klausimo. Jei pasirinkote antrąjį atsakymo variantą, jūs vos prieš kelias minutes „pražudėte“ Liudviką van Bethoveną...

2 priedas

Seno indėno istorija

Kartą senas indėnas atskleidė savo anūkui gyvenimo tiesą:

– Kiekviename žmoguje vyksta kova, labai panaši į dviejų vilkų kovą. Vienas vilkas simbolizuoja blogį – pavydą, gailestį sau, egoizmą, ambicijas, melą... Kitas vilkas atstovauja gėriui – taikai, meilei, vilčiai, tiesai, gerumui, ištikimybei...

Indėniukas iki pat širdies gelmių sujaudintas senelio žodžių akimirkai susimąstė, o po to paklausė:

– O kuris vilkas laimi kovą?

Senasis indėnas vos pastebimai šyptelėjo ir atsakė:

– Visuomet laimi tas vilkas, kurį tu maitini...

Parengė Šiaulių Simono Daukanto gimnazijos etikos mokytoja ekspertė Inga Vainorienė

4.9. Filosofinės etikos ir kino integruotas pamokų ciklas *Žmogaus būties mįslė: kas yra žmogus gamtoje?*

1 pamoka

Pamokos temos probleminis klausimas: *Kas yra žmogus gamtoje?*

Laikas:

2–5 pamokų ciklas po 45 minutes.

Uždaviniai (mokiniams):

Išsiaiškinti žmogaus vietą ir vaidmenį gamtoje.

Rasti gamtos reiškinių, panašių į žmogų.

Metodai:

Diskusija, individualus darbas raštu.

Pamokos veiklos:

1. *Diskusija*. Per pirmąją pamoką pradedame diskutuoti, kaip mokiniai supranta žmogaus vietą gamtoje, kokios jie laikosi pozicijos. Siekdami paskatinti diskusiją, išskiriame dvejopą požiūrį: arba žmogus menkas, arba didis; visi drauge ieškome argumentų, kurie tai pagrįstų. Mokiniai gali laikytis ir „aukso vidurio“ pozicijos.

2. *Individualus darbas raštu*. Mokiniams liepiama parašyti, su kuo jie galėtų palyginti žmogų, ir argumentuoti savo pasirinkimą. Jie turėtų atrasti kuo daugiau panašumų su lyginamu objektu: daiktu, augalu, gyvūnu ir kt. Kaip pavyzdį galima pateikti B. Paskalio mintį: „Žmogus yra mąstanti nendrė.“

Savo užrašytas mintis mokiniai gali perskaityti garsiai, o mokytojas – pakomentuoti.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Apibendrinimas: ką diskutuodami ir atlikdami užduotį mokiniai suprato apie žmogaus vietą gamtoje.

2 pamoka

Pamokos tema: *Žmogaus būties mįslė – „mąstanti nendrė“* (B. Paskalis)

Uždaviniai (mokiniams):

Išmokti analizuoti filosofinį tekstą.

Igytas žinias palyginti su filme pateikta režisieriaus idėja.

Metodai: teksto skaitymas ir analizavimas, filmo peržiūra.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Reikalingos teksto kopijos (dalijamoji medžiaga arba vadovėlis) ir aparatūra filmui stebėti.

Pamokos veiklos:

1. Per antrąją pamoką daugiausiai dėmesio skiriame B. Paskalio teksto iš knygos „Mintys“ interpretacijai: kartu skaitome tekstą, mokiniai analizuoja savarankiškai, galiausiai, visi drauge aptariame.

2. Trumpai pristatomas kino filmas „Baraka“ (režisierius Ronas Fricke, 1992). Filmas be jokio konkretaus siužeto. Tai – tiesiog 96 minučių skrydis aplink visą pasaulį, priverčiantis susimąstyti apie žmogaus santykį su gamta. Nuo Australijos aborigenų iki naujausios ir moderniausios civilizacijos... Nuo gūdžiausių miškų iki didžiausių miestų... Nuo krykštaujančių žaidžiančių vaikų iki Kambodžos koncentracijų stovyklų... Tik vaizdai. Jokių žodžių.

4. Pradedama žiūrėti šio filmo ištrauka ir stebima, ar jis mokiniams pasirodys įdomus, kokių gali sukelti jiems emocijų.

Metodiniai patarimai mokytojui (galimi sunkumai):

Jei mokinių nesudomins kino filmas „Baraka“, galima baigti šį pamokų ciklą, pažiūrėjus kino ištraukos pradžią ir apibendrinant skaitytą B. Paskalio tekstą bei mokinių išsakytas mintis.

Jeigu mokiniai susidomės ir norės pamatyti visą filmą, tam galima skirti dar 2 pamokas. Taip jie geriau susipažins su eksperimentinio kino meno pavyzdžiu.

Kiekvienas mokytojas šį filmą gali pritaikyti atitinkamai pagal keliamus uždavinius ir pamokos turinį, pvz., galima aptarti ir ekologijos temas, žmogaus prigimties netobulumą bei ribotumą, technikos išsibrovimą į namus, kuriuose jis gyvena ir pan.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

- *Ką apie žmogaus vietą gamtoje sako garsus mąstytojas B. Paskalis?*
- *Ar sutinkame su mąstytojo mintimis?*
- *Ką apie žmogaus santykį su gamta šiuolaikiniame pasaulyje manote Jūs?*

Pamokų ciklo apibendrinamasis įvertinimas:

Aptariamasis žiūrėtas filmas „Baraka“. Kaip filme, kurį žiūrėdami negirdime nė vieno žodžio, atskleidžiama žmogaus vieta gamtoje, kokios stipriosios ir silpnosios žmogaus pusės parodomos?

Apibendrinti galima rašant esė: mokiniai, remdamiesi pamokų medžiaga ir matytu filmu, gali pasamprotuoti ir išdėstyti savo mintis apie tai, kokia vis dėlto yra žmogaus vieta gamtoje.

Mokinių (mokytojo) komentarai:

Pamokos tikrai bus sėkmingos, jei mokiniai susidomės ir analizuos žmogaus būties gamtoje klausimą, taip pat nagrinės B. Paskalio tekstą, jį prisimins ir dvyliktoje klasėje, dažnai cituos.

Šaltiniai:

1. B. Paskalio tekstai „Mintys“ iš J. Baranovos *Filosofinės etikos chrestomatijos 11–12 klasei* arba vadovėlio 12 klasei J. Baranova *Filosofinė etika: prasmė ir laisvė*. Vilnius: Tyto alba, 2004.
2. Vaizdo medžiaga – režisieriaus Rono Fricke 1992 m. filmas „Baraka“ (DVD).

Parengė Marijampolės Sūduvos gimnazijos etikos vyresnioji mokytoja Agnė Paplauskaitė

4.10. Modulio *Katalikybė ir pasaulio religijos* pamokų ciklas *Šeimos modeliai religijose ir kultūroje*

Probleminiai pamokų temų klausimai: *Kokia yra šeimos samprata religijose ir kultūroje? Kokie yra šeimos ryšių modeliai? Koks asmens pasaulėjautos ir pasaulėžiūros ryšys su gamta?*

Tikslai (dalyko ir bendrųjų gebėjimų aspektai):

1) mokiniai įvardys visuomenės siūlomus šeimos ryšių modelius ir religijų nuostatas šeimos atžvilgiu;

2) puoselės žmogaus ir gamtos darną, pagarbą viskam, kas gyva.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): 11.

Metodai, ugdymo strategijos:

Individualus darbas, darbas poromis, grupėmis, debatai, skaitymas, rašymas, diskusija, vaizdo pateikties stebėjimas, meditacija, kūrybinis darbas grupėmis, teksto analizė.

Paruošti skaidres apie šeimos modelius ir aiškintis, kokie šeimos įvaizdžiai paplitę visuomenėje. Tema apie visuomenės ekologinę situaciją plačiau atskleidžiama mokant apie monoteistines religijas.

Laikas: 2 pamokos po 45 min.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas. V.: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998, p. 56–81.

Jonas Paulius II. *Apaštališkoji Adhortacija Familiaris Consortio.* V.: Lumen, 1994, p. 30–31, 72–73.

Katalikų Bažnyčios Katekizmas. K.: Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla, 1996, nr. 295, 299, 302.

Jenkins J. *Šių laikų dorovinės problemos.* V.: Alma littera, 1997, p. 48–50.

Pasaulio religijos. V.: Alma littera, 1997, p. 310.

Šveiceris A. *Kultūra ir etika.* V.: Mintis, 1989, p. 314, 326, 327.

<http://klaipeda.diena.lt/dienrastis/kita/seimos-vienybes-malda-134710>.

<http://www.islamas.lt/view.php?id=223>.

<http://www.religija.lt/content/view/135/30/>

<http://www.zydai.lt/lt/content/viewitem/223/>

1 pamoka

Probleminis pamokos temos klausimas: *Kokie yra šeimos modeliai, religijų ir kultūros požiūris į šeimą?*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) išskirti ir įvertinti visuomenėje siūlomus šeimos modelius;
- 2) palyginti visuomenėje siūlomus šeimos modelius su religijų nuostatomis šeimos atžvilgiu.

Metodai:

Individualus darbas, darbas poromis ir grupėmis, debatai, skaitymas, rašymas, diskusija, vaizdo pateikties stebėjimas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Mokymosi aplinka įprasta; reikalingos priemonės: kompiuteris, multimedija, elektroninė pateiktis „Šeimos modeliai“.

Pamokos veikla:

Stebėjimas. Demonstruojamos skaidrės be komentarų apie šeimą.

Darbas poromis. Aptariami ir surašomi šeimos modeliai, išskiriami jų požymiai, nurodomos stipriosios ir silpnosios ypatybės.

Aptariami mokinių iškelti klausimai ir problemos, susijusios su visuomenėje paplitusiais šeimos modeliais, mąstymo stereotipais.

Individualus darbas. Skaitoma pateikta informacija apie judaizmo, islamo, krikščionybės šeimos sampratą. Parašomi šeimos sampratos religijose panašumai ir skirtumai, suformuluojamos išvados ir pristatomos klasei.

Darbas grupėmis. Ruošiamasi debatams (10 min.): viena grupė, remdamasi aptartais kriterijais, teikia argumentus, patvirtinančius Bažnyčios mokymo svarbą apie santuoką ir šeimą, kita grupė – kitos sampratos argumentus alternatyviai šeimai pagrįsti.

Debatai ir jų aptarimas. Debatų eigos ir argumentų įvertinimas.

Bendra malda. „Dangiškasis Tėve, pamilęs mus amžinąja meile, dėkojame Tau už šeimas jungiančią meilę. Tavo palaimai pavedame mūsų džiaugsmus, rūpesčius ir skausmus, visas ateities viltis ir troškimus. Kasdienės duonos duok mums kiekvienam. Atveriamė savo širdį, kad priimtume Tavo Šventosios Dvasios dovanas. Ypač prašome, kad mokytumėi mus atpažinti tiesą ir suprasti vienas kitą. Suteik mums jautrumo, kad mylėtume išmintingai, dosnumo, kad mokėtume atleisti, ryžto, kad kasdien vienas kitą priimtume kaip Tavo dovaną. To prašome Tave, mūsų Viešpatie, per Jėzų Kristų Šventojoje Dvasioje. Amen.“

Esė. „Šeima dabartinėje visuomenėje“.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Mokiniai dažnai skeptiškai nusiteikia pokalbiui apie šeimą, todėl reikėtų pradėti nuo svajonių ir siekių aptarimo.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Kiekvienas pasako žodį, frazę, kuri geriausiai išreikštų tai, ką mokinys pamokoje suprato apie šeimos modelius, ir požiūrį į šeimą kultūroje ir religijose.

Santuoka ir šeima

Islamo teisė labai nepalankiai žiūrėjo į viengungystę. Sukurti šeimą ir susilaukti palikuonių buvo laikoma natūralia žmogaus gyvenimo ciklo dalimi. Tiesa, santuokos pagrindas niekada nebuvo sutuoktinių domėjimasis vienas kitu (tai, kas dabar vadinama įsimylėjimu ar meile). Santuoka suprasta kaip socialinis kontraktas tarp dviejų šeimų su visais dėl to išskylančiais padariniais – įsipareigojimais ir teisėmis. Vyras, norėdamas vesti moterį, turėdavo gauti jos legalaus globėjo (tėvo, o jam nesant – kito artimo giminaičio) sutikimą. Kontrakte būdavo numatomas dovanos jaunajai, vadinamos mahr, dydis. Dažniausiai tai būdavo daiktai, kuriuos lengva paversti pinigais, arba tiesiog pinigų suma. Po sutuoktinių ši dovana turėdavo tapti žmonos nuosavybe ir turėdavo užtikrinti jos išlikimą vyrui mirus ar išsituokus.

Anksčiau musulmoniškose šeimose vyravo lyčių segregacija – moterys ir vyrai gyvendavo skirtinguose namų fligeluose. Vaikai iki maždaug aštuonerių metų galėdavo laisvai judėti po visus namus. Islamo teisė santuoką traktavo kaip amžiną sąjungą, bet numatė ir ištuokos procedūrą. Tiesa, ji buvo palankesnė vyrui nei žmonai.

Nūdien daugelis islamo teisės principų musulmoniškose visuomenėse prarado aktualumą, susilpnėjo ir musulmonų tradicijos: liberalus ir neatsakingas požiūris į moralę, vertybes, atneštas iš europietišku kraštų ir brukamas per populiariąją kultūrą (kiną, spaudą, muziką), – visa tai negrižtamai keičia musulmoniškų visuomenių veidą. Dievobaimingi musulmonai mėgina kovoti su šiomis visuomenės ydomis, bet panašu, kad jų tikėjimo nebepakanka sulaukyti nudievėjimo bangai musulmoniškuose kraštuose.

Edgūnas Račius, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto Azijos ir Afrikos studijų centro vedėjas, <http://www.religija.lt/content/view/135/30/>.

Šeimos santykiai islame

Islamą yra išbaigtas gyvenimo būdas. Ši religija šeimą laiko kertiniu islamiškos visuomenės akmeniu. Islamas šeimos atmosferą grindžia pasiaukojimu, meile ir paklusnumu. Kai sakome „šeima“, galvoje turime tradicinę jos apibrėžtį, t. y. vyrą, žmoną ir vaikus. Seneliai taip pat yra platesnės musulmoniškos šeimos dalis.

Gali būti klausiami, kaip islamas organizuoja šeimos tarpusavio santykius? Norint į tai atsakyti, turėtume sutelkti dėmesį į vyro ir žmonos, taip pat tėvų ir vaikų santykius.

Ši eilutė atspindi tikrą islamiškų vyro ir žmonos santykių atmosferą:

„Ir tarp Jo Ženklių yra šis: Jis sukūrė jums sutuoktinius iš tokių kaip jūs, kad jūs galėtumėte juose rasti ramybę, ir Jis nustatė tarp jūsų švelnumą ir malonę“ (Šv. Koranas, 30–21).

Islamo pranašas Mahometas (Ramybė Jam) taip pat pabrėžė šias reikšmes, kai sakė: „Geriausio iš jūsų yra tie, kurie yra geriausi savo šeimai, ir aš esu geriausias iš jūsų savo šeimai.“ Kartą jis sušuko: „Tik blogieji skriaudžia jas (moteris), ir gerbtinas yra tas, kuris jas gerbia.“ Kartą žmogus atėjo pas pranašą (Ramybė Jam) ir paklausė: „Kas yra labiausiai vertas geros mano draugijos?“ Pranašas atsakė: „Tavo motina, tavo motina, tavo motina, tada tavo tėvas.“ Štai kodėl islamas rojų padarė po motinos kojomis pagal vieną iš pranašo (Ramybė Jam) tradicijų.

Jei peržiūrėtume Taurųjį Koraną, pamatytume, kad čia minimi tėvų ir vaikų santykiai keturiose pagrindinėse vietose. Prieš liepiant vaikams būti geriems ir lojaliems savo tėvams Korane reikalaujama, kad tėvai būtų ypač rūpestingi augindami savo vaikus.

Šaltinis: <http://www.musulmonai.lt/straipsniai2/93.aspx>.

2 pamoka

Pamokos tema: *Pagarba viskam, kas gyva.*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) analizuoti ekologinę aplinkos situaciją naudojantis religijų pagarbos gyvybei principais;
- 2) nurodyti ekologinių problemų priežastis ir jų sprendimo būdus.

Metodai: meditacija, tekstų analizė, individualus darbas, darbas grupėmis, kūrybinis darbas grupėmis.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai): mokymosi aplinka įprasta; reikalingos priemonės: kompiuteris, multimedija, elektroninės pateiktys su gamtos vaizdais. Pamokos pabaigoje refleksijai ant grindų kreida nubrėžti liniuotę nuo 1 iki 10.

Pamokos veikla:

Meditacija pagal *Dan 3, 56–81* (galima demonstruoti skaidres su gamtos vaizdais, skaitant šią Šv. Rašto ištrauką).

Darbas grupėmis. Iš pateiktos informacijos apie religijose atskleidžiamą Kūrėjo ir kūrinijos santykį suformuluojami pagarbos gyvybei principai ir pristatomi klasei.

Individualus darbas. Skaitomas A. Šveicerio tekstas ir atsakoma į klausimą, koks yra asmens pasaulėjautos ir pasaulėžiūros ryšys su gamta? Atsakymai apibendrinami.

Darbas grupėmis. Analizuojama gauta informacija apie ekologinę aplinkos situaciją, nusakomos ekologinių problemų priežastys ir pateikiami ekologinių problemų sprendimo būdai naudojantis anksčiau suformuluotais pagarbos gyvybei principais.

Kūrybinis darbas. Grupės sukuria psalmę (dėkojimo, šlovinimo) pagal pasirinktą eilutę iš Šv. Rašto ar Korano.

Įsivertinimas. Termometro skalėje nurodomas savo indėlis į grupės darbą.

Esė. „Visų blogybių šaknis yra godulystė“ (*1 Tim 6, 10*).

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Tekstai, skirti šiai temai nagrinėti, gali būti sudėtingi. Patartina tekstus pateikti sutrumpintus taip, kad jie neprarastų savo vertės, paaiškinti neaiškius žodžius ar sąvokas.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Ant grindų kreida nubraižoma ir sugraduojama liniuotė nuo 1 iki 10.

Mokytojas skaito teiginius – mokiniai atsistoja ant, jų manymu, geriausiai atitinkančio įsivertinimo balo.

Teiginiai:

- *šiandien aš sužinojau naujų dalykų;*
- *mano nuomonė apie pagarbą gyvybei pakito;*
- *mano nuomonė apie pagarbą gyvybei liko tokia pati;*
- *žinias pritaikysiu gyvenime;*
- *dirbti grupėje man sekėsi;*
- *dalyvauti pamokos veikloje man sekėsi.*

Islamas

Pagarba visiems Dievo kūriniams ir rūpinimasis jais

Kadangi Kūrėjas atidavė šį pasaulį į žmonių rankas, musulmonai privalo vertinti, saugoti ir kuo geriau naudotis visa ta aplinka. Būdami savo Viešpaties tarnai mes turime rimtai ir atsakingai elgtis su visais kitais likusiais gamtos kūriniais.

Ekologija ir aplinkosauga islamo požiūriu yra pageidautina, o išteklių išlaidavimas ir gamtai kenkianti eksploatacija yra nepriimtini. Gyvūnai taip pat yra Viešpaties kūriniai su savo Dievo duotais vaidmenimis ir tikslais. Taigi musulmonams draudžiama užmušti gyvulį vien dėl savo malonumo arba blogai su jais elgtis. Jeigu gyvūnas užmušamas maistui, tai turi būti atlikta kaip įmanoma greičiau ir švelniau (87 Muslim, 1:79.122).

Tai, kas buvo aptarta anksčiau, parodo, kokios plačios ir viską apimančios yra islamo gyvenamos taisyklės. Viskas jose nurodyta aiškiai; nieko nėra palikta spėlionėms ar svarstyti, kas būtų teisinga, o kas ne. Be abejo, grįžimas prie šių taisyklių, kuriomis remiantis buvo sukurta žmonijos civilizacija, sustabdys siaubingą visuomenės moralinį nuopuolį ir gražins žmoniją iš naujo į stabilų kelią (pastovumo ir kūrimo kelią).

Šaltinis: <http://www.musulmonai.lt/Upload/knygos/Islamas%20Dievo%20kelias.pdf>.

Krikščionybė. Judaizmas

- {34}⁵⁶ Šlovinamas esi dangaus skliaute,
aukštinamas ir garbinamas per amžius.
- {35}⁵⁷ Šlovinkite Viešpatį jūs, visi Viešpaties kūriniai,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
- {36}⁵⁸ Šlovinkite Viešpatį jūs, dangūs,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
- {37}⁵⁹ Šlovinkite Viešpatį jūs, Viešpaties angelai,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
- {38}⁶⁰ Šlovinkite Viešpatį jūs, visi vandenys,
esantys viršum dangaus skliauto,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
- {39}⁶¹ Šlovinkite Viešpatį, visos galybės,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
- {40}⁶² Šlovinkite Viešpatį, saule ir mėnuli,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
- {41}⁶³ Šlovinkite Viešpatį, dangaus žvaigždės,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
- {42}⁶⁴ Šlovinkite Viešpatį, lietūs ir rasa,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
- {43}⁶⁵ Šlovinkite Viešpatį, visi vėjai,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
- {44}⁶⁶ Šlovinkite Viešpatį, ugnie ir kaitra,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.

{45}⁶⁷ Šlovinkite Viešpatį, šalti ir karšti,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
{46}⁶⁸ Šlovinkite Viešpatį, rasa ir pūga,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
{49}⁶⁹ Šlovinkite Viešpatį, šalna ir vėsoma,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
{50}⁷⁰ Šlovinkite Viešpatį, lede ir sniege,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
{47}⁷¹ Šlovinkite Viešpatį, naktys ir dienos,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
{48}⁷² Šlovinkite Viešpatį, šviesa ir tamsa,
garbinkite ir didžiai aukštinkite jį per amžius.
{51}⁷³ Šlovinkite Viešpatį, žaibai ir debesys,
garbinkite ir didžiai šlovinkite jį per amžius.
{52}⁷⁴ Tešlovina žemė Viešpatį,
tegieda jam gyrių ir teaukština jį didžiai per amžius.
{53}⁷⁵ Šlovinkite Viešpatį, kalnai ir kalvos,
garbinkite ir didžiai šlovinkite jį per amžius.
{54}⁷⁶ Šlovinkite Viešpatį, visi dirvoje augantys želmenys,
garbinkite ir didžiai šlovinkite jį per amžius.
{56}⁷⁷ Šlovinkite Viešpatį, vandens šaltiniai,
garbinkite ir didžiai šlovinkite jį per amžius.
{55}⁷⁸ Šlovinkite Viešpatį, jūros ir upės,
garbinkite ir didžiai šlovinkite jį per amžius.
{57}⁷⁹ Šlovinkite Viešpatį, banginiai ir visa, kas plaukioja vandenyse, garbinkite ir didžiai
šlovinkite jį per amžius. {58}
⁸⁰ Šlovinkite Viešpatį, padangių paukščiai,
garbinkite ir didžiai šlovinkite jį per amžius.
{59}⁸¹ Šlovinkite Viešpatį, visi žvėrys ir galvijai, garbinkite ir didžiai šlovinkite jį per amžius
(Dan 3).

Parengė *Vilniaus vidurinės mokyklos „Lietuvių namai“* vyresnioji mokytoja *Agnė Lastauskienė*

4.11. Modulo *Katalikybė ir pasaulio religijos* pamokų ciklas *O kuo Jūs mane laikote?*

Pamokų tema/probleminis klausimas: *O kuo Jūs mane laikote?* (Šventojo Rašto ir tikėjimo pažinimas)

Tikslai (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

- 1) paaiškinti, kas yra Jėzus didžiosiose pasaulio religijose, ir apmąsto savo požiūrį į Jėzų;
- 2) gebėti pagarbiai ir tolerantiškai vertinti kitų kultūrų atstovų raišką ir ieško tarpkultūrinio bendravimo būdų;
- 3) vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai pasirinkdami kriterijus, grįsdami vertinimus;
- 4) asmeniškai priimti Šv. Rašto žinią ir ją svarsto savo širdyje.

Klasė/mokinių amžiaus grupė:

III gimnazijos klasė.

Trumpas pamokų aprašymas

Šiose pamokose mokiniai, remdamiesi savo patirtimi, Šv. Rašto žinia, menininkų darbais, aptaria, kas yra Jėzus Kristus, analizuoja kitų religijų požiūrį į Jėzaus asmenį ir asmeniškai ieško atsakymo „kas man yra Jėzus Kristus“.

1-oje pamokoje mokiniai gilinasi, ką žino apie Jėzaus Kristaus asmenį, analizuoja Šv. Rašto ištraukas, menininkų darbus.

2-oje pamokoje analizuoja Jėzaus asmenį kitose pasaulio religijose ir ieško atsakymo, kas man yra Jėzus Kristus.

Metodai, ugdymo strategijos

Pokalbis, pasakojimas, darbas porose ir grupėse, darbas su Šv. Raštu, demonstravimas, kūrybinė užduotis.

Laikas

2 pamokos po 45 minutes.

Metodinės rekomendacijos mokytojui

Šiose pamokose naudojamas multimedijos projektorius.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

1. Motina Teresė. *Ateik ir būk mano šviesa*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
2. www.biblija.lt
3. www.kbk.lt
4. http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=267&Itemid=88
5. http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=240&Itemid=86

1 pamoka

Probleminis pamokos temos klausimas: *O kuo Jūs mane laikote?*

Uždaviniai (mokiniam):

Remdamiesi savo patirtimi, dalijamąja medžiaga, Šv. Raštu, mokiniai aprašys, kas ir koks yra Jėzaus asmuo, teisingai nuskakys dieviškumo ir žmogiškumo ypatumus, savarankiškai apibūdins kitų religijų požiūrį į Jėzų ir kiekvienas sau atsakys, kuo Jį laikome savo gyvenime.

Metodai:

Pokalbis, pasakojimas, darbas porose ir grupėse, darbas su Šv. Raštu ir dalijamąja medžiaga, demonstravimas, kūrybinė užduotis.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Šioje pamokoje naudojamas multimedijos projektorius.

Pamokos veiklos:

1. Parašykite, ką žinote apie JĖZAUS KRISTAUS asmenį (Jo trumpa biografija arba CV).
  - Vardai
  - Tėvai, broliai, sesės?
  - Svarbiausios gyvenimo vietos (gimimo vieta, tėviškė, mirties vieta...)
  - Amatas...
  - Veikla gyvenime... (remiantis Šv. Raštu)
  - Įtaka žmonijai...
2. Analizuojant menininkų paveikslus, nuskakyti pagrindinius vaizdavimo principus (pristatymas „Power point“ programa).
3. Jėzaus gyvenimas žemėje (pristatymas „Power point“ programa ir darbas su Šv. Raštu).
4. Jėzaus vaizdavimas. Išsirinkite vieną atvaizdą, kuris labiausiai ir kuris mažiausiai atitinka jūsų Jėzaus įsivaizdavimą. Savo pasirinkimą pagrįskite.
5. Jėzaus vaizdavimas kitose kultūrose.
6. Koks yra Jėzus Kristus? Surašykite kuo daugiau Jėzaus savybių, atspindinčių dieviškąją ir žmogiškąją prigimtį.
7. Kokia Jėzaus Kristaus asmenybė?
8. Jėzaus samprata kitose pasaulio religijose. Skaitant dalijamąją medžiagą, atsakyti, ką ir kaip kalba apie Jėzaus asmenį islamas, judaizmas, budizmas, induizmas.
9. Klausimas: *O kuo Jūs mane laikote?* Apaštalų atsakymas pagal Naujojo Testamento ištraukas.
10. Atsakymas į klausimą: *O kuo Jūs mane laikote? Kuo laikau Jėzų savo gyvenime.*
11. Malda iš knygos „Motina Teresė. Ateik ir būk mano šviesa“. *Kas man yra Jėzus?*
12. Refleksija.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, kokie galimi sunkumai):

Šiai mokomąjai medžiagai nagrinėti gali prireikti 2 pamokų. Iš anksto mokytojas pasiruošia Šv. Rašto tekstus analizei, galima ir mokiniams leisti patiems pasirinkti arba išsitraukti nuorodas.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

- *Kas man šiandien pamokoje buvo svarbiausia?*
- *Kaip pasikeitė mano požiūris į Jėzų?*
- *Ką aš šiandien dalyvaudamas pamokoje supratau?*
- *Kokia veikla buvo įdomiausia, kodėl?*

2 pamoka

Pamokos temos probleminis klausimas: *Kur paslėptas gyvenimo lobis?*

(Gyvenimo klausimai tikėjimo požiūriu)

Uždaviniai (mokiniam):

Analizuodami įvairius požiūrius, Šv. Raštą, mokiniai individualiai nusako savo gyvenimo įprasminimo kelius.

Metodai:

Pokalbis, demonstravimas, darbas su Šv. Raštu, darbas grupelėse, savarankiškas darbas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Šioje pamokoje naudojamas multimedijos projektorius.

Pamokos veikla:

1. Darbas su Šv. Rašto ištrauka: Koh 1,1–11. Pokalbis „Ar tikrai visas žmogaus gyvenimas – tuštybių tuštybė?“

2. Darbas grupelėse. Ką pasakytų šie asmenys apie gyvenimo prasmę?

Pesimistas, optimistas, egoistas, realistas, cinikas, skeptikas, ateistas, teistas, idealistas, materialistas, hedonistas, pragmatikas. Kuris požiūris labiausiai tiktų man? Kokia yra mano gyvenimo prasmė?

3. Diskusija šiais klausimais.

- *Kokią gyvenimą galima vadinti prasmingu?*
- *Ar pakanka turėti tikslą ir siekti jo, kad gyvenimas būtų prasmingas?*
- *Kokie tikslai verti tikro gyvenimo? Dėl ko verta gyventi?*
- *Kaip suprantate F. Dostojevskio žodžius: „Gyvenimą reikia mylėti labiau nei gyvenimo prasmę?“*
- *Koks laimės ir gyvenimo prasmės santykis? Ar gyvenimas gali būti laimingas ir kartu beprasmis? Kas yra laimė?*
- *Ar kančia gali padaryti gyvenimą prasmingą?*
- *Koks tikėjimo, religijos vaidmuo atrandant gyvenimo prasmę?*
- *Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II viso gyvenimo prasmė buvo „Liudyti Kristų“, kaip galite paaiškinti.*

4. Diskusija. Kokia yra tikinčio žmogaus gyvenimo prasmė? Ar tie tikslai gali būti ir tikinčio žmogaus tikslai, ar šie tikslai yra viso gyvenimo tikslas ir siekinys, o gal pranoksta ir patį gyvenimą?

5. Pasižymi 2 labai asmeniškais esminiais savo gyvenimo tikslus.

6. Ko reikia prasmingam gyvenimui...

- *Prasmingam gyvenimui reikalingi tam tikri tikslai.*
- *Prasmingam gyvenimui reikalingas tvirtas vertybių supratimas.*
- *Prasmingam gyvenimui reikalingas kontrolės jausmas.*
- *Prasmingam gyvenimui reikalingas vertingumo ir reikšmingumo jausmas.*
- *Tikinčio žmogaus gyvenimo prasmė – amžinoji laimė Dieve.*

7. Šv. Rašto ištraukos nagrinėjimas: Apr 3,14–22.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, kokie galimi sunkumai):

Mokiniam duoti įvairių pasaulėžiūrų apibūdinimus. Šioje pamokoje skatinti kritinį mąstymą ir gebėjimą argumentuotai reikšti savo mintis.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Užduotis. Iš plastilino mokiniai nulipdo savo gyvenimo prasmės simbolį, jame turi atsispindėti pamokos esminė žinia.

Jėzus didžiosiose pasaulio religijose

„Krikščionims jis yra Dievo Sūnus, bet kitos didžiosios pasaulio religijos kitaip įsivaizduoja šį įžymų Asmenį“ (K. L. Woodwardas).

„Kristus yra absoliučiai unikalus ir nepakartojamas. Jei jis būtų vien tik išminčius, kaip Sokratas ar pranašas, kaip Mahometas, ar apšviestasis, kaip Buda, be abejonės, jis nebūtų tu, kuo yra“ (Jonas Paulius II).

Nuo pat savo išrinkimo pradžios Jonas Paulius II tenorėjo vieno: vaikščioti ten, kur vaikščiojo Jėzus, mokytis, kur mokė Jėzus, melstis, kur Jėzus buvo nukryžiuotas, mirė ir buvo palaidotas. Jubiliejiniais metais popiežius nuvyko į Šventąją Žemę, Jeruzalės miestą, tikėdamasis nutiesti tiltus tarp svarbiausių monoteistinių religijų.

Tarp trijų pagrindinių religinių tradicijų (krikščionybės, judaizmo, islamo) yra svarbių panašumų. Visose trijose tikima viena Dievą, kuris apreiškė savo valią per Šventuosius Raštus. Visose laukiama pasaulio pabaigos, kai triumfuos Dievo teisingumas ir galia. Ir visos jos Abraomą pripažįsta tikėjimo tėvu. Tačiau dažnai nepastebėtas lieka tas pats visas tris tradicijas palietęs asmuo - Jėzus iš Nazareto.

Savaime suprantama, geriausiai pažįstamas pasauliui yra evangelijose aprašomas Jėzus Kristus. Krikščionims jis unikalus tuo, kad yra vienatinis Dievo Sūnus ir, kaip sako popiežius, vienintelis „tarpininkas tarp Dievo ir žmonijos“. Bet greta tokios Jėzaus sampratos yra ir kitų. Musulmonai nuo Mahometo laikų Jėzų laiko Alacho pranašu ir pasiuntiniu. Po daugelio tylos amžių dauguma žydu dabar pripažįsta Jėzų savo mokytoju ir reformatoriumi.

Azijos religijų sekėjams Jėzus taip pat yra žinomas ir netgi mylimas asmuo. Daugeliui šiuolaikinių induistų Jėzus yra šventasis, pasiekęs aukščiausią Dievo sąmonės lygmenį. Pastaraisiais metais tokie budistai, kaip Dalai Lama, pripažino Jėzų kaip gailėtingą, mokantį užjausti, panašų į Budą asmenį.

Kiekvienoje šių tradicijų – judaizme, islame, budizme ir induizme – gausu savų tiesų ir kiekviena tradicija yra vientisa. Kai popiežius kviečia didžiausias pasaulio religijas didesniame savitarpio supratimui, svarbu pažymėti, kad nekrikščioniškos religijos turi savitą supratimą apie pašvęstuosius ir savo požiūrį į Jėzų.

Judaizmas

Iš evangelijų žinome, kad Jėzus buvo žydas. Bet dar nesibaigus pirmajam krikščionybės amžiui, tikėjimas Jėzumi, kaip vienatiniu Dievu bei Gelbėtoju, pakeitė ankstesnį jo, kaip žydu pranašo ir stebukladario, supratimą. Ilgais Vakarų istorijos tarpsniais Jėzus buvo įsivaizduojamas kaip graikas, romėnas, olandas ar netgi kaip šviesiaplaukis apkūnus arijas, pagal antisemitų nacių sukurtą įvaizdį 1930 m. Vokietijoje. Žydu istorijoje Jėzus taip pat buvo smerktinas asmuo: jis buvo išdavikas, kurio vardo pamaldus žydas niekuomet negalėjo ištarti.

Nebibliinių įrodymų apie Jėzaus egzistavimą trūkumas ne vieną kritiką paskatino padaryti išvadą, kad Kristus yra tik ankstyvosios Bažnyčios sukurta krikščioniška fantazija. Tačiau iš Talmudo tekstų buvo išmesta apie pusę tuzino trumpų pastraipų, kuriose, pasak kai kurių mokslininkų, netiesiogiai kalbama apie Jėzų. Vienas iš jų kalba apie eretiko, vardu Yeshu (Jėzus). Istorikai labai reikšminga yra trumpa ištrauka iš ankstyvojo I a. žydu istoriko Juozapo Flavijaus teksto. Juozapas aprašo Jėzų kaip „išminčių“, „didžiųjų darbų darytoją“ ir „mokytoją“, kuris buvo nukryžiuotas ir po kurio mirties jo sekėjai vadinami krikščionimis. Notre Damo Biblijos tyrinėtojo J. P. Nigero žodžiais tariant, istorinis Jėzus buvo „nereikalingas žydas atokioje Romos imperijos provincijoje“, taigi nevertas minėti to meto Romos kronikose.

Viduramžiais dėl krikščionių ir žydu tarpusavio karų dialogas apie Jėzaus asmenį buvo neįmanomas. Žydai nebuvo linkę garbinti kryžiaus ant kryžiuočių skydų, juolab jiems nepatiko bandymas jėga atversti žydus į krikščionybę. Krikščionių statulos ir Jėzaus paveikslai jiems reiškė Toros draudžiamą stabų garbinimą. Kai kurie žydai parašė savo „Jėzaus istorijos“ („Toledoth Yeshu“) versiją kaip evangelijų pasakojimo parodiją. Joje Jėzus vaizduojamas kaip nesantuokinis suvedžiotas Marijos vaikas, kuris vėliau įgyja magiškų jėgų ir raganauja. Galiausiai jis pakariamasis, o jo kūnas trims dienoms

paslepjamas, vėliau surandamas. Tai buvo antikrikščioniška literatūra. „Žydai buvo nepajėgūs kariauti, taigi jie gynėsi žodžiais“, – pastebi profesorius rabinas M. Meyeris.

Kai XVIII a. skeptiškai nusiteikę mokslininkai pradėjo ieškoti istorinio Jėzaus už Evangelijos ribų, vos keli žydų intelektualai jautėsi pakankamai saugiai, kad prisidėtų prie šių tyrimų. Vienas tokių buvo vokiečių rabinas ir žydų reformacijos judėjimo atstovas A. Geigeris. Jis matė, kad liberalūs protestantų intelektualai siekia sumenkinti atgamtinio Kristaus krikščioniškąją dogmą ir surasti apšviestąjį moralės mokytoją, paslėptą po Evangelijos tekstu. Po savo tyrimo A. Geigeris padarė išvadą kad tai, kuo (?praleista teksto) Jėzus. Taigi užuot buvęs unikalus religijos genijus, kaip teigė liberalūs protestantai, A. Geigerio Jėzus sudemokratino savo paties religiją. A. Geigeris teigė, kad pirmaisiais krikščionimis tapo fariziejų oponentai sadukiejai, kurie sukūrė neigiamą fariziejų, kaip veidmainių, įvaizdį, randamą vėlesniuose evangelijų tekstuose. Taigi A. Geigeris ir kiti vėliau rašę žydų mokslininkai atskyrė Jėzaus tikėjimą, kuris, anot jų, buvo liberalus judaizmas, nuo krikščionybės tapusio tikėjimo Jėzumi.

Jų išvados apie tokį „žydišką“ Jėzų buvo akivaizdžios ir greitai imtos plačiai taikyti. Žydams, kuriuos traukė Jėzaus asmuo, nereikėjo atsiversti į krikščionybę: jie galėjo rasti jo mokymą žydų reformacijos judėjime. Tuo tarpu krikščionys nebegalėjo teigti, kad Jėzus buvo unikalus asmuo, įkvėpęs naują religiją, tai iš esmės buvo monoteistas judėjas – tiek krikščionybės, tiek islamo protėvis.

Holokaustas iškėlė dar vieną Jėzaus asmens interpretaciją. Jei vieni žydai dėl Aušvico kamerų kaltino krikščionis arba net patį Dievą, keletas žydų menininkų rado kitokį būdą genocido siaubui išreikšti: nacių žydų aukoms jie pritaikė nukryžiuoto Jėzaus temą. Tai ypač ryšku M. Chagallo kūrinuose, kur mirštantis Jėzus pažymėtas žydiškais simboliais. Siaubo apsakymų apie mirties stovyklą rinkinyje „Naktyje“ E. Wieselis nukryžiuotą motyvą panaudojo trijų žydų pakorimo ant medžio scenoje, lygindamas ją su Jėzaus ir dviejų nusikaltėlių mirtimi Golgotoje. Svariausioji figūra yra nekaltas berniukas, besikankinantis agonijoje, nes jo kūnas yra per lengvas, kad kilpa tuoj pat užsiveržtų. Kai sušunkama: „Kur yra Dievas?“, autorius taria pats sau: „Jis čia. Pakartas šiose kartuvėse“. Bernardo koledžo ir Kolumbijos universiteto žydų studijų profesorius A. Segalas sako: „Judaizmui netrūksta kančios, todėl nėra jokios priežasties, kodėl žydai negalėtų naudoti šio svarbaus krikščionybės įvaizdžio“.

Šiandien mokslininkai neabejoja Jėzaus žydiška kilme. Tiek krikščionių, tiek žydų Biblijos tyrinėtojai pripažįsta, kad geriausiai Kristaus mokslą gali atskleisti žydų Raštai. Kai kuriose seminarijose, pavyzdžiui, Hebrajų sąjungos, kandidatai į rabinus turi išklausti Naujojo Testamento kursą. Tačiau nemokslininkai Jėzaus asmens neakcentuoja, ir daugelis žydų niekuomet neskaito krikščionių Biblijos. Ir, žinoma, žydai nepripažįsta tikėjimo Jėzumi. „Jie mato Jėzų kaip malonų žydą, – sako teologas J. Cobbas, – bet netiki, kad žydas gali būti Dievas“.

Islamas

Musulmonams pranašas Mahometas yra tobulas pavyzdys visai žmonijai. Jie tiki Korano skelbiama tiesa, kad Dievo Žodis yra tarp mūsų. Vis dėlto musulmonai pripažįsta Jėzų didžiu pranašu ir garbina jį kaip Isaibn Mary am – Jėzų, Marijos, vienintelės vardu Korane paminėtos moters, sūnų. Daug krikščionių neigia Jėzaus gimimą iš nekaltos mergelės, tačiau ši istorija yra aprašyta Korane, kuriame tvirtinama, kad tai yra tiesa. „Tai labai keista situacija: musulmonai gina stebuklingą Jėzaus gimimą, o vakariečiai jį neigia“, – sako Džordžo Vašingtono universiteto islamo studijų profesorius S. H. Nasras. „Daug vakariečių taip pat netiki, kad Jėzus įžengė į dangų. Musulmonai tiki“. Iš tiesų daugelis musulmonų suvokia save kaip tikruosius Kristaus sekėjus.

Tačiau tai, kad musulmonai tiki Jėzų, kyla iš Korano, o ne iš Naujojo Testamento, kuris, jų nuomone, yra suteptas žmonių klaidomis. Jie taip pat remiasi savo žodine tradicija, vadinama hadith, ir ekspertų komentarais. Pasak šių šaltinių, Jėzus gimė iš Marijos po palmės medžiu tiesiogiai veikiant Dievui. Lopšyje kūdikis Jėzus pasiskelbė esąs Dievo pranašas, tačiau ne Dievo Sūnus, nes Alachas, pasak Korano, yra „aukščiau už sūnaus turėjimą“.

Nepaisant to, musulmonai teigia, kad Jėzus yra apdovanotas unikaliais dvasiniais bruožais, kurių neturi kiti pranašai, įskaitant Mahometą. Tik Jėzus ir jo motina gimė nepaliesi šėtono. Netgi Mahometas turėjo būti nuskaitintas angelų prieš jam tampant pranašu. Korane jis taip pat nėra

vaizduojamas kaip stebukladarys. O Jėzus stebuklingai išgydo aklius, raupsuotus ir prikelia mirusius žmones, taip apsireikšdamas kaip Mesijas arba „Pateptasis“. Musulmonai neturi melstis niekam kitam, išskyrus Alachą. Tačiau per religines apeigas daugelis jų prašo Jėzaus arba Marijos malonių. Nors Mahometas pranoksta Jėzų kaip žymiausias pranašas, vis dėlto jis turi mirti. Tačiau Jėzus Korane nemiršta ir neprisikelia. Musulmonai tiki, kad Jėzus paprašė Dievo išgelbėti jį nuo nukryžiuavimo, kaip minima ir evangelijose, kad Dievas išklausė jo maldą ir paėmė jį tiesiai į dangų. Dievas neleisť nuzudyti savo pranašo“, – sako Mančesterio (Anglija) tarptautinės konsultacijos religijos, mokslo ir kultūros klausimais direktorius M. Palmeris „Jeigu Jėzus būtų nukryžiuotas, tai reikštų, kad Dievas išsižadėjo savo pranašo“. Musulmonai tiki, kad priartėjus pasaulio pabaigai Jėzus nužengs nugalėti Antikristo ir ištaisyti klaidų, įveltų į Raštus. Jo atėjimas įrodys, kad nukryžiuavimas buvo tik mitas, ir jis galiausiai mirs natūralia mirtimi. „Jėzus grįš kaip musulmonas, – sako S. H. Nasras, – tuo požiūriu, kad jis suvienys visus tikinčiuosius per nuolankumą vienam Dievui“.

Induizmas

Evangelijos nutyli Jėzaus gyvenimo etapą nuo jo apsilankymo su tėvais Jeruzalės šventykloje iki viešosios veiklos pradžios, kai jam buvo 30 metų. Indijoje gyva tradicija, kad paauglys Jėzus pabėgo nuo savo tėvų, persikėlė per Pietryčių Aziją, išmoko jogos meditacijos ir grįžo namo, kad taptų žydų mokytoju (guru). Ši legenda atskleidžia, kaip lengvai induizmas gali pasisavinti bet kokį asmenį, kurį kiti garbina kaip dievišką būtybę. Induistams Indija yra šventa žemė, kurios šventuose kalnuose ir upėse gyvena daugiau nei 300 000 dievybių. Atrodytų natūralu, jei Jėzus atvyktų į Indiją ir išmoktų atskleisti įgimtą savo dieviškumą. R. Gandhi, kaip ir daugelį induistų, traukia Jėzaus gailestingumas ir jėgos nenaudojimas – dorybės, kurių moko jų pačių šventieji raštai. Tačiau taip pat kaip ir R. Gandhi, induistai mano, kad vieno Dievo sąvoka yra per daug ribota. Jų požiūriu, visi žmonės yra Dievo sūnūs, turintys vidinį gebėjimą tapti dieviškais. Induistus, kurie skaito Bibliją, žavi ištrauka iš Evangelijos pagal Joną, kurioje Jėzus teigia, kad „Tėvas ir aš esame viena“ (plg. Jn 14,10–11). Ši ištrauka patvirtina svarbiausią induistų tikėjimą, kad per griežtą dvasinę praktiką kiekvienas gali suvokti save patį kaip visuotinę „Dievo sąmonę“. Didysis šiuolaikinis induistų šventasis Ramakrishna aprašė, kaip jis meditavo prie Madonos su kūdikiu paveikslo ir buvo perkeltas į samadhi būseną – sąmonę, kurioje dieviška tampa viskas, kas iš tikrųjų egzistuoja. Tokiam dvasiniam patyrimui pakanka maldos į bet kokį dievą. „Kristaus sąmonė, Dievo sąmonė, Budos sąmonė, Krišnos sąmonė – tai tas pats dalykas“, – sako induistų filosofas naujųjų amžių vakariečiams skelbėjas D. Chopra. Sąmonė sako „ne“: „mylėk savo artimą“, bet: „Tu ir Aš esame tokios pačios būtybės“.

Budizmas

Jėzaus ir Budos gyvenimo istorijos yra išpūdingai panašios. Abu išeina iš namų į tyrus, kuriuose juos gundo šėtonas. Abu grįžta apšviesti, daro stebuklus ir savo mokymu meta iššūkį esamoms religijoms. Abu turi mokinių ir abu yra vieno iš jų išduodami. Abu moko gailestingumo ir abu sutelkia judėjimus, kurie pavadinami jų vardu. Thich Nhat Hanh'as, Vietnamo Zen budistų vienuolis, turintis daug sekėjų Vakaruose, mato Jėzų ir Budą kaip brolius, kurie mokė, kad aukščiausia žmogiško supratimo forma yra „visuotinė meilė“. Tačiau yra bent vienas žymus skirtumas – krikščionys niekuomet negali tapti Kristumi, tuo tarpu kiekvieno rimto budisto tikslas yra tapti Buda.

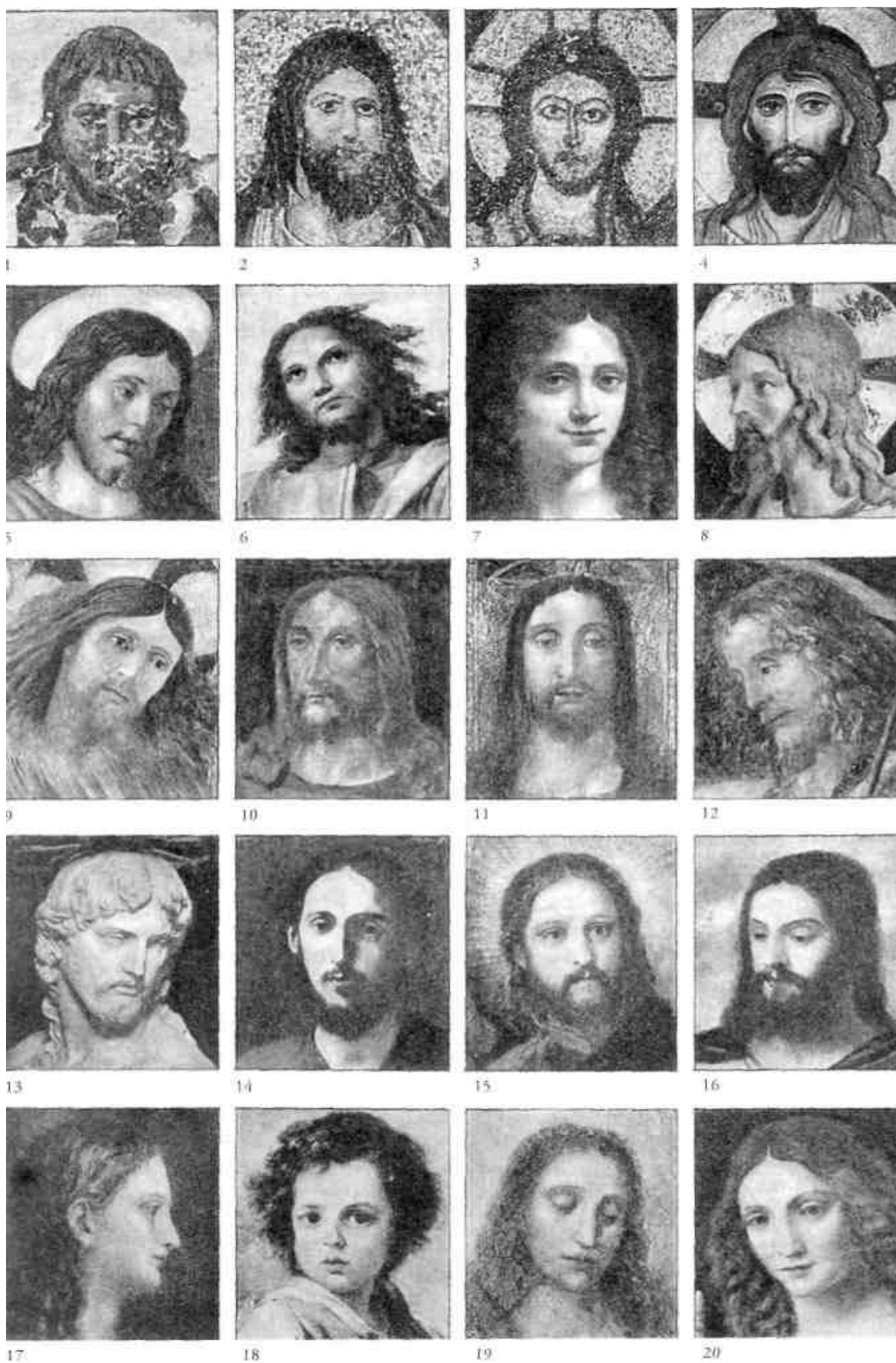
Taigi, kai budistai susiduria su krikščionybe, jie nuasmenina Jėzų, kuris vaikščiojo šia žeme, ir paverčia jį asmeniu, panašiu į Budą. „Budistai gali įsivaizduoti Jėzų Kristų, kaip kylantį iš Budos arba kaip tikrąjį Budos kūną“, – sako Kolumbijos universiteto budistas mokslininkas R. Thurmanas. Tibeto budistams Jėzus atspindi bodhisattva – tobulai apšviestą asmenį, kuris prisiekia padėti kitiems pasiekti nušvitimą. Bet įsivaizduoti Jėzų kaip budistą, vadinasi, padaryti jį tuo, kuo jis nebuvo. Jėzus tikėjo Dievą Visatos Kūrėją ir palaikytoją, o budistai – ne. Jis pripažino nuodėmę, kuri taip pat nėra budizmo sąvoka. Jėzus mokė gailestingumo ne todėl, kad jis padeda išvengti blogos karmos, jis taip pat nematė gyvenimo kaip mirties ir atgimimo rato. Kaip sako Dalai Lama, bandymas „perdaryti“ Jėzų į Budą „yra tas pats, kaip

uždėti jako galvą ant avies kūno“. Ir atvirkščiai – „pakeisti“ Budą į Jėzų „yra tas pats, kaip uždėti avies galvą ant jako kūno“. Tai neįmanoma. Iš tiesų niekas geriau neatskleidžia skirtumo tarp Jėzaus ir Budos, kaip kiekvieno jų mirtis. Budos mirtis buvo rami ir valdoma, ramus jo pasitraukimas po paskutinio atokvėpio buvo panašus į liepsnos užgesimą. Tuo tarpu Jėzus kentė mirties agoniją ant kryžiaus, paliktas Dievo, bet paklusnus Jo valiai.

Akivaizdu, kad kryžius yra tai, kas skiria krikščionybės Jėzų Kristų nuo bet kokios kitokios Jėzaus sampratos. Judaizmas nemini jokio Mesijo, kuris mirtų, juo labiau, kad mirtų kaip nusikaltėlis, kaip kad mirė Jėzus. Islamas atmeta Jėzaus mirtį, kaip pačiam Alachui prieštaraujantį veiksma. Induistai gali priimti tokį Jėzų, kuris pasiekia ramų samadhi, kuris yra jogas, išvengiantis nuosmukio mirtyje. Budistas Thich Nhat Hanh'as sako, kad nukryžiuoto Kristaus figūra jam „yra labai skaudus įvaizdis. Jame nėra džiaugsmo ar ramybės, ir tai nėra teisinga Jėzaus atžvilgiu“. Taigi, trumpai tariant, kitose religijose nėra vietos Kristui, kuris patiria visą mirtingos egzistencijos našta, ir todėl nėra priežasties tikėti juo kaip Sūnumi, kurį Tėvas prikelia iš mirusiųjų. Vis dėlto visi tikintieji gali kai ko išmokti, žvelgdami į žydų ir musulmonų, induistų ir budistų Jėzaus įvaizdžius. Nenuostabu, kad egzistuoja visuotinis mielo Jėzaus įvaizdis. Nenuostabu, kad daugelis pasaulyje nepripažįsta nukryžiuoto Jėzaus. Taigi idėja, kad Jėzus galėtų būti tiltas, suvienijantis visas pasaulio religijas, yra sveikintina, bet tikriausiai neįmanoma. Būdamas paslaptimi patiems krikščionims, Jėzus visada išlieka tuo, kuo visada buvo – prieštaravimų ženklų.

Pagal 2000 m. kovo 27 d. leidinį „The Other Jesus“ parengė R. Oželis.

1. Romos katakombos (III a), 2- nežinomas dailininkas, Roma, 3- nežinomas dailininkas, Roma, 4- Kefalu (Sicilija) katedra, 5- D. Ghirlandaio, 6- Raffaello Santi, 7- M. D'Oggione, 8- Fra Angelico, 9- Da Forli, 10- C. Rosselli. 11- C. di Castello Signorelli, 12- Pinturicchio, 13- Michelangelo Buonaroti, 14- G. Ribera, 15- P. Veronese, 16- V. Tiziano, 17- Maratta, 18- B. E. Murillo, 19- L. da Vinci, 20- B. Luini.

Parengė Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos tikybos mokytoja metodininkė Danutė Kratukienė

4.12. Modulo *Katalikybė ir pasaulio religijos pamokų ciklas* *Žmogus šiuolaikiniame technologijų pasaulyje*

Klasė: 11 (III) gimnazijos klasė.

4 etapas: *Atsiliepimas į Dievo ir Bažnyčios kvietimą.*

1 pamoka

Tema: *Technologijų įtaka mūsų gyvenimui.*

Tikslas: analizuoti ir vertinti technologijų įtaką žmogaus gyvenime ir pristatyti religijų požiūrį į technikos pasiekimus.

Uždavinys: peržiūrėję dokumentinio filmo „Tinklas“ ištraukas, mokiniai apibūdins 5 IKT privalumus ir 5 trūkumus.

Metodai: „minčių lietus“, darbas porose, dokumentinio filmo ištraukų demonstravimas, darbas grupėse, „akinių metodas“.

Mokymosi aplinka: klasė, pritaikyta filmui žiūrėti, grupės darbui tinkama aplinka ir lankstinukui kurti reikalingos priemonės (spalvoti rašikliai, popierius, klizai).

Šaltiniai: dokumentinis filmas „Tinklas“, bažnyčia ir internetas.

Mokymosi veiklos:

Užduotis porose: paimti interviu iš draugo, kaip jis vertina IKT (1). Kam tau reikalingos IKT? Kiek laiko skiri IKT naudojimui? Su kokiais IKT naudojimo pavojais (grėsmėmis) susidūrei? Apibendrinti interviu ir pateikti santrauką.

Užduotis grupėse: peržiūrėję dokumentinio filmo „Tinklas“ ištraukas, paruoškite matyto filmo anotaciją, naudodami akinių metodą: „IKT technologijos moksleivio, mokytojo, tėvų, teisėsaugos pareigūno, prekybininko, žurnalisto, politiko ir t.t. akimis. Anotacijas pristatykite žodžiu (2–3 min.). Trumpas pristatymas, ką sako katalikų bažnyčia apie internetą ir informacines technologijas.

Užduotis grupėse: paruošti lankstinuką jaunesnių klasių moksleiviams apie saugų internetinės informacijos naudojimą, atkreipiant dėmesį į asmens duomenų apsaugą, patyčias internetinėje erdvėje, pornografijos pavojus, IKT poveikį asmens dvasinei ir fizinei sveikatai.

Įsivertinimas: sąsiuvinyje nupiešti tiltą. Vienoje tilto pusėje surašyti 3 dalykus, kurie tau buvo žinomi, bet buvo minimi pamokos metu; kitoje pusėje – ką sužinojau, apie ką susimąščiau.

2 pamoka

Tema: *Asmuo visuomenėje ir religinėje bendruomenėje. Solidarumas.*

Tikslas: aptarti asmens vaidmenį visuomenėje ir religinėje bendruomenėje, nurodant konkrečią veiklą ir atsakomybės sritis.

Uždavinys: naudodami dalinamąją medžiagą, mokiniai savarankiškai gebės įvardinti, kas yra solidarumas, ir pasiūlys 3 solidaraus elgesio pavyzdžius.

Metodai: pokalbis, darbas porose, darbas grupėse, dokumentinio filmo ištraukų peržiūra.

Šaltiniai: dokumentinis filmas: „Dievas grįžta į Ruandą naktį“; I. Slawinska. Vilniaus triptikas „Šiaurės Atėnai“, 1998 12 12; *Leonarda Jekentienė, Regina Sabaliauskaitė „Žmogus tarp žmonių“, Kronta, 2007, p. 172*

Mokymosi aplinka: klasė, pritaikyta filmo peržiūrai, grupių darbui, dideli popieriaus lapai, spalvoti rašikliai.

Mokymosi veikla:

Pokalbis apie aktuales pasaulio įvykius (pvz., žemės drebėjimas Japonijoje, cunamis): ką šioje situacijoje gali vienas žmogus, vietos bendruomenė, religinė bendruomenė, pasaulinė bendruomenė.

Užduotis porose: perskaityti tekstus (žr. priedai) ir savarankiškai parašyti savo solidarumo apibrėžimą.

Užduotis grupėse:

1. Peržiūrėti dokumentinio filmo „Dievas grįžta į Ruandą naktį“ apie misionierių kunigą salezietį Hermaną Šulcą ir jo įsteigtą Šv. Kizito jaunimo sodybą, atsakyti į klausimus: Koks H. Šulco vaidmuo Ruandos visuomenei ir religinei bendruomenei? Kokį poveikį kunigo veikla daro Lietuvos žmonėms?

2. Ant didelių lapų surašyti po 3 solidaraus elgesio pavyzdžius.

Vertinimas: ant stalų sudedami dviejų spalvų lapeliai („raudona“ – pamokoje man sekėsi dirbti puikiai, „geltona – „nelabai stengiausi“). Mokytojui davus komandą, visi pakelia tą lapelį, kuris atspindi jo/jos darbą pamokos metu.

Priedai

Žmogus – nacionalinė vertybė

J. Vaišnoras – labai sudėtingo likimo žymus Lietuvos prieškario veikėjas, publicistas, rašytojas, labai aukštas pareigas ėjęs Lietuvos Respublikos finansininkas, 1945 m. buvo ištremtas į Sibiro lagerius. Čia jis susirgo ir pateko į mirtį pasmerktųjų stovyklą, kur visi turėjo numirti „natūraliai“, iš bado, maisto daviniai buvo labai maži. J. Vaišnoro sveikata sparčiai blogėjo. Bet štai jis pradėjo su nuostaba pastebėti, kad jo maisto porcija kasdien vis didėja. Pamažu maisto tapo tiek, kad galima buvo atgauti jėgas. Kai jis pasveiko, sustiprėjo ir buvo pervestas į kitą lagerį, sužinojo, kad jį išgelbėjo japonai. Žinodami, kad jie vis tiek mirs, nutarė išsaugoti kitai tautai svarbų žmogų. Jie surinkdavo tik ką mirusių draugų ir savo pačių maisto, kad palaikytų jo gyvybę. Jie visi mirė, o J. Vaišnoras 1995 m. grįžo į Lietuvą.

Japonai turi sąvoką „žmogus – nacionalinė vertybė“.

Leonarda Jekentienė, Regina Sabaliauskaitė „Žmogus tarp žmonių“, Kronta, 2007, p. 172.

„In hoc signo...“

Pirmoji liepos savaitė, miestas dar vokiečių rankose.

Vilniun atkakau birželio pabaigoje. <...>Mieste apsistojau pas bičiulius <...>

Ir štai – šūviai, pavojus, aliarmas. Pradėjo pliekti ant stogų įsitaisę partizanai. Vokiečiai suvarė kvartalo gyventojus į rūsius, čia kaipmat prapliupo šiurpios motinų ir jų vaikų raudos. <...> vėl pradėjo tratinti nuo stogų, partizanai, matyt, jautėsi nebaigę akcijos. „Dabar jau nekas – pervėrė mane baimė. – Kuo greičiau žemyn<...>

Paskubomis įsinėriau suknioti, puoliau prie durų, už jų jau stovėjo vokiečių kareivis. Toliau – kaip pagreitintoje filmo juostoje: jis apglėbė mane, stumtelėjo pasienin ir pridengė užuolaida. Laiptais garsėdami dundėjo sunkūs kareivių batai, artėjo. Staiga išgirdau ramų to žmogaus balsą: „Da ist niemand.“ Čia nieko nėra. Ir bildesys ėmė grimzti, tilti.

Ir tada prieš ranka, gelbėtojo ranka, užbrėžė ore prieš mano veidą laiminantį kryžiaus ženklą. „In hoc signo...“ Šis ženklas reiškė išgelbėjimą ir išganingą dovaną, daug brangesnę už pačią gyvybę.

Slawinska I. Vilniaus triptikas „Šiaurės Atėnai“, 1998 12 12

Parengė Šiaulių Sauliaus Sondeckio konservatorijos tikybos vyresnioji mokytoja Saulė Raubickaitė

4.13. Modulo *Katalikybė ir pasaulio religijos* pamokų ciklas *Kas aš esu?*

Pamokos temos probleminis klausimas: *Kas aš esu?*

Bendras tikslas (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

1. Mokiniai skatinami svarstyti savo tapatybės, pasaulėžiūros, pasaulėjautos aspektus, remiantis Bažnyčios mokymu ir tikėjimo patirtimi, bei aptarti būdus, kuriais remiantis auginama mūsų dviasia mokosi atpažinti asmens vertingumą.
2. Aptars svarbiausias vertybes ir jų apraiškas mokinių gyvenime.

Klasė/mokinių amžiaus grupė:

III gimnazijos klasė.

Trumpas pamokų aprašymas:

Pirmoje pamokoje, stebint filmą, analizuojant Jėzaus mokymą ir lyginant jį su Budos mokymu, bus aptariamos žmogaus vertybės, jų svarba gyvenime. Mokiniai apmąstys savo gyvenimo tikslus ir siekius. Stengsis nusakyti Dievo vietą ir svarbą gyvenime.

Antroje pamokoje bus aptariamas šiuolaikinis pasaulis, kaip mes jį matome, jaučiame. Kaip pasaulį mato modernus žmogus. Diskutuojama, kodėl reikia apsispręsti, kas teikia tikrumo? Žvelgsime į žmonių liudijimus ir ieškosime, kas keičia žmogaus gyvenimą ir kiek tam įtakos turi tikėjimas. Mokiniai bus skatinami apmąstyti, koku žmogumi jie norėtų būti.

Metodai, ugdymo strategijos:

Patricijaus Plazos filmuko „El Empleo“ („Darbas“) stebėjimas, analizė, esė rašymas, Jėzaus mokymo lyginimas su Budos „aštuonialypiu keliu“, dienoraščio rašymas.

Darbas grupėse, darbas porose, diskusija, analizė, rašinio rašymas, refleksija.

Laikas

2 – 3 pamokos.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Paruošti trumpą Budos „aštuongubą kelią“ ir Šv. Rašto ištraukas. Trumpai susipažinti su Budos gyvenimo istorija ir paruošti medžiagą apie jo pasaulėžiūrą.

Surasti trumpus, įdomius tikėjimo liudijimus ir jų santrauką paruošti mokiniams.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulis (Pr 12,1–9; 15,1–6; 21,1–8; 22,1–19; Apd 9,1–30).

Frankl V. E. *Nesąmoningas Dievas*. Vilnius: Vaga, 2000, p. 77–108.

Saulaitis A., Karaliūtė A. *Krikščionybė ir kultūra*. Kaunas: MTC leidykla, 2003, p. 15.

Saulaitis A., Karaliūtė A. *Savanorystė, dora ir bendruomenė*. Kaunas: MTC leidykla, 2004, p. 9–10.

Kard. Ratzinger J. *Tikėjimas tarp proto ir jausmo*.// Bažnyčios žinios, 2006, Nr. 8.

Saulaitis A., SJ Briliūtė B., SJE *Bažnyčia postmoderniame pasaulyje*. Kaunas 2005., p. 152
Pasaulio religijos. Vilnius 1998., p. 222

Kas yra Buda?// vadjayana.com.ar /lit/ aum1/ buda.html

Trimakas K. A. *Asmenybės raida gyvenime*. Kaunas, 1997, p. 15–21

Trimakas K. A. *Jaunimo patirtis ir išvalgos*. Kaunas, 2000.

Vanier J. *Kiekvienas žmogus – šventa istorija*. V.: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006, p. 143–153.

Patricijaus Plazos filmas „El Empleo“ („Darbas“), 2008. Prieiga per internetą:
<http://www.video.onru.ru/video/view/?id=v106719254f9>.

1 pamoka

Probleminis pamokos temos klausimas: *Ar pažįstu save?*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) atlikdami užduotis aiškinsis, kaip pažįsta savo tapatybę.
- 2) atlikdami kūrybines užduotis užrašys savo gyvenimo tikslus, siekius ir vertybes.

Metodai

Stebėjimas, esė, pokalbis, lyginimas, darbas porose, individualus darbas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Kabinete būtinos IKT priemonės.

Pamokos veiklos:

Stebėjimas: Patricijaus Plazos filmuko „El Empleo“ („Darbas“)

Esė: Kas aš esu: asmuo ar daiktas?

Pasidalijimas ir pokalbis. Ar pažįstu save? Kas esu? Kokie mano troškimai? Žmogus, kaip asmuo, auga nuolat rinkdamasis: draugus, vertybę, žemę, įsipareigojimus. Pirmas pasirinkimas – žmogaus augimo pamatas – pažinti save (priimti savo dovanas ir gebėjimus, savo ribotumą ir žaizdas, savo praeitį ir šeimą, savo kultūrą ir savo siekius).

„Niekas negali atrasti Dievo, jei pats nėra atrastas“ (T. Mertonas).

Darbas porose: skaito pateiktas Šv. Rašto ištraukas (1Jn 2,15–17; Lk 12,13–21; Lk 10, 38–42; Mt 19, 16–22).

Atsako į klausimus: ką Jėzus nori pasakyti šiais palyginimais? Ką Išganytojas kelia į pirmą vietą? Kaip tai galiu pritaikyti gyvenime? Kokias žmogaus vertybes tai atskleidžia? Kurios vertybės man yra svarbios, kodėl?

Aiškinimas: Budizmas. „Aštuongubas kelias“. Kokios vertybės iškeliamos į pirmą vietą? O kokias vertybes puoselėja krikščionybė?

Individuali veikla: apmąstyti ir užsirašyti, kokie yra mano gyvenimo tikslai ir kaip jų siekiu? Kokios svarbiausios mano vertybės ir kaip jos atsispindi mano gyvenime? Kas man yra Dievas ir koks Jo vaidmuo mano gyvenime? Kokių siekių, svajonių turiu ir kaip jų siekiu?

Įsivertinimas: Dienoraščio rašymas.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, kokie galimi sunkumai):

Mokiniam pateikti Budos pasiūlytą „aštuongubą kelią“, kad lengviau būtų lyginti su Jėzaus iškeltomis vertybėmis.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Klausimai įsivertinti:

- *Kas man pamokoje buvo svarbiausia?*
- *Kaip pasikeitė mano požiūris?*
- *Ką šiandien supratau pamokoje?*
- *Kaip dabar jaučiuosi?*

2 pamoka

Probleminis pamokos temos klausimas: *Kokia yra mano pasaulėžiūra ir pasaulėjauta?*

Uždaviniai (mokiniam):

1) susipažinę su Sidhartos Gautamos pasaulio matymu prieš ir po nušvitimo apibūdins *pasaulėžiūros* sąvoką.

2) keldami klausimus ir diskutuodami apie žmogaus pasaulėžiūrą ir pasaulėjautą apmąstys, kas žmoguje pastovu, o kas kinta, ir apibūdins, kas yra kilnus žmogus.

Metodai

Analizė, pokalbis, diskusija, darbas porose, darbas grupėse, individualus darbas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Budos pasaulėžiūrą galima pateikti naudojantis IKT.

Pamokos veiklos:

Sidhartos Gautamos (Budos) gyvenimo istorijos analizė. Kaip jis pasaulį matė prieš ir po nušvitimo?

Pokalbis: Kas yra pasaulis? Kaip jaučiu pasaulį? Kaip matau pasaulį? Kaip gyvenu? Kas yra pasaulėžiūra?

Darbas grupėse: Koks yra šiuolaikinis pasaulis? Ką matau, girdžiu, uodžiu, liečiu, skoniuosi? Kokia XXI a. modernaus ir XIX a. žmogaus pasaulėžiūra? Darbai pateikiami schema ar plakatu. Pristatymai aptariami ir apibrėžiama pasaulėžiūros sąvoka.

Užduotis: „Jausmai ir įvaizdžiai“.

Diskusija: jausmai, protas, valia, vaizduotė. Jausmų įtaka tikėjimui. Proto vaidmuo tikėjimui. Mano valios ir proto aiškus apsisprendimas. Kodėl reikia apsispręsti? Kas teikia tikrumo? Kodėl tikiu?

Darbas grupėse: skaitomi liudijimai „Dėl ko tikime ir pavedame savo gyvenimą Viešpačiui“. Analizuojami tekstai išryškinant pagrindinius įvykius, keičiančius žmogaus gyvenimą, kurie padėjo apsispręsti tikėjimo kelyje.

Trumpas komentaras: kuo šis pasakojimas mus praturtino, ką mumyse sustiprino, kas gyvenime pastovu, kas kinta, koks tikėjimo vaidmuo gyvenime. Darbų pristatymas ir grupių darbo vertinimas.

Darbas porose: apibūdinti, kuo tikinčio žmogaus pasaulėžiūra gali praturtinti šiuolaikinę visuomenę, išvardinti kilnaus žmogaus požymius. Darbų pristatymas.

„Apsisprendimui tapti krikščioniu pradžia pirmiausia duoda ne etinis siekis ar kokia didi idėja, bet susitikimas su tam tikru įvykiu, su Asmeniu, atveriančiu gyvenimui naują horizontą ir sykiu duodančiu naują tvirtą kryptį“ (Deus Caritas Est, 1).

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, kokie galimi sunkumai):

Paruošti mokiniams dalijamąją medžiagą: Sidhartos Gautamos istoriją, klausimus darbui grupėms, liudijimus.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Individuali užduotis: rašomas trumpas rašinys „Kokiu žmogumi norėčiau būti?“ Darbą galima duoti geriausiam draugui, kad jis prabrauktų rašinyje pačius esminius dalykus. Arba tai atlikti ir pačiam.

Parengė Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos tikybos vyresnioji mokytoja Genovaitė Overlingienė

4.14. Modulo *Pašaukimai gyvenimui pamokų ciklas* *Mano pašaukimas bendrystei ir meilei*

Probleminiai pamokų temos klausimai:

Kaip Dievo kvietimas išreiškiamas Šventajame Rašte?

Kuo siejasi pašaukimas ir pasiaukojimas? Kodėl mūsų laikais nemėgstama aukotis?

Kodėl esu pašauktas džiaugtis gyvenimu, priimti dovanas ir dovanoti?

Tikslai (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

- 1) Analizuojant Šv. Rašto pašaukimo istorijas apibūdinti pašaukimo esmę ir jo požymius.
- 2) Nagrinėjant Šventojo Rašto tekstus gebėti paaiškinti žmogaus pašaukimą įvairioms tarnystėms ir evangelinių vertybių svarbą asmens pašaukimui bei prasmingam gyvenimui.
- 3) Apmąstyti asmens tapatumo ir pašaukimo pasirinkimo integralumo galimybes.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): 11.

Trumpas 1–2 pamokų aprašas:

Dievas sukūrė žmogų ir nepaliko jo likimo valiai. Jau kurdamas Dievas jam įkvėpė troškimą ieškoti bendrystės su Dievu. Visų pirma pamokoje kalbama apie tai, kad Dievas pirmasis prabyla į žmogų ir apdovanoja jį galia išgirsti ir pažinti save; žmogui apreiškia savo valią. Kitoje pamokoje minimi Šventojo Rašto pavyzdžiai leidžia mokiniams suvokti Dievo užmojus žmogui. Nagrinėdami pranašų, apaštalų ir šv. Pauliaus pašaukimus mokiniai gebės įvertinti pirminę Dievo misiją asmeniui. Tai yra geri pavyzdžiai šiuolaikiniam jaunimui mokytis, kad niekas be Dievo šiame pasaulyje nevyksta.

Metodai, ugdymo strategijos:

Pasakojimas, aiškinimasis, pokalbis, diskusija, apskritasis stalas, „sakyk ir klausyk“, argumentai „už“ ir „prieš“.

Darbas su įvairiais tektais (Šv. Rašto, Bažnyčios dokumentų ir kt.), jų skaitymas, analizė, lyginimas, interpretacija. Įvairios vaizdinės medžiagos stebėjimas, analizė.

Kūrybiniai metodai: vaidinimai, miniatiūros, kūrybinės užduotys.

Esė, „nebaigti sakiniai“, „žodžių žemėlapis“, interviu, dienoraščiai, esminių minčių santrauka – penkiaeilis, malda.

Informacinių ir komunikacinių technologijų taikymas.

Mąstymas, meditacija, refleksija.

Ugdymo strategija remiasi tuo, kad tikslingiausia tikėjimo dalykus teigti remiantis gyvenimo aktualijų analize tikėjimo požiūriu. Naudinga siūlomoms pamokoms pritaikyti principą „gyvenimas – tikėjimas – naujas gyvenimas“. Labai svarbi ir asmeninio liudijimo patirtis. Ypač veiksmingas mokinio liudijimas ir dalijimasis.

Laikas:

5–7 pamokų ciklas po 45 minutes.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Siūloma naudoti informacines technologijas, atidžiai atrinkti Šventojo Rašto ištraukas, keisti metodus, taikant tinkamus savo mokinių grupei. Nepamiršti kūrybos ir asmeninio indėlio.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

1. *Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „Lumen Gentium“*. Vilnius: Aidai, 2001.

2. *Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje „Gaudium et Spes“*. Vilnius: Aidai, 2001.

3. *Biblijos žinynas*. Vilnius: Alma littera, 2001.
4. Ferrero B. *365 trumpi pasakojimai sielai*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
5. Frankl V. E. *Žmogus ieško prasmės*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
6. Häring B. *Kunigas šiandien*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
7. Lewis C. S. *Tiesiog Krikščionybė*. Šiauliai: Nova Vita, 1999.
8. Madre P. *Dievas kviečia. Kaip atpažinti pašaukimą*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
9. May R. *Meilė ir valia*. Vilnius: Vaga, 2010.
10. Merton T. *Nė vienas žmogus nėra sala*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
11. Mina C. *Džiaugsmas augti. Saviraiškos kelio gairės*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
12. Morin M. *Iškęsti ir tobulėti nedarant klaidų*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
13. Narbekovas A. ir kt. *Lytiškumo ugdymo etika*. Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas, 2008.
14. Nouwen H. J. M. *Mylimojo gyvenimas. Dvasios gyvenimas sekuliariame pasaulyje*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
15. Sasnauskas J. *Dar kartą žmogaus sūnus*. Vilnius: Alma littera, 2007.
16. Schönborn Ch. *Džiaugsmas būti kunigu*. Vilnius: Aidai, 2010.
17. Silvano F. *Liaupsė mūsų laikams. Šiuolaikiškumas, laisvė ir krikščionybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2003.
18. Trimakas K. A. *Asmenybės raida gyvenime*. Kaunas: TKKL, 1997.
19. Vanier J. *Kiekvienas žmogus – šventa istorija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
20. *Artuma 2007, Nr. 2*.

Interneto svetainės:

www.bernardinai.lt; www.gvyvybe.lt; www.katalikai.lt; www.lcn.lt/bzinios; www.mokslas.lt; www.religija.lt; www.skrynia.lt; www.tikiu.lt.

1 pamoka

Pamokos tema (probleminis klausimas): *Kaip Dievo kvietimas išreiškiamas Šventajame Rašte?*

Uždaviniai (mokiniam):

Analizuojant Šv. Rašto pašaukimo istorijas mokiniai, dirbdami grupėmis, apibūdins pašaukimo esmę ir požymius.

Metodai:

Asociacijų rašymas, darbas grupėmis, poromis, interviu, apibendrinimas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Rekomenduojama medžiaga „Dievo kvietimas Šventajame Rašte“.

Pamokos veiklos:

Asociacijų rašymas: kokių minčių kyla išgirdus žodį *pašaukimas*? Užrašo asociacijas, jas surūšiuoja ir pristato.

Darbas grupėmis su Šv. Raštu: perskaityti pranašų (Izaijo, Jeremijo, Elizejaus, Elišos) ir apaštalų pašaukimo istorijas. Pabraukti esminius žodžius apie pašaukimą. Surasti skaitytų tekstų panašumus ir skirtumus. Pristatyti darbus klasei.

Aiškinimas: pašaukimo teologijos pristatymas naudojant informacines technologijas.

Darbas poromis: sukurti interviu: mūsų laikų korespondentas klausinėja Šv. Rašto veikėjo apie jo pašaukimą.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Atidžiai parinkti Šventojo Rašto ištraukas.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Apibendrinimas: *ką supratau apie pašaukimą iš Šventojo Rašto? Kokia Dievo misija žmogui? Kam esame Dievo kviečiami?*

Įsivertinimas: įvardinti svarbiausią pamokoje paaiškėjusią mintį.

2 pamoka

Probleminiai pamokos temos klausimai: *Kuo siejasi pašaukimas ir pasiaukojimas? Kodėl mūsų laikais nemėgstama aukotis?*

Uždavinys (mokiniam):

Atlikdami kūrybinę užduotį mokiniai sugretins Abraomo auką su Jėzaus pasiaukojimu žmonijai ir apmąstys savo asmenines nuostatas.

Metodai:

Darbas poromis, grupėmis, filmo ištraukų peržiūra ir aptarimas, diskusija, atsakymai į klausimus.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Veiksminga naudoti filmo „Abraomas“ ištraukas ir medžiagą „Kas bendro tarp pašaukimo ir pasiaukojimo?“

Pamokos veiklos:

Darbas grupėmis: surašyti kuo daugiau asociacijų žodžiams *pasiaukojimas* ir *pašaukimas*.

Pateikti Abraomo, Izaoko, Jokūbo gyvenimo ir tikėjimo istorijas.

Darbas poromis: viena grupė turi apmąstyti Abraomo norą pasilikti ir sugalvoti pasilikimo argumentus, kita grupė - apmąstyti Dievo kvietimą Abraomui išeiti ir sugalvoti argumentų išėjimui.

Filmo ištraukų apie Abraomo pašaukimą ir pasiaukojimą stebėjimas. Susieti Izaoko paaukojimą su Jėzaus auka.

Diskusija: Kuo siejasi pašaukimas ir pasiaukojimas? Kas yra bendra? Kodėl mūsų laikais nemėgstama aukotis? Klausimai diskusijai: kas yra auka? Ką galėčiau paaukoti dėl tikėjimo ir ateities? Kuo skiriasi Abraomo auka nuo Jėzaus pasiaukojimo, kuo panašios?

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Mokinių mintis verta nuolat rašyti lentoje, vėliau bus lengviau apibendrinti.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Užrašyti pagrindinę mintį, kuri buvo pati svarbiausia arba pati priimtinausia.

3 pamoka

Pamokos tema: *Esu pašauktas džiaugtis gyvenimu, priimti dovanas ir dovanoti.*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) remiantis Šventojo Rašto ištraukomis nagrinėti, ką reiškia būti pašauktam mylėti, būti laisvam, pašauktam tarnauti, atpažinti savo talentus.
- 2) ruošti stendinius pranešimus ir suprasti *meilės, laisvės, tarnystės* vertybių reikalingumą ir prasmingumą.

Metodai:

Penkiaeilis, darbas grupėmis, nuotraukų arba simbolių paieška ir komentarai, individuali užduotis, klausimai, diskusija, stendiniai pranešimai.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Norint, kad darbas būtų sklandus, reikėtų paruošti vokus, į kuriuos sudėti korteles su skirtingomis temomis. Privaloma paruošti penkiaeilio rašymo principus.

Pamokos veiklos:

Paruošiami laiškai su skirtingomis temomis (meilė, laisvė, tarnystė, talentai). Individuali užduotis – parašyti penkiaeilį pagal ištrauktą temą. Perskaityti sukurtus eilėraščius.

Darbas grupėmis: kiekvienai grupei išdalijami skirtingi tekstai apie talentus, dvasines dovanas ir nevaisingą figmedį. Perskaičius juos grupėse apsitarti, kas svarbiausia, ką mokiniai suprato. Po vieną grupės narį persėda į kitą grupę ir papasakoja savo perskaityto teksto interpretaciją. Jis išklauso ir kitos grupės interpretacijos. Grįžęs į savo grupę mokinys perduoda, ką sužinojo. Surinkus informaciją iš trijų grupių, reikia sukurti savo pasakojimą ir jį pakomentuoti.

Stendiniai pranešimai: rasti nuotraukų arba simbolių apie minėtas vertybes ir dovanų. Apibendrinti parengtą medžiagą. Pristatyti stendinius pranešimus grupei.

Individuali užduotis: pagalvojus atsakyti į klausimus: kokias įtampas kelia meilės, laisvės temos? Kokių problemų ir prieštaravimų kyla kalbant apie tarnavimo, dovanojimo ir supratimo temas? Ką aš norėčiau suprasti, suvokti apie meilės, laisvės, tarnystės reikalingumą ir prasmingumą?

Namų darbai: einant namo rasti meilės simbolių, bet ne širdelę.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Iš anksto paruošti vokus su temomis, tinka ir kortelės. Paruošti Šventojo Rašto ištraukas. Nespėjus pamokoje atsakyti į klausimus palikti juos atlikti namie. Parinkti sakinių apie gyvenimo laimę ir prasmę.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Klausimai: *kokias įtampas kelia meilės, laisvės temos? Kokių problemų ir prieštaravimų kyla kalbant apie tarnavimo, dovanojimo ir supratimo temas? Ką norėčiau suprasti, suvokti apie meilės, laisvės, tarnystės reikalingumą ir prasmingumą?*

Pamokų ciklo apibendrinamasis įvertinimas:

Filmo „Lietuvos Motina Teresė“ peržiūra ir aptarimas. Prieiga per internetą: [http://bernardinai.lt/straipsnis\(20100818-dokumentinis_filmas_apie_Vilniaus_Motina_Teresę.491350.Comments#list](http://bernardinai.lt/straipsnis(20100818-dokumentinis_filmas_apie_Vilniaus_Motina_Teresę.491350.Comments#list).

Projektas „Pašaukimų įvairovė“. Mokiniai pasirenka vienos profesijos ar specialaus pašaukimo asmenį ir interviu forma pateikia informaciją apie tą asmenį, jo pasirinkimus, gyvenimą ir t. t.

Esė – parašyti esė tema „Tik darydamas gera kitam pasijutau laimingas.“

Pateikti kuo turtingesnę profesijų ir pašaukimų sąrašą. Užduotis – išrinkti iš pateikto sąrašo penkias patinkančias specialybes ar pašaukimus, parašyti penkis jų privalumus, penkis trūkumus ir penkias įdomias galimybes. Pavyzdžiui, ugniagesys. Privalumas – prestižinė, drašiams žmonėms skirta specialybė. Trūkumas – pavojinga gyvybei. Įdomu – ką sapnuoja ugniagesiai po kelių dienų tarnybos. Ši užduotis skatina ne tik įvertinti visus privalumus, trūkumus, bet ir išskirti įdomius, dažnai nepastebimus profesijos ar pašaukimo variantus ir idėjas. Tai skatina kūrybiškai ir kritiškai mąstyti.

Priedai

KOKS BUVO PAULIUS?

1. Ką šie šventojo Pauliaus žodžiai pasako apie jį patį?

PAULIAUS ŽODŽIAI	KĄ APIE JĮ PASAKO?
„Man gyventi – tai Kristus, o mirti – tai laimėjimas“ (Fil, 21).	
„Tas, kuris mane pasirinko dar negimusį ir pašaukė savo malone, panorėjo apreikšti manyje savo Sūnų, kad paskelbčiau evangeliją pagonims...“ (Gal 1,15).	
„Jei reikia girtis, girsiuos silpnumu“ (2 Kor 11, 30).	
„Gyvendamas kūne, gyvenu tikėjimu į Dievo Sūnų, kuris pamilo mane ir paaukojo save už mane“ (Gal 2,20).	
„Man teko daug triūsti ir vargti... Kasdien esu žmonių apgultas, rūpinuosi visomis bažnyčiomis“ (2 Kor 11, 27–28).	
„Visa mes lengvai nugalime dėlei to, kuris mus pamilo“ (Rom 8, 37).	
„Žinau, kad viskas išeina į gerą mylintiems Dievą, būtent jo valia pašauktiesiems“ (Rom 8, 28).	

2. Palyginkime Paulių prieš atsivertimą ir po jo.

PAULIUS – PERSEKIOTOJAS	PAULIUS – KRISTAUS SEKĖJAS

Leo Lionni Svimi

Kažkur jūros gelmėse kartą gyveno mažas, tačiau laimingas žuvų būrelis. Jos visos buvo raudonos spalvos. Tik viena iš jų buvo juoda. Spalva buvo tokia juoda kaip juodosios kriauklės.

Ši žuvis skyrėsi nuo savo seserų ir brolių ne tikai spalva: ji buvo kur kas greitesnė. Jos vardas buvo Svimi.

Vieną nelemtą dieną į šias jūros gelmes atplaukė plėšri žuvis. Ji buvo greitesnė, baisesnė už kitas ir, be to, alkana. Ji prarijo visas raudonašias žuvelės vienu ypu. Tik vienai žuvei pavyko pasprukti. Tai buvo Svimi. Nusigandusi, nuliūdusi ir vieniša Svimi plaukė po jūrų gelmes.

Jūroje ji aptiko daugybę įdomiausių kūrinų, kurių anksčiau neregėjo. Kai didysis okeanas jai vieną po kito atskleidė stebuklus, ji vėl tapo drąsi kaip žuvis vandeny.

Pradžioje Svimi stebėjosi medūzomis. Jos buvo nuostabios. Medūzos mirgėjo visomis vaivorykštės spalvomis. Vėliau Svimi pamatė kažką panašaus į ekskavatorių – tai buvo jūros omaras. Kiek toliau plaukė labai retos žuvis, lėtai ir harmoningai, lyg jos būtų nematomų siūlų traukiamos. Mažajai drąsulei Svimi jos buvo kiek neįprastos, ji jų net baiminosi. Bet Svimi buvo imli ir smalsi. Ji plaukiojo tarsi gražioje pasakų šalyje. Žuvelė nesiliovė žavėtis. Staiga ji sutiko labai ilgą ungurį. Kitas dalykas, kuris ją nustebino, buvo jūros koralai. Jie plaukė srovės nešami tai šen, tai ten, ir atrodė kaip palmių šakos vėjo judinamos. Svimi negalėjo patikėti savo akimis, kai pamatė būrelį raudonų žuvų. Jeigu ji nežinotų, kad jos broliai ir seserys buvo plėšrios žuvies prarytos, pamanytų, kad tai jos pačios būrelis. „Plaukite čionai į didžiąją jūrą“, – ji šaukė joms.

Taip šios žuvis išdrįso plaukti į didžiuosius vandenis. Niekas nedrįso pulti būrelio. Net priešingai: didžiosios plėšriosios žuvis sprukdavo nuo būrelio šalin.

Taip plaukė daugelis mažų raudonų žuvelių kaip kokia didžiulė žuvis laimingos per jūros gelmes. Svimi jautėsi puikiausiai – ji buvo akimi.

Penkiaeilis. Kaip jį rašyti?

Pirma eilutė: pasirinkta tema, žodis, mintis.

Antra eilutė: du būdvardžiai.

Trečia eilutė: trys veiksmazodžiai.

Ketvirta eilutė: frazė iš keturių žodžių.

Penkta eilutė: sinonimas pirmos eilutės žodžiui.

Pavyzdys:

Šventasis Raštas

Šventas, turtingas

Sako, skleidžia, turtina

Šventasis Raštas Dievo knyga

Biblija

arba

Meilė

Romantiška, kantri

Bučiuoja, apkabina, paguodžia

Meilė mano gyvenimo esmė

Ilgesys

Pašaukimas ir atsivėrimas paslapčiai

1. *Prarasta paslaptis. Šiandien jaunuolis praradęs paslapties jausmą.*

Egzistuoja dvi priežastys, kodėl taip yra:

- *Neintegruotas asmuo. Asmuo nepajėgia integruoti savyje savo skurdumo ir vertingumo, savo gyvenimo, mirties, laikinumo ir amžinumo, buvimo kūniška ir dvasine būtybe. Tik asmuo, atviras paslapčiai, pajėgus išgyventi visą savojo gyvenimo didybę, gilybę ir pilnatvę. Tik toks asmuo pajėgus „nužengti į savuosius pragarus“, pažinti ir priimti savo pozityvias ir negatyvias savybes, savo teigiamas savybes ir trūkumus. Pajėgus klausti savęs, abejoti, ieškoti, apsispręsti. Priešingu atveju jaunuolis yra pažeidžiamas, neturi vidinio centro, išsigąsta vos pasijutęs esąs nusidėjėlis, jaučiasi nepajėgus siekti aukštų idealų, nepajėgia suderinti įvairių savojo „aš“ komponentų.*

- *Daliniai ryšiai su objektais. Autentiškas ryšys. Neatsiverdami paslapčiai negalime suvokti gyvenimo pilnatvės, negalime atsiverti ir priimti nei savo, nei kito gyvenimo pilnatvės objekto, kuriame išvelgiama tiesa, grožis, gerumas. Susitikimas vyksta „visa širdimi, visu protu, visomis jėgomis.“ Be atsivėrimo paslapčiai asmuo nutolsta nuo savęs paties.*

Kodėl taip yra visuomenėje ir tokio gyvenimo formų padariniai:

- *Visuotinis lėkštumas: „jokių klausimų, ieškojimų į iškilusius klausimus. Pasistengia rasti labai primityvius ir greitus atsakymus. Vengia gilinimosi į problemas. Viską daro automatiškai. Vertina greito vartojimo vertybes. Stengiasi patenkinti savo poreikius. Nemąsto apie ateitį. Gyvena tarsi automatas. Praranda individualumą.*

- *Paslapties iškreipimas. Naudoja pasiteisinti: esu toksai ir nieko negaliu pakeisti, padaryti.*

2. *Atrasti paslaptį. Tikinčiajam paslaptis yra susijusi su antgamtine sritimi. Žmogaus gyvenimas yra paslaptis aktyviaja ir pozityviaja prasme. Apgaulinga pozicija – noras viską žinoti apie save ir, remiantis praeitimi, pramatyti ateitį. Prasminga būtų tai, kad galėtume padėti jaunuoliui suvokti, kad ne viską galime tiksliai žinoti, kad iš karto negalima suvokti kai kurių dalykų prasmės, kad negalima visos ateities pagrįsti psichologinių ir inteligencijos testų duomenimis. Pašaukimas nėra paprastas dabartinio aktualiojo „aš“ projektavimas į ateitį. Suaugusio žmogaus užduotis – būti įtariu ir padėti atsiverti jaunuoliui gyvenimo paslapčiai. Antra medalio pusė yra ta, kad paslaptis yra esminė gyvenimo dalis, dar neišreikšta mūsų tapatumo forma.*

3. *Paslapties vieta yra žmogaus vystymosi procesas, o reali erdvė – žmogaus gyvenimo istorija, unikali ir nepakartojama, su daugybe tarpininkų, dažnai dramatiška, apimanti visus žmogiškojo gyvenimo lygmenis: fiziologinį, socialinį, dvasinį.*

4. *Paslapties pasireiškimo formos. Tikra yra, kad mūsų gyvenimas pilnas įvairių simbolių ir ženklų, kurie primena, kad mes esame paslaptis. Todėl nėra lengva padėti apsispręsti kitam pasirinkti pašaukimą. Paslapčiai praskleisti labai svarbus sąmoningas kažko trūkumo supratimas. Dažnai tai neįvyksta, nes jaunuolis nesuvokia, kas gyvena jo viduje. Tokiu būdu beviltiška rasti atsakymą į šį vidinį klausimą. Pavyzdys: „Mozė prie degančio krūmo“. Labai svarbu padėti suformuoti teisingus poreikius ir klausimus. Tai nėra lengva užduotis, nes, kaip bebūtų keista, daug lengviau atsakyti. Klausimas yra teisingas, kai paliečia kito gelmes. Reikia kantriai dirbti. Svarbu iššifruoti gyvenimo paslaptį: gyvenimas yra Dievo dovana. Už kiekvieno klausimo ir troškimo slepiasi Dievo troškimas, pašaukimo troškimas.*

Paruošta pagal „Pašaukimų pastoracija pagal A. Cencini“

Parengė Kauno raj. Akademijos Ugnės Karvelis gimnazijos tikybos mokytoja metodininkė
Renata Markevičienė

4.15. Modulo *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė* pamokų ciklas *Kur veda Šventojo Rašto keliai?*

Probleminiai pamokų temos klausimai: *Kur veda Šventojo Rašto keliai? Kaip Biblija pasiekė Lietuvą?*

Tikslai (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

- 1) mokytis atrasti Šv. Raštą kaip visumą ieškant Biblijos kilmės, laikmečio, įvykių;
- 2) skatinti kelti klausimus ir aptarti Šventojo Rašto kelią į Lietuvą;
- 3) žadinti pagarbą Šventajam Raštui kaip Dievo Žodžiui ir dvasiniam žmonijos paveldui.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): IV gimnazijos.

Trumpas 1–2 pamokų aprašas:

Tai įvadinės modulio pamokos. Siekiama pristatyti ir suaktualinti Šv. Rašto žinią mokiniams, parodyti, kaip Biblija atkeliavo į Lietuvą ir kuo ši knyga yra žmogui ypatinga.

Per 1-ąją pamoką mokiniai kviečiami apmąstyti Šv. Rašto aktualumą.

Per 2-ąją pamoką aiškinasi, kaip Šv. Raštas pasiekė Lietuvą.

Metodai, ugdymo strategijos:

Apskritasis stalas, pokalbis, darbas poromis ir grupėmis, autoriaus kėdė, skaidrių pateiktis, kūrybinė užduotis.

Laikas:

2 pamokos po 45 minutes.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Per šias pamokas naudojamas multimedijos projektorius, dalomoji medžiaga.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos: (sudėti iš eilės pagal mėlynai pažymėtus skaičius)

1. *Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas*. V.: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998. Prieiga per internetą: <http://www.biblija.lt>.
2. *II Vatikano Susirinkimo nutarimai*. Dogminė konstitucija *Dei Verbum*. V.: Aidai, 2001.
3. *Biblija Lietuvos dvasinėje kultūroje*. V.: Lietuvos Biblijos draugija, 2003.
4. Ferrero B. *365 trumpi pasakojimai sielai*. V.: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009, p. 39–40.
5. Vitkauskaitė O. MVS. *Dievo žodžių badas*. – *Ateitis*, Nr. 3, 2008, 40.
6. *Biblija ir jos vertimai į lietuvių kalbą*. – *Prizmė* 96. Prieiga per internetą: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=356&Itemid=96.
7. *Biblijos keliai į Lietuvą*. Į PRIZMĖS klausimus atsako Petras Kimbrys. – *Prizmė*, 1997/4. Prieiga per internetą: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=304&Itemid=91.
8. McDowell J. *Biblijos unikalumas* (I). Prieiga per internetą: <http://www.btz.lt/article/articleview/3514/1/391>.
9. McDowell J. *Biblijos unikalumas* (II). Prieiga per internetą: <http://www.btz.lt/article/articleview/3535/1/65/>.
10. Modulo *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė* aktualumas. // Etikos ir katalikų tikybos metodinės rekomendacijos vidurinio ugdymo (11-12 kl.) modulių programoms įgyvendinti (žr. aukščiau 2.1. skyrių, p. 32).
11. *Lietuviški Šventojo Rašto vertėjai*. Prieiga per internetą: http://biblija.lt/index.aspx/lt_vertimai/vertejai.
12. *Vidurinio ugdymo bendrosios programos (2011). Katalikų tikyba. Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė*. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt>
http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/vidurinis_ugdymas_bendras.aspx.

1–2 pamokos

Probleminis pamokos temos klausimas: *Kur veda Šv. Rašto keliai?*

Mokymo ir mokymosi uždaviniai:

- naudojantis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis (IKT), pristatyti modulio aktualumą ir vertinimo sistemą;
- atliekant kūrybines užduotis įvardinti modulio pasirinkimo motyvus.

Metodai:

Darbas grupėmis, apskritasis stalas, pasakojimas, rašymas, pokalbis, aiškinimas, kūrybinis darbas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Pamokai reikalingos iliustracijos (įvairūs kelio vaizdai), kompaktinių diskų grotuvas su pasirinktos muzikos disku, rodyklė su modulio pavadinimu, pateiktis „Modulis *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė*“, lapai su diagnostinėmis užduotimis, juostelės su Šv. Rašto ištraukomis.

Pamokos veiklos:

Sudominimas tema. Klasės viduryje išdėstytos kelių vaizduojančios iliustracijos. Mokiniai pasirenka jiems labiausiai patikusį kelio vaizdą. Apmąstę grupėse aptaria, kodėl pasirinko tokį kelio vaizdą, ką tai jiems reiškia? Grupėse pasakojimai apibendrinami ir pristatomi kūrybiškai.

Temos atskleidimas, esminių minčių analizė ir taikymas. Padedama rodyklė „Šventasis Raštas – gyvenimo kelias“. Išdalinamos juostelės su Šv. Rašto mintimis apie kelią (žr. *1 priedą*). Mokiniai perskaito, apmąsto ir paaiškina, ką šie žodžiai reiškia jiems, padeda juosteles ir sukuria minčių kelią.

Apskritasis stalas:

- kodėl pasirinkau šį modulį?
- kuo modulis aktualus?
- apie ką norėčiau sužinoti?

Modulio ir projektinių darbų temų pristatymas naudojant IKT.

Diagnostinės užduotys (žr. 2 priedą).

Apibendrinimas. Šventojo Rašto aktualumas moderniam pasauliui, širdį maitinančių žodžių badas (žr. S. Vitkauskaitės straipsnį).

Vertinimas. Pristatoma ir aptariama modulio vertinimo sistema ir užduotys.

Įsivertinimas (refleksija). Įvardinti ir užrašyti tris svarbiausias pamokos mintis.

Namų darbas. Sužinoti, kas pirmasis išvertė Šventąjį Raštą į lietuvių kalbą.

1 priedas. Šv. Rašto mintys apie kelią

[Jn 14,6](#) Jėzus jam sako: 'Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas. Niekas nenuėina pas Tėvą kitaip, kaip tik per mane.

[Mt 7,13](#) 'Ieikite pro ankštus vartus, nes erdvūs vartai ir platus kelias veda į pražūtį, ir daug yra juo įeinančių.

[Ez 18,25](#) Jūs sakote: 'Viešpaties kelias neteisingas'. Paklausyk, Izraeli! Ar mano kelias neteisingas? Ar ne jūsų kelias yra neteisingas?

[Ez 33,20](#) Jūs sakote: 'Viešpaties kelias neteisingas'. Izraeli, Aš teisiu tave pagal tavo kelius'.

[Iz 11,16](#) Ir bus platus kelias mano tautos likučiui, kuris išliko Asirijoje, kaip buvo Izraeliui išeinant iš Egipto.

[Iz 26,7](#) Teisiojo kelias yra tiesus, Tu jo taką išlygini.

Iz 30,21 Tavo ausys girdės žodžius, sakomus tau už nugaros: 'Tas yra kelias, eikite juo', jei būsite nukrypę į dešinę ar į kairę.

Iz 35,8 Ten eis kelias, vadinamas Šventu keliu, kuriuo nevaikščios niekas nešvarus.

Pat 4,19 Nedorėlių kelias yra kaip tamsa, jie nežino, kur jie suklyps.

Pat 6,23 Įsakymas yra žiburys, įstatymas - šviesa, o pamokantis pabarimas - gyvenimo kelias.

Pat 10,29 Viešpaties kelias - stiprybė doriesiems ir pražūtis piktadariams.

Pat 12,15 Kvailiui jo kelias atrodo teisingas, bet išmintingas žmogus klauso patarimo.

Pat 12,26 Teisusis pranoksta savo artimą, o nedorėlių kelias juos paklaidina.

Pat 13,15 Sveikas protas laimi palankumą, o neištikimųjų kelias sunkus.

Pat 14,12 Kartais kelias, kuris žmogui atrodo teisingas, nuveda į mirtį.

Pat 15,9 Nedorėlio kelias - pasibjaurėjimas Viešpačiui, bet Jis myli tuos, kurie siekia teismo.

Pat 15,19 Tinginio kelias pilnas erškėčių, o teismo kelias - platus.

Pat 15,24 Išmintingo žmogaus gyvenimo kelias kyla į viršų, ir jis išvengia pragaro.

Pat 16,17 Teismo kelias - šalintis nuo pikto; kas laikosi kelio, išsaugo gyvybę.

Pat 21,8 Nusikaltėlio kelias yra vingiuotas, nekaltų darbai teisūs.

Pat 21,29 Nedorėlis suraukia savo veidą, o dorąjo kelias tiesus.

Pat 22,5 Veidmainio kelias pilnas erškėčių ir žabangų; kas saugo savo gyvybę, išvengs jų.

Pat 30,19 erelio kelias padangėje, gyvatės - ant uolos, laivo - jūroje ir vyro kelias su mergaite.

Pat 30,20 Štai kelias neištikimos moters; ji pavalgo ir, nusišluosčiusi lūpas, sako: 'Nieko blogo nepadariau'.

Ps 18,30 Dievo kelias tobulus, Viešpaties žodis ugnimi valytas. Jis yra skydas visiems, kurie Juo pasitiki.

Ps 77,13 Dieve, šventas yra Tavo kelias! Kuris dievas yra toks didis, kaip mūsų Dievas?

Ps 77,19 Tavo kelias ėjo per jūrą, takas - per plačius vandenį, kur praėjai - neliko žymės.

Ps 119,1 Palaiminti, kurių kelias nepeiktinas, kurie pagal Viešpaties įstatymą vaikšto.

Job 3,23 Kodėl duota šviesa žmogui, kurio kelias paslėptas ir kurį Dievas spaudžia iš visų pusių?

Job 6,18 Jų kelias pasuka į šalį, jie teka į tuštumą ir pranyksta.

Job 38,19 Kur yra kelias į šviesą, kur gyvena tamsa?

1 Kar 19,7 Viešpaties angelas atėjo antrą kartą ir, jį palietęs, tarė: 'Kelkis ir valgyk, nes tavęs laukia ilgas kelias'.

2 Sam 22,31 Dievo kelias tobulus, Viešpaties žodis ugnimi valytas. Jis yra skydas visiems, kurie Juo pasitiki.

2 priedas. Diagnostinės užduotys:

1. *Užduotis:* „Žmogus išsiruošė į ilgą kelionę aplink pasaulį. Ilgai mąstė ir dėliojo daiktus į savo lagaminą. Pirmiausia jis pasiėmė Šventąjį Raštą, o po to kitus daiktus.“ *Pagalvok ir parašyk, kodėl šis žmogus pasiėmė Šv. Raštą. Argumentuok jo pasirinkimą arba jį paneik.*

2. *Užduotis:* pagal duotą sąrašą (Jozuė, Adomas, Juozapas, Paulius, Dovydas, Petras, Amosas, Jonas Krikštytojas, Elijas, Matas, Izaijas, Estera, Lukas, Danielius, Marija Magdaliėtė, Natanaelis, Morkus, Mozė, Rūta, Abraomas, Tomas, Nehemijas ir kt.) suskirstyti ir pažymėti Biblijos veikėjus, kurie yra Senajame, o kurie Naujajame Testamente.

3. *Užduotis:* perskaityti Evangelijos ištrauką ir atsakyti į klausimą: „Jėzus klausė mokinius: „Pasakykite, kuo mane žmonės laiko?“ Jie atsakė: „Vieni Jonu Krikštytoju, kiti – Eliju, treči – dar kuriuo iš pranašų.“ Tada jis paklausė: „O jūs kuo mane laikote?“ (Mk 8, 27–29).

Kas tau yra Jėzus?

Komentaras. Mokytojai šioje pamokoje pristato projektinių darbų temas ir leidžia apsispręsti mokiniams, ką rinktis ragindami juos pačius siūlyti pageidautinas projektų temas pagal šio modulio specifiką. Supažindina su modulio vertinimo sistemos metodo struktūra akcentuodami taškų – simbolių prasmę (žr. pagal I etapo apibendrinamųjų veiklos užduočių aprašą).

3 pamoka

Pamokos tema (probleminis klausimas): *Kaip Biblija pasiekė Lietuvą?*

Uždavinys (mokiniams):

Dirbdami grupėse ir individualiai gebėti paaiškinti, kaip Biblija atkeliavo į Lietuvą.

Metodai:

Rašymas, autoriaus kėdė, stebėjimas, darbas grupėmis, analizė, pokalbis, teksto apmąstymas.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Pamokai reikia multimedijos, medžiagos apie Biblijos unikalumą, vaizdo pateikties „Biblijos vertimai į lietuvių kalbą“, plakato „Kaip atsirado Biblija“, kompaktinių diskų grotuvo su pasirinktos muzikos disku.

Pamokos veiklos:

- *Sudominimas tema.*

Sakinio pratęsimas. Šventasis Raštas – tai ...

Individualus darbas. Straipsnio santraukos apie Biblijos unikalumą skaitymas (pagal J. McDowell *Biblijos unikalumas*).

Autoriaus kėdė. Kiekvienas iš eilės tęsia mintį, kuri nesikartoja.

- *Temos atskleidimas, esminių minčių analizė ir taikymas.*

Vaizdo pateiktimis atskleidžiami Biblijos vertimai į įvairias kalbas.

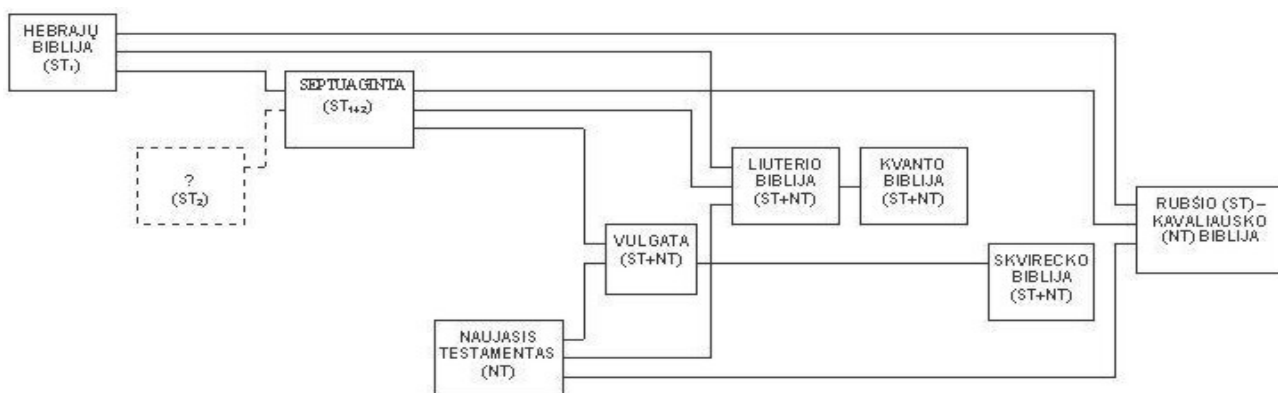
Darbas grupėse. 1. Pasidalinti rasta informacija, kas pirmasis išvertė Šventąjį Raštą į lietuvių kalbą. 2. Perskaityti medžiagą apie Biblijos vertimus ir vertėjus į lietuvių kalbą, atkreipti dėmesį į svarbiausius vertimus (žr. *1 priedą*) ir sudaryti reikšmingiausių darbų pagal apimtį ir įtaką lietuvių kultūrai lentelę (autorius, vertimo metai, vieta, Šventojo Rašto apimtis – žr. *pagal 2 priedą*). 3. Darbo grupėse įsivertinimas.

- *Apibendrinimas ir vertinimas.*

Apibendrinimas, kurio pabaigoje grojant ramiai muzikai savanorio mokinio ar mokytojo skaitomas tekstas pagal B. Ferrero pasakojimą „Nepaprasta knyga“ (žr. *3 priedą*).

Įsivertinimas. Kas pamokoje patiko? Ką naujo sužinojau? Ar keitėsi požiūris į tam tikrus (kokius konkrečiai?) dalykus? Kokių kilo klausimų?

3 priedas. Biblijos vertimo į lietuvių kalbą schema

Hebrajų ir aramėjų kalbos		Graikų kalbos		Lotynų kalba	Vokiečių kalba	Lietuvių kalba		
XIII-III a. pr. Kr.	III-II a. pr. Kr.?	III-II a. pr. Kr.	I a. po Kr.	IV-V a. po Kr.	1532 m.	1735 m.	1911-1937 m.	1998 m.

4 priedas. Lietuviškųjų Šventojo Rašto vertimų vertėjai, leidėjai, redaktoriai

Sutrumpinimai. Tekstai ar leidimai: K – katalikų, P – protestantų, Ek – ekumeninis, L – literatūrinis.

Leidimas	Vertėjas, redaktorius, leidėjas	Vertimo ar leidimo data
P	Baltramiejus VILENTAS (1525–1587)	1579 m. Evangelijos
P	Jonas BRETKŪNAS (1536–1602)	1579–1590 m. išverstas ST ir NT iš Liuterio Biblijos (vokiečių k.)
P	Merkelis PETKEVIČIUS (1550–1608)	1598 m. Biblijos fragmentai „Katekizme“
K	Mikalojus DAUKŠA (~1527–1613)	1599 m. NT fragmentai „Postilėje“
P	Jokūbas MORKŪNAS (1550–1611)	1600 m. Evangelijų fragmentai „Postilėje“
P	Jonas RĖZA (1576–1629)	1625 m. išleistas Bretkūno Psalmynas
K	Konstantinas SIRDVYDAS SJ (~1578–1631)	1629 m. NT ištraukos pamokslų rinkinyje „Punktai sakymų“
K	Jonas JAKNAVIČIUS SJ (1589–1668)	1647 m. Evangelijos; XVII–XIX a. virš 40 leidimų
K	Saliamonas M. SLAVOČINSKIS (~1620 – ~1660)	1646 m. kelios psalmės „Giesmyne“
P	Jonas BOŽYMOVSKIS (1610–1975)	Pradėta versti NT; redaguotas Chylinskio vertimas
P	Samuelis B. CHYLINSKIS (~1634–1668)	1657–1659 m. visos Biblijos vertimas
P	Samuelis BITNERIS (~1632–1710)	1701 m.; NT, išverstas grupės
P	Pilypas RUIGYS (1675–1749)	1727 m. NT
P	Jonas Jokūbas KVANTAS (1686–1772)	1727 m. NT leidėjas; 1735 m. „Kvanto Biblijos“ vertimo ir leidimo vadovas
P	Jonas BERENTAS (1667–1737)	1735 m. vienas „Kvanto Biblijos“ rengimo vadovų
P	Petras G. MILKUS (1692–1753)	1735 m. vienas „Kvanto Biblijos“ rengimo vadovų
P	Adomas F. ŠIMELPENIGIS (1699–1763)	1735 m. vienas „Kvanto Biblijos“ vertėjų, antrojo leidimo rengėjas
K	Juozapas A. GIEDRAITIS (1754 – 1833)	1816 m. NT
P	Liudvikas G. RĖZA (1776–1840)	1816 m. ir 1824 m. leidimų „Kvanto Biblijos“ tobulintojas
P	Frydrichas KURŠAITIS (1806–1884)	1865 m. „Kvanto Biblijos“ redaktorius
K	Motiejus VALANČIUS (1801–1875)	1869 m. ir 1872 m. Psalmynai
K	Antanas BARANAUSKAS (1831–1902)	1901–1902 m. išvertė 3/5 Biblijos iš Vulgatos (lotynų k.) ir Wujeko (lenkų k.)
K	Juozapas SKVIRECKAS (1873–1959)	1906 m. NT, 1911–1937 m. Biblija iš Vulgatos (lotynų k.)

P	Algirdas JURĖNAS (g. 1919)	1961 m., 1996 m. NT ir Psalmynas; 2000 m. ST ir NT iš originalo kalbų
K	Antanas DAMBRAUSKAS (1911–1995)	~1970 m. Pranašų ir deuterokanoninių knygų vertimai liturginiams katalikų skaitiniams
K ir Ek	Česlovas KAVALIAUSKAS (1923–1997)	1972 m., 1988 m. NT iš graikų k.; Istorinių knygų vertimas liturginiams katalikų skaitiniams
K	Vaclovas ALIULIS MIC (g. 1921 m.)	Kavaliausko NT, ST liturginių katalikų tekstų redaktorius
K	Antanas LIESIS MIC (1912–1991)	1973 m. Psalmynas iš Neovulgatos (lotynų k.); Išminties knygų vertimai liturginiams katalikų skaitiniams
K	Ladas TULABA (1912–2002)	1979 m. NT
P	Kostas BURBULYS (1903–2001)	1979–1982 m. St ir NT; 1996 m. „Tikėjimo žodžio“ leidimas
P	Alfredas VĖLIUS	1988 m. Biblija
K ir Ek	Antanas RUBŠYS (1923–2002)	1990–1995 m. ST iš originalo k.; 1998 m. K, 1999 m. Ek
K	Dominykas VALENTIS (g. 1946)	1997 m. Psalmynas iš hebrajų k.
L	Sigitas GEDA (g. 1943)	1997 m. Psalmynas ir kt.

5 priedas

Nepaprasta knyga

Jaunas statybininkas griovė restauruojamo namo sieną. Nuskėlęs tinko gabalą rado sienoje įmūrytą storą knygą. Smalsumo pagautas ją ištraukė. Tai buvo Biblija. Ir kaip ji čia pateko?...

Jaunasis darbininkas nesidomėjo religija, tačiau šį kartą pietaudamas ėmė tą knygą vartyti. Negalėjo atsitraukti iki vakaro, po to, grįžęs namo, ją skaitė toliau ir taip daugybę vakarų iš eilės. Pamažu suprato, kad Dievas savo žodžius skiria būtent jam. Jaunuolio gyvenimas pasikeitė iš esmės.

Po dvejų metų įmonę, kurioje statybininkas dirbo, pakvietė darbuotis Arabijoje, taigi teko išvykti. Darbininkai mažuose kambarėliuose gyveno po du. Vieną vakarą kambario draugas, matydamas prie knygos palinkusį jaunuolį, paklausė:

– Ką skaitai?

– Bibliją.

– Oho! Bibliją! Tai bent! Žinai, ką prisiminiau? Kažkada, statydamas namą netoli Milano, į sieną įmūrijau Bibliją. Įdomu, ar koks velnias sugebėjo ją iš ten ištraukti?

Apstulbęs jaunuolis pažvelgė į draugą.

– O jei tai būtų ta pati knyga?

– Iškart atpažinčiau, nes ją paženklinau.

Jaunuolis ištiesė Šventąjį Raštą draugui:

– Ar čia yra tas ženklas?

Šis, paėmęs knygą į rankas, neteko žado. Tai buvo ta pati Biblija, kurią jis įmūrijo į sieną sakydamas dirbusiems kartu: „Įdomu, kaip ji iš čia išlįs?“

Jaunuolis šyptelėjo:

– Kaip matai, ji grįžo pas tave.

„Tavo žodis, Viešpatie, tveria amžinai, – tvirtai jis laikos danguje. Ištikimybė tavo trunka per visas kartas“ (119 psalmė).

Ferrero B. *365 trumpi pasakojimai sielai*. V.: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009, p. 39–40.

Parengė Vilniaus „Ažuolyno“ progimnazijos mokytoja metodininkė Violeta Staniulionienė

4.16. Modulo *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė* pamokų ciklas *Ar mano gyvenime slypi išmintis?*

Probleminiai pamokų temos klausimai: *Ar mano gyvenime slypi išmintis? Ar drįstu rizikuoti?*

Tikslai (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

1. Padėti suvokti žmogaus kilnumą ir jo trapumą.
2. Mokytiis analizuoti Išminties knygos tekstą pagal pateiktus kriterijus.
3. Skatinti aktualiai, šių dienų kalba išreikšti ir pristatyti Dievo ir žmogaus dialogą.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): IV gimnazijos.

Trumpas pamokų aprašas:

Mokiniai kviečiami panirti į Dievo Žodį, mokytiis Jį apmąstyti ir atrasti žmogaus išminties ženklus, analizuoti Išminties knygos tekstus ir juos suaktualinti. Mokosi apibendrinti ir pristatyti esminius Dievo ir žmogaus susitikimo įvykius Senajame Testamente.

Metodai, ugdymo strategijos:

Individuali veikla, darbas grupėse, kūrybinės užduotys, analizė, diagnostinės užduotys.

Laikas:

2 pamokos po 45 minutes.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Per šias pamokas naudojamas multimedijos projektorius, dalomoji medžiaga.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

1. *Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas*. V.: Lietuvos Katalikų Vyskupų konferencija, 1998.
2. James I. Packer. *Dievo išmintis ir mūsų išmintis*. Prieiga per internetą: <http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-605.htm>.
3. Rubšys A. *Raktas į Senąjį Testamentą 3 d.: Tiltai ar sienos?* V.: Katalikų pasaulis, 1996.
4. Buber M. *Dialogo principas I: Aš ir Tu*. V.: Katalikų pasaulis, 1998, p. 140–198.
5. De Mello A. *Vienos minutės išmintis*. V.: Dialogo kultūros institutas, 2009, p. 206.
6. Franklis V. *Sielogyda*. V.: Vaga, 2007, p. 335–346.
7. Martinetti G. *Kodėl aš tikiu. Kaip peržengti vilties namų slenkstį*. V.: Logos leidykla, 1999, 6 skyrius.
8. Mina C. *Džiaugsmas augti*. V.: Katalikų pasaulis, 2008, p. 45–46.
9. *Pasaulio religijos*. V.: Alma littera, 1994, p. 302.
10. *Veikliųjų žmonių bendrijos vyrų liudijimai*. Prieiga per internetą: <http://www.vzb.lt>.

1 pamoka

Probleminis pamokos temos klausimas: *Ar mano gyvenime slypi išmintis?*

Mokymo ir mokymosi uždavinys:

Atliekant kūrybines užduotis, analizuojant tekstus įvardinti ir palyginti, kuo skiriasi išmintis ir kvailybė.

Metodai: rašymas, skaitymas, darbas grupėse, analizė, aiškinimas, pokalbis.

Priemonės: paruoštos Šv. Rašto ištraukos, dalomoji medžiaga pagal straipsnį, popieriaus lapai darbui grupėse.

Pamokos veiklos

1. *Individuali užduotis:* surašyti dešimt išmintingo žmogaus savybių. Darbo pristatymas.

2. *Pokalbis* (galimi debatai). Žmogaus ir Dievo išmintis. Panašumai ir skirtumai. Ar esu išmintingas, kodėl? Kuo skiriasi ir kokiomis ypatybėmis pasižymi išmintingumas, protingumas, gudrumas?

3. *Individualus darbas.* J. I. Packer teksto *Dievo išmintis ir mūsų išmintis* skaitymas ir analizė. Kokius Dievo ir mūsų išminties bruožus nurodo autorius? Ką turėčiau daryti, kad būčiau išmintingas?

4. *Darbas grupėse.* Remiantis Šv. Rašto išminties knygų ištraukomis sudaryti meniu išminties ir kvailybės restoranams.

Darbo pristatymas. Apsilankius konkurentų restorane pagal pateiktus kriterijus (aplinka, aptarnavimas, meniu) įvertinti darbą.

Šv. Rašto ištraukų (*1 Kar 10,7; 1 Kor 1,24; 1 Kor 2,6; 1 Kor 3,19; Dan 2,20; Ef 3,10; Išm 1,4; Išm 1,6; Išm 10,1; Išm 10,13; Išm 10,15; Išm 10,21; Išm 10,4; Išm 10,5; Išm 10,6; Išm 10,9; Išm 11,1; Išm 14,2; Išm 4,9; Išm 6,12; Išm 6,22; Išm 7,12; Išm 7,22; Išm 7,24; Išm 9,9*) apie išmintį išdalijimas.

5. *Refleksija.*

- *Kas per pamoką man buvo svarbu?*
- *Kokių minčių kilo perskaičius Šv. Rašto ištrauką?*
- *Kaip gyvenime sieksiu išminties?*

2 pamoka

Probleminis pamokos temos klausimas: *Ar drįstu rizikuoti?*

Mokymo ir mokymosi uždavinys:

Atliekant kūrybines užduotis išvelgti savo ir kitų žmonių gyvenimų pokyčius.

Metodai:

Rašymas, skaitymas, darbas grupėse, kūrybinis darbas, pokalbis, pasakojimas.

Priemonės:

Paveikslai, dalomoji medžiaga pagal pasakojimą, įrašas su liudijimais, diagnostinės užduotys.

Pamokos veiklos:

1. *Aptarimas*. Įvardinti savistabos patirtį.

2. II etapo peržvalga (1. Kūrimas, nuopuolis. 2. Išlaisvinimas. 3. Pranašai).

3. *Diagnostinės užduotys*.

A). Ką pasakytum šiuolaikiniam žmogui: dėl ko verta skaityti Šv. Raštą (nurodyti 5 priežastis)?

B) Pagrindiniai Senojo Testamento asmenys. Kodėl jie yra pagrindiniai? Kuo jie yra išskirtiniai?

C) Kas ir kaip stiprina mano pašaukimo kelią?

D) Sukurti padėkos psalmę (grupėse).

4. Mokiniai išsirenka paveikslą ar simbolį (susijusį su II etapo Biblijos temomis), atitinkantį dabartinę jų gyvenimo būseną. Pristatomas simbolis ir apibūdinamas santykis su juo, paskui padedamas norimu atstumu iki Biblijos.

5. Pasidalinti, kaip jautėsi atlikdami šią užduotį.

6. A. de Mello pasakojimas *Žmonija* (žr. 1 priedą).

7. *Darbas grupėse*. Mokiniai parengia miniatiūrą, TV laidą, šokį, poemą apie žmonių gyvenimo pokyčius. Pristato.

8. Veikliųjų žmonių bendrijos vyrų (patyrusių gyvojo Dievo veikimą) liudijimai. Prieiga per internetą: <http://www.vzb.lt/>.

9. Dienoraščio „Mano ateities vizija“ kūrimas, rašymas pagal klausimus:

- *Ką norėčiau keisti savo gyvenime?*
- *Ką reiškia būti subrendusiu žmogumi?*
- *Ar esu įsipareigojęs kurti naują pasaulį?*
- *Kokia yra mano ateities vizija?*

Priedas

Pasakojimas „Žmonija“

Mokytojo kalba apie pasaulio sunaikinimą buvo iš anksto taip išgarsinta, kad jo pasiklausyti į vienuolyną susirinko didžiulė minia.

Kalba truko trumpiau nei minutę. Jis pasakė štai ką:

– Žmoniją sunaikins šie dalykai: politika be principų, pažanga be atjautos, turtai be darbo, mokymasis be tylos, religija be drąsos ir garbinimas be suvokimo.

Šaltinis: A. de Mello. *Viena minutė išminties*. V.: Dialogo kultūros institutas, 2009, p. 206.

Parengė *Vilniaus Radvilų gimnazijos tikybos vyresnioji mokytoja Rimanta Kairaitytė*

4.17. Modulo *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė* pamokų ciklas „Darykite, ką tik Jis jums lieps“

Pamokų tema: „Darykite, ką tik Jis jums lieps“ (Jn 2,5)

Tikslai (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

- 1) Analizuoti Mergelės Marijos vietą evangelijose ir jos misiją Dievo plane.
- 2) Mokyti skaityti, apmąstyti religinio meno kūrinius.

Klasė/mokinių amžiaus grupė:

IV gimnazinė klasė.

Trumpas pamokų aprašymas:

Kviečiama klausyti ir išsiklausyti, atrasti ir apmąstyti Mergelės Marijos misiją tikinčiojo žmogaus gyvenime, analizuoti evangelijų ištraukas ir medituoti švč. Marijos ikonas.

Laikas:

1-2 pamokos po 45 minutes.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Šiose pamokose naudojamas multimedia projektorius, dalomoji medžiaga.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

1. Šventasis Raštas, 1998 (Lk 1, 26-38, 39-55; Jn 2,1-12;19, 25-27; Apd 1, 12-14).
2. Brielmaier B., Eltrop B. *Šventojo Rašto nagrinėjimas su vaikais*. Kokia palaima. Evangelija ir liturginių metų skaitiniai. V.: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009, p. 16-17.
3. Cantalamessa R. *Marija – Bažnyčios veidrodis*. K.: Gyvieji akmenėliai, 2001.
4. González-Carvajal. *Toks yra mūsų tikėjimas*. V.: Katalikų pasaulis, 1989, p. 255-265.
5. Šv. Liudvikas Marija Grinjonas de Monforas. *Auksinė knyga*. K.: Laetitia, 2008, p. 93-94, 137-138.

1- 2 pamokos

Pamokos tema: „Darykite, ką tik Jis jums lieps“ (Jn 2,5)

Uždaviniai (mokiniam):

Analizuodami evangelijų ištraukas, naudodamiesi pamokos medžiaga, dirbdami individualiai ir porose išsiaiškinti bei įvardinti Švenčiausios Mergelės Marijos misiją Dievo plane.

Metodai: klausymas, aptarimas, aiškinimas, darbas porose (individualiai), meditacija, apibendrinimas, malda, laiško rašymas, vertinimas, įsivertinimas.

Priemonės: kamertonas su įrankiu (arba varpelis, cimbolai), Šventasis Raštas, paruošta lentelė su 4 skiltimis, kurias mokiniai užpildys, ištraukos iš Šv. Liudviko Marijos Grinjono de Monforo „Auksinė knyga“ atšvietai, vaizdo medžiagos pateiktis Švč. *Mergelės Marijos misija* arba vaizdai/paveikslai su Marija.

Pamokos veiklos:

Tylos ir klausymo pratybos. Prašyti mokinių užsimerkti. Paaikškinti, kad galės atsimerkti tik tada, kai nustos girdėti skambesį. Tuo metu mokytojas suduoda įrankiu per kamertoną (paskambina varpeliu, kamertonu, cimbolais ar pan.).

Aptarimas. Kuris mokinys girdėjo ilgiausiai skambant? Kaip geriau klausytis: atsimerkus, užsimerkus? Kodėl? Ką reiškia išsiklausyti, išgirsti, klausytis?

Aiškinimas. Marija yra klausančioji.

Darbas porose. Analizuoja evangelijų ištraukas (*Lk 1, 26-38, 39-55; Jn 2, 1-12; Jn 19, 25-27; Apd 1, 12-14*) ir pildo trijų dalių lentelę (žr. *1 priedą*). Suformuluoja išvadą ir pristato ją klasei. Lentoje užrašo tuos Švč. Mergelės Marijos žodžius ar veiklą, kuri, jų manymu, geriausiai atskleidžia jos misiją Dievo plane.

Individualus darbas. Skaito ištrauką iš Šv. Liudviko Marijos Grinjono de Monforo „Auksinė knyga“ ir pildo trečiąją lentelės dalį (žr. *1 priedą*).

Meditacija. Demonstruojama Švč. Mergelės Marijos ikona (-os) (PP *Marijos misija*: žr. *2 priedą*). Mokinių prašoma užrašyti, kokias mintis ir jausmus sukelia Švč. Mergelės Marijos ikona, ką iš ikonos sužinome apie Dievo Motiną ir jos misiją Dievo plane. Kurios evangelijų ištraukos susijusios su ikona(-mis). Parašo komentarus į 4 lentelės dalį (žr. *1 priedą*).

Aptarimas. Mokiniai išsako tai, ką užrašė.

Apibendrinimas. Kuo Marija man yra artima? Kodėl?

Malda. Mokytojas skaito ištrauką iš Šv. Liudviko Marijos Grinjono de Monforo „Auksinės knygos“.

Laiško rašymas. „Mano susitikimas/pažintis su Dievo Motina“.

Vertinimas:

Laiško rašymas. (Prašoma įsivaizduoti, kad susipažino su nauju žmogumi (Dievo Motina), apie kurį nori papasakoti savo laiške.)

Įsivertinimas (refleksija): *Ką naujo atradau Marijos asmenyje? Kas pamokoje patiko?*

1 priedas. Švč. Mergelės Marijos vieta Naujajame Testamente

Švč. Mergelės Marijos žodžiai	Švč. Mergelės Marijos veikla	Švč. Mergelės Marijos misija Dievo plane	Kurios evangelijų ištraukos susijusios su ikona (-mis)

2 priedas. Vaizdo medžiagos pateiktis Švč. Mergelės Marijos misija:

„DARYKITE, KĄ TIK
JIS JUMS LIEPS.“
(JN 2, 5)

Švenčiausios Mergelės Marijos misija Dievo plane 3.2.2

Parengė Vilniaus vidurinės mokyklos „Lietuvių namai“ vyresnioji mokytoja Agnė Lastauskienė

4.18. Religijos filosofijos pamokų ciklas *Kančios drama: galimybė rasti priežastis?*

Pamokų tema/ problema: *Kančios ir mirties problemų analizė remiantis krikščioniškąja tradicija.*

Tikslai (dalyko ir bendrųjų kompetencijų aspektai):

- 1) Komunikavimo kompetencija – išugdyti gebantį veiksmingai bendrauti ir kurti bendrą prasmę asmeni.
- 2) Pažinimo kompetencija – išugdyti mąstantį, pasirengusį spręsti problemas ir tyrinėti asmeni.
- 3) Filosofinė kompetencija – padėti įsisąmoninti ir išreikšti egzistencinius žmogaus patyrimus, klausimus, poreikius ir siekius, padėti ieškoti atsakymų į gyvenimo prasmės klausimus remiantis asmenine patirtimi, tautos ir žmonijos išminties lobiais.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): 12.

Trumpas pamokų aprašas:

Nagrinėjama Dievo egzistencijos klausimo svarba kančios akivaizdoje; naudojant vaizdo medžiagą, filosofinius ir teologinius tekstus apmąstomas žmogaus kančios, mirties neišvengiamumas, žmogaus gyvenimo prasmės klausimas.

Metodai, ugdymo strategijos:

Taikomi situacijų analizės, „minčių lietaus“, darbo grupėmis, paskaitos, vaidmenų atlikimo ir kiti metodai atsižvelgiant į grupės aktyvumą, mokinių skaičių ir bendravimo tarpusavyje gebėjimus.

Laikas: 2 pamokos po 45 minutes.

Metodinės rekomendacijos mokytojui:

Mokytojas, priklausomai nuo grupės darbingumo, gali plėsti ciklą iki 3 pamokų.

Literatūros šaltiniai ir nuorodos:

Danes Simon ir Christopher. *Skausmo problema. – Dabarties problemos ir krikščionybė.* V.: Alma littera, 1997, p. 43–48.

Doveika R. *Kančios problema.* Prieiga per internetą:

http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20030214/vilt_02.html.

Epikūras. *Kančia.* // Baranova J. *Filosofinės etikos chrestomatija XI–XII klasei.* V.: Alma littera, 1998, p. 85.

Maceina A. *Jobo drama.* // Baranova J. *Filosofinės etikos chrestomatija XI–XII klasei.* V.: Alma littera, 1998, p. 92–96.

Ramonas A. *Kryžiaus teologija:* J. Moltmannas H. U. von Balthazaras. – *LOGOS*, nr. 56, 2008 liepa–rugsėjis. Prieiga per internetą: http://www.litlogos.lt/L56/logos56_006_013psl.pdf.

http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20030214/vilt_02.html.

1 pamoka

Probleminis pamokos temos klausimas: *Kančios drama: ar galime rasti priežastis?*

Uždaviniai (mokiniam):

1) Diskutuojant ir analizuojant tekstą kelti Dievo buvimo, moralinio ir natūralaus blogio egzistavimo suderinamumo klausimus.

2) Stebint vaizdinį pristatymą aptarti kančios problemą Šv. Rašto kontekste.

Metodai:

Filmo analizė, diskusija, „smegenų šturmas“, darbas su vadovėliu, poromis, paskaita ir kt. metodai.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Multimedija, pateikčių rengyklė „Microsoft PowerPoint 2010“, programa „Microsoft Word 2010“.

Pamokos veiklos:

1. A. Matelio filmo „Prieš parsikrendant į žemę“ ištraukos peržiūra (mokytojas ištrauką pasirenka savo nuožiūra) (10 min.).

2. Taikydami „smegenų šturmo“ (arba *minčių lietaus*) metodą mokiniai ieško atsakymų į kančios prasmės klausimą (5 min.); kančios stereotipai, kokia yra žmogaus reakcija į kančią, kokius egzistencinius klausimus iškelia kančia?

3. Danes Simono ir Christopherio teksto „Skausmo problema“ analizė. Atskleidžiamos natūralaus ir moralinio blogio problemos (10 min.).

4. Pateikties „Kančios problema“ stebėjimas ir aptarimas. Kalbama, kaip kančia suprantama Senajame ir Naujajame Testamentuose (20 min.) (žr. 1 priedą).

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Nagrinėjant skausmo problemą galima naudoti vadovėlio pateiktus klausimus skyriaus pabaigoje.

Pateiktį „Kančios problema“ galima sutrumpinti arba dalį apie egzistencinę kančios problemos sprendimą atidėti kitai pamokai. Neturint galimybių demonstruoti skaidres visą R. Doveikos straipsnį galima rasti šiuo adresu:

http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20030214/vilt_02.html.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

- *Įvardinkite kančios priežastis?*
- *Kada kančia gali praturtinti ir kada nuskurdinti žmogaus dvasinį gyvenimą?*
- *Ar visuomet kančia yra nuodėmingo gyvenimo rezultatas?*

2 pamoka

Pamokos tema: *Kančios drama: filosofinė interpretacija.*

Uždaviniai (mokiniam):

- 1) Dirbant grupėmis analizuoti filosofinę ir teologinę kančios interpretaciją.
- 2) Atliekant kūrybinę užduotį (rašant esė) stengtis pagrįsti kentėjimo prasmę ir vertę.

Metodai: darbas su filosofiniu tekstu, darbas grupėmis, paskaita, rašymas ir kt. metodai.

Praktiniai patarimai (mokymosi aplinkai):

Multimedija, pateikčių rengyklė „Microsoft PowerPoint 2010“, programa „Microsoft Word 2010“.

Pamokos veiklos:

1. Trumpai aptariamos praeitos pamokos mintys, skaitomi mokinių namų darbai (5min.).
2. Trumpai schema pristatomas Senojo Testamento *Jobo* knygos turinys (5min.). Kaip tai galima interpretuoti?
3. Mokiniai padalijami į grupeles, kiekviena grupė nagrinėja vieną filosofinį kančios problemos interpretacijos tekstą: Epikūro „Kančia“ (J. Baranova. *Filosofinės etikos chrestomatija XI–XII klasei*); A. Ramono „Kryžiaus teologija“ (J. Moltmannas H. U. von Balthazaras. *LOGOS*); A. Maceinos „Jobo drama“ (Baranova J. *Filosofinės etikos chrestomatija XI–XII klasei*) (15 min.).
4. Grupės rašo trumpą esė, vėliau inscenizuojant *Jobo* ir jo draugų pokalbį skaitomas grupelių darbas (20 min.)
5. Jei liks laiko, galima pažiūrėti pateiktą „Pėdos smėlyje“.

Metodiniai patarimai mokytojui (kaip padėti mokiniams, galimi sunkumai):

Kad mokiniams būtų paprasčiau suprasti Maceinos ir Balthazaro tekstus, mokytojas galėtų paaiškinti nesuprantamas sąvokas.

Pamokos refleksija (klausimai mokiniams, įsivertinimo būdai):

Ar galėtumėte pagrįsti kančios prasmingumą?

Ką kančia galėtų reikšti tikinčiam žmogui?

Pamokų ciklo apibendrinamasis įvertinimas:

Pamokos apie kančią ir mirtį visuomet yra sudėtingos, ypač mokiniams, kurie savo gyvenime yra turėję skaudžios patirties. Todėl iš mokytojo reikalauja subtilumo dėstant tokias temas. Nereikėtų pernelyg teoretizuoti kančios problemos, nes tema taps svetima. Mokiniai temą priima įvairiai, nes atsakymas į šį klausimą yra egzistencinis.

Mokinių (mokytojo) komentarai:

Mokiniai, galbūt, galvoja, kad neatsakyta į klausimą, ką daryti kenčiančiam, bet netikinčiam žmogui. Niekas taip nesuartina ar atitolina žmonių kaip kančia, ji visuomet skatina kelti egzistencinius ir prasmės klausimus.

Priedai

Kančios problema

„Visa kūrinija iki šiol dūsauja ir tebesikankina“ (Rom 8,22), – skaitome apaštalo Pauliaus laiške romiečiams. Iš tikrųjų kančios problema yra įvairialypė. Tikriausia prasme ji kyla dėl blogio, kuris yra gėrio trūkumas, ribotumas ar iškraipymas. Ji paliečia visus – vienai žemesnio išsivystymo kūrinius, kitaip gyvūniją ir pagaliau – žmogų.

Nors kančių patiria ir gyvūnai, ji „ypač esminga žmogaus prigimčiai“, nes žmogus sąmoningai ją išgyvena. Kančios, kaip ir žmogaus, gelmė yra didžiulė. Žmogaus gelmę ji savitai atspindi ir pranoksta. Kančia priklauso žmogaus transcendencijai: ji yra viena iš sričių, kuriose žmogui skirta tam tikra prasme pranokti patį save: žmogus tam pašauktas slėpiniu būdu – skaitome Popiežiaus laiške „Salvifici doloris“. Žmogiškos kančios laukas – platus ir turi daugybę matmenų. Žodžiu „kančia“ neretai įvardijame fizinį skausmą ar nepatogumą, tačiau žmogiškoji kančia anaip tol tuo neapsiriboja: ji daugialypė, giliai iššaknijusi plačioje žmogaus būtyje, taigi apimanti ir sielos skausmą, kurį gali sukelti netektis, išdavystė, nusivylimas, šmeižtas ir daugelis kitų dalykų. Šis įvairumas grindžiamas dvilypiu žmogiškos būties matmeniu ir nurodo į kūniškąjį bei dvasinį elementą kaip tiesioginį kančios subjektą. Tačiau toks dalijimas į „kūno“ ir „sielos“ skausmą yra sąlyginis, nes žmogus yra šių dviejų, tarpusavyje labai susijusių – fizinio ir dvasinio – elementų vienvė.

Ligonis, kančia, liga Senajame Testamente

Senajame Testamente randame daugybę kančios, liūdesio, skausmo pavyzdžių. Kančia visų pirma suvokiama moralės ir dieviškojo tikslo kontekste. Kančia čia įvardijama kaip tiesioginis ar netiesioginis nuodėmės rezultatas. Tai gali būti paties žmogaus klaidingas pasirinkimas, atnešantis kančią kaip bausmę už tai, arba žmogus kenčia nuo nuodėmingų kitų žmonių veiksmų ir sprendimų. Pavyzdžiui, kenčiama nuo tironiškų karalių (plg. Jer 22), kančią atneša karas ir priešai (plg. Joz 6,21), vergystė (plg. Jer 48, 7), kaltės jausmas (plg. Ps 32). Psalmėse dažnai sutinkame nekaltos aukos raudą (plg. Ps 7; 25), kuri kenčia nuo savo priešų. Kaip matome, Senajame Testamente kančios pavyzdžių tikrai daug. Įdomu tai, kad kančia Senajame Testamente aiškinama kaip ateinanti iš Dievo, kaip Jo bausmė: „Viešpats yra lėtas pykti, gausus gerumo, atleidžiantis kaltę ir nusižengimą, tačiau nepaliekantis kaltųjų be bausmės ir baudžiantis vaikus už tėvų kaltę ligi trečios ir ketvirtos kartos“ (Sk 14, 18). Iš pasakojimų matome, kad daugybė žmonių patyrė kančią, kiekvienas žmogus turi išgyventi savo skausmą, ir niekas kitas negali to padaryti už jį. Siekiant numaldyti skausmą ir rasti paguodą svarbią vietą užėmė malda. Kartu su maldomis natūraliai liejasi ir skundai (plg. Ps 102, 1), raudos, kur atskiri žmonės, o kartais net ir visa bendruomenė kreipiasi į Jahvę kreipdamiesi ir prašydami Jo gelbstinčio įsiterpimo ir tikėdamiesi Jo pagalbos kenčiant ir kančios atitolinimo.

Atskirai reikia pažvelgti į Senojo Testamento požiūrį į ligą ir ligonį, nes liga – tai vienas iš kančios pasireiškimo būdų, buvusi, be abejo, aktuali to meto žmonėms. Senovės Izraelio žmonės ligos dažnai slėgdavo. Socialinė ligonių padėtis buvo nepavydėtina. Dažniausiai užklupdavo to krašto klimato (reumatizmas) ir aplinkos (akių pakenkimai) sukeltos ligos. Žmonės greitai tapdavo luoši dėl kaulų lūžių (plg. 2 Sam 4, 4), kur kas daugiau nei šiandien būdavo aklujų ir sergančių odos ligomis, dažniausiai raupsais (plg. Kun 13, 14). Vaikai nuo ligų mirdavo (plg. 2 Sam 12, 15). Senasis Testamentas ligą neginčytinai sieja su Dievu, nes čia Viešpats yra galutinis visa ko tikslas. Taip pat Senajame Testamente pabrėžiami nuodėmės ir ligos ryšiai. Į ligą būdavo žiūrima kaip į Dievo bausmę, nuodėmės (plg. Iš 9, 14) ir neklusnumo padarinį. Ji buvo apibūdinama kaip nešvarumas, o nešvarumui galima pasipriešinti tik šventumu. Tai atsispindi Mozės Įstatyme, žadančiame saugoti Izraelį nuo ligų, jei jis bus klusnus šiam Įstatymui, ir išpėjančiame apie ligas, jei jo nesilaikys.

Tačiau, kad ir kokia būtų ligos prigimtis, Senojo Testamento žmogus ją išgyvena Dievo akivaizdoje. Jis skundžiasi Dievui dėl savo ligos ir meldžia gyvenimo ir mirties Viešpatį jį pagydyti. Ypač tai atsispindi psalmėse. Daugelis jų gimė kaip maldos prašant Viešpaties išgydymo (plg. Ps 38). Liga atveria kelią atsiversti (plg. Ps 32, 5; 107, 20). Išgijimas taip pat ateina iš Dievo. Taigi Senasis Testamentas kančią ir skausmą atskleidžia kaip Dievo kontroliuojamas patirtis. Šie žmogaus padėties aspektai atspindi nuodėmę. Ji atsirado dėl Adomo ir Ievos neklusnumo. Nuo tada į žmonijos istoriją kartu su nuodėme atėjo ir kančia. Nuo to laiko žmonės kenčia dėl savo ir kitų žmonių darbų bei sprendimų. Nuodėmė yra tokia integrali žmogaus patirties dalis, kad ir individas, ir visuomenė yra paveikti, ir kiekvienas jų yra pastovus neteisingumo bei kančios šaltinis.

Liga, kančia, ligonis Naujajame Testamente

Naujajame Testamente į kančią žvelgiama jau iš kitokios perspektyvos. Požiūris į kančią aiškiausiai atsiskleidžia Kristaus patirtyje. Jėzaus kančia yra tikslinga. Nors ir nepelnyta, jos tikslas buvo priartinti mus prie Dievo. Kelias į išganymą eina per paties Dievo Sūnaus kančią. Jėzaus kančia pabrėžia visišką Jo žmogiškumą. Kančia, savaime suprantama, yra blogis, tad bet kokia kaina stengiamės jos išvengti tiek dėl savęs, tiek dėl kitų. Tad daug kas priklauso nuo kenčiančiojo laikysenos kančios akivaizdoje. Naujasis Testamentas Kristaus kančią pristato kaip pavyzdį mums visiems. Krikščionys turi perimti Jo pasitikėjimo bei klusnumo nuostatą ir kantriai priimti kančią, galinčią užklupti kiekvieną akimirką. Senajame Testamente pateikta nuodėmės ir ligos sąsaja Naujajame Testamente nėra visiškai panaikinama. Liga gali būti nuodėmės lemta Dievo bausmės forma, tačiau Jėzus visada parodomas ir pristatomas kaip gydantis ir niekada nesukeliantis ligos. Jėzaus nuostata rodo, kad Dievas trokšta būti žmogaus gydytoju ir gydo jį. Naujajame Testamente taip pat pabrėžiamos kitos ligos priežastys nei asmeninė nuodėmė. Liga – tai mirties, perduodamos žmonijai kartu su gimtąja nuodėme, išraiška. Taigi Naujojo Testamento samprata apie ligą yra gilesnė nei Senajame Testamente. Ligos yra primestos žmonėms priešišku jėgų, kurios džiaugiasi žmonių kančia. Nors Dievas ir leidžia kančią, Jis gali išvaduoti iš bet kokios negalios, ir tokiais atvejais matome, kaip Jis nuostabiai pakeičia ligonių gyvenimą. Kartais Dievo darbas atsiskleidžia per žmogaus išgydymą, nes Dievas yra sveikatos ir pilnatvės šaltinis, kartais – per ligą, nes Jis praturtina kenčiantįjį, igalindamas jį pakelti kančią garbinimo dvasioje. Tad liga gali pažadinti ir gėrį. Naujajame Testamente plačiau suprantamas Dievo vaidmuo ligoje. Nors Jis matomas kaip kai kurių ligų priežastis, tačiau kur kas svarbesnis Jo, kaip gydytojo, vaidmuo. Atskleidžiamas Dievo troškimas gydyti žmones. Dažnai Dievas ligą leidžia tam, kad Jo darbai atsiskleistų ligonių gyvenimuose ir per juos.

Pašventinančioji kančios reikšmė: egzistencinis kančios problemos sprendimas

Žvelgiant į kiekvieno žmogaus patiriamą kančią, taip pat kaip ir į viso kančios pasaulio ištakas, neišvengiamai kyla klausimas – kodėl? Jis ne tik lydi žmogaus kančią, bet ir apibrėžia jos žmogiškąjį turinį, o tai kančią daro būtent žmogiškąja kančia. Skausmas, ypač fizinis, yra paplitęs ir gyvūnų pasaulyje. Tačiau tik kenčiantis žmogus suvokia savo kančią ir kelia klausimą „kodėl?“, neradęs jį tenkinančio atsakymo jis kenčia dar labiau. Šį klausimą žmonės užduoda vienas kitam, taip pat ir Dievui kaip pasaulio Kūrėjui ir Viešpačiui. Dėl šio klausimo Dievo ir žmogaus santykiuose neretai atsiranda daug nepasitenkinimų ir konfliktų, o kartais imama netgi neigti Dievą, nes blogis ir kančia gali užtemdyti Jo paveikslą. Daugelis jautresnių žmonių, negalėdami pakelti tokios kančios gausybės, ypač nekaltų žmonių, vaikų kančios, nusisuka nuo Dievo. Juos prislegia tokių kentėjimų beprasmiškumas: „kodėl Dievas, jei Jis visagalys, tai leidžia?“, „aš nenoriu turėti reikalų su Dievu, kuris leidžia tokius dalykus“. Tokiems žmonėms dieviškąją šviesą pasaulyje užstoja blogio tamsa. Tačiau blogis neleidžia žmogui susitaikyti su jo paliesta tvarka, todėl žmogus ieško kančios prasmės. Bandymai spręsti šią problemą teorinėje plotmėje nieko neduoda, nes ją svarstydamas žmogaus protas gali prieiti prie išvados, kad jokio blogio nėra.

Pavyzdžiui, nemirtingumas nėra žmogaus prigimties savybė, todėl žmogaus protas nusprendžia, kad mirtis visai ne blogis, nes blogis – tai trūkumas to, kas turi būti, o žmogus (kaip ir kiekviena gyva būtybė) šios savybės savyje neturi (A. Maceina), taigi mirtis gyvai būtybei – tai tik natūrali gyvybinių jėgų pabaiga. Panašiai yra su kančia. Protu galima prieiti prie išvados, kad kančia įgimta žmogui, skausmas ir jo keliamas kančia – tai signalai, įspėjantys, kad kažkas žmoguje yra ne taip, kad kažko reikia pasisaugoti, vengti ar ieškoti beprasidedančios ligos. Taigi jie nėra blogi, nes tarnauja kaip priemonės mūsų egzistencijai palaikyti. Tačiau ką duoda šie proto samprotavimai, jei žmogus ir toliau vengia kančios ir mirties, bijo jų. Taigi „teorinis visų šių dalykų nušvietimas dar anaipol nepaverčia jų gėriais savyje ir tuo pačiu mūsų dvasios neįtikina ir nenuramina“ (A. Maceina). Tokiu būdu sprendžiant problemą jos esmės ir prasmės išvalgos išreiškiamos bendra visiems galiojančia formule. Tačiau kančia ir mirtis – mūsų egzistencijos dalis. Šios patirtys – tai ne idėja ir ne teorija, bet mūsų išgyvenama tikrovė, todėl spręsti jas reikia egzistenciškai. Egzistencinis problemos sprendimas yra jos išgyvenimas, nuostata ir asmeninis apsisprendimas jos atžvilgiu. Taip egzistenciniais apsisprendimais pasirenkamas tam tikras būdas būti, egzistuoti, ir tai turi išliekančius/ią padarinius/vertę (K. Trimakas). Taigi teorinis minėtų problemų sprendimas veda į bendrybes, o egzistencinis – į individualų atsakymą. Egzistencinis sprendimas visada yra individualus. Tai ne kokia nors visiems tinkanti formulė. Jis apima kiekvieno asmeninį atsakymą ir asmeninį apsisprendimą problemos atžvilgiu. Anot V. E. Franklio, net ir kritiškiausiose gyvenimo situacijose žmogus turi „galimybę prasmingai formuoti gyvenimą priimdamas tam tikrą nuostatą į šį priverstinį savo egzistencijos apribojimą.“ Taigi egzistencinis problemos sprendimas ieško atramos, ant kurios statomas visas tolesnis žmogaus gyvenimas. Viena geriausių egzistencinio problemos sprendimo pavyzdžių – tai Jobo knyga. Nors Jobo draugai ir įrodinėja, kad Dievas šitokias kančias jam leidžia už nuodėmes, Jobas jaučiasi nekaltas, jis žino, kad nenusipelnė jokios bausmės. O jei tai tiesa, tuomet jo draugų teigimas, kad kančia yra bausmė už nuodėmes, neatlaikomai griūva. Pagaliau ir pats Dievas priekaištauja Jobo draugams už jų kaltinimus ir pripažįsta, kad Jobas nekaltas. Jo kančia – nekalto žmogaus kančia, ir ją reikia priimti kaip slėpinį, kurio žmogus savo sveiku protu nėra pajėgus iki galo suvokti (Jonas Paulius II „Salvifici doloris“). Vadinasi, kančia ne visada yra bausmė už nuodėmes. Taigi kančios siejimas su nuodėme jos prasmės neatskleidžia, nes toks teiginys neatitinka egzistencinės tikrovės. Jobas jaučia, kad teorinio atsakymo čia negali būti, todėl jis kritikuoja savo draugus, pats neformuodamas jokios teorinės pažiūros, kuria ryžtusi atsakyti į kančios prasmės klausimą. Šiuo atžvilgiu kančia jam – nesuvokiamas dalykas, tad Jobas duoda atsakymą savo egzistencija. Jis ją priima apsispręsdamas susieti ją su Dievu. Jobas sudeda savo likimą į Jo rankas nenustodamas vilties, kad Dievas pagelbės jam jo situacijoje. Taigi kančios prasmę Jobas randa savo paties apsisprendime. Jis pasirenka ją išgyventi. Tai egzistencinis atsakymas. Jobas kančios problemą išsprendžia ne duodamas kokią nors abstrakčią formulę, kaip jo draugai, bet tam tikru būdu elgdamasis kančioje, reaguodamas į ją. Čia ir slypi kančios didybė (A. Maceina. Raštai T. III).

Panašiai elgėsi ir šventieji. Kančios užklupti jie priimdavo ją apsispręsdami kančią išgyventi Dieve, tai yra aukodami Jam savo kančias ir vienydami jas su Kristaus kančia. Ne vienas jų netgi troško kančios ir su džiaugsmu pasitikdavo ligas, nelaimę, skurdą, kankinimus ar net mirtį. „Trokštu pažinti jį, jo prisikėlimo galybę ir bendravimą jo kentėjimuose, noriu panašiai kaip jis numirti, kad pasiekčiau ir prisikėlimą iš numirusių“ (Fil 3, 10). „Širdyje pajutau didelį troškimą kentėti ir sykiu nuoširdų įsitikinimą, kad Jėzus man ruošia nemažai kryžių. Kančia mane traukte traukė, žavėjaisi ja, dar jos nepatyrusi“ (Kūdikėlio Jėzaus Teresė). Kančios troškimas ir džiaugsmas kenčiant yra vienas būdingiausių šventos asmenybės ženklų. Tačiau kaip galima trokšti blogio? Juk kančia ardo žmogaus egzistenciją ir jį nubuitina. Taigi kančios troškimas šventųjų gyvenime mums atskleidžia didelę žmogiškosios egzistencijos mįslę. Tai, kad kančia nebūtina žmogui ir padaro jį mažiau esantį, atskleidžia jos negatyvumą (A. Maceina). Tačiau būtent dėl to jos trokštama ir ieškoma. Kodėl? Kančios ištiktas žmogus eina nebūties link. Pats savęs jis pagrįsti negali. Todėl tokiam žmogui lieka du keliai: arba eiti toliau iki visiško žlugimo, arba ieškoti naujo pagrindo nebe savyje, bet už savęs, save peržengiant. Taigi žmogus turi apsispręsti. Pasirinkusieji pirmąjį kelią – žūsta. Juos kančia palaužia ne tik fiziškai, bet ir nužmogina iki to, kad jame dingsta

visi aukštesni idealai, jausmai, troškimai, dorybės. „Tokių atveju kančia yra tarsi savotiškas būties vėžys,ėdas žmogiškąją egzistenciją“ (A. Maceina). Pasirinkęs šią tamsiąją pusę žmogus nustoja būti žmogumi dvasine šio žodžio prasme. Tačiau kiti, pvz., Jobas, šventieji pasirinko kitą galimybę, šią šviesiąją ir atperkančiąją kančios pusę. Jie jautė savo grimzdimą į nebūtį kaip aną, tamsųjį kelią pasirinkusieji, tačiau jausdami, kad nyksta, jie griebiasi naujo kančios pagrindo: ne pačiais savimi, nes žmogus pats čia nieko negali. Jie peržengė save ir pagrindo savo būčiai ieškojo jau transcendencijoje – Dieve, nes Jis jiems buvo vienintelė atrama (A. Maceina). Pvz., apaštalo Pauliaus troškimas pažinti Viešpatį, vienyti su Juo savo kančią, nes žino, kad, miręs su Kristumi, jis bus prikeltas su Juo (plg. Fil 3, 10; Rom 6, 8). Kitoje vietoje jis vėl rašo: „Aš galiu visa tame, kuris mane stiprina“ (Fil 4, 13). Taigi matydami nykstančią savo egzistenciją jie sujungė ją su transcendencija (Dievu), kad Jis iš naujo juos įbūtintų.

Tad, atvėręs Dievui savo būtį, žmogus nepasilieka vienas. Dievas pripildo jį savimi. Kenčiant nebūtinai egzistencija pakyla, bet yra jau ant naujo pagrindo, susivienijusio su dieviškąja būtimi. Prisiimta ir Dieve iškęsta kančia yra kelias į žmogaus sudievinimą. „Tapti šventuoju – tai daug kentėti. Kančia gimdo meilę ir pripildo sielas gyvybės“ (Motina Teresė). Pati savyje kančia nieko pozityvaus neturi. Ji tik ardo žmogų. „Kančia savaime yra niekas. Tačiau būdama Kristaus kančios dalimi tampa nuostabi dovana ir meilės ženklu“ (Motina Teresė). Taigi, kas atsiveria Dievui, Jis jam suteikia naują buvimą. Būtent todėl kančia šventiesiems buvo proga nusikratyti senuoju žmogumi ir apsivilkti naujuoju, „kuris atnaujinamas tobulam pažinimui pagal savo Kūrėjo paveikslą“ (Kol 3, 10). Kančia jiems buvo vienintelis tikras kelias į Dievą.

Štai tokia yra egzistencinė kančios prasmė. Tai atsakymas, kurį Jobas davė savo draugams ir kurį Bažnyčios šventieji duoda kenčiančiam ir kančios prasmės ieškančiam pasauliui. Šis atsakymas rodo, kad kančia yra tarsi dviašmenis kalavijas. Savo esme ji yra nubūtinimas: žmogaus ardyimas. Tačiau jeigu žmogus Dievui užsisklendžia, savo būties Juo negrindžia, kančia jį suardo ligi visiško nužmoginimo. Tačiau jei jis Dievui atsiveria, Jame ieško pagrindo naujai savo būčiai, „dieviškoji malonė jį perkeičia, sudieviną ir pašventina“ (A. Maceina, Raštai III). Taigi kančia prasminga tik tada, kai ji atveria kelią Dievui į mūsų nubūtiną egzistenciją. Visais kitais atvejais, kai Dievas neišleidžiamas ir žmogaus lieka vienas su savo kančia, ji tampa beprasmė. Štai tokia yra ir pašventintoji kančios reikšmė. Kančia yra svarbus išbandymo – galutinio apsisprendimo už Dievą – momentas. Vienydamasis su Kristaus kančia, žmogus tam tikra prasme yra pašventinamas, kad duotų vaisių kentėdamas panašiai kaip kentėjo Išganytojas. Taigi su Kristumi suvienyta kančia įgauna naują prasmę – tampa dalyvavimu atperkamajame Kristaus darbe ir Jo Karalystės kūryboje.

Pagal kun. Ričardo Doveikos, Vilniaus Arkikatedros administratoriaus, tekstą (XXI amžius, 2003).

Parengė Jonavos Jeronimo Ralio vidurinės mokyklos vyresnysis mokytojas Egidijus Živaitis

4.19. Religijos filosofijos pamoka *Patirti ir kalbėti*

Tema: *Patirti ir kalbėti: „Štai aš stoviu prie tavo durų ir beldžiu“* (Apr 3, 20).

Uždaviniai:

Žiūrėdami, klausydami, medituodami mokiniai aprašys savo religinę patirtį.

Klasė (mokinių amžiaus grupė): IV gimnazijos.

Priemonės:

Multimedija, H. Hunto paveikslo „Pasaulio šviesa“ kopija, meditacinė muzika, rašikliai, popierius.

Metodai, ugdymo strategijos: Paveikslo interpretacija, meditacija, individualus darbas raštu, refleksija.

Pamokos veiklos:

1. Mokiniai stebi paveikslą ir žodžiu atsako į klausimus:

Kas pavaizduota paveiksle?

Koks metų laikas?

Koks paros laikas?

Kas krenta į akis?

Kodėl žibintas dega: juk ne naktis?

Kuo ypatingos namelio durys (apaugusios sausais stagarais, be rankenos, tai reiškia, kad atsidaro tik iš vidaus)?

Ar kas nors viduje yra?

2. Meditacija.

Mokiniai užsimerkia ir susikaupia. Rankos padėtos ant kelių.

Mokytojas tyliai, ramiu balsu neskubėdamas kalba:

– Įsivaizduokite, kad sėdite šio namelio viduje. Kambarėlis labai mažas... Viduryje – stalas... Jūs sėdite ant vienintelės kėdės prie stalo... Kambarėje tamsu... Prisiminkite sunkiausią savo gyvenimo momentą, kai jautėtės labai vieniši, nesuprasti, niekam nereikalingi... Jūs esate vieni. Visiškai vieni. Langai ir durys sandariai užverti. Pasaulis liko ten, už sienų... Bet jis jums nereikalingas... kaip ir jūs jam... Staiga išgirstate kažkieno tylūs žingsnius... Kažkas prieina prie durų, sustoja... ir...

Mokytojas tyliai keletą kartų pabeldžia... ir skaito toliau:

– Čia Aš... Aš stoviu prie tavo durų ir beldžiu. Iš tiesų aš stoviu prie tavo širdies durų. Stoviu dieną ir naktį. Netgi tada, kai tu nesiklausai, netgi tada, kai abejoji, kad tai Aš, kad esu čia. Aš laikiu menkiausio pakvietimo ženklo, kad įeičiau... Noriu, kad žinotum, jog kiekvieną kartą, kai mane kvieti, aš būtinai ateinu – visada. Ateinu su gailėstingumu, su troškimu tau atleisti ir tave išgydyti, su tokia didele meile, kuri pranoksta tavo supratimą... Aš pažįstu tave tobulai. Aš viską apie tave žinau. Netgi tavo galvos plaukai yra suskaičiuoti. Nėra tavo gyvenime dalykų, kurie būtų man nesvarbūs. Žinau kiekvieną tavo problemą. Žinau tavo poreikius ir nerimus. Taip, aš žinau ir visas tavo nuodėmes...

Bet aš myliu tave ne dėl to, ką tu padarei ar nepadarei. Bet tiesiog dėl to, kad esi. Aš tave myliu, todėl tu ir esi. Tu nemirsi. Aš negaliu tavęs sunaikinti, nes myliu tave. Nesvarbu, kiek kartų išklydai iš kelio. Nesvarbu, kiek kartų mane užmiršai. Ką tu bedarytum, aš einu su tavimi. Ir kasdien laikiu momento pasibelsti į tavo širdies duris... Noriu, kad atsimitum – yra dalykas, kuris niekad

nepasikeis: „Aš tave myliu amžina meile.“ Net jei ir tavo motina tave paliktų, net ir tada, kai tu blogai elgiesi, aš jokia būdu tavęs nepaliksiu, nes myliu tave. Leisk man mylėti tave. Tu neturi keistis, kad patikėtum mano Meile, nes būtent tavo tikėjimas į mano Meilę tave pakeis. Visą tavo gyvenimą aš ieškojau tavo meilės. Aš niekada nesilioviau tavęs mylėti ir norėjau būti tavo mylimas. Tu išbandei daug dalykų ieškodamas laimės. Daug kartų nusivildavai... Pabandyk dar kartą. Pabandyk man atverti savo širdį... dar labiau negu tu kada nors tai darei anksčiau.

Aš myliu tave. Ateik pas mane su savo skurdu ir nuodėmėmis, su savo problemomis ir rūpesčiais ir visu savo troškimu patirti tikrą amžiną Meilę. Aš stoviu prie tavo širdies durų ir beldžiu... Ar atversi man?

Pauzė

– Netrukus jūs atsimerksite. Pasiimsite rašiklius ir tyliai parašysite Jam atsakymus.

Skamba tyli meditacinė muzika.

3. Mokiniai rašo atsakymus Jėzui. Jiems sutikus garsiai skaitomi sukurti atsakymai neminint pavardžių. Mokiniai pasidalina savo išgyvenimais, patyrimu.

4. Mokinių klausiama, kur gyvena Jėzus?

Atsakymas: Ten, kur leidžiama Jam įeiti... tai ir yra svarbiausia – leisti Dievui įeiti. Tačiau leisti Jam įeiti galima tik ten, kur kieno nors esama ir kur esama iš tikrųjų, kur kieno nors gyvenama ir kur gyvenama iš tikrųjų.

5. Įsivertinimas: *Kuo man svarbi ši pamoka?*

Komentaras:

Klasėje galima paruošti stendą su paveikslo reprodukcija ir mokinių mintimis.

Parengė Druskininkų „Atgimimo“ vidurinės mokyklos mokytoja metodininkė Onutė Drūlienė

5. Mokinių atliekamos veiklos vertinimas

5.1. Kaip rašyti ir vertinti esė?

Esė kildinamas iš prancūziško žodžio *essayer*, kuris reiškia bandyti, *essai* – bandymas. Būtent tokia pirminė žodžio reikšmė tarsi šiek tiek atpalaiduoja ir leidžia priimti šį žodį, kaip nuorodą į neįpareigojantį kūrinį, kuriuo save tik išbandome, dėliodami mintis. Deja, iš šio žodžio pirminės sampratos rašant realiai lieka tik tiek, kad jis teikia daugiau laisvių rašytojui, nei kito žanro tekstas. Geras esė turi aiškią idėją, savo logiką, išbaigtumą, savitą originalų minčių dėstymo stilių. Esė gali būti labai įvairus: publicistinis, asmeninis, literatūrinis, mokslinis, taip pat skirtingas savo temomis – geografinis, kelioninis, istorinis, informacinis, kultūrinis ir kt.

Kyla klausimas, kaip pasiekti tokių lygį, kuriame būtų galima susieti aiškią mintį su tarsi neįpareigojančiu bandymu, griežtą logiką su spontaniškais asmeninėmis išvalgomis. Prieš rašant, pirmiausia būtina pagalvoti apie savo skaitytoją ir apmąstyti savo pažiūras, nuomonę, kiek jos yra subjektyvios ir gali būti kitiems įdomios ar suprantamos. O toliau pasitelkiamos kelios esė rašymo strategijos.

1 strategija: *Laisvas esė*

Pradedama nuo rūpimos idėjos ir judama natūraliai plėtojant mintį, neturint aiškaus plano. Čia tyko daug pavojų, nes mintis gali kisti chaotiškai, padrikai ir galiausiai nutrūkti. Bet jei mintis turi sąmoningą planą ir kinta įdomiai, net pačiam rašytojui gerai nežinant kur link, galiausiai ji duoda gana originalų, netikėtą rezultatą. Toks esė yra būdingas asmeniniam literatūros žanrui. Jį dažnai rašo labai kūrybingi ir talentingi arba įvairių egzistencinių problemų kankinami žmonės bei tie, kuriems rašymas yra svarbi psichoterapijos priemonė.

Laisvas rašymas gali padėti ir tada, kai stinga minčių suplanuotam esė, nors tikslas yra parašyti labai aiškios struktūros ir logikos kūrinį. *Išeities iš tokios padėties metodika*: rašomi juodraščiai (1, 2, 3) teksto neapmąstant. Reflektuojama ir bandoma aptikti mintį tik tada, kai parašomas ilgesnis gabaliukas (didesnė esė dalis). Rekomenduojama bandyti tol, kol iš juodraščio paaiškės pagrindinė mintis ir jos plėtojimo kryptis. Paskutinis variantas redaguojamas.

- Toks laisvas rašymas padeda aptikti pagrindines tezes, jeigu jų nėra.
- Padeda, kai jaučiama įtampa, nedera mintys, kai būdingas vidinis emocinis maištas, pasimetimas.

2 strategija: *Esė pagal planą* (planas rašomas arba turimas galvoje)

Pirmiausia parašomas **planas**, turintis aiškią struktūrą: įvadą, pagrindinės tezes, išvadas arba apibendrinimą.

Įvadas. Keliamas klausimas, hipotezė arba pagrindinė mintis, apibrėžiamas kontekstas, autoritetai (kuo remiamasi), pateikiamos prielaidos, formuluojama intriga. Esė intriga yra labai svarbu. Moksliniame esė tai yra probleminis klausimas.

Dėstymas

- Laikytis plano ir pagrindinių tezių bei jų argumentų, nuosekliai jungti pastraipas.
- Stebėti, ar visi argumentai veda prie išvadų ir apibendrinimo.
- Kiekviena nauja mintis rašoma iš naujos pastraipos (apie 100 žodžių) arba kelių pastraipų. Minčių seka gali būti priežastinė išvestinė, lyginamoji arba tiesiog teminė, pvz., apie tą patį objektą pirmoje pastraipoje (keliose pastraipose) kalbėti istoriškai, antroje – estetiškai, trečioje – etiškai, arba pirmoje – egzistenciškai, antroje – socialiai, trečioje – kultūriškai, arba pirmoje – lokaliai, antroje – globaliai, trečioje – asmeniškai.
- Kiekviena pastraipa turi turėti jungtį su kita pastraipa. Jei ta pati mintis plėtojama per dvi pastraipas, žiūrima, kodėl: ar jos viena kitą papildo, ar plėtojama priešinga linkme. Jei papildo, tai koks esminis jų skirtumas, kodėl jos atskirtos viena nuo kitos.
- Jei norima įvertinti kelių skirtingų perspektyvų argumentus, sumuojami „už“ ir „prieš“ argumentai iki prieinama prie išvadų.
- Kiekviena mintis pateikiama aiškiai, negalvojant, kad skaitytojas pats viską supras arba viską žino.
- Suderinami esminiai teiginiai, mintys ir jų išdėstymas, pasitikrinant, kas užėmė svarbiausią vietą, ar reikiama mintis. Ar jos neužgožė antraeilės reikšmės mintis ir mažiau reikšmingos pastraipos?
- Patikrinama apimtis (gali būti nuo visai trumpo iki vidutiniško (apie 2 000 žodžių), t. y. 20 pastraipų, o kartais ir ilgesnis esė). Nereikalingų sakinių rekomenduojama atsisakyti.
- Patikrinama, ar gražiai sujungta informacija, panaudoti pavyzdžiai, argumentai, citatos, akivaizdumas, kaip naudojamas laikas.

Pabaiga

- Sumuojame argumentus.
- Pabrėžiame esmines tezes, išryškiname esminę išvadą.
- Pasitikriname, kiek pabaiga susijusi su pradžia.

- Pabaigoje galima formuluoti kito tyrimo ar šiaip probleminį klausimą, kuris kilo esė pabaigoje.
- Galima pabaigti netikėta įžvalga.
- Nedera esė pabaigti pernelyg greitai, neišplėtojus minties, netikėtai arba visai kita mintimi, nei buvo rašoma.

Esė tikrinimas

- Ar pasiektas tikslas?
- Argumentai ir jų pateikimas.
- Turinys: ar atsakoma į iškeltą klausimą, ar aiški teorinė pozicija, nuostatos, ar pakanka medžiagos ir citatų, nuorodų.
- Struktūra.
- Pagrindinės pastraipų idėjos.
- Išvados.
- Kalbos stilius.
- Klausama savęs, ar šis esė atvedė prie naujų įžvalgų, minčių? Ar pasakiau tai, ką norėjau pasakyti? Ką keisčiau, jei raščiau dar kartą?

3 strategija: *Pusiau suplanuotas esė*

Gali būti tarpiniai variantai arba bandymai tarp laisvo ir suplanuoto esė.

- Parengiamas planas ne su tezėmis, o su nuorodomis, citatomis, argumentais.

Planas realizuojamas tokiais būdais:

1) rašoma pagrindinė dalis, o tik tada pradžia ir pabaiga;

2) rašoma nuo pradžių iki galo;

3) pradedama nuo tų dalykų, kurie yra labiausiai aiškūs, ir nuo jų atsispiriant plėtojama mintis. Po to struktūriškai sutvarkoma.

- Nors turimas planas, bet rašoma laisvai, po to pasitikrinant ir papildant citatomis pagal planą. Dalys jungiamos taip, kad būtų judama link išvadų.

Ką daryti, jei rašant esė užstringama ir nėra tolesnės idėjos minčiai plėtoti?

Pradedama visai laisvai rašyti bet ką, kas ateina į galvą. Rašoma tol, kol užtinkama kokia nors įdomi mintis, kuri sykiu ir išves iš keblios padėties. Po to viskas peržiūrima ir palyginama.

Esė vertinimo kriterijai

- Pagrindinė idėja.
- Kaip turinys atliepia pavadinimą (temą).
- Argumentavimas.
- Minties nuoseklumas.
- Originalumas.
- Stilius.

Esė plano pavyzdys pagal Kim Ki Duko filmą *Pavasaris, vasara, rudo, žiema* (Modulis *Kinas ir etika*, XII kl.). Iki 1 300 žodžių esė.

Esė Pririšti akmenį – pražudyti ar išgelbėti? arba Akmens lengvumas ir našta

(Pagal filmo *Pavasaris, vasara, rudo, žiema* ištrauką apie mokytojo santykį su mokiniu, mokant jį puoselėti gyvybę – 20 min.)

Įvadas: paminimas filmas, jo režisierius ir trumpai aptariamas epizodas, kai mokytojas seka vaiką ir pamatęs, kad jis netinkamai elgiasi su gyvūnais, naktį pririša prie vaiko akmenį. Formuluojamasis esės klausimas: kodėl išminčius pasirinko tokį būdą? Ar tai tiesmukas pamokymas? Ar tai teisinga ir prasminga? (T. y. klausimo arba kontroversijos iškėlimas trumpai paminimame kontekste.)

Dėstymas

1 pastraipa: kultūrinė ir religinė epizodo perspektyva (Artima ir tolima tradicija?).

2 pastraipa: filmo veikėjų santykio su gamta perspektyva (Kas čia valdovas?).

3 pastraipa: moralinė vaiko elgesio perspektyva (Ar draudžiama pokštauti?).

4 pastraipa: moralinė mokytojo elgesio perspektyva (negailestingas jautrumas).

5 pastraipa: mokymo perspektyva rytuose prieš perspektyvą vakaruose (Tiesmuki žodžiai ar iškalbingi veiksmai?).

6 pastraipa: išmintis – kino ir gyvenimo sankirta ir ryšiai (Kodėl kinas leidžia suprasti tai, ko įprastai nesuprantame?).

Pabaiga: akmuo skandina, nes yra sunkus, ir gelbsti, nes yra tvarus, bet kodėl nutinka vienaip ar kitaip – esminis klausimas. (Gali nuskambėti kiekvieno mokinio individualiai pasirenkami (ne)prisirišimo, intencijos, situacijos ir kt. šio klausimo sprendimo aspektai, originalios išvalgos.

Daugiau skaitykite:

J. Baranova. *Etika: filosofija kaip praktika*. Vilnius: Tyto alba, 2002.

G. Beresnevičius. *Religijotyros įvadas*. Vilnius: Aidai, 1997.

Pelenų barstymas ant Budos: Zeno meistro Seung Sohno mokymas. Vilnius, 2000.

Esė kaip literatūros žanras (pagal Paulo Grahamo esė *The age of the essay* (2004 m.)
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:X6DtUYvv-RUJ:>

www.atzalyneas.net/uploads/MokymosiMedziaga/G.Spudiene/Ese_kaip_literaturos_zanras.doc
+apibrezimas:+ese&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt

5.2. Pristatymo: viešo pasisakymo, pateikčių, vertinimas

Pristatymas (arba *prezentacija*) kaip vertinimo metodas gali būti taikomas tarpiniams temų atsiskaitymams ir baigiamajam vertinimui. Viešai pristatydami savo darbą mokiniai turi galimybę pademonstruoti ne tik įgytas žinias, bet ir išlavintus dalyko bei bendruosius gebėjimus (kūrybinius gebėjimus; gebėjimą dirbti su mokslo literatūra; gebėjimą suvokti, analizuoti ir vertinti mokslines dalyko problemas; gebėjimą teisingai vartoti mokslo kalbą, logiškai ir kritiškai mąstyti; gebėjimą kalbėti prieš auditoriją; gebėjimą naudoti multimediją (*Power Point*) pristatant savo darbą ir t. t.).

Vertinant reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos pagrindinius* kokybiško pristatymo požymius:

Turinio organizavimas	Turinio išdėstymas	Pristatymo kokybė
<ul style="list-style-type: none"> • Temos suformulavimas. • Problemos įvardijimas. • Įvado kokybė. • Nuoseklus, sklandus temos dėstymas. • Išvadų kokybė. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aiškus idėjų pristatymas. • Argumentavimo kokybė. • Atsakymų į klausimus kokybė. • Originalumas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebėjimas sudominti. • Kalbėjimo kokybė (aiškumas, garsumas). • Akių kontaktas su auditorija. • Pristatyti skirto laiko valdymas. • Vaizdinės medžiagos kokybė.

* Detalesni vertinimo kriterijai priklauso nuo mokytojo suformuluotų ugdymo tikslų ir mokiniams išdėstytų reikalavimų (pvz., gali būti vertinamas gebėjimas lyginti, pateikti teiginius iliustruojančius pavyzdžius; jei pristatymas grupinis, gali būti vertinamas gebėjimas bendradarbiauti ir t. t.).

Siūlymai

✓ *Vertinimą palengvintų vertinimo formos (pvz., 1 lentelė).*

✓ *Į vertinimą derėtų įtraukti ir mokinius, kurie, remdamiesi iš anksto žinomais kriterijais, pirmiausia įvertintų pristatymo privalumus, taip pat pateiktų pasiūlymus, ką galima tobulinti ir pan. Tai ne tik skatintų mokinius įdėmiau sekti pristatymą, bet ir lavintų jų gebėjimą kritiškai mąstyti, argumentuotai vertinti ir t. t.*

Daugiau skaitykite:

Bulajeva T. *Žinių ir kompetencijų vertinimas: kaip susikurti studentų pasiekimų vertinimo metodiką*. Vilnius, 2007.

Nauckūnaitė Z. *Prezentacijos menas*. Vilnius, 2007.

Pristatymo vertinimas

Pranešėja (-as, -ai) _____

Pranešimo tema _____

Data _____

1. Tinkamai suformuluota tema, sudominantis, įtraukiantis, informatyvus įvadas.	1	2	3	4	5
2. Nuosekliai išdėstytas turinys (išsamiai atsakyta į iškeltus tikslus ir uždavinius, pateikti tinkami argumentai, iliustratyvūs pavyzdžiai ir t. t.).	1	2	3	4	5
3. Pateiktos pagrįstos, apibendrinančios, pranešimo reikšmę pabrėžiančios išvados.	1	2	3	4	5
4. Korektiškai panaudota mokslo literatūra ir šaltiniai.	1	2	3	4	5
5. Išsamiai atsakyta į auditorijos (mokytojo, klasės draugų) pateiktus klausimus.	1	2	3	4	5
6. Pateikta kokybiška (aiški, gerai matoma, neperkrauta iliustracijomis, tekstu ir t. t.) vaizdinė medžiaga.	1	2	3	4	5
7. Užmegztas ryšys su auditorija (sudominimas, akių kontaktas ir t. t.).	1	2	3	4	5
8. Pranešėja (-as, -ai) kalbėjo aiškiai, garsiai, entuziastingai.	1	2	3	4	5
9. Tinkamai išnaudotas pristatyti skirtas laikas.	1	2	3	4	5
10. Kita.....	1	2	3	4	5
Pristatymo privalumai: ✓ ✓ ✓					
Ką galima tobulinti: ✓ ✓ ✓					
Bendras vertinimas (pvz., įskaitoma, jei surenkama bent 20 taškų)					_____

5.3. Darbo su tekstu vertinimas

Filosofijos, literatūros, religijos tekstai yra daugiaprasmiai ir daugiasluoksniai. Juos skaitydami, analizuodami esame skatinami mąstyti, bendrauti su savimi, Dievu, įvairių laikotarpių kitų žmonių patirtimi. Tai žmonijos išmintis, atsiverianti daugiabriaune giluma. Šie tekstai praplečia mūsų mąstymo lauką, užduoda naujų klausimų, padeda susitelkti arba net geriau pažinti save. Tekstai sustabdo laiką, atitraukia nuo tikrovės paviršiaus, nuo skubrios jo tėkmės, lėtina ir ramina skaitytoją, gręžia jį į save, kreipia jį į vidinę kelionę. „Jie lyg persmelkia kiekvieną konkretų veiksma, įvyki, daiktą ar socialinę instituciją, suteikdami atskirai visumos dalies statusą ir nuspalvindami ją tos visumos atspalviu. Visuotinybė čia tampa atskirybės prasmingumo sąlyga, o atskirybė – visuotinybės realizacija.“² Tekstą galima skaityti kelis kartus, vis sugrįžtant prie jo, kol užčiuopiama esmė ir mintis pažadina naują įžvalgą. Tai padeda mus susitelkti ir būti *čia ir dabar*, įsigilinti į skaitomus žodžius ir juos apgyvendinti savo širdyje. Skaitant gerą tekstą visada bus įtampa ir nuostaba, atgaiva tiesos ištroškusiai sielai, intelektualės paieškos maistas. Pasak J. Baranovos, „tai mūsų minčių judėjimas trikampiui: teksto interpretacija–diskusija–meditacija.“³ Ne visuomet įmanoma tą mūsų giluminę minčių slinktį apčiuopti, juolab išmatuoti, pasverti ir įvertinti kokiais nors kriterijais. Tačiau mokiniams per pamokas skaitant ir mokantis analizuoti, interpretuoti bei pritaikyti savo laikui vidinę tekstų prasmę, vertinimo kriterijai yra aktualūs.

1. Skaitomo teksto vertinimo kriterijai:

- ✓ temos suvokimas ir klausimo ar problemos formulavimas;
- ✓ pagrindinės minties, teksto prasmės nusakymas;
- ✓ teiginių, prasmingų minčių išskyrimas ir jų susiejimas (galima pavaizduoti sąvokų schema);
- ✓ konteksto ir faktų atskyrimas ir apibūdinimas;
- ✓ teksto interpretacijos pagrindumas, nuoseklumas, kryptingumas;
- ✓ pagrindinės minties aktualumo išaiškinimas;
- ✓ teksto vertinimas ir jo santraukos pateikimas;
- ✓ glaustas teksto esmės atpasakojimas.

2. Teksto skaitymo metodai

- Teksto skaitymas ieškant argumentų (dviejų pusių dienoraštis). Tai skatina mokinius atidžiai skaityti tekstą ir ieškoti duomenų apie rūpimus klausimus ar problemas.

² Sodeika T. *Filosofija anapus pasakojimo* // Naujasis židinys. 1993, Nr. 9, p. 38.

³ Baranova J. Sodeika T. *Filosofija. Vadovėlis XI-XII klasėms*. Vilnius: Tyto alba, 2002, p. 29.

Tuščio lapo viduryje brėžiama vertikali linija. Vienoje jos pusėje užrašoma teksto ištrauka, kuri atsako į klausimą. Taip pat gali būti išmintingas posakis. Dešinėje pusėje mokiniai rašo komentarus apie tą sakinį ar ištrauką: *kuo ši mintis svarbi, reikšminga? Kokių klausimų kilo?*

Ištraukos iš teksto	Komentarai

- Teksto skaitymas pasižymint nesuprantamas ar neaiškias vietas.

Neaiškūs teksto teiginiai	Reakcija
	Kas neaišku? Kodėl autorius taip mano? Kas nepriimtina? Ką šis posakis byloja? Ko paklausčiau autoriaus? Kaip argumentuočiau savo požiūrį? Ką svarbaus išvelgiu šioje mintyje? Neaiškius žodžius, terminus susirandu žodynuose.

- Teksto skaitymas ir sąvokų žemėlapių sudarymas.
- Teksto skaitymas, suskaidymas į esmines dalis, teksto plano užrašymas ir glaustas turinio dalių nusakymas savais žodžiais.
- Sugretinti autoriaus poziciją su kitų mąstytojų, religijos atstovų ir savo požiūriu aptariamam klausimui.
- Teksto skaitymas ruošiantis diskusijai: argumentų išskyrimas, klausimų užrašymas, išvadų suformulavimas.
- Meditacinis teksto skaitymas. Ramiai apmąstykite jus palietusias mintis. Medituodami leiskite joms įsitvirtinti jumyse, kol pajusite dvasinį pojūtį.

3. Teksto struktūros nustatymas, teksto esmė (pagal D. Buehl)

Teksto struktūra	Teksto esmė	Klausimai	Teksto struktūros metafora
Problemos ir sprendimo	Reikia išspręsti šią problemą.	Kokia kyla problema? Kieno tai problema? Dėl ko problema kilo? Kokie problemos padariniai? Kas stengiasi šią problemą išspręsti? Kokie siūlomi problemos sprendimai? Kokie šių sprendimų rezultatai? Ar problema išspręsta?	Ši teksto struktūra leidžia mokiniams pasijusti detektyvais, kurie ieško, kas negerai, kodėl negerai ir kaip tai galima pakeisti?
Priežasties ir padarinio	Tam tikros aplinkybės lemia tam tikrus rezultatus.	Kas vyksta? Kodėl tai vyksta? Kokie svarbūs veiksniai tai sukelia? Kaip šie veiksniai yra tarpusavyje susiję? Kodėl iš tokių priežasčių išplaukia tokie rezultatai? Kaip pasikeistų rezultatai, jei veiksmams (veiksniai) būtų kiti?	Ši struktūra leidžia mokiniams mąstyti kaip mokslininkams, t. y. klausti, kas ir kodėl vyksta.

Palyginimo ir supriešinimo	Tam tikri dalykai yra panašūs arba skiriasi.	Kas lyginama ar priešinama? Kokios ypatybės ar požymiai yra lyginami ar priešinami? Kuo šie dalykai panašūs? Kuo šie dalykai skiriasi? Kokie požymiai, ypatybės rodo, kad dalykai panašūs? Kokie požymiai, ypatybės rodo, kad dalykai skiriasi? Kuo šie dalykai labiau panašūs ar labiau skiriasi? Kokią galima padaryti išvadą apie šiuos dalykus?	Ši struktūra įpareigoja mokinius prisiiinti pirkėjo nuostatą ir vertinti, kuo daiktai panašūs ir kuo skiriasi.
Tikslo, veiksmo ir rezultato struktūra	Kas nors ką nors daro dėl tam tikrų priežasčių.	Ko siekiame? Kas šio tikslo siekia? Kokių veiksmų buvo imtasi siekiant šio tikslo? Ar tam įtakos turi veiksmų seka? Kokie yra šių veiksmų rezultatai? Ar šie veiksmai padėjo siekti tikslo? Ar šie veiksmai nesukelia nelauktų rezultatų? Gal kiti veiksmai būtų buvę efektyvesni? Ar galima buvo dar ką nors padaryti?	Į tikslo, veiksmo, rezultato struktūrą galima žvelgti iš virėjo, gaminančio patiekalą pagal pateiktą receptą, arba iš sporto trenerio perspektyvos.
Sąvokos ir apibrėžties struktūra	Reikia suprasti sąvoką.	Kokia tai sąvoka? Kokiai kategorijai ji priklauso? Kokie svarbiausi jos bruožai ir požymiai? Ką ji daro? Kokios yra sąvokos funkcijos? Kokie jos pavyzdžiai? Kokie dalykai turi kai kurių bendrų požymių su ja?	Mokiniai gali išsivaizduoti esantys žurnalistai, renkantys informaciją ir klausiantys, kas, kur, kada ir kaip įvyko?
Teiginio ir patvirtinimo	Požiūris yra teigiamas ir tai yra patvirtinama.	Kokia yra tema ar problema? Koks pateikiamas teiginys (požiūris, teorija, klausimas, tema)? Kaip šis teiginys patvirtinamas? Ar pateikiama pavyzdžių, ar tai patvirtina tą teiginį? Ar pateikiama duomenų, ar tai patvirtina teiginį? Ar pateikiama loginių argumentų, paaiškinimų, ar jie patvirtina teiginį? Ar užtenka argumentų, rodančių pritarimą teiginiui?	Mokiniai gali pasijusti esantys teisėjai – analizuoti faktus, argumentus ir įvertinti juos patvirtinančius įrodymus.

Pagal pamokos uždavinius, veiklos paskirtį būtina iš anksto sugalvoti mokiniams klausimų ir pateikti įvairius tekstus (ontologinius, gnoseologinius, antropologinius, etinius, teologinius ar kt.).

Šventojo Rašto skaitymas ir interpretacija

Nuo senų laikų žmonės skaito, aiškinasi, interpretuoja Šventąjį Raštą. Skirtingo laikotarpio kontekstas praturtina arba nuskurdina Rašto aiškinimą. Ne tiek svarbu, ar Raštas buvo aiškinamas pažodine, alegorine, moraline prasme ar anagogine – žvelgiant iš amžinybės perspektyvos. Žmonės turėjo bendrą požiūrį, kad Biblija yra Dievo Žodis.

Moderniame pasaulyje daugeliui kyla klausimas, kodėl žmonės skaito Šventąjį Raštą? Tai galima daryti individualiai, grupėse, bendruomenėse, šeimoje, mokykloje, universitete. Šiuolaikiniai mokslai (sociologija, archeologija, antropologija, psichologija, kalbos tyrinėjimai) praturtina Šventojo Rašto skaitymo būdus, kurių dėka galima kitaip pažvelgti į tekstus, juos skaityti, tęsti, interpretuoti. Biblijos specialistai skatina atvirą dialogą ir dalijimąsi išvalgomis tarp Šventojo Rašto skaitytojų ir tyrinėtojų.

Krikščioniui – tai kelias auginti ir stiprinti tikėjimą, užmegzti Dievo ir žmogaus dialogą apie gyvenimą ir jo prasmę. Evangelijos žinia yra universali ir prasminga kiekvienos epochos žmogui. „Žmogus gyvas ne viena duona, bet ir kiekvienu žodžiu, kuris išeina iš Dievo lūpų“ (Mt 4,4). Šventojo Rašto skaitymas – unikali susitikimo su Jėzumi Kristumi galimybė klausant, aiškinant, priimant ir pritaikant Jo žinią sau. Pirmosios krikščionių bendruomenės skaitė, aiškinosi, interpretavo ne vien evangelijas, bet ir apaštalų laiškus. Taip atsirado Tradicija aiškintis Raštų prasmę, tęsiama iki šiol. Gyvoji Tradicija – tai krikščionių interpretuojama Evangelija. Interpretuodamas krikščionis aktualizuoja Bibliją religinės bendruomenės ir savo gyvenime. Skaitant Bibliją Šventoji Dvasia įkvepia ir apšviečia jos prasmę krikščionio gyvenime šių dienų pasaulyje.

Daugelis domisi Šventuoju Raštu, kuris išverstas į įvairias pasaulio kalbas. Tačiau ne kiekvienas žino, nuo ko pradėti, kaip jį skaityti, abejoja, ar teisingai supranta tekstą. Kokia yra teksto prasmė? Popiežius Benediktas XVI kviečia skaityti Šventąjį Raštą pagal *Lectio Divina* principą. Tai tinkamiausias būdas skaityti, mąstyti ir melstis pagal Šventąjį Raštą individualiai ir grupėje, religinėje bendruomenėje.

Norint įveikti kylantį nerimą ar baimę siūloma mokytis tikybos pamokose skaityti ir interpretuoti Šventojo Rašto ištraukas. Mokymosi procesą siūloma organizuoti keturiais etapais:

1. **Emocinis (ekspresyvus) ryšys su Šventojo Rašto tekstu.** Visų pirma paruošiama aplinka, kurioje mokiniai atidžiai susitelkę gali klausytis aiškiai ir taisyklingai skaitomos Šventojo Rašto ištraukos arba tyliai skaityti patys. Išklause ar perskaitę pasakojimą laisvai dalijasi pirmuoju teksto įspūdžiu. Galima pateikti tokius klausimus:

- Kokia teksto vieta padarė jums įspūdį, patraukė dėmesį? Kokios kilo asociacijos?
- Kuo šis pasakojimas jums patiko ar nepatiko? Kodėl?

- Kurios Biblijos pasakojimo vietos pasirodė jums nesuprantamos, neaiškios, paslaptingos?
- Kaip šis pasakojimas susijęs su dabartiniu mūsų ar visuomenės gyvenimu? Kodėl taip manote?

2. **Teksto analizė.** Čia galimos dvi kryptys: semiotinė-struktūrinė analizė, kai analizuojamas pats tekstas be konteksto arba istorinė-kritinė analizė, kuri apima istorinį- socialinį teksto kontekstą.

- Semiotinė – struktūrinė teksto analizė gali būti atlikta keliant šiuos klausimus: *kaip tekstas prasideda? Kokia yra pasakojimo pabaiga? Kas rodo teksto pasikeitimą? Kokie akivaizdūs prieštaravimai? Kada ir kur vyksta įvykis? Kas yra veikėjai ir su kuo kalba? Kokie veikėjų santykiai? Ar tekste yra pasakotojas? Kokia pasakojimo eiga? Kokia ištraukos prasmė išaiškėja?*

- Istorinei – kritinei teksto analizei yra svarbus Šventojo Rašto rašymo kontekstas: knygos autorius, kultūrinė, religinė laikotarpio aplinka, kam buvo adresuota knyga, redakciniai teksto aspektai. Teksto prasmė aiškinama kultūriniame, religiniame, socialiniame, politiniame ir kalbos vartojimo kontekste. Prieš analizuojant tekstą šiuo būdu mokytojas turėtų suteikti informacijos mokiniams. Galima užduoti tokius klausimus: *kas parašė tekstą? Kada? Kam jis buvo skirtas? Koks ištraukos literatūrinis žanras? Kuriuo istoriniu laikotarpiu gyveno rašytojas ir kaip tai atsispindi tekste? Kaip istorinis kontekstas padeda geriau suprasti teksto prasmę?*

3. **Teologinė interpretacija.** Reikalinga mokytojo teologinė kompetencija atskleidžiant giliają dvasinę Šventojo Rašto teksto prasmę pagal Tradiciją. Tai – kristologinė, moralinė, anagoginė prasmė. Galima pateikti tokius klausimus: *ką šis tekstas kalba apie Jėzų? Kokie simboliniai Jo žodžiai ir veiksmai aprašyti ištraukoje? Kokią žinią Jėzus perduoda mums? Kuo ši žinia svarbi man? Kaip tai įtakos mano gyvenimą?*

4. **Kūrybinė teksto raiška.** Tekstas perskaitomas iš naujo ir suaktualinamas šių dienų požiūriu. Šventojo Rašto išvalgos pritaikomos naujai veiklai, poelgiams. Neieškoma atsakymų Šventajame Rašte į visus šių dienų žmogaus klausimus, o įkvėpimo pasirenkant veiklos kryptį. Mokiniai gali atlikti įvairias užduotis: vaidinti, paruošti spaudai pranešimą, nutapyti paveikslą, sukurti dainą, šokį, miniatūrą, fotografiją, filmą ar meditaciją naudojant IKT priemones ir kt.

Tokia ugdymo veikla nagrinėjant Šventąjį Raštą vertinama dvejopai. Vieni vertinimo rodikliai apima teksto analizės nuoseklumą, pagrįstumą, gilumą, sąsajas tarp klausimų ir atsakymų, įvykių ir prasmės aiškinimo, teksto ir gyvenimo. Kitu aspektu vertinamas mokinių kūrybingumas, originalumas, tvarkinga veikla, tikėjimo nuostatų raiška, pagarbą Dievo Žodžiui.

Daugiau skaitykite

Baranova J., Sodeika T. *Filosofija*. Vadovėlis XI–XII klasėms. Vilnius: Tyto alba, 2002.

Brau J. C., Tilquin T. *La Bible: un livre... dès lectures*. Bruxelles: Lumen vitae, 1999.

Buehl D. *Interaktyviojo mokymosi strategijos*. Vilnius: Garnelis, 2004.

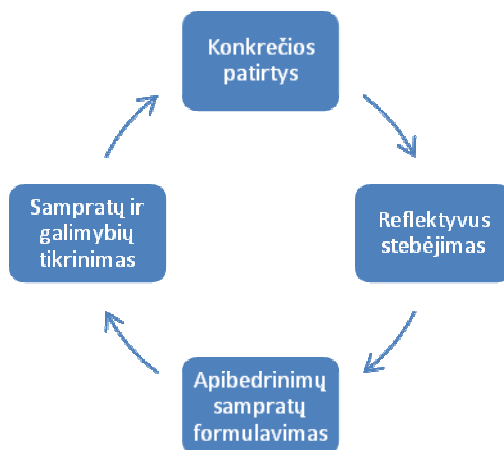
Naujojo Testamento egzegezė grupėms. Kaunas: TKKL, 1996.

www.biblija.lt; www.prizme.lt; www.skrynia.lt; www.bernardinai.lt

5.4. Atvejo analizė ir vertinimas

Atvejo analizės metodas yra plačiai taikomas ugdant situacijas, patirtį. Tokiu būdu organizuojant ugdymą taikomas D. A. Kolb'o mokymosi procesas (žr. 1 pav.).

Tokia veikla motyvuoja mokinius, nes analizuojant atskleidžiamas praktinis žinių, gebėjimų, vertybinio požiūrio pritaikymas gyvenime. Tai mokymasis pačiam atrandant mokinių pagal poreikius, interesus pažinimo siekius. Atradimas įtraukia visą žmogų į šį procesą. R. Kvalsund'as teigia, kad žmogus išmoksta ko nors svarbaus dėl savęs ir tai keičia jo elgesį, nes jis sužino ne tik apie išorinį pasaulį, bet atranda save patį ir savo santykį su pasauliu ir žmonėmis. Bet koks išmokimas susideda iš trijų grandžių: patyrimo, įvardijimo (konceptualizacijos) ir integracijos, o baigiasi asmeniniu žinojimu. Asmeninis žinojimas yra asmens santykis su tuo, ką žinome, ir visada savo paties atradimų rezultatas. Jei mokymasis kyla iš vidinių asmens galių, tai apima visą – žmogaus sielą, protą, jausmus, kūną – asmenybę, siekiančią tapti laisva, kuriančia, atsakinga. Atvejo analizė yra kaip priemonė, padedanti mokiniams įgyti naujų žinių, analizuoti jas, daryti išvadas ir, svarbiausia, susieti įgytas žinias su realia veikla bei pritaikyti jas praktikoje. Tai padeda mokiniui drauge su kitais mokytis. Mokiniams tokia veikla yra įdomi, aktuali, padeda kritiškai vertinti gyvenimo situacijas pagal pasaulėžiūrą, mokslo pasiekimus, vertybinę poziciją kartu įsisąmoninant savo vertybes. Taikant atvejo analizės metodą, sudaromos prielaidos mokiniams įgyti bendrųjų ir dalykinių kompetencijų:

- *pažinimo* (gebėti nagrinėti tekstus, išskirti pagrindines mintis, suformuluoti problemų ratą, klasifikuoti, analizuoti ir atlikti sintezę, spręsti problemas, priimti sprendimus);
- *bendravimo* (gebėti nurodyti ir paaiškinti kalbos ženklus, simbolius, žodžius, interpretuoti jų prasmę žmogaus gyvenime ir įtaką kultūrai);
- *socialinės* (gebėti dirbti savarankiškai ir komandoje, efektyviai bendrauti ir bendradarbiauti, išsakyti idėjas, pasiskirstyti vaidmenimis, aiškiai, pagrįstai, pagarbiai išsakyti poziciją, diskutuoti);

- *kultūrinės* (gebėti tirti, analizuoti savo aplinkos socialinę ir kultūrinę situaciją, lyginti, vertinti panašumus ir skirtumus, vesti dialogą);
- *asmeninės* (gebėti atskirti savo nuostatas nuo situacijų nagrinėjimo, įsisąmoninti savo tikslus, vertybes, įsitikinimus, apmąstyti ir išsakyti savo požiūrį į situaciją, kūrybiškai pristatyti veiklą).

Ugdant (Amstrong, 2001, Kolb, 1984) *atvejo analizė* apibūdinama kaip daugiaplanė strategija, kurią sudaro šios dalys:

- *analitinė tiriamoji* – mokomasi atlikti tyrimus, identifikuoti, atrinkti, grupuoti problemas, rinkti argumentus, daryti apibendrinimus, analizuoti, atlikti sintezę, priimti sprendimus;
- *darbo grupėmis mokymo* – mokomasi dirbti komandomis, dalintis vaidmenimis, keistis informacija, priimti kolegialius sprendimus, kurti organizacinę kultūrą;
- *lyderystės ugdymo* – sudaromos prielaidos mokiniams ugdytis lyderio savybes (gebėti vadovauti, deleguoti, prisiimti atsakomybę, išsakyti pasaulėžiūros poziciją);
- *sėkmės kūrimo* – skatinamas teigiamas mąstymas, sudaromos galimybės klysti ir taisyti klaidas, taikomos skatinimo priemonės įvairių gebėjimų raiškai;
- *asmenybės ugdymo* – sudaromos prielaidos ugdyti asmens dvasines ir kultūrinės savybes, analizuoti ir vertinti situaciją vertybiniu ir religiniu požiūriu, lavinti pagarbą kitokiam požiūriui, empatiją.

Atvejo analizės metodas turi aiškiai apibrėžtus struktūrinius vienetus: mokytojas (kaip instruktorius, konsultantas, vertintojas), mokiniai (kaip atvejo analitikai), konkrečios analizės technikos (kaip analizės ir vertinimo priemonės), konkretus atvejis (analizuojamasis tekstas, situacija) (Amstrong, 2001). Pamokoje taikant atvejo analizės metodą reikėtų laikytis veiksmų nuoseklumo, t. y. atvejo analizės etapų: tekstų ir užduočių parengimo, darbo grupėmis veiklos modeliavimo, darbo veiklos pristatymo, rezultatų vertinimo. Atvejo analizė gali būti atliekama skirtingais būdais: raštu, individualiai, grupėmis.

Veiklos vertinimo kriterijai pagal atvejo analizės metodą:

- pagrindinės situacijos minties įvardijimas, problemų rato sudarymas;
- prasminių minčių išskyrimas ir jų susiejimas;
- konteksto ir faktų atskyrimas bei apibūdinimas;
- pagrindinės minties interpretacija ir suaktualinimas;
- kritinis, vertybinis situacijos vertinimas ir jo pateikimas.

Siūlomi keli atvejo analizės metodo taikymo būdai doriniam ugdymui.

1 pavyzdys. Gamta ir religijos. Ekologinės problemos ir jų sprendimo būdai.

4 grupės gauna skirtingas užduotis, kuriose jos turi susipažinti su informacija. Išsiaiškinti aptariamą religijos ir gamtos santykį, požiūrį į ekologines problemas. Pagal metaplano schemą, įvardinti ekologines Lietuvos problemas ir nurodyti, kaip aptariama religinė bendruomenė siūlytų spręsti šią problemą, argumentuoti savo poziciją:

Koks požiūris? (religinė bendruomenė ir gamta)	Kokie simboliai, tekstai? (patvirtina)
Kaip yra? (ekologinė problema)	Kaip turi būti?
Kodėl taip yra? (įvairios priežastys)	Ką daryti, kad būtų geriau?

Grupės darbo pristatymas kūrybine forma.

Darbų pristatymas ir jų vertinimas pagal kriterijus:

- aiškus minčių pristatymas;
- adekvatus religinio požiūrio atskleidimas;
- tikslus problemos įvardijimas;
- pagrįsti, argumentuoti pagal aptariamą situaciją sprendimo būdai;
- pristatymo originalumas, kūrybiškumas;
- darbo grupėje veiklos įsivertinimas.

2 pavyzdys. Trumpo filmo apie socialinį neteisingumą peržiūra. Darbas keliomis grupėmis: išskirti svarbiausias mintis, apibūdinti matytame filme atskleidžiamą požiūrį į žmogų, jo santykį su religija, visuomene, įvardinti kelias esmines socialinio neteisingumo problemas. Įvertinti filme matytus epizodus šiais lygiais:

Faktai	Moralinis vertinimas	Simbolinė prasmė

Grupės darbo pristatymas gali būti pateiktas filmo anotacijos forma.

Vertinimo kriterijai:

- temos suaktualinimas;
- mokslinis, moralinis, religinis problemos vertinimas;
- loginių, meninių, simbolių sąsajų paaiškinimas;
- anotacijos aiškumas, tikslumas, pagrįstumas, originalumas;

- argumentuotos asmeninės pozicijos raiška.

3 pavyzdys. Požiūris į šeimą pasaulio religijų ir sekuliaraus pasaulio aspektu. Darbas keliose grupėse siekiant išanalizuoti, išskirti šeimos požymius pagal pasirinktą religijos konfesiją, įvertinti sankirtas, rasti ryšius su sekuliarios visuomenės požiūriu ir sukurti trumpą vaidinimą – situacijų scenarijų išryškinat konfliktines situacijas ir siūlant sprendimo būdus. Kiekvienas grupės narys turėtų prisiimti vaidmenį ir kūrybiškai integruotis į vaidinimą atskleidamas tarpkultūrinį dialogą. Vaidinimų pristatymas ir kitų grupių vertinimas.

Vertinimo kriterijai:

- problemos aktualumas ir konfliktinės situacijos aiškumas;
- tinkamas, pagrįstas, realus konflikto sprendimo būdas;
- teisinga, sąžininga vertybinių nuostatų raiška pagal pristatomą religinę konfesiją;
- pagarbos kitokiai pozicijai perteikimas;
- originalumas, kūrybiškumas;
- asmeninės pozicijos raiška meno forma.

Siūloma įsivertinti darbą grupėje pagal kiekvieno indėlį ir užduoties tikslą, savęs pažinimą: kuo šios situacijos praplėtė mano požiūrį į šeimą?

Tokie ugdymo veiklos vertinimo aspektai gali būti įvairūs. Vieni kreipia dėmesį į problemų išskyrimą ir jų sprendimą, argumentų formulavimą, kritinį vertinimą, religijos adekvačios pozicijos pagrįstumą, dvasinių ryšių su gyvenimu atradimą. Kiti vertinimo kriterijai išryškina asmens raiškos formas, kūrybiškumą, minties nuoseklumą, užduoties atlikimo kokybę, dvasines nuostatas, pagarbą kitokiems požiūriams.

Daugiau skaitykite

Bono E. *Paralelinis mąstymas*. Vilnius: Kronta, 2007.

Buehl D. *Interaktyviojo mokymosi strategijos*. Vilnius: Garnelis, 2004.

Grendstad N. M. *Mokytis – tai atrasti*. Vilnius: Margi raštai, 1996.

Šiaučiukienė L., Visockienė O., Talijūnienė P. *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, 2006.

Kolb D. *Experiential Learning: Experience as a Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall, 1984.

5.5. Viduramžių disputo metodika

Kas yra viduramžių disputas?

Renesanso ir Apšvietos epochos autoriai, taip pat ir naujųjų laikų vadovėliai mums piešia skurdų viduramžių universitetų ir mokymo įstaigų vaizdą. Jis dera prie bendrojo, ypač Apšvietos epochos žmonių polinkio viduramžius vadinti tamsumo, primityvumo ir barbarizmo laikotarpiu. Volterui ir Holbachui – tai niūrus prietarų, karingo fanatizmo, Bažnyčios apgavikų siautėjimo, didžiausio žmonijos dvasinio nuosmukio metas. Į viduramžius kaip į „tamsiuosius amžius“ žvelgta iki pat XIX amžiaus.

Dera pripažinti, kad viduramžių epocha turėjo savo tamsiųjų bruožų ir šiandienos požiūriu tuščių užmačių. Jai išties būdingas specialiųjų mokslų nuosmukis. Tačiau filosofijos, teologijos ir mąstymo kultūros požiūriu padėtis buvo kitokia. Tuo metu buvo sukurtos mąstymo sistemos ir šiandien stebinančios savo darna, samprotavimų taisyklingumu ir griežtumu, žodžio taupumu ir jo vertės suvokimu, teorinių išvalgų gelme.

Disputus imta rengti jau XIII amžiuje pirmuosiuose Europos universitetuose, ir netrukus jie tapo neatsiejama universitetų mokslinio darbo dalimi. Kai kuriuose universitetuose laikui bėgant įsitvirtino tradicija disputu pradėti mokslo metus. Beje, naudojant disputą, viduramžių universitetuose buvo ginamas magistro laipsnis.

Disputo tema galėjo būti patys įvairiausi klausimai: nuo aukščiausių metafizinių spekuliacijų iki kasdienio – privataus ar viešojo – gyvenimo problemų gvildinimo. Disputo problema arba tezės, taip pat disputo laikas ir vieta buvo paskelbiami iš anksto, pranešant apie juos universiteto bendruomenei ir miesto gyventojams. Vykstant disputams, visos paskaitos, turėjusios vykti tuo laiku, būdavo nutraukiamos. Juose dalyvaudavo visi fakulteto bakalaurai, gausiai susirinkdavo magistras ir kitų fakultetų studentai, taip pat įvairaus rango dvasininkai. Jei dėstytojas buvo ryški to meto figūra, atvykdavo ir kitų universitetų dėstytojai bei studentai.

Disputą sudarydavo dvi dalys. Pirmoje dalyje vykdavo įtemptas, aktyvus klausimo svarstymas. Disputui vadovaudavo dėstytojas (magistras), dažniausiai tezės ar tezių autorius. Tačiau disputuoti tą dieną galėjo ne jis pats, o būsimasis bakalauras. Auditoriją sudarydavo proponentai (lot. *proponens*), oponentai (lot. *opponens*) ir žiūrovai (lot. *populus*), stebėdavę visą ginčą. Pagrindinis disputantas, žinoma, atlikdavo proponento vaidmenį. Pirmiausia pačius įvairiausius prieštaravimus išsakydavo susirinkę dėstytojai, paskui bakalaurai ir, galiausiai, studentai. Disputantas į juos atsakydavo, o jeigu prireikdavo, dėstytojas jam padėdavo. Tai būdavo labai intensyvi, aistringa disputo dalis. Viduramžių riterių turnyruose vykdavo jėgos ir narsumo mūšis, o universitetų disputuose – išpūdinga mąstymo ir žodžio kova.

Antroji disputo dalis vykdavo kitą dieną. Ji buvo vadinama *dėstytojo apibrėžimu* (lot. *determinatio magistri*), nes tada buvo galutinai suformuluojama disputui pristatoma doktrina. Dėstytojas – disputo tezės ar tezių gynėjas – pirmiausia pagal loginę tvarką išdėstydavo kritikų argumentus, prieštaraujančius jo tezei, ir juos suformuluodavo. Po to jis pateikdavo keletą jo siūlomą doktriną patvirtinančių argumentų. Tada išsamiai apžvelgdavo ir pagrįsdavo savo pristatomą tezę ar tezes. *Apibrėžimą* baigdavo atsakymai į kiekvieną kritikų argumentą.

Dėstytojo apibrėžimai būdavo užrašomi. Tokie viduramžių tekstai vadinami *disputo klausimais* (lot. *quaestiones disputatae*).

Disputo metu vykusioms diskusijoms būdinga aukšta minties dėstyimo kultūra. Formuluojamas tezes derėjo argumentuoti laikantis silogistinio įrodinėjimo taisyklių, pateikiant pavyzdžius, vengiant mąstymo klaidų (pavyzdžiui, nesiremti tuo, kas dar turi būti įrodyta, nelaikyti kelių skirtingų klausimų vienu klausimu ir pan.). Disputai neleido gudrauti, sukčiauti, pataikauti. Disputantai riteriškai ir oriai siekdavo pergalės.

Viduramžių disputo vedimo mokymo procese metodinės rekomendacijos

1. Disputui mokytojas parenka klausimą ar problemą, aktualią ir rūpimą daugumai klasės mokinių. Ji gali kilti diskutuojant ar ginčijantis per pamokas, gali būti gyvenamojo laikotarpio aktualija, susijusi su dėstomo dalyko programos turiniu.
2. Mokytojas suformuluoja tezę, kurią siūlo disputui. Jei klasėje yra pajėgių mokinių, mokytojas gali pasiūlyti jiems suformuluoti disputo tezę.
3. Disputo tezė paskelbiama prieš kelias pamokas iki disputo. Sykiu paskiriamas asmuo, tezės proponentas, kuris bus pagrindinė disputo figūra, pristatysianti ir argumentuosianti disputo tezę, vadovausianti disputo eigai ir atsakinėsianti į oponentų kritiką. Disputo vadovu siūloma būti mokytojui. Jis gali padėti pagrindiniam proponentui, o po disputo turi parengti *apibrėžimą* ir jį pristatyti antrąją disputo dieną. Jei klasėje yra pajėgių mokinių, disputo vadovo vaidmenį galima siūlyti jiems. Kitiems mokiniams rekomenduojama pagalvoti ir pasirinkti šiuos vaidmenis: proponentų (teigėjų), oponentų (prieštarautojų) ar žiūrovų. Prieš prasidedant disputui jo dalyviai nurodo, kurį vaidmenį pasirinko.
4. Pirmąją disputo dieną siekiama išsakyti visus „už“ ir „prieš“, stengiantis ne kuo greičiau rasti atsakymą, bet kuo išsamiau išnagrinėti problemą. Siekiama formuluoti abejones dėl tezės, ieškoti jų priežasčių. Vykstant disputui ne prieštaraujama dėl prieštaravimo, ne priešinamasi dėl paties priešinimosi, bet ieškoma išsamaus pagrindimo ginamai pozicijai. Jai suformuluoti reikalingas alternatyvios nuomonės argumentuotas dėstymas. Kuo daugiau alternatyvių nuomonių, tuo geriau. Todėl disputuojant keliama klausimai, abejojama dėl nepakankamai pagrįstų teiginių, ieškoma gilesnės ar alternatyvios argumentacijos būdų. Į visus oponentų

keliama klausimus mėginama argumentuotai atsakyti ir išsklaidyti abejones. Bandoma formuluoti išvadas. Svarbi viduramžių disputo detalė – ketinant prieštarauti kuriam nors išsakytam teiginiui, kalbos pradžioje reikia jį suformuluoti ir taip parodyti, kad jį supranti, ir tik tada dėstyti savąją kritiką.

5. Antrajai disputo daliai skirta pamoka – mokytojo ar kito proponento *apibrėžimo* pristatymas. *Apibrėžimas* nėra disputo protokolas ar stenograma, bet savitai išdėstytas išsamus tezės pagrindimas, galutinai suformuluojama disputui pristatyta doktrina. Jo struktūra tokia:
  - 5.1. Pirmiausia išdėstomi ir suformuluojami visi kritikų argumentai, prieštaraujantys disputo tezei. Kritinių argumentų išdėstymas grindžiamas tam tikra logine tvarka.
  - 5.2. Pateikiami disputuojant nuskambėję keli siūlomą doktriną patvirtinantys argumentai.
  - 5.3. Suformuluojama, apžvelgiama ir pagrindžiama disputo tezė. Tai *apibrėžimo* branduolys. Čia išsamiai pagrindžiama proponento pozicija, jo sprendimo principai, pateikiama argumentacija.
  - 5.4. Atsakoma į kiekvieną kritikų argumentą. Kritikų argumentų paprastai nesiekama paneigti, bet stengiamasi atskleisti jiems būdingą tiesos aspektą.
6. Pristačius *apibrėžimą*, būtų naudinga su mokiniais jį ir visą disputą aptarti.

Skirtingų funkcijų disputuojant vertinimo kriterijai

Disputuodami mokiniai atlieka penkias skirtingas funkcijas: pagrindinio proponento, proponentų, oponentų, neutralių žiūrovų (kurie per disputą gali tapti proponentais arba oponentais) ir *apibrėžimo* autoriaus (jei juo nėra mokytojas). Vertinamos gali būti keturios funkcijos: pagrindinio proponento, proponentų, oponentų ir *apibrėžimo* parengimas.

Bendrieji visų funkcijų vertinimo kriterijai yra šie:

- teorinės pozicijos ir argumentacijos aiškumas;
- pateiktų argumentų savo pozicijai pagrįsti tinkamumas;
- argumentacijos gilumas ir (ar) analitinė išvalga;
- vengimas prieštarauti dėl prieštaravimo;
- pastanga vengti mąstymo klaidų;
- disputavimo kultūra (riteriškas orumas, siekis ne žūtbūt nugalėti, bet tarnauti tiesai).

Specialieji pagrindinio proponento vertinimo kriterijai:

- aktyvus kontaktas su auditorija;
- derama išsakomų argumentų diferenciacija, diskusijai paliekant tik jos eigai vertingus argumentus;
- nepalikti be dėmesio svarbių išsakytų argumentų.

Specialieji *apibrėžimo* autoriaus vertinimo kriterijai (jei *apibrėžimą* rengia mokinys):

- kritikų argumentų išdėstymui būdinga loginė tvarka;
- deramai išdėstytas *apibrėžimo* turinys, argumentuojant pagrindžiamą tezę;
- ginamos tezės probleminio lauko pažinimo ir (ar) išsigilinimo į problemą lygis;
- pastanga ne paneigti kritikų argumentus, o atskleisti juose slypintį tiesos aspektą;
- išsamiai atspindėtas disputo turinys.

Daugiau skaitykite:

Copleston Frederick SJ. *A History of Philosophy*, vol. II. New York: The Newman Press, 1950.

Gilson Etienne. *History of Christian Philosophy in the Middle Ages*. London: Sheed and Ward, 1989.

Mandonnet Pierre. *Chronologie des questions disputées de saint Thomas d'Aquin*. // *Revue thomiste*, XXIII, 1928.

Žilionis J. *Scholastika XIII a. Europos universitetuose*. // *Logos*. Nr. 45 (2006).

Weisheipl J. OP. *Friar Thomas d'Aquino. His life, Thought, and Work*. New York, 1974.

5.6. Projektinė veikla ir vertinimas

Kaip naudotis projektų metodu?

Projektas – tai planinga, sisteminga, organizuota veikla, galinti peraugti į pastovią, nukreipta į unikalaus tikslo siekimą atliekant užduotis, turinti savo pradžią ir pabaigą. Projektinė veikla – tai mokymosi metodas, kurio tikslas – rengti mokinius gyvenimui, išmokyti žiniomis naudotis praktiškai. Tai – darbo ir mokymo(si) būdas, skatinantis mokinius sieti mokymąsi su tikrove ieškant reiškinų prasmių sąsajų, pratinantis dirbti grupėje, su kitais sprendžiant vieną aktualią problemą. Projektinė veikla susitelkia į tai, kas nežinoma, bet siekiama tirti, pažinti, pasimokyti, įgyti naujų žinių. Tai ugdo mokinių savarankiškumą, žadina iniciatyvą, drąsą veikti konkrečioje veikloje, planuoti veiklos žingsnius, juos įgyvendinti ir įsivertinti galutinį rezultatą. Šis metodas suteikia žymiai daugiau autonomijos besimokantiems, tai skatina geriau išmokti. Projektas nėra vienkartinė mokymo(si) užduotis. Tai mokytojo siūloma kryptinga veikla, padedanti mokiniams iš(si)ugdyti tam tikrų įgūdžių, gebėjimų išašmoninant ir taikant žinias. Su mokiniais reikėtų iš anksto susitarti dėl veiklos sąlygų, priemonių, laiko, veiklos būdų, laukiamų rezultatų. Turėtų būti aiški projekto tema, tikslas, užduotys, pagrindinės idėjos (problemos), klausimai, projekto planas ir vertinimas. Mokytojas yra įkvėpėjas, konsultantas ir veiklos partneris. Projektinė veikla – tai aktyvi, kūrybiška mokymosi forma, padedanti informacijos sraute atsirinkti tai, kas yra svarbiausia. Tai mokymasis gyvenimo realybėje apmąstant ir pritaikant teoriją ir patirtį mokantis planuoti, organizuoti veiklą, analizuojant ir vertinant pasiektus rezultatus.

Galimi įvairūs projektiniai darbai: mokslo tiriamieji, meniniai kūrybiniai, socialiniai kultūriniai. Ugdant doriškai socialiniuose kultūrinuose projektuose svarbi moralės ir (ar) religijos požiūriu grindžiama asmens idealo samprata, kai išryškintas žmogaus dvasinio pasaulio tobulėjimas. Taigi projektas – kryptinga ir organizuota mokinių veikla, kurios tikslas – skatinti mokinius bendradarbiauti ir bendrauti, kurti, būti savarankiškus, norėti pažinti aplinką, domėtis mokslo naujovėmis, analizuoti literatūrą, rinkti informaciją, stiprinti atsakomybę už savo veiklą ir jos rezultatus. Pagal trukmę projektai gali būti skirstomi į trumpalaikius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius (kelerių metų).

Projektinės veiklos uždaviniai:

- padėti mokytis, taikyti įvairius mokymosi ir tyrimo metodus;
- planuoti ir organizuoti darbą;
- perteikti mokiniams projektinio darbo atlikimo ir aprašymo, pristatymo ypatumus;
- rinkti ir naudoti reikiamą literatūrą;
- sisteminti didelės apimties medžiagą;
- mokytis integruoti įvairių dalykų žinias ir patirtį;

- kritiškai vertinti informaciją, mokslo naujoves, jas sieti su gyvenimu;
- bendradarbiauti sprendžiant iškeltus uždavinius;
- kūrybingai dirbti;
- ugdyti atsakomybės jausmą;
- skatinti mokinių motyvaciją.

Atliekant projektinį darbą svarbūs planavimo, informacijos rinkimo ir jos sisteminimo, apipavidalinimo, aprašymo, projekto pristatymo ir jo vertinimo etapai.

Aprašant projektinį darbą reikėtų nepamiršti svarbiausių dalių: *pavadinimo* (nurodant darbo vadovą, jei yra – recenzentą, miesto pavadinimą, metus), *turinio*, *įvado*, *dėstymo* (literatūros apžvalga, darbo tikslas ir uždaviniai, tyrimų medžiaga ir metodika, darbo rezultatai ir jų analizė), *išvadu*, *literatūros sąrašo*, *santraukos*, *priedų* (pavyzdžių, lentelių, schemų, diagramų, brėžinių, iliustracijų, nuotraukų ir kt.).

Antraštiniame lape esantis darbo *pavadinimas* turi būti trumpas, tikslus ir aiškus. Jis turi atitikti darbo turinį. Darbo *turinys* rašomas po antraštinio puslapio. Turinyje įvadinųjų dalių, skyrių ir baigiamųjų dalių pavadinimai rašomi didžiosiomis raidėmis, o potemių, poskyrių – mažosiomis. *Įvade* pateikiamas trumpas tiriamojo objekto apibūdinimas, suformuluojama problema. Svarbu pagrįsti temos aktualumą, darbo tęstinumą. Įvade gali būti padėka asmenims, prisidėjusiems rengiant darbą. *Literatūros apžvalgos* nereikėtų atsieti nuo perskaitytų straipsnių, knygų, surinktos informacijos analizės. Mokinys turėtų vertinti, analizuoti sukaupią medžiagą, lyginti duomenis – neužtenka referuoti kitų autorių mintis. Baigiant apžvalgą reikia padaryti išvadas, kuriomis remiantis formuluojamas tyrimo tikslas, uždaviniai ir parenkami metodai, darbo rezultatai ir jų analizė. Darbo tikslas ir uždaviniai rašomi atskirame puslapyje. Formuluojamas dažniausiai vienas darbo tikslas, kuris pagal prasmę turi atitikti darbo pavadinimą ir turinį. Tikslas pasiekiamas realizavus numatytus konkrečius uždavinius. Nurodomi tik pagrindiniai uždaviniai, kurie turi atsispindėti darbo rezultatuose, jų aptarime ir išvadose. Turi būti aprašyta tyrimo medžiaga (kūrybiniam darbui atlikti reikalingos darbo priemonės ir medžiagos), kaip buvo atlikti tyrimai, pateikta tiek tikslios informacijos, kad kitas tyrėjas galėtų pakartoti ir, jei reikia, įsitikinti duomenų teisingumu. Čia turėtų atsispindėti, kaip buvo sprendžiama problema. Pateikiant pagrindinę projekto dalį – darbo rezultatus ir jų analizę (kūrybinio darbo rezultatas gali būti filmas, paveikslas, nuotrauka ar jų paroda, laikraštis, žurnalas ir kt.) – svarbiausia apibūdinti, kas buvo atrasta. Apibendrinant rezultatus atskleidžiami dėsniumai, tarpusavio ryšiai, bendrumai, skirtumai ir išimtys. Darbo pabaigoje suformuluojamos aiškios konkrečios *išvados*, kurios turi sietis su tyrimų rezultatais. Kiekvieną darbo uždavinį atspindi 1–2 išvados. Čia turi būti aišku, ką reiškia atliekant tyrimą gauti rezultatai. *Literatūros sąrašas* turi būti pateiktas tvarkingai: pirmiausia nurodant Šventąjį Raštą ir Bažnyčios dokumentus, paskui kitą naudotą literatūrą. *Santraukoje* trumpai

aprašomas tyrimo objektas, darbo tikslas, kokie pagrindiniai rezultatai ir jų reikšmė. Pristatant projektą (įvairia forma: stendinis pranešimas, pristatymas žodžiu ir pan.) reikia nepamiršti pasakyti darbo tikslo, uždavinių, išvadų, problemų, su kuriomis teko susidurti, atliekant darbą.

Tiriamąo darbo vertinimas

1. Mokliškumas (gebėjimas remtis moksline literatūra, duomenų lyginimas ir analizė, mokslinės metodikos taikymas ir eksperimento kokybė, apibendrinimas).
2. Darbo tęstinumas, savarankiškumas (darbo sąsaja su anksčiau vykdytais tyrimais, jei tokie buvo, ir numatomos plėtojimo galimybės).
3. Tyrimų ryšys su gyvenimu (mokslinių duomenų atskleidimas, visuomenės informavimas, renginių organizavimas ir kita praktinė veikla – talkos, ekskursijos ir kt.).
4. Kalbinė raiška (stilius, kalbos raiškumas, maketavimas).

Kūrybinio darbo vertinimas

1. Pasirinktos dalyko rūšies specifikos išmanymas.
2. Išradingas ir tikslingas pasirinktos technikos panaudojimas.
3. Darbo temos ir idėjos atskleidimas.
4. Kaip estetiškas darbo pateikimas ar eksponavimas atitinka pasirinktos dalyko rūšies specifiką.

Projektinis darbas pateikiamas atsižvelgiant į bendruosius lietuvių kalbos kultūros reikalavimus.

Pristatymo vertinimas

1. Tikslingas ir informatyvus laiko naudojimas (nustatytos kelios minutės).
2. Išsamūs ir glausti atsakymai į klausimus.
3. Estetiška vaizdinė informacija.
4. Kalbos kultūra.
5. Projektinio darbo aprašas.

Svarbu yra projektinio darbo problema, darbo planavimas ir eiga, patirtis, laukiami rezultatai, sprendimai ir išvados. Projektinės veiklos aprašo schema pateikiama *priede*.

Vertinant projektinį darbą reikėtų atsižvelgti į:

- temos rinkimosi pagrįstumą, vertingumą, mokliškumą, originalumą;
- ar tikslas, uždaviniai, pasirinkti šaltiniai, metodika atitinka pasirinktą temą;
- ar projekto darbas atitinka numatytą veiklos etapą ir planuotą laiką;

- tiriamosios veiklos kokybę – ryšį su gyvenimu;
- iškeltų problemų sprendimų tinkamumą ir originalumą;
- išvadų tikslingumą, pagrįstumą;
- mokinio savarankiškumą, stropumą, kūrybiškumą;
- projekcinio darbo aprašymo nuoseklumą, aiškumą, logiškumą, tikslumą, estetiškumą, raštingumą;
- gebėjimą atrinkti ir susisteminti reikiamą medžiagą iš įvairių šaltinių;
- gebėjimą naudoti informacines technologijas;
- darbo pristatymo kokybę (kalbos aiškumą, taisyklingą, pristatymo glaustumą, informatyvumą, vaizdinės medžiagos tikslingumą, atsakymus į klausimus).

Projektinę veiklą galima **vertinti etapais**:

I etapas – projekto plano sudarymas, problemos suformulavimas, literatūros pristatymas;

II etapas – pusės projekcinio darbo pristatymas – temos nuoseklumas, tyrimo eiga, mokinio pastangos, kūrybiškumas;

III etapas – viešas projekcinio darbo pristatymas ir projektinės veiklos aprašo pateikimas.

Kiekviena mokykla gali susidaryti savo vertinimo kriterijų lenteles ir nustatyti vertinimo formą (žr. *priedus*). Mokykloje svarbu turėti bendrai priimtus vertinimo principus. Tikybos mokymo projektai gali būti įvairūs: vieni nukreipti pažinti, tyrinėti, kiti nukreipti į socialinę ir dvasinę pagalbą, tretį į tarpdalykinę integraciją ir kūrybinę bei meninę raišką.

Daugiau skaitykite

Buehl D. *Interaktyviojo mokymosi strategijos*. Vilnius: Garnelis, 2004.

Šiaučiukienė L., Visockienė O., Talijūnienė P. *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, 2006.

Tamošiūnas T. *Projektų metodas ugdymo praktikoje*. Šiauliai: ŠU, 1999.

Šilutės pirmosios gimnazijos mokinių projektinių darbų rašymo ir gynimo aprašas:

www.pirmojigimnazija.lt/failai/projektai-aprasas.doc

Vilniaus Jėzuitų gimnazijos projektinių darbų vertinimo metodika:

http://www.vjg.lt/modules.php?name=Downloads&d_op=viewdownload&cid=8

PRIEDAI

MOKYKLOS PAVADINIMAS

DALYKAS

TRUMPAS PROJEKTO APRAŠAS

Projekto tema	
Tikslas	
Uždaviniai	
Laukiamas rezultatas	
Dalyviai	
Metodai	
Projekto eiga	
Priemonės	
Literatūra	
Projekto atlikimo data	

Tiriamąo darbo vertinimo pavyzdys

Vilniaus Jėzuitų gimnazija

Eil. nr.	Vertinimo kriterijai	Darbo vadovas	Recenzentas
1.	Darbo struktūra ir maketavimas (iki 6 taškų)		
	Pavadinimo ir darbo turinio atitikimas. Įvadas (problemos atskleidimas, aktualumo pagrindimas, hipotezės iškėlimas, susipažinimas su nagrinėjamos temos literatūra). Tikslas ir uždaviniai. Metodika, medžiagos, priemonės. Darbo rezultatas, jų analizė. Išvados. Literatūra.		
	Formatas.		
	Rašto kultūra.		
2.	Mokslškumas (iki 6 taškų).		
	Gebėjimas remtis moksline literatūra. Duomenų lyginimas ir analizė. Mokslinės metodikos taikymo kokybė ir eksperimento atlikimo kokybė. Apibendrinimas.		
3.	Darbo tęstinumas, savarankiškumas (iki 3 taškų).		
4.	Tyrimų ryšys su gyvenimu (iki 5 taškų).		
	Tyrimo rezultatų reikšmė ir panaudojimas socialinėje aplinkoje (gimnazijoje). Mokslinių duomenų atskleidimas. Visuomenės informavimas. Renginių organizavimas.		
	Iš viso		

Mažeikių Merkelio Račkausko gimnazija
Modulis *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė*

Trumpas projekto aprašas

Projekto tema	Mokslas ir tikėjimas Šventajame Rašte.
Tikslas	Skatinti mokinius gilintis į mokslo ir krikščioniškojo tikėjimo sąsajas.
Uždaviniai	Skatinti ieškoti tikėjimo ir mokslo sąlyčio taškų. Susipažinti su naujomis Švento Rašto istorijomis. Ugdyti mokinių sąmoningą ir brandų tikėjimą. Įrodyti, kad Šventas Raštas – šiuolaikiška ir įdomi knyga.
Laukiamas rezultatas	Konferencijos tema „Mokslas ir tikėjimas“. Projektas suteiks daugiau integracijos galimybių su kitais mokomaisiais dalykais.
Dalyviai	III-IV gimnazijos klasių mokiniai.
Metodai	Literatūros skaitymas, analizavimas, sisteminimas, aptarimas, PP pateikčių paruošimas ir pristatymas dirbant poromis, konferencijos organizavimas.
Projekto eiga	Susipažinimas su projektinės veiklos eiga ir reikalavimais. Konkrečios projekto temos pasirinkimas (mokiniai dirba poromis). Projekto planavimas: tikslas, uždaviniai, medžiaga. Reikiamos literatūros rinkimas, sisteminimas. Konsultacijos su mokytoja. PP pateikčių ruošimas, išvadų formulavimas. Projektų pristatymas pamokų metu. Projektų vertinimas. Pasiruošimas konferencijai. Konferencija.
Priemonės	Literatūra, internetas, kompiuteriai.
Literatūra	<i>Šventasis Raštas</i> . Vilnius, Katalikų pasaulis, 1998. Collins F. S. <i>Dievo kalba</i> . Vilnius, Katalikų pasaulio leidiniai, 2005. Jonas Paulius II. <i>Enciklika Fides et ratio Katalikų Bažnyčios vyskupams apie tikėjimo ir proto santykį</i> : http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/fides-et-ratio.html . Lewis C. S. <i>Kipšo laišakai</i> . Vilnius, Katalikų pasaulis, 1996. Lewis C. S. <i>Stebuklai</i> . Kaunas, Verba vera, 2007. Lewis C. S. <i>Tiesiog krikščionybė</i> . Šiauliai, Nova vita, 1999. Messori V. <i>Hipotezės apie Jėzų</i> . Vilnius, Katalikų pasaulis, 1997. Paškus A. <i>Evoliucija ir krikščionybė</i> . Chicago, Draugo spaustuvė, 1988. Rubšys A. <i>Visatos istorija</i> . Kaunas, Soter, 2000 Nr. 4 (32) p. 7-20. Schönborn C. <i>Dar kartą: „Sukūrimas ir evoliucija“</i> . „Bažnyčios žinios“, 2006-9-15, Nr. 17: http://www.lcn.lt/bzinios/bz0617/617str2.html .
Projekto data	Nuo 2011-01-24 iki 2012-01-20 (Konferencijos konkreti data bus numatyta vėliau).

Parengė Mažeikių Merkelio Račkausko gimnazijos tikybos mokytoja metodininkė Sigrida Norvaišienė

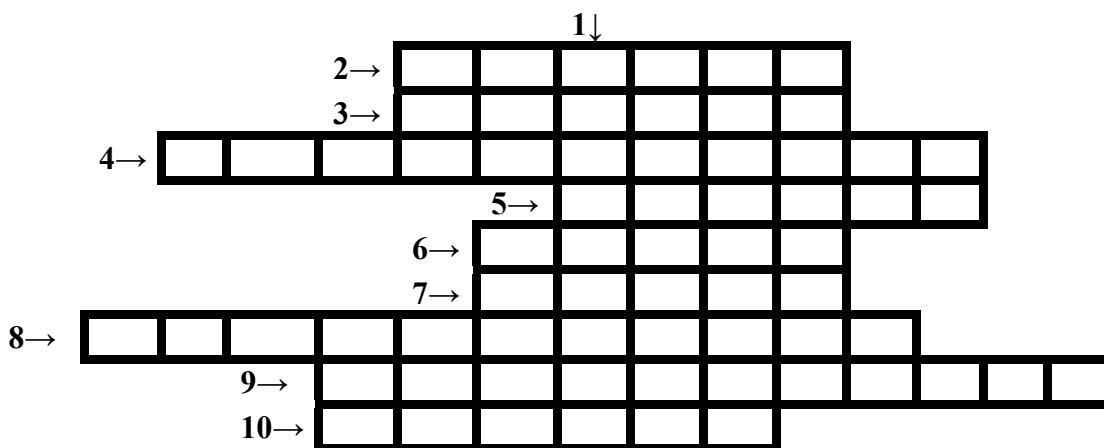
6. Mokinių pasiekimų vertinimas baigus modulio programą

6.1. Modulio *Filosofinė etika* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

I UŽDUOTIS

(Teisingai atlikęs šią užduotį gali surinkti 10 balų.)

Išspręsk kryžiažodį (į atitinkamus langelius įrašyk teisingus atsakymus):

1. Teigiamos arba neigiamos žmogaus pažiūros, nusistatymai, išreiškiantys tam tikras vertybes, kuriomis žmogus tiki ir vadovaujasi.
2. Vokiečių filosofas – *kategorinio imperatyvo* autorius.
3. Priemonė, kuria visuomenė reguliuoja savo narių, nesilaikančių įsakymų ar taisyklių, elgesį.
4. Teigiamas ar neigiamas nusistatymas, daugelio nuomonė apie asmenis ar asmenų grupes, taikomi daugeliui panašių objektų, nekreipiant dėmesio į tų objektų skirtumus ir jų individualumą.
5. Dorovinio atsakingumo už savo poelgius jausmas, jų vertės įsisąmoninimas. Vidinis žmogaus elgesio vertintojas, sprendžiantis apie mūsų veiksmų dorovinę prasmę.
6. Moralės normų visuma, kuri grindžiama teoriškai ir kuriai pritariama praktiškai.
7. Teigiama būseną, subjektyvus pilnatvės jausmas, pasireiškiantis džiugesiu, dvasine pusiausvyra. Kyla visiškai ar tik iš dalies patenkinus poreikius.
8. Graikų filosofas – *aukso vidurio taisyklės* autorius.
9. Politinė santvarka ir žmonių gyvenimo forma, kai įstatymais užtikrinama visų piliečių laisvė ir lygybė.
10. Būseną, kai jautiesi nesuvaržytas, turi teisę galvoti, kalbėti ir elgtis savo nuožiūra.

II UŽDUOTIS

(Puikiai atlikęs šią užduotį gali surinkti 20 balų.)

Moralinė dilema kyla tada, kai žmogui reikia priimti sprendimą ir pasirinkti iš keleto priešingų situacijų. Tai, kokią dilemos sprendimą renkasi žmogus, priklauso nuo jo vertybių, įsitikinimų, požiūrio.

Nėra vieno teisingo atsakymo į dilemoje pateiktą klausimą. Priklausomai nuo pateiktų argumentų, visi atsakymai gali būti teisingi.

Vertinant tavo atsakymus į klausimą, daugiausiai dėmesio bus kreipiama į tai, kaip argumentuosi vienokią ar kitokią savo pasirinkimą. Gali pateikti ir keletą pasirinkimo variantų, tik būtinai parašyk, kodėl būtent tokie sprendimai tau atrodo tinkamiausi.

Perskaityk žemiau pateiktas moralines dilemas. Atsakyk į pateiktus klausimus.

I moralinė dilema:

Įsivaizduok, kad vieną rytą atsibundi ligoninėje. Lovoje šalia tavęs guli smuikininkas genijus. Judviejų gyvybiniai organai sujungti įvairiais vamzdeliais. Medikai tau paaiškina, kad smuikininkas smarkiai serga, o tu buvai pagrobtas todėl, kad esi vienintelis, kuris gali išgelbėti jo sveikatą. Kad smuikininkas visiškai pasveiktų, tau reikia gulėti prie jo prijungtam devynis mėnesius. Kaip pasielgsi?

Klausimai:

1. Kurį iš dilemoje pateiktų variantų renkiesi (arba koks yra atsakymas į dilemoje pateiktą klausimą)?
2. Aprašyk savo mąstymo procesą: kokių minčių kilo pirmiausia? Ar gerai pagalvojus jos pasikeitė? Jei pasikeitė, tai kaip ir kodėl? Kodėl pasirinkai būtent tokį galutinį sprendimą? Kokius padarinius sukels pasirinktas elgesys? Pateik argumentų, kodėl būtent toks sprendimas tau atrodo tinkamiausias.
3. Išvardyk, kokios dorinės ir etinės vertybės slypi šioje dilemoje (pvz.: atsakomybė, pagarba, sąžiningumas ir t. t.).

III UŽDUOTIS. Išanalizuok moralinę dilemą (iškelk vieną ar kelis probleminius klausimus, pateik galimus moralinės dilemos sprendimo būdus ir savo samprotavimus pagrįsk).

(Puikiai atlikęs šią užduotį gali surinkti 20 balų.)

Įsivaizduok, kad esi žymus istorikas. Dvi daugybę metų kariavusios šalys, skatinamos tarptautinių organizacijų, ką tik pasirašė taikos sutartį, tačiau konfliktas dar nėra visiškai užgesęs. Rašydamas mokslinį darbą, randi aiškių įrodymų, kad dėl kilusio karo yra kalta šalis A. Niekas, išskyrus tave, to nežino. Tačiau jei atskleisi šiuos faktus, tarp šalių vėl kils karas. Tavo kaip profesionalo pareiga – visiems atskleisti istorinius faktus. Kaip pasielgsi?

Parašyk samprotavimą iki 200 žodžių.

IV UŽDUOTIS. Moralinės problemos iškėlimas.

(Puikiai atlikęs šią sudėtinę užduotį gali surinkti 50 balų)

4.1. Perskaityk literatūros kūrinio ištrauką ir suformuluok ne mažiau kaip 3 klausimus, iškeliančius moralinę problemą.

– Vieną gražią dieną, Džonatanai Livingstonai Žuvėdra, privalėsi suvokti, kad elgdamasis neatsakingai neišgyvensi. Gyvenimas paslaptingas ir mums nepažinus; aišku tik viena: atėjome į šį pasaulį maitintis ir kuo ilgiau išsaugoti savo gyvybę.

Jokia žuvėdra nebuvo prieštaravusi Būrio Tarybai, bet Džonatanas ryžosi.

– Jūs kalbate apie mano neatsakingumą? Mano broliai! – garsiai ir tvirtu balsu sušuko jis. – Kas begali būti atsakingesnis už tą, kuris, atradęs gyvenimo prasmę ir aukščiausią tikslą, jais seka? Tūkstančius metų mes naršydavome vandenyno platybes ieškodami žuvų galvų, o dabar mums atsivėrė gyvenimo prasmė – galime mokytis, atrasti ir būti laisvi! Suteikite man galimybę, leiskite parodyti, ką atradau...

Būrys sustingo kaip stabo ištiktas.

R. Bachas

- 1.
- 2.
- 3.

4.2. Išanalizuok P. Breigelio paveikslą *Aklieji* ir suformuluok ne mažiau kaip 3 klausimus, iškeliančius moralinę problemą.

- 1.
- 2.
- 3.

4.3. Išanalizuok filosofinį tekstą ir suformuluok ne mažiau kaip 3 klausimus, iškeliančius moralinę problemą.

Asmeninio pasirinkimo idealas numato, kad, be pasirinkimo, esama kitų reikšmingų dalykų. Tas idealas negali būti vienas, nes jis yra reikalingas dalykų reikšmingumo horizonto, padedančio apibrėžti prasmingus asmeninės savikūros aspektus.

Pasak Nyčės, esu tikrai didelis filosofas, jei keičiu vertybių skalę. Tačiau tai reiškia, kad turiu iš naujo apibrėžti vertybes, susijusias su svarbiais klausimais, o ne kaitalioti McDonaldo meniu ar kitų metų kasdienių rūbų madą.

Gyvenimo prasmės siekiantis subjektas, bandydamas prasmingai apsibrėžti, turi gyventi svarbių klausimų horizonte.

Tik gyvendamas pasaulyje, kuriame ištis svarbu istorija, gamtos reikmės, mano artimųjų poreikiai, pilietinės pareigos, Dievo pašaukimas ar dar kas iš tų nepaprastai svarbių dalykų, aš galiu taip apsibrėžti savo tapatybę, kad ji nebūtų triviali.*

Ch. Taylor

* *Trivialis* – paprastas, prastas, nuvalkiotas, kasdieniškas.

- 1.
- 2.
- 3.

4.4. Apibendrink šių trijų užduočių bendrą problemą ir sukurk moralinę dilemą.

Iki 100 žodžių

Problema:

Dilema:

V UŽDUOTIS. Moralės problemos sprendimo filosofiniai pagrindai.

(Tai gali būti individuali užduotis arba grupės projektas).

Nėra etikos teorijos, kuri pateisintų vagystę. Tačiau konkrečioje situacijoje gali kilti sudėtinga moralės dilema. Pamažtykite, kaip vertintumėte vyro poelgį, spęsdami garsiąją Heinzo dilemą (pagal M. Kohlbergą).

Europoje viena moteris, serganti vēžiu, buvo netoli mirties. Gydytojo nuomone, jį išgelbėti galėjo vieninteliai vaistai, kuriuos buvo sukūrę garsus miesto vaistininkas. Tų vaistų pagaminimas buvo brangus (200 \$), bet vaistininkas dar dešimt kartų padidino vaistų kainą (2 000 \$) už kiekvieną vaistų dozę.

Sergančios moters vyras Heinzas visų pažįstamų prašė paskolinti pinigų, bet surinko tik pusę reikiamos sumos, apie 1 000 \$. Jis pasakė vaistininkui, kad žmona miršta ir paprašė vaistus parduoti pigiau arba leisti trūkstamą sumą sumokėti vēliau. Tačiau vaistininkas atsisakė nuleisti kainą arba duoti vaistus į skolą, nes norėjo uždirbti ir gauti pelną už savo išrastus vaistus. Heinzas, apimtas nevilties, įsilaužė į to vyro vaistinę ir pavogė vaistus savo žmonai.

Atsakykite į dilemos sprendimo klausimus ir pagrįskite savo nuomonę:

1. Ar galėjo Heinzas taip pasielgti? Kodėl?

....., nes .....

2. Jeigu Heinzas žinotų, kad jį pagaus policija, ar būtų įsilaužęs į vaistinę? Kodėl?

....., nes .....

3. Įsivaizduokite, kad mirus žmonai Heinzas turėtų paveldėti nekilnojamąjį turtą. Kaip manote, ar jam apsimokėjo vogti vaistus, ar ne?

....., nes .....

4. Jeigu vietoj žmonos vēžiu sirgtų mylimas augintinis šunelis, ar Heinzas vogtų vaistus? O jeigu sirgtų jo vaikas? Arba kaimynas? Kodėl taip arba ne?

....., nes.....

5. Ar vaistų vagystė šiuo atveju yra nusikaltimas prieš įstatymą, ar tai yra moralinė nuodėmė? Kodėl taip arba ne?

....., nes .....

6. Ar visi žmonės privalo laikytis įstatymų, nepaisydami aplinkybių? Ar įstatymai absoliučiai teisingi? Kodėl taip manote?

..... todėl, kad .....

7. Ar žmonės privalo daryti viską, kad išgelbėtų kitų žmonių gyvybę ir prigimtine teisę gyventi? Kaip tai susiję su Heinzo atveju?

....., nes .....

Pabandykite pagrįsti teoriškai ir sumodeliuoti, kokių argumentus pateiktų skirtingų filosofinių mokyklų atstovai, sprenddami šią Heino dilemą (pagal M. Kohlbergą).

Teorija	Argumentai	Jūsų komentarai ir argumentų vertinimas
Hedonizmas	Prieš vagystę	
Utilitarizmas	Prieš vagystę	
Dorybių etika	Prieš vagystę	
Socialinio teisingumo etika	Prieš vagystę	
Feminizmo etika	Prieš vagystę	
Humanizmas	Prieš vagystę	

Vertinimo kriterijai

1. Filosofinės etikos žinių ir supratimo taikymas.
2. Kritinio mąstymo gebėjimo raiška.
3. Argumentų pagrįstumas ir nuoseklumas.

Argumentuotai atsakę į visus klausimus galite gauti aukščiausią įvertinimą.

Parengė *Vilniaus miesto etikos metodinio būrelio mokytojai*

6.2. Modulio *Profesinė etika* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

I UŽDUOTIS. Profesinės etikos dalyko žodynas.

Pateikta užduotis gali būti atlikta individualiai arba kaip grupinis projektas.

Per tam tikrą laiką (pvz., per 30 min.) reikia papildyti pateikiamą žodyną būtinomis *Profesinės etikos* dalyko studijoms sąvokomis ir jas paaiškinti.

Elgesys – susijusių veiksmų visuma.
Gyvenimo kokybė – žmonių materialinių, socialinių ir kultūrinių sąlygų įvertinimas, jų palyginimas su tam tikru visuomenėje pasiektu standartu.
Interesas – reikšmingumas, domėjimasis kuo nors.
Konfliktas – priešingų grupių, interesų, pažiūrų susikirtimas.
Kvalifikacija – žmogaus gebėjimų ir įgūdžių visuma, reikalinga tam tikroms užduotims atlikti.
Metodas – procesų ir reiškinių tyrimo priemonė.
Motivas – tiesioginis (sąmoningas arba ne) veiksmo skatintojas ir pagrindėjas.
Normos – ekspektacijos lūkesčiai ir standartai, realizuojami žmonėms tarpusavyje sąveikaujant.
Poreikis – individo, socialinės grupės reikmė, socialinio aktyvumo priežastis.
Sankcijos – bausmės arba skatinimai, skiriami už normų laikymąsi ar jų nesilaikymą. Gali būti skiriamos neigiamos (bausmės) ir teigiamos (premijos, pareigos, aukštesnis socialinis statusas) sankcijos.
Stereotipas – supaprastinta kategoriška prielaida apie rasę, tautą, lytį, profesiją ir kt.
Vertybės – strateginiai veikimo orientyrai, viešai priimti įsitikinimai, susiję su tikslais, kurių reikia siekti, pagal kuriuos galima atskirti geidžiamą nuo negeidžiamo, gerą nuo blogo ir kt.
Vertybių konfliktas – situacijos, kai viena vertybė prieštarauja kitai arba ją riboja.

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) Pasirinktų sąvokų vertinimas, ar pasirinktos sąvokos yra iš *Profesinės etikos* žodyno?
- 2) Ar pasirinktos sąvokos yra esminės *Profesinės etikos* dalykui mokėti ir suprasti?

II UŽDUOTIS. Atvejo analizė.

Socialinė atsakomybė

Socialinė atsakomybė – sąmoningai formuojamų ekonominių, politinių, teisinių, dorovinių santykių tarp organizacijos ir visuomenės, įvairių jos struktūrų forma; pasirengimas atsakyti už savo poelgius ir veiksmus, gebėjimas atlikti pareigą ir prisiimti sau visuomenės sankcijas, esant tam tikroms teisingumo arba kaltumo sąlygoms.

Socialinė atsakomybė reiškia, kad garbingi profesionalai, priimdami sprendimus, atsako už kiekvieną savo veiksmą, kuris veikia žmones, bendruomenes, gamtą. Neigiama verslo arba valstybės įstaigų įtaka žmonėms, visuomenei, gamtai turi būti pripažįstama, padaryta žala atlyginama iš bendrovės pelno arba iš valstybės biudžeto lėšų.

FILANTROPINĖ ATSAKOMYBĖ
Pagerinti bendruomenės (savivaldos, valstybės, regiono, pasaulio lygiu) narių gyvenimo kokybę. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>
ETINĖ ATSAKOMYBĖ
Įsipareigoti daryti tai, kas yra teisinga, moralu ir etiška. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>
TEISINĖ ATSAKOMYBĖ
Įsipareigoti laikytis įstatymų, nevengti sankcijų už įstatymų pažeidimus. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>
EKONOMINĖ ATSAKOMYBĖ
Gauti pelno. Sustiprinti valstybės ekonomikos pagrindus. Vengti žalos. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>
EKOLOGINĖ ATSAKOMYBĖ
Siekti subalansuotos plėtros – prisidėti prie darnaus vystymosi. Vengti žalos aplinkai. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>

Socialinės atsakomybės sampratos analizei rekomenduojama taikyti **segtuvo** arba **aplanko metodą**.

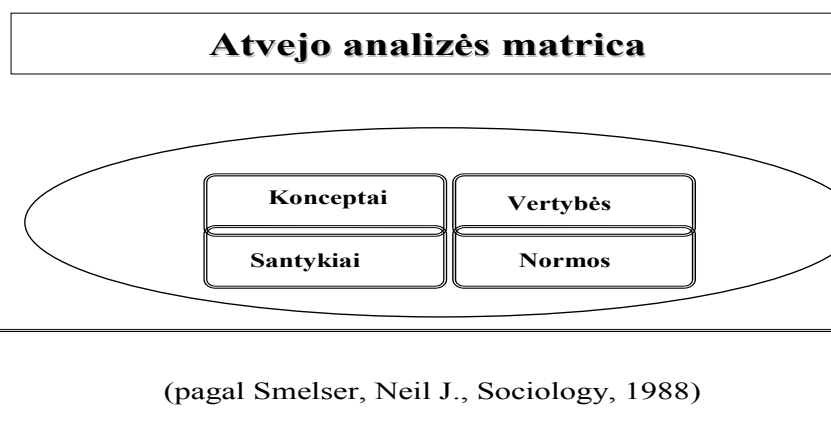
Tai gali būti grupinis (rekomenduojama) arba individualus projektas.

Pirmas etapas. Grupė mokinių apie kiekvieną iš lentelėje išvardytų socialinės atsakomybės rūšių keletą savaičių renka medžiagą ir sega ją į segtuvą.

Antras etapas. Mokiniai turi apsvarstyti surinktus pavyzdžius ir, vadovaudamiesi atvejų atrankos kriterijais, išrinkti tinkamiausius atvejui analizuoti:

- Kiek šis pavyzdys tinkamas aptariant socialinės atsakomybės teorinius klausimus. Kokios bendrosios etikos teorijos skatino XX a. antroje pusėje Vakarų pasaulio visuomenės suformuoti socialinės atsakomybės principą kaip pamatinį verslo, politikų ir valstybės tarnautojų etikoje? Ar atrinktas pavyzdys leis apsvarstyti filosofinius filantropinės, etinės, teisinės, ekonominės, ekologinės atsakomybės motyvus?
- Kiek tipiškas yra atrinktas pavyzdys? Jei tai neigiamas atvejis (neatsakingų verslo, politinių, vykdomosios valdžios sprendimų), tai kiek dažni panašūs atvejai? Jei tai teigiamas atvejis, kiek Lietuvos verslo, politinė, teisinė ir administracinė aplinka palanki tokiems atvejams tapti dažnesniems?
- Kiek atrinktas pavyzdys leidžia analizuoti atskiro žmogaus – garbingo profesionalo įtaką verslo organizacijoms ir valstybės įstaigoms, priimant socialiai atsakingus sprendimus ir juos įgyvendinant?

Trečias etapas. Mokiniai ruošiasi pristatyti atvejo analizę. Kadangi atvejo analizės tyrimai dar vadinami interpretaciniais tyrimais, tai būtina svarbiausią dėmesį kreipti į analizuojamos situacijos ir profesionalų elgesio motyvacijos ryšius, kurie lemia analizuojamo atvejo patirties vertinimą.

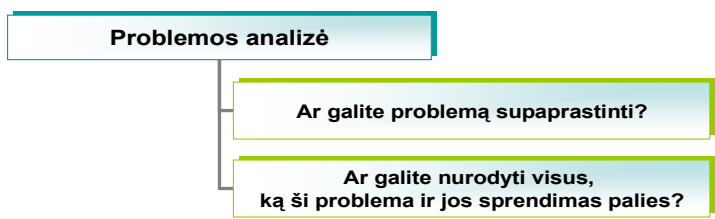

Atvejo analizės pagrindas – sprendimų, kurie yra kiekvieno atvejo pamatinė priežastis, analizė.

Mokiniam siūloma standartinė sprendimų analizės matrica:

Etiškų sprendimų priėmimo modelis

Etiškų sprendimų priėmimo modelis

III UŽDUOTIS. Neigiamo atvejo analizė.

Atvejis iliustruoja, tačiau nieko neįrodo

Apie vidurkį: jei viena koja stojame į ugnį, kita – ant ledo, ar tai reiškia, kad mums nei šilta, nei šalta?

Kai susiduriame su neetiška verslo, mokslo, švietimo ar sveikatos apsaugos sistemų, žiniasklaidos, politikos ar viešojo administravimo veikla (veiklos tikslai, interesų derinimas, sprendimai ir jiems įgyvendinti pasirinktos priemonės), dažnai girdime, kad tai – tik pavieniai atvejai, kuriems nesudėtinga rasti atsvarą – labai teigiamus pavyzdžius.

Profesinė etika yra taikomoji etikos teorija, taigi – mokslas. Moksle pavyzdžiai (atvejai) gali inspiruoti mokslinius tyrimus, iliustruoti teorines išvadas, bet atvejai nieko neįrodo ir teorinių teiginių nepagrindžia.

Pasinaudokite turimais *Atvejo analizės* aplankuose pavyzdžiais.

Keliais sakiniais pasamprotaukite tema: „Neetiškos profesinės veiklos atvejai versle, politikoje, moksle, švietimo, sveikatos apsaugos sistemose, žiniasklaidoje, viešajame administravime, kurie gali padaryti nepataisomos žalos profesijos prestižui, piliečių pasitikėjimui institucijomis. Pavieniai neigiami atvejai padaro daugiau žalos, nei gausūs teigiami pavyzdžiai, kurie gerina profesijos įvaizdį ir prestižą.“

.....

.....

.....

.....

.....

Pateikite neigiamo atvejo pavyzdį ir argumentuokite, kodėl tai yra esminis pavyzdys kaip kompromituojamas profesijos prestižas pasirinktu atveju. Pagrįskite, kodėl taip vertinate.

Pasinaudokite neigiamų profesinės etikos atvejų analizės gairėmis.

Atvejų konteksto analizės gairės	Paaiškinimas
Nauda ir etika	Kokia naudos kaina? Ar būna per brangi nauda? Kokią naudą <i>velniai gaudo</i> ?
Teisingumas	Kaip manote, ar profesinės privilegijos modernioje demokratinėje visuomenėje gali didinti profesijos patrauklumą ir prestižą?
Pažado laikymasis	Kokius etinius padarinius sukelia pažadų netesėjimas?
Įtartinas pasiūlymas	Kokie profesinės veiklos pasiūlymai turi būti vertinami kaip nepriimtini?
Kompromitavimas	Pateikite pavyzdžių, iliustruojančių pasirinktos profesijos prestižo kompromitaciją.
Nesėkmių analizė	Kurių profesijų atstovų nesėkmes labiausiai mato visuomenė? Ar visada žiniasklaidos priemonės nesėkmes analizuoja nešališkai ir kompetentingai? Kokia tokios analizės reikšmė profesionalams?
Įžaidimas	Jei žmogų galima įžeisti net to nenorint, kurių profesijų atstovai privalo būti labai taktiški, demonstruoti geras manieras ir puikiai išmanyti profesinį etiketą?

Pažeminimas	Nieko nėra žmogui skausmingesnio kaip pažeminimas. Kaip manote, kodėl profesijos prestižą ir patrauklumą kai kurie žmonės sieja su galimybe žeminti kitus?
Kategoriškumas	Ar tikrai kategoriškumas liudija nepagarbą aplinkiniams ir nepasitikėjimą savo profesionalumu, skatina agresyvų gynybišką elgesį?
Kuklumas	Kaip atskirti kuklumą ir nepasitikėjimą savo profesinėmis kompetencijomis ir gebėjimais (pasyvų gynybiškumą ir susigūžimą)?

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

1. Pasirinktų atvejų vertinimas (ar pasirinktas analizei atvejis leidžia aptarti esmines profesinės etikos problemas);
2. Problemų lauko tyrimas (kiek esmingos, tipiškos išskiriamos problemos).
3. Konteksto ir faktų atskyrimas ir apibūdinimas.
4. Filosofinės etikos žinių panaudojimas.
5. Kritinio mąstymo gebėjimų raiška.
6. Argumentacijos pagrįstumas ir nuoseklumas.
7. Atvejo analizės ir interpretacijos kūrybiškumas ir originalumas.

IV UŽDUOTIS. Profesinės etikos problemų sprendimo filosofinė metodologija.

(Tai sudėtinga užduotis, todėl rekomenduojama kaip „namų darbai“. Gali būti pateikiama kaip individuali užduotis arba kaip grupinis projektas.)

Nerasime tokios profesinės etikos teorijos, kuri pateisintų kyšius profesionalams. Pabandykite sumodeliuoti ir teoriškai pagrįsti, kokių argumentų pateiktų skirtingų filosofinių mokyklų atstovai, smerkdami kyšių davimą ir ėmimą.

Teorija	Argumentai	Jūsų komentarai ir argumentų vertinimas
Utilitarizmas		
Deontologija		
Dorybių etika		
Feministinė etika		
Reliatyvistinė etika		
Pragmatizmo etika		

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

3. Filosofinės etikos žinių taikymas.
4. Kritinio mąstymo gebėjimų raiška.
5. Argumentacijos pagrįstumas ir nuoseklumas.

6.3. Modulo *Šeimos etika* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

Remiantis Bloom'o taksonomija, parengti skirtingo sunkumo užduočių pavyzdžiai, kuriais mokytojai galėtų remtis atsižvelgdami ne tik į programos reikalavimus, bet ir į kitus aspektus (klasės ypatybes, individualius mokinių skirtumus, mokymosi stilių ypatumus ir t. t.).

Kai kurios 3–4 taškų užduotys gali būti tiek individualus, tiek grupės darbas, atliekamas klasėje ar namuose ir pateikiamas mokytojo rekomenduota ir (ar) mokinio pasirinkta forma (esė, referatas, pristatymas, atvejo analizė ir t. t.)

Rekomenduojama taikyti kaupiamąjį vertinimą.

Užduočių pavyzdžiai

1 taško užduotys, skirtos mokinių *mokėjimui*, jų gebėjimui *teigti, atkartoti, apibrėžti* įvertinti.

a) **Apibrėžkite, kokia šeimos forma vadinama monogamija?**

.....
.....
.....

b) **Pažymėkite, koks šeimos modelis vadinamas *simetriniu*:**

- 1) kai sutuoktiniai gyvena skirtingose šalyse;
- 2) kai vyras uždirba pinigus, o žmona rūpinasi namais ir vaikais;
- 3) kai vyras ir žmona dirba ir kartu rūpinasi namais ir vaikais.

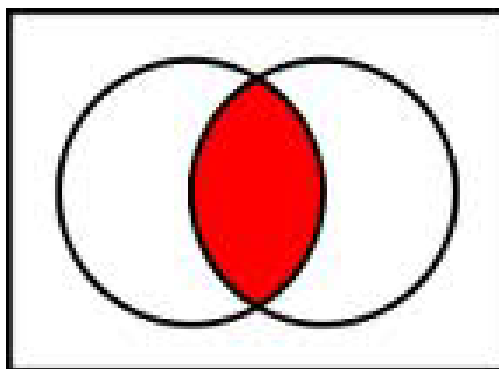
c) E. Fromas, klasifikuodamas meilės formas pagal objektą, išskiria *brolišką, motinišką*, ..., *meilę sau, meilę Dievui*. **Vietoj taškučių įrašykite nepaminėtą meilės formą.**

d) **Įvardykite, kokias žinote šeimos funkcijas?**

-
-
-
-
-
-

2 taškų užduotys, skirtos mokinių *suvokimui*, jų gebėjimui *klasifikuoti, paaiškinti, interpretuoti* įvertinti.

a) **Nusibraižykite Venn'o diagramą ir, naudodamiesi ja, palyginkite *feministinės ir krikščioniškosios* etikos kryptų atstovų požiūrius į šeimą.** Požiūrių skirtumus surašykite į skirtingus apskritimus (feministinės etikos – į kairįjį, krikščioniškosios etikos – į dešinįjį), panašumus – ten, kur persidengia apskritimai.

b) Įrašykite senovės graikų išskirtas meilės formas:

..... – meilė, kai geismas visiškai paklūsta žmoniškumui, kai gebama aukotis, kai mylimieji susilieja vienas su kitu dvasiškai.

..... – meilė kupina švelnumo, nesąlygiškumo.

..... – stichiškas ir aistringas įsimylėjimas, susijęs su nežabotu noru turėti geidžiamą objektą, pasiglemžti jį egoistiškai, nepaisant nieko.

..... – meilė, prilygstanti draugystei, nugalima aistra ir sugebama susivaldyti.

(žmoniškoji *agapė*, jausmų kupina *eros*, draugiškoji *filija*, rūpestingoji *storge*)

c) Naudodamiesi pateiktais apibūdinimais, baikite pildyti lentelę:

Nepilnoje šeimoje su vaikais gyvenančio tėvo ar motinos lytis; santuokos sudarymo pagrindas; tėvo (motinos) gyvenimas drauge; sutuoktinių skaičius ir lytis; sutuoktinių skaičius; sutuoktinio dominavimas; drauge gyvenančių sutuoktinių porų skaičius.

Šeimos forma	Klasifikavimo pobūdis
<i>Pilna, nepilna</i>	
<i>Monogaminė, poligaminė</i>	
<i>Poligininė, poliandrinė</i>	
<i>Patriarchalinė; „matriarchalinė“, egalitarinė</i>	
<i>Matrifokalinė, patrifokalinė</i>	
<i>Branduolinė (mažoji), išplėstinė (didžioji)</i>	
<i>Laisva valia sudaryta, konvencionali (tėvų valia)</i>	

- d) Remdamiesi šeimos politiką reglamentuojančiais dokumentais ir kitais šaltiniais (pvz., filosofiniais, sociologiniais, antropologiniais ir kt. tekstais), **paiškinkite santuokos ir šeimos santykį. Aptarkite galimus prieštaravimus.**

3 taškų užduotys, skirtos mokinių *analitiniams* gebėjimams, taip pat gebėjimams *kurti, modeliuoti, galvoti* įvertinti:

- a) Remdamiesi Z. Baumano knygoje *Likvidi meilė* (2003) vaizduojama *prekybos centro* alegorija, aptarkite meilės, geismo ir trumpalaikio noro santykį.
- b) Remdamiesi lietuvių liaudies tradicijomis, sukurkite pasirinktos šeimos šventės scenarijų. Apgalvokite ne tik organizacinius, bet ir vertybinius šventės aspektus.
- c) Sukurkite trumpą filmuką (koliažą, pristatymą, karikatūrų albumą ir pan.) apie kartų konfliktus.
- d) Siekdami išsiaiškinti, kaip Lietuvos žmonės (skirtingo amžiaus, lyčių ar net tautybių) vertina kohabitaciją, atlikite nedidelį tyrimą (tai gali būti apklausa raštu ar interviu). Pristatydami tyrimo rezultatus, interpretuokite juos remdamiesi skirtingomis etikos teorijomis.

4 taškų užduotys, skirtos mokinių *kritinio vertinimo* gebėjimams įvertinti.

- a) Remdamiesi lietuvių literatūros ir (ar) tautosakos kūriniais, aptarkite juose vaizduojamus „tradicinės“ (pvz., XIX a. – XX a. I pusės) šeimos santykius, išskirkite teigiamus ir neigiamus šių santykių bruožus. Savo nuomonę argumentuokite, remdamiesi istorinio, socialinio, kultūrinio konteksto ypatybėmis ir anuomet bei dabar vyraujančiomis etinėmis normomis.
- b) Tyrinėtojai teigia, kad šiais laikais meilė patiria vis daugiau prieštaravimų, pvz.:
- Šiuolaikinių santykių problema – priešara tarp individualizmo ir įsipareigojimo.
  - Įsipareigojimas ir pasitikėjimas remiasi tik partnerių tarpusavio susitarimu, neturi institucinio palaikymo, todėl dažnai yra labai trapūs.
  - Romantinė meilė yra feminizuota.
  - Meilės modeliai veikiami populiariosios kultūros.
  - Kultūrinius meilės modelius valdančios taisyklės tampa vis įvairesnės ir tarpusavyje prieštaringesnės.

Pasirinkite vieną, Jūsų nuomone, aktualiausių prieštaravimų ir iliustruokite jį, remdamiesi įvairiais šaltiniais (spauda, ypač paaugliams ir jaunimui skirtais žurnalais, pvz., *Panelė*, *Cosmopolitan*, interneto portalais (pvz., *YouTube* ir kt.), TV laidomis). Kokių nepaminėtų prieštaravimų dar aptikote?

- c) Pasvarstykite, ar *rutina yra santykių žudikė*, ar – *saugumo ir pastovumo garantas* (galima remtis F. Nietzsches, A. Schopenhauerio, A. Giddenso mintimis).
- d) Remdamiesi spauda ir (ar) sociologiniais tyrimais, aptarkite atotolio šeimoms ir (ar) atskiriems jų nariams kylančias problemas. Aptarkite etinį šių problemų pobūdį. Kaip rekomenduotumėte šias problemas spręsti?

6.4. Modulo *Etika ir kinas* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

1. Keliais sakiniais pasamprotaukite tema „Kinas kaip žiniasklaidos priemonė: kokias žmogaus galimybes jis pratęsia?“

.....

.....

.....

.....

.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) Žiniasklaidos teorijos išmanymas.
- 2) Pagrindimo argumentai.

2. Kokiais filosofais remdamiesi ir kodėl būtent jais, analizuotumėte? (pasirinkite vieną iš trijų filmų):

- Kūrybiškumo kaip prasmės paieškų problemą W. Wenderso filme *Klaidingas judesys*:

.....

.....

.....

- Pasitikėjimo ir išdavystės bendruomenėje problemą Larso von Treire'o filme *Dogvilis*:

.....

.....

.....

- Kūno ir sielos dermės problemą J. Schnabelio filme *Skafandras ir drugelis*:

.....

.....

.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) Moralės filosofijos išmanymas.
- 2) Moralės filosofijos taikymas interpretuojant filmą.
- 3) Įžvalgų originalumas.

3. Remdamiesi E. Levino ir F. Dostojevskio mintimis apie vaikų ir tėvų santykius, palyginkite, kaip atskleidžiama tėvų ir vaikų santykių problema bent dviejuose iš čia pateiktų keturių filmų: D. Aranovskio *Svajonių rekvijem*, I. Bergmano *Rudens sonata*, A. Žebriūno *Riešutų duona*, M. Haneke *Baltas kaspinas*.

.....

.....

.....

.....

.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) E. Levino ir F. Dostojevskio pagrindinių idėjų išmanymas.
- 2) Moralės filosofijos taikymas interpretuojant kiną.

3) Gebėjimas analizuoti lyginant filmus.

4. Prisiminkite A. Juzėno filmo *Vilniaus getas* siužetą ir raskite herojus, geriausiai atspindinčius K. Jasperso aprašytas kaltės rūšis:

1) Politinė ....., nes.....

2) Kriminalinė....., nes.....

3) Moralinė....., nes.....

4) Metafizinė....., nes.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) K. Jasperso kūrinio *Kaltės klausimas* išmanymas.
- 2) Moralės filosofijos taikymas analizuojant filmą.
- 3) Gebėjimas suprasti ir analizuoti filmo pasakojimą.

5. Pasirinkite vieną iš dviejų animacinių filmų: J. Norsteino *Pasakų pasaka* arba Z. Rybczynskio *Tango*, ir aptarkite stipriąsias animacijos ir multimodalumo (muzikos, vaizdo, teksto dermės) puses, atskleiddami gyvenimo rutinos ir kūrybiškumo kontrastą (galima remtis F. Nietzsche, A. Schopenhaueriu, A. Giddensu).

.....
.....
.....
.....
.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) Filosofijos supratimas.
- 2) Teorijos taikymas analizuojant filmą.
- 3) Gebėjimas suprasti ir analizuoti skirtingų priemonių derinimo viename kadre efektą, stiprinant norimą žinutę ar emociją.

6.5. Modulo *Katalikybė ir pasaulio religijos diagnostinių užduočių pavyzdžiai*

1. Parašyti 10–20 sakinių esė *Kaip filosofija ir pasaulio religijos padeda atrasti gyvenimo prasmę sekulariojoje visuomenėje.*
2. Užpildyti lentelę *Požiūris į šeimą įvairiose religijose:*

Religija	Šeimos samprata	Vyro ir moters vaidmenys	Religiniai papročiai ir šventės šeimoje
ISLAMAS			
JUDAIZMAS			
KRIKŠČIONYBĖ			
PASIRINKTA KITA RELIGIJA			
SEKULIARUS POŽIŪRIS			

3. Sukurti „minčių voratinklį“ apie pagrindinių pasaulio religijų (islamo, judaizmo, krikščionybės ir kt.) šventų tekstų sąsajas (pvz., pavadinimas, parašymo kalba, struktūra, autorius, Dievo savybės, požiūris į žmogų, moralė, šventų tekstų paskirtis ir kt.).
4. Sukurti *Pasaulio religijų ramybės dekalogą.*
5. Įvardyti 4–5 priežastis, dėl kurių modernus žmogus patenka į dvasines aklavietes, ir pasiūlyti išėities kelius remiantis kultūros ir pasaulio religijų vertybėmis.

Siūlymas. Mokiniai gali atsiskaityti už modulį ir gauti įvertinimą, kai atliks diagnostinę užduotį arba kai pristatys per mokslo metus įgyvendintą projektinę veiklą (pvz.: *Gyvybė ir mirtis pasaulio religijose; Mokslas be tikėjimo yra luošas, o religija be mokslo – akla* (A. Einšteinas); *Ką pasakytų įvairių religijų šiuolaikiniai žmonės apie tikėjimo svarbą?*; *Jono Pauliaus II mintys jaunimui; Judaizmas Lietuvoje; Lietuvos karaimai ir dvasinis paveldas; Stačiatikių dvasingumo pėdsakai Lietuvos kultūroje; Krikščionių bendruomenių ženklai mano aplinkoje; Iškilios religijų asmenybės Lietuvoje* ir kt.).

5.6. Modulio *Pašaukimai gyvenimui diagnostinių užduočių pavyzdžiai*

1. Sukurti gyvenimo aprašymą (CV), skirtą Dievui apie savo unikalumą.
2. Parašyti 10–20 sakinių esė *Kas yra pašaukimas*.
3. Trumpai suaktualinti Šv. Rašto palyginimo apie talentus (Mt 25,14–29) tekstą (žr. 1 priedą).
4. Užpildyti lentelę:

Pašaukimai	Tikslas	Gyvenimo uždavinys	Reikalingos savybės	Būdai įveikti sunkumus	Mano mintys apie pašaukimą
PASAULIEČIAI					
MOTINYSTĖ (TĖVYSTĖ)					
KUNIGYSTĖ					
VIENUOLIS (-Ė)					
TAVO PASIRINKTA PROFESIJA					

5. Sukurti elektroninės svetainės medį *Ieškant dvasingumo* arba maldą apie pašaukimus.

Siūlymas. Mokiniai gali atsiskaityti už modulį ir gauti įvertinimą tada, kai atlieka diagnostinę užduotį arba pristato per mokslo metus įgyvendintą projektinę veiklą (pvz.: *Ką padarėte vienam iš mažiausiųjų brolių...*; *Motinos Teresės pašaukimas*; *Ižymių šiuolaikinių žmonių profesijos mano aplinkoje*; *Profesijos etiketas*; *Mano parapijos socialinės tarnystės veikla*; *Mano svajonių Bažnyčia*; *Jauni šventieji*; *Jaunimo siekiai moderniam pasaulyje*; *Reliatyvizmo kultūra ir sąmoningo tikinčiojo pozicija*; *Dievo pėdsakai kasdienybėje* ir kt.).

Mt 25, 14–29

Palyginimas apie talentus

¹⁴ „Bus taip, kaip atsitiko vienam žmogui, kuris, iškeliaudamas į svetimą šalį, pasišaukė tarnus ir pavedė jiems savo turtą. ¹⁵ Vienam jis davė penkis talentus, kitam du, trečiam vieną – kiekvienam pagal jo gabumus – ir iškeliavo. ¹⁶ Tas, kuris gavo penkis talentus, tuojau nuėjęs ėmė verstis ir pelnė kitus penkis. ¹⁷ Taip pat kuris gavo du talentus, pelnė kitus du. ¹⁸ O kuris buvo gavęs vieną, nuėjo, iškasė duobę ir paslėpė šeimininko pinigus.

¹⁹ Praslinkus nemažai laiko, anų tarnų šeimininkas grįžo ir pradėjo daryti su jais apyskaitą. ²⁰ Atėjo tas, kuris buvo gavęs penkis talentus; jis atnešė kitus penkis ir tarė: „Šeimininke, davei man penkis talentus, štai aš pelniau kitus penkis.“ ²¹ Šeimininkas atsakė: „Gerai, šaunusis ir ištikimasis tarne! Kadangi buvai ištikimas mažuose dalykuose, aš tau pavesiu didelius. Eikš į savo šeimininko džiaugsmą!“ ²² Taip pat tas, kuris buvo gavęs du talentus, atėjęs pasakė: „Šeimininke, davei man du talentus, štai aš pelniau kitus du.“ ²³ Šeimininkas tarė: „Gerai, šaunusis ir ištikimasis tarne! Kadangi buvai ištikimas mažuose dalykuose, aš tau pavesiu didelius. Eikš į savo šeimininko džiaugsmą!“ ²⁴ Prisiartinęs tasai, kuris buvo gavęs vieną talentą, sakė: „Šeimininke, aš žinojau, kad tu – žmogus kietas: pjauni, kur nesėjai, renki, kur nebarstei. ²⁵ Pabijojęs nuėjau ir paslėpiau tavo talentą žemėje. Še, imkis, kas tavo.“ ²⁶ Šeimininkas jam atsakė: „Blogasis tarne, tinginy! Tu žinojai, kad aš pjaunu, kur nesėjau, renku, kur nebarsčiau.“ ²⁷ Taigi tau reikėjo leisti mano pinigus į apyvartą, ir sugrįžęs aš būčiau gavęs juos su palūkanomis. ²⁸ Todėl atimkite iš jo talentą ir atiduokite tam, kuris turi dešimt talentų. ²⁹ Kiekvienam, kas turi, bus duota, ir jis turės su pertekliumi, o iš neturinčio bus atimta ir tai, ką jis turi.

ŠVENTASIS RAŠTAS. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998. http://biblija.lt/index.aspx?cmp=reading&doc=BiblijaRKK1998_Mt_25-251#251.

**6.7. Modulo Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė
diagnostinių užduočių pavyzdžiai**

1. Suformuluokite penkis teiginius ir jais remdamiesi pagrįskite Šventojo Rašto išskirtinumą.
2. Užpildykite Biblijos veikėjus apibūdinančią lentelę (galima remtis Šv. Rašto tekstais):

Biblijos veikėjas	Šv. Rašto knyga	Koks veikėjo santykis su Dievu?	Kas per jį buvo atskleista?	Kuo man artimas veikėjas?
ABRAOMAS				
MOZĖ				
JEREMIJAS				
JĖZUS				
MARIJA				
PAULIUS				

3. Šv. Rašto (Jn 20, 24–29) teksto (žr. 1 šaltinį) analizė ir interpretacija. Perskaitykite ištrauką ir įvardinkite, kokia teksto vieta jus palietė? Kokia pasakojimo pradžia ir pabaiga? Kokie yra pagrindiniai teksto veikėjai ir kokie jų santykiai? Kokia teksto prasmė išryškėja? Kaip Jėzus atsiliepė į Tomo abejones? Kuo yra reikšmingas Tomo atsakymas? Kas tau padeda suprasti, kad Jėzus yra Viešpats? Kaip tai veikia tavo gyvenimą?
4. Palyginkite Jėzaus Kalno pamokslo palaiminimus (Mt 5, 1–10) su duotais tekstais ir nurodykite, kas šiuos tekstus sieja (žr. 2–4 šaltinius)?

Siūlymas. Mokiniai gali atsiskaityti už modulį ir gauti įvertinimą tada, kai atlieka diagnostinę užduotį arba kai pristato per mokslo metus įgyvendintą projektinę veiklą (pvz.: parašyti *Penktąją evangeliją; Šv. Rašto vertimai į lietuvių kalbą; XXI a. krikščionis sekuliarioje visuomenėje; Ką reiškia šiandien būti pranašu?; Dievo Žodžio keliai, vedantys XXI a. krikščionį į gyvenimą; Šv. Rašto skaitymo būdai, padedantys įveikti dvasios alkį šiandien; dienoraštis Mano pokalbis su Dievu kasdienybės įvykiuose* ir kt.).

1 ŠALTINIS

Tomo netikėjimas Ducio di Buoninsegno paveikslas, nutapytas 1308 m. – 1311 m.

Netikintis Tomas

²⁴ Vieno iš dvylikos – Tomo, vadinamo Dvyniu, – nebuvo su jais, kai Jėzus buvo atėjęs. ²⁵ Taigi kiti mokiniai jam kalbėjo: „Mes matėme Viešpatį!“ O jis jiems pasakė: „Jeigu aš nepamatysiu jo rankose vinių dūrio ir neįleisiu piršto į vinių vietą, ir jeigu ranka nepaliesiu jo šono, aš netikėsiu.“

²⁶ Po aštuonių dienų jo mokiniai vėl buvo kambaryje, ir Tomas su jais. Jėzus atėjo, durims esant užrakintoms, atsistojo viduryje ir prabilo: „Ramybė jums!“ ²⁷ Paskui kreipėsi į Tomą: „Įleisk čia pirštą ir apžiūrėk mano rankas. Pakelk ranką ir paliesk mano šoną; jau nebebūk netikintis – būk tikintis.“ ²⁸ Tomas sušuko: „Mano Viešpats ir mano Dievas!“ ²⁹ Jėzus jam ir sako:

„Tu įtikėjai, nes pamatei.

Palaiminti, kurie tiki nematę!“

ŠVENTASIS RAŠTAS. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998.

Palaiminimų kalnas Galilėjoje (Izraelis)

Palaiminimų kalnas – Kalno pamokslo vieta

Vieta, kur Kristus sakė pamokslą apaštalams

KALNO PAMOKSLAS

Mt 5, 1–10:

Palaiminimai

- 1 *Matydamas minias, Jėzus užkopė į kalną ir atsisėdo. Prie jo prisiartino mokiniai.*
- 2 *Atvėręs lūpas jis mokė:*
- 3 *„Palaiminti turintys vargdienio dvasią: jų yra dangaus karalystė.*
- 4 *Palaiminti liūdintys: jie bus paguosti.*
- 5 *Palaiminti romieji: jie paveldės žemę.*
- 6 *Palaiminti alkstantys ir trokštantys teisumo: jie bus pasotinti.*
- 7 *Palaiminti gailestingieji: jie susilauks gailestingumo.*
- 8 *Palaiminti tyraširdžiai: jie regės Dievą.*
- 9 *Palaiminti taikdariai: jie bus vadinami Dievo vaikais.*
- 10 *Palaiminti persekiojami dėl teisumo: jų yra dangaus karalystė.*
- 11 *Palaiminti jūs, kai dėl manęs jus niekina ir persekioja bei meluodami visaip šmeižia.*
- 12 *Būkite linksmi ir džiūgaukite, nes jūsų laukia gausus atlygis danguje. Juk lygiai taip kadaise persekiojo ir pranašus.*

Paaiškinimai:

1 Mt 5,3-5,12: *Palaiminti – tikrai laimingi. Šie palaiminimai yra Dievo karalystės žemėje programa ir krikščioniškojo tobulumo santrauka. Kiekvienas palaiminimas koku nors nauju atspalviu paryškina vieną bendrą dvasią: Dievas aukščiau už visa!*

2 Mt 5,3: *Vargdienio dvasią turi tas, kas Dievą brangina labiau už visas žemiškas gėrybes, žinodamas, kad pastarosios Dievo akyse yra niekis; tas, kuris nesiremia žmonių galia, o visko tikisi iš Dievo. Paprastumas, neturtas, kūdikiška dvasia yra sąlygos įeiti į Dievo karalystę žemėje ir amžinąją jo karalystę danguje.*

3 Mt 5,5: *Žemę – amžinąją laimę: kaip išrinktoji tauta gavo Pažadėtąją žemę, taip romieji gaus dalį Mesijo viešpatystėje.*

ŠVENTASIS RAŠTAS. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998: http://biblija.lt/index.aspx?cmp=reading&doc=BiblijaRKK1998_Mt_5

**Mykolo Kleopo Oginskio priesakai keturiolikmečiam sūnui Irenėjui,
1822 m. išvykstančiam mokytis į Italiją**

Mykolas Kleopas Oginskis (1765 – 1833)

Irenėjus Kleopas Oginskis (1808 – 1863)

Vaikelį mano, tu palieki tėvo namus ir nuo šio pirmojo žingsnio prasideda naujas tavo gyvenimo etapas, nuo šio momento tu gali pasakyti: „Aš pradėdau gyvenimą.“ Labai atidžiai įsiklausyk į žodį „gyvenimas“ – tai ne tik gyvenimo darbas, kas yra visų gyvųjų priedermė, bet ir gyvenimo menas. Todėl reikia susimąstyti apie esminius jo tikslus ir priemones jiems pasiekti. Tegul žodžiai „galvoti“, „susimąstyti“, „įsigilinti“ nebaugina tavęs, mano brangus sūnau. Nėra tokio amžiaus, kuriam protas būtų nepavaldus. Gyvenimo mokslas yra toks, kaip ir kiti mokslai, kurių galima išmokyti, tik reikia prisiversti susikaupti pačiam savyje, perprasti save, įsiklausyti į patarimus žmonių, kurie ves tave pirmaisiais savarankiško gyvenimo keliais.

Štai ką aš tau patariu ir įpareigoju:

1. Visų pirma įsisąmonink pagrindinę tiesą: žmogus – ne atsitiktinumo padarinys, jis negimsta be prasmės. Už viską jis turi būti dėkingas savo Kūrėjui – Dievui. Religija – tai žmogaus pareiga, kaip dovana, kurią jam davė pats Viešpats. Be religijos žmogus yra niekas, tiktai bereikšmis skaitmuo. Pirmiausia būk krikščionimi, būk paprastu tikinčiuoju, kol tapsi tikinčiu iš įsitikinimo. Tai, ką aš čia kalbu ir toliau pasakysiu, tau kol kas nelengva suprasti, bet vėliau tu įsitikinsi, kad šiuose priesakuose yra tai, kas būtina, kad taptum laimingas.

2. Nė akimirksniu nepamiršk nieko, už ką turi būti dėkingas savo pačiam pirmajai geradarei – tavo Motinai. Nieko, ką tau davė Ji – vienintelė, kuri myli tave su tokiu atsidavimu, kurio ribų tu dar negali suvokti, bet kuri tu suprasi ir patikrinsi, jei stengsies būti jo vertas. Prisieki nieko nekalbėti ir nedaryti prieš tai savęs nepaklauses: „O mano Motina už tai pagirs, ar ne?“ Ir jeigu šio išbandymo metu tavo nuojauta atsakys: „Mano Motina už tai pagirs“, tada veik ryžtingai ir neatidėliodamas. Tačiau, jeigu Ji tau pasakys priešingai, atsisakyk to sumanymo ir išvengsi klaidingo žingsnio, abejonių graužaties. Vykdydamas šį patarimą, tu suprasi visa, ko Ji tavęs prašo. <...> Jos prašymas tebus tavo poelgių kelrodžiu.

3. Būk visur ir visada ankstyvas – kelkis su aušra, kai tiktai tave pažadins, iš karto stokis ant kojų ir neatiduok daugiau nė valandėles snauduliui ar tinguliui. Nugalėk juos savyje. Visų pirma, prašyk Aukščiausiąjį globoti tavo nuostabią Motulę, prašyk laiminti tavo artimuosius ir tave patį, prašyk nukreipti gerų minčių ir darbų linkme. Po šios pirmosios pareigos, antroji – higiena. Kūno švara veda link dvasinės švaros.

4. Tu privalai vengti nesaikingumo valgydamas. Truputis vyno – per du pirštus – viskas, ką gali sau leisti. Nepiktnaudžiauk ir alumi. Už viską geriau – gaivinamieji gėrimai. Saikingumas, kaip tu jau žinai, yra blogų poelgių ir nesveikų įpročių užtvara, todėl būtina vengti ir gausaus maisto, ir gėrimo, viso to, kas gali pakenkti sveikatai.

5. Kad išsaugotum sveikatą, reikia rūpintis ne tiktai higiena, saikingumu, bet ir režimu, mankšta.

6. Dieną reikia užbaigti taip, kaip ir pradėjai, – malda.

7. Nepamiršk, kad tarp nuoširdumo ir familiarumo yra didžiulis skirtumas. Nuoširdumas – tai širdies kilniadvasiškumo atspindys, o familiarumas – vulgarus vidutiniškumo užkratas. Jeigu gimei ne tuo, kuris patarnauja, bet tuo, kuriam patarnaujama, – tai tiktai atsitiktinumas ir nėra jokio pagrindo tuo didžiuotis. Tu pats turėsi sukurti savo tikrąją vertę, atrasti tinkamiausią paskirtį gyvenime.

8. Kad sustiprintum savo poreikį atlikti savianalizę, nėra nieko lengviau, kaip rašyti dienoraštį ir fiksuoti jame savo pastebėjimus, ypač mintis. Šis įprotis turi dvigubą naudą: pirma – įprasi susitelkti savyje, išžiūrėti ir įsiklausyti į save, tai veda link saviugdų; antra – išlavinsi gebėjimą rašyti ir suformuoti savitą minčių reiškimo stilių. <...> Nuolatinė saviugda tau padės įsiminti ir tvarkyti daugybę reikalų.

9. O dabar – apie būsimus užsiėmimus ir mokymąsi. Įžvelgiu tau diplomato karjerą. Todėl tavo užsiėmimus reikėtų nukreipti taip, kad jie padėtų siekti šio tikslo. Iš pradžių – humanizmo paskaitos. Tu jau turi gerus graikų kalbos pagrindus ir greitai šią kalbą puikiai mokėsi. Sutelk pastangas dviejų klasikinių kalbų studijoms vienu metu. Tai, kas gera ir naudinga, pasiliks visam laikui, nes tiesos ir gėrio niekas negali pakeisti.

10. Aš nesigilinsiu čia į įvairiausias filosofijos ir istorijos mokslų detales, kurias turėsi įsisavinti, kad galėtum vėliau garbingai tarnauti. Šių mokslų išmanymas, kaip ir iškalba bei kitos priemonės, visada yra patikimos apsišvietusio žmogaus pagalbininkės. Noriu duoti dar vieną patarimą – mokykis ir šiuolaikinių kalbų – jos būtinos karjerai, kurią išsirinksi. Šiuo gyvenimo laikotarpiu tavo atmintis labai gera, todėl kalbas įvaldyti bus lengva, o jos ateityje bus labai reikalingos.

11. Kalbą reikia labai gerai išmokyti, reikia ją suprasti ir pamilti. Tam tikslui turi skaityti geriausių Italijos autorių knygas, turi šia kalba rašyti. Susirašinėk šia kalba su savo draugais.

12. Po to, kai baigsi paruošiamuosius užsiėmimus, tęsi mokslą universitete. Pasistenk pelnyti savo bendrakursių pasitikėjimą ir draugiškumą, su kiekvienu iš jų būk vienodai malonus ir dėmesingas. Būna neramaus charakterio studentų, kurie mėgsta šlaistytis, kelti erzelių ir sumaištį su

savo kompanijomis. Tai maras, kurio reikia saugotis visomis išgalėmis, ir pati geriausia priemonė jam išvengti – nesivelti į jų ginčus ir išmones. Tikrasis vyriškumas atsiskleidžia tada, kai be išdavystės, kantriai siekiama savo tikslo, įgyvendinamos pareigos. Tas, kuris baiminasi būti pavadintas bailiu ir savo išūlumą ar puikybę pristato kaip drąsą, tas dažniausiai ir yra bailys, skundikas. Pastarieji priklauso labiausiai atstumiančių, pasibjaurėtinų asmenų luomui.

13. Pasikliauk žmogumi, kuris prisiims ant savo pečių tavo mokymo ir lavinimo našta. Pats geriausias būdas pelnyti jo pasitikėjimą ir nuoširdų palankumą – pedantiškai vykdyti savo pareigas.

14. Visus tavo išvykos rūpesčius nori prisiimti tavo teta ir dėdė Dolgorukiai, kurie globos tave kaip motina ir tėvas. Nėra reikalo daugiau kalbėti, kaip turi elgtis su savo artimaisiais. Aš tavimi, mano mielas drauguži, visiškai pasitikiu ir esu tikras, kad gerbsi jų valios apraiškas ir dėsi visas pastangas, kad užsitarnautum jų pasitikėjimą ir palankumą.

S. Michael Craven. Laiškas abiturientams

Adolfas Hitleris yra pasakęs: Laimė valdantiejiems, kai žmonės nemąsto. Patarlių knygos autorius šią tiesą pabrėžia, tardamas: [Išmintis] gelbės tave nuo nedorų žmonių kelio, nuo klastingai kalbančiųjų (2, 12).

Šventasis Raštas aiškiai parodo, kad pažinimui, išminčiai ir supratimui Dievas teikia didelę reikšmę, vadinasi, Jis vertina ir mokymąsi, kuris būtinas jiems įgyti. Patarlių knygos ketvirtame perskyrime sakoma: Tebrangina tavo širdis, ką aš sakau; laikykis mano įsakymų, ir gyvensi. Įgyk išminties, įgyk supratimo! <...> įgyk supratimo, nors tai kainuotų visa, ką turi. Toliau Biblija kalba, kad supratimas saugos nuo nuodėmės: Kvaila moteris nepastovi, ji nemokša ir nieko neišmano. Ji sėdi savo namų tarpduryje <...> šaukdama praeivius <...>: „Neišmanėliai, užsukite čionai!“ <...> Bet kvailasis nežino, kad ten šešėliai, o jos svečiai jau Šeolo gelmėse (Pat 9, 13–18).

Dievas žmonių sukūrė pagal savo paveikslą, vadinasi, esame apdovanoti Dievui būdingomis savybėmis, pavyzdžiui, kūrybingumu, atjauta, meile ir t. t. Dievas mus apdovanojo ir protu. Kitaip tariant, Dievas mums suteikė gebėjimą protauti ir mąstyti. Būtent dvasia turi viešpatauti kūne, būtent protas, apšviestas dieviškojo apreiškimo, turi valdyti mūsų aistras. Tačiau mūsų mintys yra iš prigimties sugedusios, todėl ir joms reikalingas perkeitimas ir atnaujinimas (žr. Rom 12, 1–2). Tai apima ir mokymąsi, ir čia skirtumo tarp pasaulietiško ir švento nėra. Visas bet kurio dalyko mokymasis gali būti protingai plėtojamas ir racionaliai suvokiamas bendrame teologijos kontekste.

Anksčiau mūsų valstybės istorijos socialiniame ir kultūriniame gyvenime vyravo būtent krikščioniška gyvensena ir pasaulėžiūra, apimanti ir formuojanti beveik kiekvieną Amerikos socialinio ir kultūrinio gyvenimo aspektą. Krikščioniškosios vertybės ir principai formavo socialinį ir moralinį konsensą, krikščionys vadovavo daugumai kultūros institucijų. Iš esmės tai priklausė nuo ano meto švietimo sistemos, kuri rėmėsi krikščioniškuoju realybės suvokimu.

Visi per pirmąjį Jungtinių Amerikos Valstijų nepriklausomybės amžių įsteigti universitetai buvo įkurti įvairių protestantiškų denominacijų arba Romos Katalikų Bažnyčios. Atsidavimas intelektualumui, moksliskumui ir akademiškumui buvo pamatinė Bažnyčios misijos dalis. Tai nebuvo tiesiog atsitiktinis religingos visuomenės veiksmas. Ana krikščionių karta suprato ir vykdė biblinį mandatą valdyti kūrinių, plėsti Dievo karalystę ir būti druska ir šviesa. Šitai jie vykdė atsakingai, pasitelkdami intelektą. Jie suprato, kad raštingame pasaulyje krikščionims tenka pareiga būti tarp intelektualų elito ir kad būdami išsimokslinę jie savo ruožtu formuos kultūrą ir platins Dievo karalystę.

Palyginkime tai su šių dienų Amerikos Bažnyčios būkle. Mes ne vien faktiškai užleidome visas kultūrą formuojančias institucijas, bet iš esmės apleidome ir savąjį išipareigojimą ugdyti krikščioniškąjį mąstymą. Daugybė tyrimų atskleidžia stulbinamą mūsų visuomenės biblinio ir teologinio neišmanymo lygį.

Didžioji dauguma jūsų bendraamžių abiturientų yra intelektualiai menkai pasirengę ginti tikėjimą (o dar menkiau pasirengę jį skleisti) dabartiniuose universitetuose įprastomis intelektualinio, moralinio ir dvasinio puolimo sąlygomis. <...> Per pastarąjį šimtmetį krikščionybei netekus įtakos kultūrą formuojančioms institucijoms, įvyko pamatinis šios šalies viešosios filosofijos pokytis. Kiekvienas viešojo gyvenimo ir kultūros aspektas tapo nuodugniai ir beveik visiškai sekuliarizuotas. Štai į tokį pasaulį jūs dabar ir leidžiatės. Tai pasaulis, kuriame ištisa amžiaus srovė yra nukreipta prieš tuos, kurie šiandien neša krikščionio vardą.

Vis dėlto krikščionims per daugelį amžių yra tekę atsidurti daug sunkesnėse aplinkybėse. Tie „mąstantys“ krikščionys su bebaimė tvirtybe ir intelektualiniu atsidavimu liudijo priartėjusią Dievo viešpatystę (t. y. skelbė evangeliją), sukeldami didžiulį socialinį ir kultūrinį pokytį. Dabar šis uždavinys tenka jums!

Jūs stovite prie suaugusiųjų nepriklausomybės skardžio, tarsi rengdamiesi persikelti per Jordaną ir paveldėti žemę. Tiems iš jūsų, kurie ketinate tęsti mokslus, pasakysiu štai ką: dabar nuspręskite, koks bus jūsų mokymosi tikslas. Galite mokslo siekti – kaip kad siekia pasaulis – vien kaip priemonės tikslui. Kitaip tariant, kad gautumėte gerą darbą. Tačiau toks tikslas labai lėkštas. Gyvenimo prasme jis linksta sumenkinti iki finansiniu saugumu grindžiamos asmeninės ramybės. Šitai mokymasis tampa paprasčiausia priemone saviems tikslams siekti.

Tikrasis mokymosi tikslas, kaip rašė didis krikščionis poetas Miltonas, yra atstatyti iš mūsų pirmųjų tėvų paveldėtus griuvėsius. Raginu jus, kad būtent tai būtų jūsų tikslas, siekiant aukštesnio išsilavinimo. Išnaudokite šį laiką išminčiai įgyti, kad geriau suprastumėte kultūrą, kurioje gyvenate, ir formuotumėte sąmoningą krikščionišką gyvenimo ir realybės suvokimą, kad pasaulyje galėtumėte tarnauti Dievo atperkamesiems tikslams.

Taip pat raginčiau jus nieko nepaisyti ir vyti Kristų – rizikuokit visu savo gyvenimu dėl amžinybės! Nesitenkinkite mažais žingsneliais Karaliaus tarnyboje, o dideliais žingsniais drąsiai

meskite iššūkį pasaulio lengvabūdiškumui ir nerūpestingam Viešpaties ir Išganytojo nepaisymui. Kad ir kuria kryptimi jus nuves jūsų studijos, kad ir kokią karjerą pasirinksite: pedagogiką, politiką, teisę, tiksluosius ar technikos mokslus, žurnalistiką, dailę, verslą, – studijuokite dalykus taip, kad inkorporuotumėte šias sferas į Dievo karalystę. Šią atmintiną jūsų gyvenimo akimirką dera šie Pakartoto Įstatymo knygos žodžiai:

Šiandien padėjau prieš tave gyvenimą ir gerovę, mirtį ir pražūtį. Jei laikysiesi Viešpaties, savo Dievo, įsakymų, kuriuos šiandien tau duodu, mylėsi Viešpatį, savo Dievą, eisi jo keliais, laikysiesi jo įsakymų, įstatų ir įsakų, klestėsi ir tapsi gausus, o Viešpats, tavo Dievas, laimins tave krašte, kurio eini paveldėti. Tačiau jei tavo širdis nusigręš, jei neklausysi ir būsi išvestas iš kelio garbinti svetimų dievų ir jiems tarnauti, šiandien tau persakau, kad tikrai žūsi. Ilgai neišliksi žemėje, kurios, pereidamas Jordaną, eini paveldėti (Įst 30, 15–18).

Visi abiturientai, raginu jus! Eikite ir paveldėkite tą žemę, atsiimkite ją Kristaus vardu – Jo šlovei ir Jo Karalystei.

Cituota iš *The Christian Post*, vertė Kęstutis Pulokas (www.bernardinai.lt 2010-05-29).

6.8. Modulo *Religijos filosofija* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

1. Pamėginkite analizuoti, ar Platono Olos alegorijoje pasakojama kiekvieno žmogaus, vadinasi ir Jūsų, gyvenimo istorija? Remkitės savo patirtimi. Pamėginkite nuosekliai apmąstyti ir interpretuoti visus šiuos alegorijos fragmentus ir pagrįskite arba paneikite jų sąsajas su Jūsų gyvenimu*:

a) „Kojos ir kaklas iš pat mažens surakinti grandinėmis, todėl jie negali pasijudinti iš vietos ar pasukti galvos į šalį ir visą laiką mato tik tai, kas yra prieš juos.“

b) Jie nėra matę nieko kita, „išskyrus šešėlius, kuriuos ugnis meta ant prieš juos esančios olos sienos.“ „Kaliniai tikrove laikytų ne ką kitą, o pro šalį nešamų daiktų šešėlius.“ „Jie tenai reikšdavo pagarbą ir girdavo vienas kitą, apdovanodavo tą, kuris geriausiai išžiūrėdavo pro šalį slenkančius daiktus ir geriausiai išsimindavo juos.“

c) „Jei kuriam nors iš jų nuimtų grandines ir priverstų jį atsistoti, pasukti galvą, vaikščioti, pažvelgti aukštyn – į šviesą, visa tai jam sukeltų skausmą.“ „Jį priverstų žiūrėti tiesiai į pačią šviesą, jam imtų skaudėti akis, ir jis apsisukęs bėgtų atgal prie tų daiktų, kuriuos įstengia matyti, ir manytų, kad jie tikresni už tuos, kuriuos jam rodo.“

* Cituojamas šaltinis: Platonas. *Valstybė*. Vilnius: Mintis, 1981. VII kn. I, II dalys.

d) Jeigu „kas nors jėga temptų jį šlaitu aukštyn ir nepaleistų tol, kol neišvilks į šviesą, argi jis nekentėtų ir nesipiktintų šitokia prievarta?“

e) „Iškopęs į viršų, jis būtų apakintas stiprios šviesos ir negalėtų žiūrėti nė vieno iš tų tikrų dalykų, apie kuriuos jam kalba.“ „Jis pirmiau turėtų priprasti.“

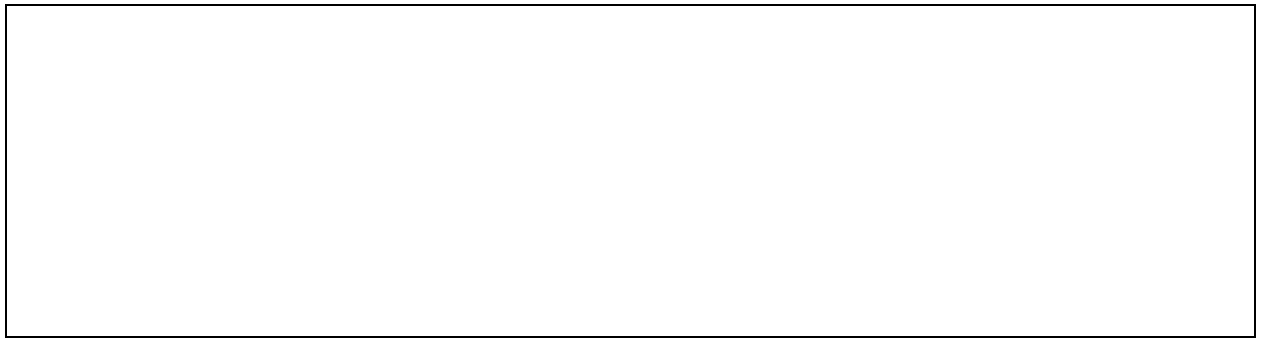
f) „Jis priėtų išvadą, kad nuo Saulės priklauso ir metų laikai, ir metų tėkmė, kad ji valdo visa regimajame pasaulyje ir pati kažkokiu būdu yra priežastis viso to, ką jis ir kiti kaliniai matė oloje.“

g) Ar „jis nelaikytų palaima savo padėties pasikeitimo ir negailėtų savo draugų?“ Jis norėtų verčiau „bet ką iškęsti, negu laikytis kalinių pažiūrų ir gyventi taip, kaip jie.“

h) „Jei šitas žmogus vėl nusileistų į olą ir užimtų savo ankstesnę vietą“, jo akis uždengtų tamsa, „taip staiga pasitraukus nuo Saulės šviesos.“ Kol jo „akys apsipras“, jis keltų jiems juoką. „Ar nesakytų jie, kad, užkopęs aukštyn, jis sugadino akis, ir todėl nesą verta nė mėginti išlipti į viršų.“

i) Tačiau „kuriis bandytų juos išlaisvinti ir išvesti į viršų“, jie nužudytų, „jei tik jis pakliūtų jiems į rankas.“

2. Perskaitytą tekstą atsakykite į klausimus:

Dievo buvimas gali būti įrodomas penkiais būdais. Pirmasis ir aiškesnis būdas išplaukia iš judėjimo (ex motu) supratimo. Juk yra aišku ir įrodoma pojūčiais, kad kai kas šiame pasaulyje juda. Tačiau visa, kas juda, yra judinama kieno nors kito. Juk tai, kas juda, juda tik dėl to, kad yra potencialus to, kurio link juda, atžvilgiu. O išjudinti kas nors gali todėl, kad pats yra veikiantis: juk išjudinti ką nors yra ne kas kita, kaip daikto potencialą paversti veiksmu. Tačiau jokio daikto potencialo negalima paversti veiksmu kitaip, kaip tik tam tikros veikiančios būties dėka. Pavyzdžiui, veikianti ugnies šiluma priverčia potencialią medžio šilumą virsti veikiančia šiluma; taip ji išjudina medį ir keičia jį. Tačiau neįmanoma, kad tas pats daiktas kartu būtų ir veikiantis, ir potencialus tuo pačiu atžvilgiu. Toks jis gali būti tik skirtingais atžvilgiais. Tai, kas yra aktualiai šiltas, tuo pačiu metu gali būti ne potencialiai šiltas, bet tik potencialiai šaltas. Lygiai taip pat neįmanoma, kad kas nors tuo pačiu atžvilgiu ir tuo pačiu būdu būtų ir judinantis (movens), ir judinamas (motum), kitaip tariant, pats būtų savo judėjimo priežastis. Taigi visa, kas juda, turi būti judinama kieno nors kito. O jeigu judinamas daiktas ir pats juda, vadinasi, jį judina dar kas nors kitas, ir t. t. Tačiau tai negali tęstis iki begalybės, nes tokiu atveju nebūtų pirmojo judintojo ir kartu jokio kito judintojo, nes antros eilės judintojai juda tik tiek, kiek patys yra išjudinti pirmojo judintojo. Pavyzdžiui, lazda juda tik tiek, kiek yra rankos išjudinta. Taigi būtina prieiti iki kažkokio pirmojo judintojo, kurio niekas kitas nejudina. Tokiu judintoju visi laiko Dievą.

Klausimai

- a) Kokio žymaus teksto dalis yra šis fragmentas? Kas jo autorius? Jei galite, nurodykite veikalo pavadinimą.

b) Savais žodžiais paaiškinkite tekste suformuluotą argumentą.

c) Kokį Dievą šiame argumente mėginama įrodyti – religijos Dievą ar filosofų Dievą, Absoliutą? Atsakymą pagrįskite.

3. Perskaitykite maldą ir 4–5 sakiniiais suformuluokite argumentuotą teorinį jame išsakytos patirties atitikmenį. Įvardinkite poetinės maldos ir teorinių teiginių skirtumą bei santykį su asmenine patirtimi, kurią jie abu nusako (iki 200 žodžių).

VIEŠPATIE, KODĖL LIEPEI MAN MYLĖTI

*Viešpatie, kodėl įsakei man mylėti visus žmones, savo brolius?
Aš bandžiau tai daryti, bet išsigandęs grįžtu pas Tave...
Viešpatie, vienas aš buvau toks ramus,
buvau taip patogiai ir ramiai įsitaisęs.
Mano dvasia buvo rami, aš gerai jaučiausi.
Buvau vienas, bet santaikoje su savimi.
Jaučiausi saugus nuo vėjo, lietaus ir purvo.
Būčiau likęs švarus savo vienatvės bokšte.*

*Bet Tu, Viešpatie, radai plyšį mano tvirtovėje.
Tu privertei mane šiek tiek praverti duris.
Žmonių riksmas privertė mane krūptelėti,
tarsi lietaus šuoras, krisdamas į neprisidengtą veidą;
tarsi audringas vėjas mane sukrėtė draugystė,
tarsi saulės spindulys nepastebimai įsiskverbė
ir sukėlė sieloj nerimą Tavo malonė,
ir aš, būdamas neišmintingas,
palikau duris truputį praviras.*

*Viešpatie, dabar aš žuves!
Lauke manęs tykojo žmonės.
Aš nežinojau, kad jie taip arti, –
tuose pačiuose namuose, toje gatvėje, įstaigoje, –
mano kaimynas, mano bendradarbis, mano draugas.
Pravėręs duris, pamačiau juos ištiestomis rankomis,*

*godžiu žvilgsniu, ilgesinga siela,
trokštančius išmaldos tarsį elgetos prie bažnyčios durų.*

*Pas mane apsigyveno patys pirmieji.
Juk mano širdyje buvo truputis vietos.
Aš priėmiau juos, aš būčiau jais rūpinęsis,
būčiau juos glamonėjęs, prižiūrėjęs, –
savo mažuosius avinėlius, savo mažąją kaimenę.
Tu jau būtum buvęs patenkintas, Viešpatie:
jie buvo gerai aprūpinti, gerbiami, švarūs, tvarkingi.
Iki kol viskas daryta išmintingai...*

*Tačiau aš nepastebėjau tų, kurie atsekė iš paskos,
nes pirmieji juos užstojo.
Tų buvo daugiau, jie buvo didesni vargšai,
jie užplūdo mane neperspėję.
Aš vėl turėjau užsidaryti, turėjau surasti savyje vietos.*

*Dabar jie susirinko iš visur,
lyg nesiliaujančios bangos jie stumia ir gena vieni kitus.
Jie susirinko iš visur – iš viso miesto, iš viso krašto,
iš viso pasaulio, be skaičiaus, be galo.
Jie renkasi ne po vieną, bet būriais, virtinėmis,
susikibę, susirišę, susimaišę – tikros žmonijos atplaišos.*

*Jie ateina ne vieni, o apsikrovę sunkiais nešuliais
neteisybės, pykčio, neapykantos, kančios ir nuodėmės našta...
Jie velka paskui save pasaulį,
tempia surūdijusį, beprasmišką šlamštą
arba godžiai vaikosi, kas modernu,
ir naudojasi tuo be prasmės, be tikslo.*

*Viešpatie, man skaudu dėl jų!
Jie painiojasi man kelyje, jiems niekas nerūpi.
Jie baisiai išalkę, jie praris mane!
Aš jau nieko nebegaliu padaryti;
kuo daugiau ateina, kuo labiau beldžiasi į duris,
tuo plačiau durys atsiveria...*

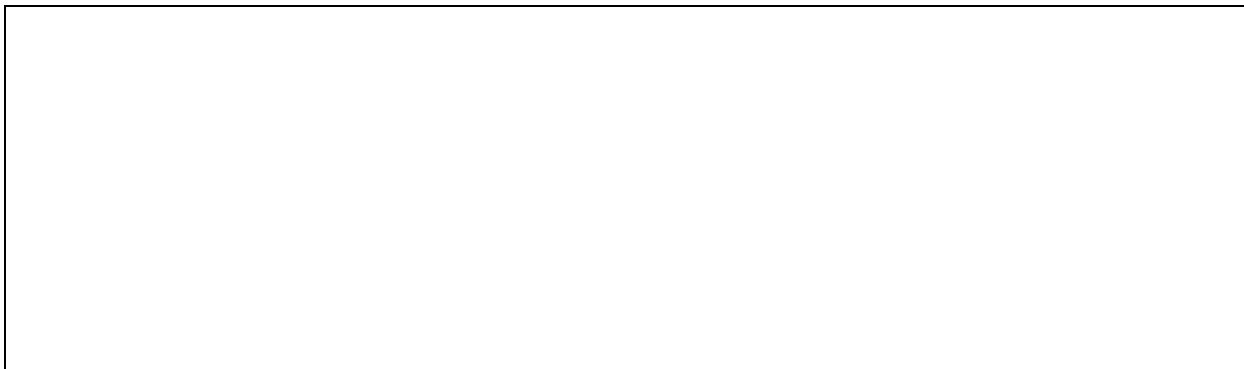
*Ak, Viešpatie, mano durys atviros ligi galo!
Aš daugiau nebegaliu! To man per daug!
Tai jau nebe gyvenimas!*

*O kaip mano padėtis?
O kaip mano šeima?
O mano ramybė?
O mano laisvė?
O kaip aš pats?*

*Ak, Viešpatie, aš visko netekau: aš jau daugiau nebe aš;
mano paties namuose man jau nebėra vietos.*

*Nebijok, – sako Viešpats, – tu laimėjai viską;
nes kai pas tave atėjo žmonės,
ir Aš, tavo Dievas, ir aš, tavo Tėvas,
nepastebimai įėjau drauge su jais.*

Cituota iš kn. *Überall treffe ich auf Dich, mein Gott. // Rūpintojėlis*. Kaunas, 2000, p. 44–46.

4. Perskaitykite šią Šventojo Rašto ištrauką (Mt 14,13–21)** ir apibūdinkite keturias teksto reikšmes:

¹³ *Tai išgirdęs, Jėzus laiveliu nuplaukė į dykvieta, į vienumą. Minios sužinojo ir iš miestų pėsčiomis nusekė paskui.* ¹⁴ *Kai išlipo į krantą ir pamatė daugybę žmonių, Jėzui pagailo jų, ir jis išgydė jų ligonius.* ¹⁵ *Atėjus vakarui, prisiartino mokiniai ir tarė: „Vietovė tuščia, ir jau vėlus metas. Atleisk žmones, kad, nuėję į kaimus, nusipirktų maisto.“* ¹⁶ *Jėzus atsakė: „Nėra reikalo jiems iš čia eiti. Jūs duokite jiems valgyti.“* ¹⁷ *Jie atsiliepė: „Mes čia teturime penkis kepaliukus duonos ir dvi žuvis.“* ¹⁸ *Jėzus tarė: „Atneškite man juos.“* ¹⁹ *Ir, liepęs miniai susėsti ant žolės, jis paėmė penkis kepaliukus ir dvi žuvis, pažvelgė į dangų, sukalbėjo palaiminimą, laužė ir davė mokiniams, o tie dalijo žmonėms.* ²⁰ *Visi valgė ir pasisotino. Ir surinko nulikusius kąšnelius, iš viso dvylika pilnų pintinių.* ²¹ *O valgytojų buvo apie penkis tūkstančius vyrų, be moterų ir vaikų.*

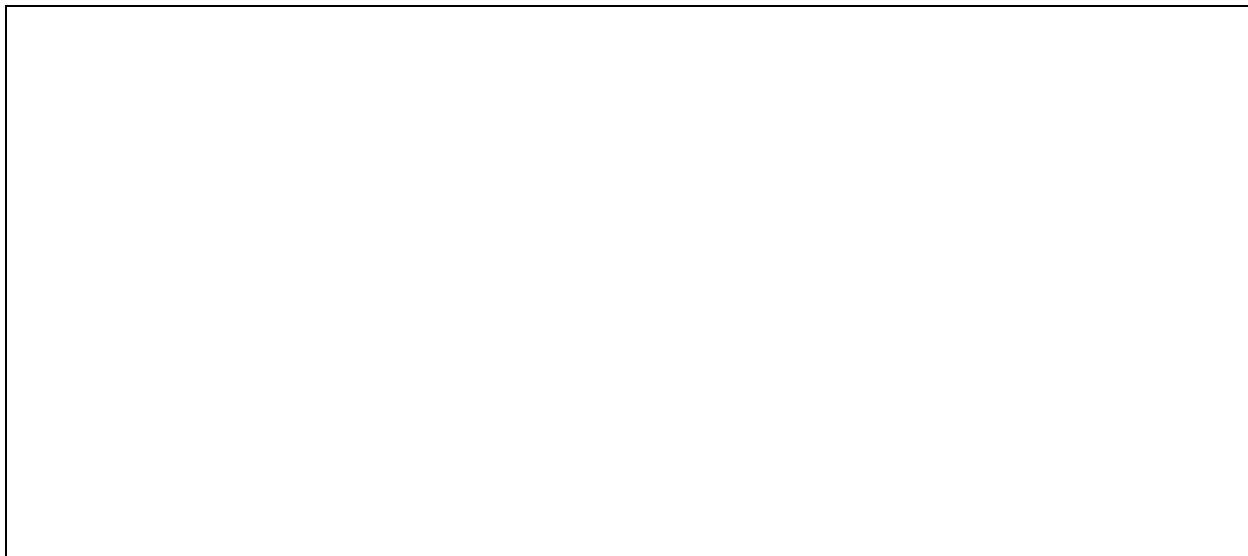
Istorinė (tiesioginė) reikšmė _____

Moralinė (tropologinė) reikšmė _____

Alegorinė reikšmė _____

Anagoginė reikšmė _____

5. Pamėginkite sukurti filosofo maldą.

** ŠVENTASIS RAŠTAS. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 2009, p. 2111–2112.

7. Rekomenduojama literatūra

7.1. Modulis *Filosofinė etika*

Dalykiniai šaltiniai

- Anzenbacher A. *Etikos įvadas*. Vilnius: Aidai, 1995.
- Baranova J. *Etika: filosofija kaip praktika*. Vilnius: Tyto alba, 2002.
- Baranova J. *XX amžiaus moralės filosofija: pokalbis su Kantu*. Vilnius: VPU leidykla, 2004.
- Baranova J. *Filosofija ir literatūra: priešpriešos, paralelės, sankirtos*. Vilnius: Tyto alba, 2006.
- Buberis M. *Dialogo principas I: Aš ir Tu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
- Girnius J. *Filosofijos pagrindai. Gimnazinis kursas. // Raštai T. 1*. Vilnius: Mintis, 1991.
- Girnius J. *Laisvė ir būtis. // Raštai T. 1*. Vilnius: Mintis, 1991.
- Girnius J. *Žmogiškoji kančios prasmė. // Raštai T. 1*. Vilnius: Mintis, 1991.
- Girnius J. *Žmogus be Dievo. // Raštai T. 2*. Vilnius: Mintis, 1992.
- Girnius J. *Idealas ir laikas. // Raštai T. 3*. Vilnius: Mintis, 1995.
- Girnius J. *Lietuviškojo charakterio problema. // Raštai T. 3*. Vilnius: Mintis, 1995.
- Jaspers K. *Filosofijos įvadas*. Vilnius: Pradai, 1998.
- Kardelis N. *Pažinti ar suprasti? Humanistikos ir gamtotyros akiračiai*. Vilnius: Naujasis Židinys–Aidai, 2008.
- Levinas E. *Apie Dievą, ateinantį į mąstymą*. Vilnius: Aidai, 2001.
- Maceina A. *Jobo drama. // Raštai T. 3*. Vilnius: Mintis, 1990.
- Maceina A. *Filosofijos kilmė ir prasmė. // Raštai T. 6*. Vilnius: Mintis, 1994.
- Maceina A. *Filosofija ir kultūra. // Raštai T. 9*. Vilnius: Margi raštai, 2004.
- MacIntyre A. *Trumpa etikos istorija. Dorovės filosofijos istorija nuo Homero iki dvidešimto amžiaus*. Vilnius: Charibdė, 2000.
- Plečkaitis R. *Tolerancija*. Vilnius: Pradai, 1998.
- Taylor Ch. *Autentiškumo etika*. Vilnius: Aidai, 1996.
- Williams B. *Etika ir filosofijos ribos*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2004.
- Wojtyła K. *Asmuo ir veiksmai*. Vilnius: Aidai, 1997.
- Wojtyła K. *Meilė ir atsakomybė*. Vilnius: Alka, 1994.

Pedagoginiai ir metodiniai šaltiniai

- Aškinytė R., Degėsys L. *Etika kaip loginio mąstymo teorija ir praktika*. Vilnius: VPU leidykla, 2004.
- Baranova J. *Metodinės rekomendacijos mokytojui, dirbančiam pagal „Filosofinės etikos chrestomatiją 11–12 kl.“* Vilnius: ŠAC leidykla, 2000.
- Duoblienė L. *Mąstymo ugdymas mokant filosofijos gimnazijoje: daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius, VU leidykla, 2000.
- Duoblienė L. *Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link*. Vilnius: Tyto alba, 2006.
- Petty G. *Šiuolaikinis mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2007.
- Petty G. *Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2008.
- Marzano R. J. *Naujoji ugdymo tikslų taksonomija*. Vilnius: Žara, 2005.
- Ozmon H. A., Craver S. M. *Filosofiniai ugdymo pagrindai*. Vilnius: Leidybos centras, 1996.
- Pollard A. *Refleksyvusis mokymas: veiksminga ir duomenimis paremta profesinė praktika*. Vilnius: Garnelis, 2006.
- Sprindžiūnas A. *X–XII klasių mokinių tolerancijos ugdymas. Daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: VU leidykla, 2000.

7.2. Modulis *Profesinė etika*

16. Arlacchi P. *Mafija ir verslas: mafijos etika ir kapitalizmo dvasia*. Vilnius: Tyto alba, 1998.
17. Beržinskas G. *Etika gyvenime ir versle: pažinimas ir taikymas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002.
18. *Dalykinė etika: pasaulinės tendencijos ir postsocialistinių šalių aktualijos*. Sud. N. Vasiljevienė. Kaunas: Technologija, 2002.
19. Gefenas E. *Hipokrato priesaika*. Vilnius: LFSI, 1998.
20. Kučinskas V. *Vadovavimo etika*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2003.
21. Laurinavičius A. *Administravimo pareigūnų etika*. Mokymo leidinys. Kaunas, 2001.
22. *Lietuvos etikos kodeksai, nuostatai, taisyklės*. Sud. G. Butkus. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.
23. Liubarskienė Z. *Normatyvioji medicinos etika*. Kaunas: KMU leidykla, 2005.
24. Misevičius V. *Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija, 2003.
25. Mozūraitė V. *Profesinė etika*. Vilnius: VU KF, 2001.
26. Palidauskaitė J. *Etika valstybės tarnyboje: mokslinė monografija*. Kaunas: Technologija, 2009.
27. Palidauskaitė J. *Viešojo administravimo etika*. Kaunas: Technologija, 2001.
28. Paulavičiūtė A. *Verslo etikos būklė Lietuvoje*. Vilnius: Ciklonas, 2004.
29. Pruskus V. *Verslo etika: laiko iššūkiai ir atsako galimybės*. Vilnius: Enciklopedija, 2003.
30. Razauskas R. *Aš vadovas: gero vadovo beieškant*. Vilnius: Pačiolis, 1997.
31. Širinskienė A., Narbekovas A. *Medicinos etika : mokomasis leidinys*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2007.
32. Ten Have H. A. M. J., Ter Meulen R. H. J., Van Leeuwen E. *Medicinos etika*. Vilnius: Charibdė, 2003.
33. *Valstybės tarnautojų etika*. Sud. Gyula Gulyas. Vilnius: Margi raštai, 2002.
34. Vasiljevienė N. *Verslo etika ir elgesio kodeksai: filosofinės ištakos, metodologiniai pagrindai ir šiuolaikinės praktikos bruožai*. Kaunas: Naujasis lankas. 2000.
35. Vasiljevienė N. *Organizacijų etika: institucinės etikos vadybos sistemos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006.
36. Vyšniauskienė D., Kundrotas V. *Verslo etika*. Kaunas: Technologija, 1999.
37. Vyšniauskienė D., Minkutė R. *Socialinės veiklos profesinė etika*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2008.
38. Williams J. R. *Medicinos etikos vadovas*. Vilnius: Lietuvos gydytojų sąjunga, 2007.
39. Žemaitis V. *Bendravimo etika*. Vilnius: Ethos, 1998.

Interneto portalai

Mokomoji medžiaga valstybės tarnautojams: Skaidrumo ir atsakomybės didinimas viešajame sektoriuje. Viešojo sektoriaus išteklių serija.

<http://www.stt.lt/lt/menu/antikorupcinis-svietimas/mokomoji-medziaga/>

Mokomoji medžiaga bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviams. Metodinė priemonė: Antikorupcinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje.

<http://www.stt.lt/lt/menu/antikorupcinis-svietimas/mokomoji-medziaga/>

Medicinos ir sveikatos priežiūros etikos struktūra.

http://www.vsv.lt/mokymas/Medicinos_ir_sveikatos/index.html

Straipsniai

1. Abromaitytė-Sereikienė L. Marketingo etika Lietuvos žiniasklaidoje: žiniasklaidos turinio vadovų ir marketingo / pardavimo vadovų etinių nuostatų palyginimas. // *Informacijos mokslai*, 2010, t. 52, p. 84–95.
2. Kalenda Č. Taikomoji etika: iškilimas ir ypatybės Lietuvoje. // *Filosofija. Sociologija*. 2009, t. 20, nr. 1, p. 55–62.
3. Gefenas E. Šiuolaikinė medicina ir dorovinės dilemos. // *Medicina*, 1997 (33) (11 priedas), p. 21–25.
4. Genevičiūtė N., Vasiljevas A. Vartotojų elgsenos pokyčiai verslo etikos kontekstuose: nauji epochos iššūkiai įmonėms. // *Tiltai*. Klaipėda: KU, 2003, nr. 13, p. 152–163.
5. Jakavonytė L. Dalykinės etikos dėstymo strategijos. // *Problemos*. 2006, (69), p. 176–183.
6. Jurčiukonytė A., Vasiljevienė N. „Vokelių skandalas“: viešosios moralės anatomija // *Baltos lankos: tekstai ir interpretacijos*. Vilnius: Baltų lankų leidyba, 2008, nr. 28, p. 106–136.
7. Laumenskaitė E. Verslo etikos funkcionalumas. // *Filosofija. Sociologija*. 2003, nr. 4, p. 7–14.
8. Liubarskienė Z. Praktinės etikos vertės klausimai sveikatos priežiūroje. // *Medicina*, 2007, 43 (12) p. 930–934.
9. Palidauskaitė J. Elgesio kodeksai: naujos teorinės paradigmos ir praktiniai įgyvendinimo aspektai. // *Viešoji politika ir administravimas*. 2003, nr. 6, p. 55–64.
10. Palidauskaitė J. Etikos infrastruktūros teoriniai ir praktiniai aspektai. // *Tiltai*. 2003, nr. 3, p. 25–33.
11. Palidauskaitė J. Etiniai iššūkiai „naujamajai viešajai vadybai“. // *Naujoji viešoji vadyba*. Kaunas: Technologija, 2007, p. 76–99.
12. Palidauskaitė J. Interesų konflikto vadyba: nuo teorinio ir teisinio draudimo link praktinio realizavimo galimybių. // *Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai*. 2005, nr. 3, p. 125–140.
13. Palidauskaitė J. Korupcijos ir atsakomybės problema viešojo administravimo sistemoje. // *Viešoji politika ir administravimas*. 2005, nr. 13, p. 25–38.
14. Palidauskaitė J. Korupcijos sklaidos formos Lietuvoje: tarp sovietinio palikimo ir rinkos padiktuoto pragmatizmo. // *Viešoji politika ir administravimas*. 2006, nr. 18, p. 57–72.
15. Palidauskaitė J. Motyvacijos unikalumas valstybės tarnyboje. // *Viešoji politika ir administravimas*. 2007, nr. 19, p. 33–45.
16. Palidauskaitė J. Valstybės tarnautojų pareigos ir teises Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje. // *Viešoji politika ir administravimas*. 2006, nr. 16, p. 16–26.
17. Palidauskaitė J. Valstybės tarnautojų veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas. // *Viešoji politika ir administravimas*. 2003, nr. 4, p. 82–90.
18. Palidauskaitė J. Viešojo administravimo etikos institucionalizacija. // *Tiltai*. 2004, nr. 2 (27), p. 53–63.
19. Palidauskaitė J. Viešojo administravimo profesinės vertybės: vadybinė perspektyva. // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. 2004, nr. 29, p. 135–150.
20. Palidauskaitė J. Viešojo administravimo profesinių vertybių teoriniai aspektai. // *Filosofija. Sociologija*. 2004, nr. 1, p. 33–38.
21. Palidauskaitė J., Didžiulienė R. Viešojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje. // *Viešoji politika ir administravimas*. 2002, nr. 1, p. 61–66.
22. Palidauskaitė J., Ibenskas R. Valstybės užvaldymas Lietuvoje: priešastys ir formos. // *Viešoji politika ir administravimas*. 2007, nr. 21, p. 61–75.
23. Palidauskaitė J., Purvinis O., Vaičekonienė V. Lietuvos valstybės tarnautojų etosas: sociologinė perspektyva. // *Viešoji politika ir administravimas*. 2003, nr. 5, p. 48–56.
24. Palidauskaitė J., Raudonienė A. Antikorupcinės kultūros gairės Lietuvoje. // *Kultūrologija*. 2004, kn. 11. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, p. 55–76.
25. Palidauskaitė J., Staponienė V. Efektyvumo ir etikos santykis valstybės tarnyboje. // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2004, nr. 4, p. 164–170.

26. Palidauskaitė J., Staponienė V. Rinkos ir demokratijos vertybių susidūrimas valstybės taryboje: priešprieša ar suderinamumas? // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. 2005, nr. 5, p. 292–295.
27. Palidauskaitė J., Vaisvalavičiūtė A. Antikorupcinio švietimo Lietuvoje svarba. // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiauliai: Šiaulių universitetas. 2005, nr. 5, p. 287–291.
28. Petuškienė E., Glinskienė R. Profesinės etikos institucionalizavimo įtaka individo adaptacijai organizacijoje. // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2008, nr. 3 (12), p. 219–230.
29. Vasiljevas A., Genevičiūtė N. Šiuolaikinės tarptautinio verslo problemos ir socialinio kontrakto etika. // *Tiltai*. Klaipėda: KU, 2001, nr. 2 (4), p. 18–31.
30. Vasiljevienė N. Ekonomikos humanizacija – efektyvios Lietuvos ūkio integracijos į Europos Sąjungą sąlyga. // *Ekonomika: mokslo darbai*. 2003, t. 63, p. 66–86.
31. Vasiljevienė N. Etika ir elgesio technologija: prieštaravimas ar suderinamumas. // *Humanistica*. Kaunas: KTU, 1998, nr. 2, p. 26–35.
32. Vasiljevienė N. Etikos institucionalizacija – postmodernistinė humanistikos paradigma. // *Humanistica*. Kaunas: KTU, 2001, nr. 2 (10), p. 49–62.
33. Vasiljevienė N. Konkurencingumo plėtojimo tendencijos organizacijose ir šiuolaikinės etikos institucionalizacija. // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. 2001, nr. 20, p. 217–234.
34. Vasiljevienė N. Organizacijų etika kaip naujų vadybos technologijų raiška // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. 2006, nr. 37, p. 169–184.
35. Vasiljevienė N. Verslo etikos metodologinės problemos. // *Ekonomikos reforma Rytų ir Vidurio Europoje*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1999, p. 335–353.
36. Vasiljevienė N. Verslo etikos paradigmos specifika. // *Mokslas kultūros kontekste*. Kaunas: Technologija, 1999, p. 132–140.
37. Vasiljevienė N., Kubka J. Organizacijos etika ir kultūra: būti ar atrodyti. // *Tiltai*. Klaipėda: KU, 2003, nr. 13, p. 482–491.
38. Vasiljevienė N., Lewicka-Strzalecka A. Verslo etika ir etiniai organizacijų vadybos aspektai. // *Tiltai*. Klaipėda: KU, 2001, nr. 4, p. 47–55.

7.3. Modulis *Šeimos etika*

1. Bauman Z. *Likvidi meilė: apie žmonių ryšių trapumą*. Vilnius: Apostrofa, 2007.
2. *Emigracija ir šeima: vaikų ugdymo problemos ir iššūkiai*. Vilnius: Versus aureus, 2008.
3. Fromas E. *Menas mylėti*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1992.
4. Harris M. *Kultūrinė antropologija*. Kaunas: Tvermė, 1998.
5. Kavolis V. *Moterys ir vyrai lietuvių kultūroje*. Vilnius: Lietuvos kultūros institutas, 1992.
6. Marcinkevičienė D. *Lietuvių šeimos ideologijos: nuo XIX a. tradicijos ir nacionalizmo iki sovietinės šeimos politikos 1994–1970m.* Vilnius: VU leidykla, 2009.
7. Marcinkevičienė D. *Vedusiųjų visuomenė: santuokos ir skyrybos pokyčių Lietuvoje XIX a. – XX a.* Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 1999.
8. Maslauskaitė A. *Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje*. Vilnius: Sociologinių tyrimų institutas, 2004.
9. *Pasaulis ir šeima: Nacionaliniai šeimos ypatumai*. Vilnius: Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas, 1992.
10. Rupšienė L. *Šeimotyros įvadas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2001.
11. Skujienė G., Steponėnienė A. *Šeimos etika*. Vilnius: Rosma, 2007.
12. Uzdila J. *Dorinis asmenybės ugdymas šeimoje*. Vilnius: Academia, 1993.
13. Uzdila J. *Lietuvių šeimotyra. Kritinė familistinė XX a. panorama*, Vilnius: Lietuvos mokslas, 2001.
14. Vyšniauskaitė A., Kalnius P., Paukštytė R. *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius: Mintis, 1995.
15. Vyšniauskaitė A., Kalnius P., Paukštytė-Šaknienė R. *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius: Mintis, 2008.
16. Zoja L. *Tėvas: istorinė, psichologinė ir kultūrinė perspektyva*. Vilnius: Ciklonas, 2008.

7.4. Modulis *Etika ir kinas*

1. Sławomiro Idziako esė:

http://www.kinomanai.lt/ex/index.php?option=com_content&view=article&id=361:slawomiras-idziakas-es-qkino-pasaulis--btinyb-galvoti--ateit&catid=73:idja-scenarijus&Itemid=171.

2. Duoblienė L. *Medijų raštingumo ugdymas: globalios tendencijos ir lietuviško kelio paieškos*.

// *Santalka*, 2010, t. 18, nr. 2. Prieiga per internetą:

http://www.coactivity.vgtu.lt/upload/filosof_zurn/santalka_vol18_no2_16-28_duobliene.pdf.

3. *Informacinio raštingumo projektas*: N. Mileriaus kino pamokos. Prieiga per internetą:

<http://www.pprc.lt/irm/pamokos/kinas/>.

4. Jankauskas V. *Lobotomija*. // *Verslo klasė*, 2007, nr. 11.

5. *Kinas mano mokykloje*: www.kinasmokykloje.lt/lt/apie_mus.

6. *Mokymo apie visuomenės informavimo procesus ir žmogaus teises bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams programa*. Vilnius: ŠAC, 2006.

7. McLuhan M. *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius: Baltos lankos, 2003.

8. Sodeika T. *Įvadas į medijų filosofiją*. // *Medijų kultūros balsai – teorijos ir praktikos*. Sud. V. Michelkevičius. Vilnius, 2009.

9. Masterman L., Mariet F. *Media Education in 1990s' Europe. Council of Europe Press. A teacher's guide*. 1994.

10. Masterman L. *Media Awareness Education: Eighteen Basic Principles*. Nottingham, 1989.

11. Peucker B. *The material Image. Art and the Real in Film*. Stanford, California: Stanford University Press, 2007.

Metodika anglų kalba

<http://www.filmeducation.org/pdf/film/City%20of%20God.pdf>

<http://www.filmeducation.org/slumdogmillionaire/>

<http://www.filmeducation.org/pdf/film/Amelie.pdf>

Ugdymo priemonės (kino filmų pavyzdžiai)

1. Saviugda ir savisauga: Aš–Žmogus

Kas yra žmogus, kūnas ir siela

- J. Schnabel. *Skafandras ir drugelis*.
P. Almadovar. *Pasikalbėk su ja*.
K. Kieslowski. *Dvigubas Veronikos gyvenimas*.
A. Amenabar. *Jūros gelmėse*.
A. Žebriūnas. *Gražuolė*.

Vienatvė

- I. Bergman. *Tyla*.
J. Norstein. *Ežiukas rūke*.
P. Greenaway. *Skenduolių skaičiuoklė*.
S. Kopola. *Pasiklydę vertime*.
F. Haines. *Stepių vilkas*.

Kančia

- J. Norstein. *Pasakų pasaka*.
R. Polanski. *Pianistas*.
Ch. Kraus. *Keturios minutės*.
J. J. Annaud. *Septyneri metai Tibete*.
V. Žalakevičius. *Žvėris, išeinantis iš jūros*.
M. Scorsese. *Paskutinis Kristaus gundymas*.

Gyvenimo prasmė

- W. Wenders. *Klaidingas judesys*.
K. Kieslowski. *Mėlyna*.
Teshi Gahara Hiroshi. *Moteris smėlynuose*.
A. Araminas. *Mažoji išpažintis*.

Išmintis

- Kim ki Duk. *Pavasaris, vasara, rudo, žiema*.
A. Tarkovski. *Aukojimas*.
B. Bertolucci. *Mažasis Buda*.

2. Dialoginis bendravimas: Aš ir Tu

Draugystė

- C. Klapich. *Europudingas*.
T. Kitano. *Lėlės*.
Lars von Treire. *Dogvilis*.
F. Truffout. *Žalias kambarys*.
A. Grikevičius. *Jausmai*.

Vyras ir moteris

- C. Lelouch. *Vyras ir moteris*.
J. Taymor. *Frida*.
W. Wenders. *Paryžius – Teksasas*.
A. Puipa. *Nuodėmės užkalbėjimas*.

Pavydas ir neapykanta

C. Saura. *Karmen*.

S. Kubrik. *Plačiai užmerktos akys*.

J. Mangold. *Mergina su trūkumais*.

Kaltė ir atlaidumas

M. Scorcese. *Paskutinis Kristaus gundymas*.

T. Abuladze. *Atgaila*.

V. Alen. *Kasandros prakeikimas*.

3. Socialiniai santykiai: Aš ir Mes

Tėvai ir vaikai

D. Aranovski. *Svajonių rekvijem*.

I. Bergman. *Rudens sonata*.

P. Almodovar. *Viskas apie mano mamą*.

A. Žebriūnas. *Riešutų duona*.

Laisvė

R. Banionis. *Vaikai iš Amerikos viešbučio*.

V. Landsbergis. *Kai aš buvau partizanas*.

R. Polanski. *Pianistas*.

R. Benigni. *Gyvenimas yra gražus*.

M. Forman. *Skrydis virš gegutės lizdo*.

Laimė

A. Tarkovski. *Stalkeris*.

Agnes Varda. *Laimė*.

J. C. Mitchell. *Triušio ola*.

Atsakomybė

J. P. Dardenne. *Kūdikis*.

L. Ryfenshtal. *Valios triumfas*.

A. Juzėnas. *Vilniaus getas*.

V. Alen. *Kasandros prakeikimas*.

M. Haneke. *Baltas kaspinas*.

4. Santykis su pasauliu: Aš ir Tai

Žaidžiantis žmogus

D. Fincher. *Žaidimas*.

M. Cocoyanni. *Graikas Zorba*.

R. Benigni. *Gyvenimas yra gražus*.

Žiniasklaida

J. Kounen. *14,99*.

I. Miškinis. *Diringas*.

Žmogus ir gamta

R. Fricke. *Baraka*.

D. Guggenheim. *Nepatogi tiesa*.

National Geographic. *Aftermath: Population Zero (Apskaičiavus. Be žmonijos)*.

7.5. Modulis *Katalikybė ir pasaulio religijos*

Bažnyčios dokumentai

1. *Šventasis Raštas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
2. *Youcat. Katalikų katekizmas jaunimui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
3. Katalikų bažnyčios katekizmas. Kaunas: TKK leidykla, 1996.
4. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Dogminė konstitucija *Dei verbum*. Dekretas apie Rytų katalikų bažnyčias *Orientalium ecclesiarum*. Dekretas apie ekumenizmą *Unitatis Redintegratio*. Bažnyčios santykių su nekrikščionių religijomis deklaracija *Nostra Aetate*. Vilnius: Aidai, 2001.
5. Popiežius Benediktas XVI. Enciklika apie krikščioniškąją meilę *Deus caritas est*. Kaunas: KIT, 2006.
6. Popiežius Jonas Paulius II. Apaštališkoji Adhortacija *Familiaris Consortio*. Vilnius: Lumen, 1994.
7. Popiežiaus Jono Pauliaus II *Laiškas šeimoms*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidykla, 1994.
8. Popiežius Benediktas XVI. Enciklika *Caritas in veritate* apie visapusišką žmogaus vystymąsi meilėje ir tiesoje. Kaunas: KIT, 2009.
9. Popiežius Benediktas XVI. Posinodinis apaštališkasis paraginimas apie Dievo žodį Bažnyčios gyvenime ir misijoje. *Verbum Domini*//Bažnyčios žinios, 2010, Nr. 22, 23.
10. Popiežiškoji kultūros taryba. Atsiliepiant į šiandienį netikėjimo ir religinio abejingumo iššūkį 2004 m. kovo 11–13 d. visuotinio susirinkimo baigiamasis dokumentas *Kur tavo Dievas?*//Bažnyčios žinios, 2006, Nr. 10,12.
11. Tarptautinė teologijos komisija. *Bendrystė ir tarnystė: Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą* (2000–2002)//Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 3, 4.
12. *Tikiu. Trumpas Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. Kirche in Not/ostpriesterhilfe, 1999.
13. Popiežius Jonas Paulius II. Enciklika apie ekumeninę pareigą *Ut Unum Sint* (www.katalikai.lt).
14. Popiežius Jonas Paulius II. Enciklika *Sollicitudo rei socialis* (www.katalikai.lt).
15. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Biblijos aiškinimas Bažnyčioje* (www.katalikai.lt).
16. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Žydų tauta ir jų šventieji Raštai krikščionių Biblijoje* (www.katalikai.lt).
17. Popiežiškoji krikščionių vienybės taryba. *Ekumenizmo principų ir normų įgyvendinimo vadovas* (www.katalikai.lt).
18. Popiežiškoji kultūros taryba. *Dėl kultūros pastoracijos* (www.katalikai.lt).
19. Popiežiškoji tarpreliginio dialogo taryba. *Jėzus Kristus – gyvojo vandens nešėjas. „Naujojo amžiaus“ (New Age) krikščioniškasis apmąstymas* (www.katalikai.lt).
20. Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. *Bažnyčia ir internetas* (www.katalikai.lt).
21. Krikščionių vienybės sekretoriato pastabos. *Žydai ir judaizmas katalikų Bažnyčioje* (www.katalikai.lt).
22. Religinių santykių su judaizmu komisija. *Mes atsimeiname: SOA apmąstymas* (www.katalikai.lt).

Vadovėliai ir metodinė literatūra

1. Beresnevičius G. *Religijotyra*. Vadovėlis XI klasei. Vilnius: Tyto alba, 2003.
2. Buehl D. Interaktyviojo mokymosi strategijos. Vilnius: Garnelis, 2004.
3. Danes S. ir C. *Dabarties problemos ir krikščionybė*. Vilnius: Alma littera, 1997.
4. Duoblienė L. Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link. Vilnius: Tyto alba, 2007.
5. Dzenuškaitė St., Šalkauskienė R. *Pasaulio šviesa*. Tikybos vadovėlis 12 klasei. Kaunas: LKC leidykla, 2001.

6. Easley Shirley – Dale, Mitchell Kay. *Vertinimo aplankas: kur, kada, kodėl ir kaip jį naudoti?* Vilnius: Tyto alba, 2007.
7. *Geriausios programos grupėms*. Sud. Hansenas S. S. Kaunas: TKK leidykla, 1999.
8. Jenkins J. *Šių laikų dorovinės problemos*. Vilnius: Alma littera, 1997.
9. Leitner R. L. *Religijos pedagogika*. 3 d. Kaunas: TKK leidykla, 1998.
10. Magnar N. *Mokyti – tai atrasti*. Vilnius: Margi raštai, 1996.
11. Marzano E. J. *Naujoji ugdymo tikslų taksonomija*. Vilnius: Žara, 2005.
12. Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tobulinimo dorinio, meninio ir kūno kultūros ugdymo procese rekomendacijos. Vilnius: ŠAC, 2010.
13. *Naujasis Testamentas darbui grupėse*. Kaunas: LKC, 1998.
14. Petty G. *Šiuolaikinis mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2007.
15. Petty G. *Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2008.
16. Pollard A. *Refleksyvusis mokymas: veiksminga ir duomenimis paremta profesinė praktika*. Vilnius: Garnelis, 2006.
17. Saulaitis A., Karaliūtė A. *Krikščionybė ir kultūra*. Studento vadovas. Kaunas: MTC leidykla, 2003.
18. Saulaitis A., Karaliūtė A. *Savanorystė, dora ir bendruomenė*. Kaunas: MTC leidykla, 2004.
19. Saulaitis A., Briiliūtė B. *Bažnyčia postmoderniame pasaulyje*. Kaunas: MTC leidykla, 2005.
20. Šiaučiukienė L., Visockienė O. ir kt. *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, 2006.
21. Šiaučiukienė L., Stankevičienė N. ir kt. *Didaktikos teorija ir praktika*. Kaunas: Technologija, 2011.
22. Weeden P., Winter J., Broadfoot P. *Vertinimas. Ką tai reiškia mokykloms?* Vilnius: Garnelis, 2005.

Literatūra

1. Albisetti V. *Sielos svajonės. Įgyvendinti savo siekius*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
2. Andrijauskas A. *Kultūrologijos istorija ir teorija*. Vilnius: Dailės akademijos leidinys, 2003.
3. Bauman Z. *Globalizacija: pasekmės žmogui*. Vilnius: Apostrofa, 2007.
4. Beresnevičius G., Glodenis D. ir kiti. *Religinės bendruomenės*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009.
5. *Biblijos enciklopedija*. Vilnius: Alma litera, 1992.
6. *Biblijos žinynas*. Vilnius: Alma litera, 2001.
7. Binz S. J. *Pašnekesys su Dievu skaitant Šv. Raštą. Šiuolaikinis požiūris į lectio divina*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2009.
8. Buber M. *Dialogo principas I. AŠ ir TU*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
9. Bulgakovas S. *Stačiatikybė. Stačiatikių bažnyčios mokymo apybraižos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
10. Būgaitė E. *Filosofinė antropologija*. Mokymo priemonė. Kaunas: VDU, 2003.
11. Carmody L. D., Carmody J. T. *Malda pasaulio religijose*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
12. Collins F.S. *Dievo kalba. Mokslininkas liudija tikėjimo į Dievą pagrįstumą*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
13. Colombero G. *Nuo žodžių į dialogą*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2004.
14. De Lange N. *Judaizmas*. Vilnius: Aidai, 1996.
15. Déroche F. *Koranas. Pažintis su islamo Šventuoju raštu*. Vilnius: Žara, 2008.
16. Dundulienė P. *Pagonybė Lietuvoje*. Vilnius: Mintis, 1989.
17. Eliade M. *Šventenybė ir pasaulietiškas mokymas*. Vilnius: Mintis, 1997.
18. Federavičienė E. *Krikščioniškosios kultūros istorijos bruožai*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2000.
19. Frankl V. E. *Žmogus ieško prasmės*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
20. Frankl V. E. *Nesąmoningas Dievas*. Vilnius: Vaga, 2000.
21. Fromas E. *Būti ir turėti*. Vilnius: Mintis, 1990.

22. Gandhi M.K. *Kelias Dievo link*. Vilnius: Dialogo kultūra, 2003.
23. Girnius J. *Žmogiškoji kančios prasmė*//Raštai T. 1. Vilnius: Mintis, 1991.
24. Girnius J. *Idealas ir laikas*//Raštai T. 3. Vilnius: Mintis, 1995.
25. Gitonas Ž. *Dievas ir mokslas*. Materializmo link. Kaunas: TTK leidykla, 1996.
26. Grün A. *Gerai elgtis su savimi*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
27. Grün A. *Širdies ramybė. Būti darnoje su savimi*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
28. Guillerand A. *Slėpinių šviesa. Kartūzų meditacijos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
29. Gülen M.F. *Klausimai islamui*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2005.
30. Yancey Ph. *Jėzus, kokio niekada nepažinojau*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002.
31. Johnson P. *Žydų istorija*. Vilnius: Aidai, 1999.
32. Junker R., Wiskin R. *Pradžios knygos 1 ir 2 skyriai: argi čia nepateikti du skirtingi pasakojimai apie pasaulio pradžią*//Prizmė, 1976.
33. Kard. Kasper W. *Ekumenizmas šiandien ir rytoj*//Bažnyčios žinios, 2007, Nr. 23.
34. Kard. Poupard P. *Krikščioniškasis tikėjimas auštant naujajam tūkstantmečiui ir netikėjimo bei religinio abejingumo iššūkis*//Bažnyčios žinios, 2005 Nr. 18.
35. Kard. Ratzinger J. *Ieškant atsakymo į mirties ir gyvenimo klausimą*//Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 19.
36. Kard. Ratzinger J. *Man gera būti arti Dievo*//Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 19.
37. Kard. Ratzinger J. *Tikėjimas tarp proto ir jausmo*//Bažnyčios žinios, 2006, Nr. 8.
38. Kard. Schönborn Ch. *Sukūrimas ir evoliucija*//Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 23.
39. Kard. Schönborn Ch. *Apie žmogų kaip „kūrinijos viršūnę“*//Bažnyčios žinios, 2006, Nr. 9.
40. Kard. Schönborn Ch. *Dar kartą: „Sukūrimas ir evoliucija“*//Bažnyčios žinios, 2006, Nr.17.
41. Kard. Trujillo A. L. *Popiežiškoji šeimos taryba. Šeima ir gyvybė Europoje*//Bažnyčios žinios, 2005, Nr.5.
42. Kavaliauskas Č. *Trumpas teologijos žodynas*. Vilnius: Logos knyga, 1992.
43. Kierkegaard S. *Baimė ir drebėjimas*. Vilnius: Aidai, 2002.
44. *Koranas*. Vilnius: Kronta, 2010.
45. Kramer K. *Šventas menas numirti: kaip pasaulio religijos supranta mirtį*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2006.
46. Kroll G. *Jėzaus pėdomis*. Vilnius: Atkula, 1997.
47. *Kultūra ir religija*. Vilnius: VLC, 1995.
48. Kuzavinis K., Savukynas Br. *Lietuvių vardų kilmės žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009.
49. Lahayne H. *Siela, dvasia ir širdis – Biblija apie žmogų*//Prizmė, 1998.
50. Lankutytė M. *Vilniaus keliautojai laiku*. Vilnius: Versus aureus, 2006.
51. Lobato A. *Žmogaus orumas ir likimas*. Vilnius: Logos leidykla, 2001.
52. Mina C. *Džiaugsmas augti. Saviraiškos kelio gairės*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
53. *Mitologijos enciklopedija*. I tomas. Vilnius: Vaga, 1997.
54. Montefoschi G., Nirenstein F. *Vienas Dievas, trys tiesos*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2005.
55. Narbekovas A. ir kt. *Lytiškumo ugdymo etika*. Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas, 2008.
56. Nhat H. Th. *Gyvasis Buda, gyvasis Kristus*. Kaunas: Mijalba, 2008.
57. Nouwen H. J. M. *Siekimas. Dvasinio gyvenimo tobulumo link*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
58. Nouwen H. J. M. *Vidinės meilės balsas. Kelionė per kančią į laisvę*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
59. *Pasaulio religijos*. Kaunas: Jotema, 2005.
60. Paškus. A. *Meilė žmogaus pašaukimas*. Kaunas: Naujas lankas, 2003.
61. Peškaitis A., Glodenis D. *Šiuolaikinis religingumas*. Vilnius: Vaga, 2000.
62. Popiežius Benediktas XVI. *Tiesa, skelbimas ir gyvenimo autentiškumas skaitmeniniame amžiuje* //Bažnyčios žinios, 2011, Nr.8.
63. Račius E. *Jėzaus paveikslas islame*//Prizmė 99/2, p. 51-52.

64. Račius E. *Islamo žinynas*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007.
65. Rahner K. *Apie maldos būtinumą*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1999.
66. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. I d. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
67. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. II d. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
68. Rau J. *Kultūrų dialogas – dialogo kultūra*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2005.
69. *Religijos, bažnyčios, tikėjimai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005.
70. Rubenis J. *Dešimt Dievo įsakymų*. Vilnius: Alma litera, 2004.
71. Rubšys A. *Raktas į Senąjį Testamentą*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
72. Schirmmacher Ch. *Mirtis ir laidotuvės islame*//Prizmė, 1979.
73. Sticht F. *Mirtis – nutrauktas ar užbaigtas gyvenimas?*//Prizmė, 1973.
74. Šapoka A. *Lietuvos istoriografija. Lietuvos istorija*. Vilnius: Mokslas, 1990.
75. Špidilk T. *Kriščiioniškųjų Rytų dvasingumas*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2007.
76. Šveiceris A. *Kultūra ir etika*. Vilnius: Mintis, 1989.
77. Trimakas K. *Asmenybės raida gyvenime*. Kaunas: TKK leidykla, 1997.
78. Trimakas K. *Jaunimo patirtis ir išvalgos*. Kaunas: MTC leidykla, 2000.
79. Trimakas K. *Tikint bręsti*. Kaunas: LKC leidykla, 1998.
80. Vanier J. *Bendruomenė: atleisti ir švesti*. Vilnius: Vyturys, 1998.
81. Vanier J. *Kiekvienas žmogus – šventa istorija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
82. Veese W. *Kas suteikia gyvenimui prasmę?*//Prizmė, 1997.
83. Veličkienė. *Ariadnės siūlas*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1999.
84. Weigel G. *Laiškas jaunajam katalikui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidykla, 2008.
85. Wüch H.G. *Dievo ir žmogaus autoritetas*//Prizmė, 1993.

Straipsniai

1. *Bažnyčia ir valstybė*//www.bernardinai.lt.
2. Brooks D. *Gyvenimo tikslas nėra atrasti save*//www.bernardinai.lt.
3. Dulskis R. *Ekumenizmas*//www.bernardinai.lt.
4. *Kaip įmanomas religijų dialogas, arba „Plaktuko teologija“*//www.bernardinai.lt.
5. Kard. Tauran J. L. *Kas yra ir kas nėra religijų dialogas*//www.bernardinai.lt
6. Popiežius Benediktas XVI. *Europos kultūros šaknys*//www.bernardinai.lt
7. Sadauskas V. SJ. *Ignaciškasis humanizmas: kas tai?*//www.bernardinai.lt.
8. Steinsaltz A. *Vakarų kultūra virsta pagoniška?*//www.bernardinai.lt.

7.6. Modulis *Pašaukimai gyvenimui*

Bažnyčios dokumentai

1. Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
2. *Youcat. Katalikų katekizmas jaunimui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
3. Katalikų bažnyčios katekizmas. Kaunas: TTK leidykla, 1996.
4. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Dogminė konstitucija *Gaudem est spes*. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentum*. Vilnius: Aidai, 2001.
5. Popiežius Benediktas XVI. Enciklika apie krikščioniškąją meilę *Deus caritas est*. Kaunas: KIT, 2006.
6. Popiežius Benediktas XVI. Enciklika *Caritas in veritate* apie visapusišką žmogaus vystymąsi meilėje ir tiesoje. Kaunas: KIT, 2009.
7. Popiežius Benediktas XVI. Posinodinis apaštališkasis paraginimas apie Dievo žodį Bažnyčios gyvenime ir misijoje. *Verbum Domini // Bažnyčios žinios*, 2010, Nr. 22, 23.
8. Popiežiaus Jono Pauliaus II *Laiškas šeimoms*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidykla, 1994.
9. Popiežius Jonas Paulius II. Apaštališkoji adhortacija *Familiaris Consortio*. Vilnius: Lumen, 1994.
10. Popiežius Jonas Paulius II. Apaštališkasis laiškas *Dies domini* apie Viešpaties dienos pašventinimą. Kaunas: KIT, 2004.
11. Tarptautinė teologijos komisija. *Bendrystė ir tarnystė: Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą* (2000-2002) // *Bažnyčios žinios*, 2005, Nr. 3,4.
12. *Tikiu. Trumpas Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. Kirche in not/ostpriesterhilfe, 1999.
13. Popiežius Jonas Paulius II. Enciklika *Sollicitudo rei socialis* // [www.katalikai.lt/ bažnyčios dokumentai](http://www.katalikai.lt/bažnyčios_dokumentai).
14. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Biblijos aiškinimas Bažnyčioje* // [www.katalikai.lt / bažnyčios dokumentai](http://www.katalikai.lt/bažnyčios_dokumentai).
15. Popiežiškoji kultūros taryba. *Dėl kultūros pastoracijos* // [www.katalikai.lt / bažnyčios dokumentai](http://www.katalikai.lt/bažnyčios_dokumentai).

Literatūra

1. Albisetti V. *Sielos svajonės. Įgyvendinti savo siekius*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
2. Beresnevičius G., Glodenis D. ir kiti. *Religinės bendruomenės*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009.
3. *Biblijos žinynas*. Vilnius: Alma littera, 2001.
4. Canova Fr. *Gyventi kartu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002.
5. Colombero G. *Vidinio išgijimo kelias. Kad geriau sutartume su savimi*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
6. Connell J. T., Faricy R. *Maldos galia*. Kaunas: R. Anankos leidykla, 2003.
7. Dajczer T. *Tikėjimo įžvalgos*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2000.
8. Danes S. ir C. *Dabarties problemos ir krikščionybė*. Vilnius: Alma littera, 1997.
9. Daniel-Ange. *Broliška meilė, kuri teikia gyvenimą*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
10. Eliade M. *Šventenybė ir pasaulietiškasumas*. Vilnius: Mintis, 1997.
11. *Eik į savo kambarėlį: dvasinės pratybos kasdieniame gyvenime*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007
12. Fausti S. *Liaupsė mūsų laikams. Šiuolaikiškumas, laisvė ir krikščionybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2003.
13. Forte B. *Mažasis įvadas į krikščionio gyvenimą*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002.
14. Frankl V. E. *Žmogus ieško prasmės*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
15. *Geriausios programos jaunimo grupėms*. Kaunas: TTK leidykla, 1996.
16. González – Carvajal L. *Toks yra mūsų tikėjimas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
17. Grün A. *Gerai elgtis su savimi*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
18. Häring B. *Kunigas šiandien*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.

19. Yancey Ph. *Jėzus, kokio niekada nepažinojau*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002.
20. Jacques Ph. *Vidinė laisvė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
21. Kard. Ratzinger J. *Man gera būti arti Dievo* // *Bažnyčios žinios*, 2005, Nr. 19.
22. Karen A. *Ateikite ir pamatysite*. Suaugusiųjų įkrikščioninimo programa. Kaunas: MTC leidykla, 2003.
23. Kavaliauskas Č. *Trumpas teologijos žodynas*. Vilnius: Logos knyga, 1991.
24. Kroll G. *Jėzaus pėdomis*. Vilnius: Atkula, 1997.
25. Lewis C. S. *Tiesiog krikščionybė*. Šiauliai: Nova Vita, 1998.
26. Lobato A. *Žmogaus orumas ir likimas*. Vilnius: Logos leidykla, 2001.
27. Maceina A. *Dievas ir laisvė // Raštai*. VII tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
28. Madre P. *Dievas kviečia. Kaip atpažinti savo pašaukimą*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
29. May R. *Meilė ir valia*. Vilnius: Vaga, 2010.
30. Menis A. *Nuo Kalėdų iki Velykų*. Vilnius: Spauda, 1994.
31. Merton T. *Gyvenimas ir šventumas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
32. Merton T. *Nė vienas žmogus nėra sala*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2010.
33. Mina C. *Džiaugsmas augti. Saviraiškos kelio gairės*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
34. Narbekovas A. ir kt. *Lytiškumo ugdymo etika*. Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas, 2008.
35. Nouwen H. J. M. *Mylimojo gyvenimas. Dvasios gyvenimas sekuliariame pasaulyje*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
36. Nouwen H.J.M. *Siekimas. Dvasinio gyvenimo tobulumo link*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
37. Paškus A. *Krikščionis ir šiandiena*. Ateitis, 1987.
38. Peškaitis A., Glodenis D. *Šiuolaikinis religingumas*. Vilnius: Vaga, 2000.
39. Popiežius Jonas Paulius II. *Laiškai jaunimui*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2000.
40. Ratzinger J. *Eschatologija*. Vilnius: Aidai, 1994.
41. Ratzinger J. *Krikščionybės įvadas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
42. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. I d. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
43. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. II d. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
44. Ratzinger J., Balthasar Hans Urs von, Rahner K. *Kodėl šiandien dar esu krikščionis*. Vilnius: Aidai, 2008.
45. Rupnik M. I. *Perėjimo kultūra*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
46. Sasnauskas J. *Dar kartą Žmogaus Sūnus*. Vilnius: Alma littera, 2007.
47. Saulaitis A., Karaliūtė A. *Krikščionybė ir kultūra*. Studento vadovas. Kaunas: MTC leidykla, 2003.
48. Saulaitis A., Karaliūtė A. *Savanorystė, dora ir bendruomenė*. Kaunas: MTC leidykla, 2004.
49. Saulaitis A., Briliūtė B. *Bažnyčia postmoderniame pasaulyje*. Kaunas: MTC leidykla, 2005.
50. Schönborn Ch. *Mylėti Bažnyčią*. Panevėžys: PVKC, 2005.
51. Schönborn Ch. *Džiaugsmas būti kunigu*. Vilnius: Aidai, 2010.
52. Trimakas K. *Asmenybės raida gyvenime*. Kaunas: TTK leidykla, 1997.
53. Trimakas K. *Tikint bręsti*. Kaunas: LKC leidykla, 1998.
54. Vanier J. *Bendruomenė: atleisti ir švesti*. Vilnius: Vyturys, 1998.
55. Vanier J. *Kiekvienas žmogus – šventa istorija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
56. Vorgrimler H. *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: KTI, 2003.
57. Weigel G. *Laiškas jaunajam katalikui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidykla, 2008.

7.7. Modulis *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė*

Bažnyčios dokumentai

1. *Šventasis Raštas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
2. *Katalikų bažnyčios katekizmas*. Kaunas: TKK leidykla, 1996.
3. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Dogminė konstitucija *Dei verbum*. Dogminė konstitucija *Lumen Gentium*. Vilnius: Aidai, 2001.
4. Popiežius Benediktas XVI. Posinodinis apaštališkasis paraginimas apie Dievo žodį Bažnyčios gyvenime ir misijoje. *Verbum Domini* // Bažnyčios žinios, 2010, Nr. 22, 23; 2011, Nr. 2,3,4.
5. Tarptautinė teologijos komisija. *Bendrystė ir tarnystė: Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą* (2000-2002) // Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 3,4.
6. *Tikiu*. Trumpas Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Madrid, 1999.
7. Krikščionių vienybės sekretoriato pastabos. *Žydai ir judaizmas katalikų Bažnyčioje* // www.katalikai.lt / bažnyčios dokumentai.
8. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Biblijos aiškinimas Bažnyčioje* // www.katalikai.lt / bažnyčios dokumentai.
9. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Žydu tauta ir jų šventieji Raštai krikščionių Biblijoje* // Bažnyčios žinios, 2004, Nr. 3,4,5.
10. Popiežiškoji kultūros taryba. *Dėl kultūros pastoracijos* // www.katalikai.lt / bažnyčios dokumentai.
11. Popiežius Pijus XII. Enciklika *Divino afflante Spiritu* apie tinkamai puoselėtinas Šv. Knygų studijas: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/divino-afflante.html.
12. Popiežiškoji Šv. Rašto komisija. *Nurodymai apie istorinę evangelijų tiesą*: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/nurodymai-apie-istorine-evangeliju.html.

Literatūra

1. Albisetti V. *Sielos svajonės*. Įgyvendinti savo siekius. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011
2. Armstrong Karen. *Biblija. Knygos biografija*. Vilnius: Tyto alba, 2008.
3. *Bažnyčios mokymas*. Apie bažnyčią. Sudarė: Persie J. I dalis. Kaunas: Laetitia, 2010.
4. Beresnevičius G. *Religijotyros įvadas*. Vilnius: Aidai, 1997.
5. Beresnevičius G. *Religijotyra*. Vadovėlis XII klasei. Vilnius: Tyto Alba, 2003.
6. *Biblijos enciklopedija*. Vilnius: Alna litera, 1992.
7. Binz S. J. *Pašnekesys su Dievu skaitant šv. Raštą*. Šiuolaikinis požiūris į *lectio divina*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2009.
8. Bloom A. *Dvasinė kelionė*. Vilnius: Aidai, 2010.
9. Br. Roge iš Taizė. *Dievas tegali mylėti*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2004.
10. Brielmaier B., Eltrop B. Reuter E. *Šventojo Rašto nagrinėjimas su vaikais. Kelyje su Jėzumi*. Evangelija ir liturginių metų skaitiniai. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
11. Brielmaier B., Eltrop B. *Šventojo Rašto nagrinėjimas su vaikais. Kokia palaima*. Evangelija ir liturginių metų skaitiniai. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
12. Buber M. *Dialogo principas I. Aš ir tu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
13. Buika M. *Dievo Žodžio reikšmė* // Krikščioniškos minties, kultūros ir visuomenės laikraštis XXI amžius, Nr.35 (1628).
14. Cantalamessa R. *Marija – Bažnyčios veidrodis*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2001.
15. Carmody, Lardner D. *Malda pasaulio religijose*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
16. Ciardi Fabio. *Tavo Žodis – ugnis. Kaip gyventi Evangelija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
17. *Credo: [365 mintys apie tikėjimą]* / parengė Mühs W. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1999.
18. Dajczer T. *Tikėjimo išvalgos: dvasingumo teologijos klausimai*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
19. De Mello A. *Vienos minutės išmintis*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2009.

20. Di Falko J. – M., Beigbeder F. *Aš tikiu. Aš irgi ne. Vyskupo ir netikinčiojo dialogas*. Vilnius: Tyto alba, 2005.
21. Dubay T, S.M. *Maldos pradžiamokslis. Įžiebtį vidinę ugnį*. Vilnius : Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
22. Epiktetas. *Pamąstymai apie moralę*. Kaunas: Vada, 2000.
23. Evely Louis. *Džiaugsmas*. Kaunas: LKB TKK leidykla, 1995.
24. Fausti S. *Liaupsė mūsų laikams*. Šiuolaikiškumas, laisvė ir krikščionybė. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2003.
25. Fausti S. SJ. *Evangelijos atminimas ir pasakojimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
26. Forte B. *Mažasis įvadas į krikščionio gyvenimą*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2002.
27. Franklis V. *Sielogyda*. Vilnius: Vaga, 2007.
28. Frankl V. E. *Žmogus ieško prasmės*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
29. *Gyventi palaiminimų dvasia*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2000.
30. Girnius J. *Žmogiškoji kančios prasmė // Raštai*. I tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
31. Groeschel B. J. *Pakilimas iš tamsos. Ką daryti, kai gyvenimas praranda prasmę*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
32. Grün A. *Širdies ramybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
33. Guillerand A. *Slėpinių šviesa*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
34. *Jeigu neatsiversite ir nepasidarysite kaip vaikai*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2001.
35. Jonas Paulius II. *Atmintis ir tapatybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
36. *Kaip pradėti skaityti Bibliją?* Pagal Fischer G. SJ // „Bažnyčios žinios“, 1997, Nr. 9.
37. Kreeft P. *Angelai (ir demonai). Ką mes iš tikrųjų žinome apie juos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
38. Kreeft P. *Viskas, ką norėjai sužinoti apie Dangu... Bet nė nesvajojai paklausti*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
39. Lewis C. S. *Kipšo laišakai*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
40. Lewis C. S. *Kančios problema*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
41. Lewis C. S. *Tiesiog krikščionybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
42. Lewis C. S. *Apstulbintas džiaugsmo*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
43. Link M. *Kvietimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2002.
44. Lubich C. *Kada matėme Tave?* Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
45. Lubich C. *Meditacijos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
46. Lubich C. *Trokštu būti Tavo žodžiu*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
47. Maceina A. *Krikščionis pasaulyje/ Raštai*, T.5. Vilnius: Mintis, 1993.
48. Madre P. *Dievas kviečia*. Kaip atpažinti savo pašaukimą. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
49. *Malda bendruomenėje: metodai jaunimo grupėms*. Kaunas: KAJC, 2004.
50. Marcovits P.-D. *Mažieji palaiminimai*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
51. Marcovits P.-D. *Mokytojau, paaiškink mums!* Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008
52. Martinetti G. *Kodėl aš tikiu*. Kaip peržengti vilties namų slenkstį. Vilnius: Logos leidykla, 1999.
53. Mina C. *Džiaugsmas augti*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
54. Merton T. *Gyvenimas ir šventumas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
55. Merton T. *Mintys vienumoje*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
56. Merton T. *Naujosios kontempliacijos sėklos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
57. Merton T. *Dykumos išmintis*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
58. Merton T. *Nė vienas žmogus nėra sala*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
59. Messori V. *Hipotezės apie Jėzų*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
60. Mina C. *Menas būti*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
61. Montefoschi G., Nirenstein F. *Vienas dievas, trys tiesos*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2005.
62. Morello S. A. OCD. *Lectio divina ir šv. Teresės maldos praktika*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2007.

63. Motina Teresė. *Ateik, būk mano šviesa*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
64. *Naujasis Testamentas darbui grupėse*. Kaunas: Lietuvos Katechetikos centras, 1998.
65. *Naujojo Testamento egzegezė grupėms*. Kaunas: TKK leidykla, 1996.
66. Nouwen H. J. M. *Mylimojo gyvenimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
67. Nouwen H. J. M. *Siekimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
68. *Pasaulio religijos*. Vilnius: Alma littera, 1994.
69. *Pasaulio religijos*. Kaunas: Jotema, 2005.
70. Paškus A. *Asmuo ir laisvė*. Chicago: Ateitis, 1984.
71. Paškus A. *Krikščionis ir šiandiena*. Chicago: Ateitis, 1987.
72. Paškus A. *Žvilgsnis į pasaulėžiūrinę aplinką, šventovę, save*. Kaunas: LKCL, 2002.
73. Philippe Jacques. *Šventosios Dvasios vedimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
74. Philippe Jacques. *Vidinė laisvė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
75. Philippe Jacques. *Laikas Dievui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
76. Philippe M.-D. *Sekti paskui avinėlių*. Vilnius: Šv. Jono kongregacijos Vilniaus vienuolynas, 1999.
77. Pulcinelli G. *Apaštalo Pauliaus pažinimo abėcėlė*. Vilnius: UAB „Katalikų pasaulio leidiniai“, 2008.
78. Račius E. *Jėzaus paveikslas islame // Prizmė*, 1999, Nr. 3.
79. Raepers W., Smith L. *Po idėjų pasaulį*. Vilnius: Alma littera, 1995.
80. Ralph M. *Viešpaties diena jau arti?!*: Katalikų požiūris į Antrąjį Jėzaus atėjimą. Kaunas: Gyvieji akmenys, 1999.
81. Rahner K. *Mano problema: pokalbiai su jaunimu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
82. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
83. Ratzinger J. *Krikščionybės įvadas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
84. Ratzinger J. *Dievas ir pasaulis: krikščionių tikėjimo paslaptys*. Vilnius: Alma littera, 2010.
85. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. 2 d.: Nuo įžengimo į Jeruzalę iki prisikėlimo. Vilnius: UAB „Katalikų pasaulio leidiniai“, 2011.
86. Reitereris F. V. *Dievo teisyne ir gyvenimas*. Vilnius: Aidai, 1997.
87. *Religijos pedagogika* 1d. Kaunas: TKK, 1996.
88. *Religijos pedagogika* 3d. Kaunas: TKK, 1996.
89. *Religijotyros žodynas*. Vilnius: Mintis, 1991.
90. Rilke R. M. *Pasakojimai apie gerąjį Dievą*. Vilnius: Ardor, 2000.
91. Rubšys A. *Raktas į Senąjį Testamentą 2 d.: Pranašai ir Karaliai*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
92. Rubšys A. *Raktas į Senąjį Testamentą 3 d.: Tiltai ar sienos?* Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
93. Rubšys A. *Šventojo Rašto kraštuose 2 d. Apaštalo Pauliaus pėdsakais*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
94. Rubšys A. *Šventojo Rašto kraštuose 3 d. Apaštalo Pauliaus pėdsakais*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
95. Rubšys A. *Dorovės principai Šventajame Rašte*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
96. Rubšys A. *Išminties sąjūdis ir raštija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
97. Rubšys A. *Kūrėjo ir kūrinio sąveikos – pokalbio teologija Senajame Testamente*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
98. Saulaitis A., SJ, Karaliūtė A., SJE. *Krikščionybė ir kultūra*. Kaunas: MTC leidykla, 2003.
99. Schwarz A. *25 žingsniai norint suprasti Bibliją. Apžvalgos knyga smalsuoliams*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
100. Schönborn Ch. *Mylėti Bažnyčią*. Panevėžys: PVKC, 2005.
101. Seidenstricker Iris. *Biblijos išmintis*. Vilnius: Alma littera, 2008.
102. Sinopsė [Parengė: Sidoravičius R.]. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2004.
103. Stuhlmueller C. CP. *Biblijos meditacijos*. Advento ir Kalėdų laikas. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2002.
104. Stuhlmueller C. CP. *Biblijos meditacijos*. Gavėnia. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2003.

105. Stuhlmüller C. CP. *Biblijos meditacijos*. Velykų laikas. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2003.
106. Šimkūnas V., SJ. *Koinonia – hermeneutinė prieiga suvokiant Bažnyčių ir krikščionių // Konferencijos medžiaga. Krikščioniškosios antropologijos postulatai. Tradicija ir dabartis*. Vilnius: VPU, 2010.
107. Špidlik T. *Širdies nutyrimas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
108. Šv. Liudvikas Marija Grinjonas de Monforas. *Auksinė knyga*. Kaunas: Laetitia, 2008.
109. *Šv. sesers Faustinos maldos*. Sudarė: Parulskienė D. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2007.
110. Terwitte P., Leitschuh M. C. *Nebijok kitaip melstis: apie maldą smalsiesiems*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
111. Tillich P. *Drąsa būti*. Vilnius: Vaga, 1999.
112. Vamosh M.F. Gyvenimas Jėzaus laikais. Herzlia: Palphot Ltd. P.O. Box 2, 2001.
113. Vanier J. *Kiekvienas žmogus – šventa istorija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
114. Vanier J. *Į Jėzaus slėpinį – skaitant Evangeliją pagal Joną*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
115. Walsch N. D. *Pokalbiai su Dievu III knyga*. Kaunas: Mijalba, 2005.
116. Walsch N. D. *Draugystė su Dievu*. Kaunas: Mijalba, 2008.
117. Walsch N. D. *Sajunga su Dievu*. Kaunas: Mijalba, 2009.
118. Weigel G. *Laiškai jaunam katalikui*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
119. Wolniewiczzius M. Jėzaus tėvynė. Kaunas: Caritas, 1996.
120. Zago P., Budani M. *Jeigu man parašysi*. Meditacijos SMS forma. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
121. Žemaitis V. *Etikos žodynas*. Vilnius: Rosma, 2005.

Straipsniai internete

1. *6 patarimai Biblijos skaitytojui*: <http://www.dominikonai.org/biblija.html>.
2. *Apie Biblijos skaitymą*: <http://vilkaviskis.lcn.lt/klausimai/rodyti.html,118>.
3. *Ar aš vis dar esu laisvas, jeigu atsiliepiu į Kristaus kvietimą?*: http://www.taize.fr/lt_article7413.html.
4. *Atraskime Lectio divina palaiminimą* Craig E. Morrison O. Carm: <http://www.zodistarpmusu.lt/?id=250>.
5. Bažnyčios tėvai: Jonas Auksaburnis. *Vienas kūnas*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-06-26-baznycios-tevai-jonas-auksaburnis-vienas-kunas/64974/comments#list/>.
6. *Biblijos apmąstymai* (pagal brolius iš Taizė): http://www.taize.fr/lt_article1469.html.
7. *Biblija ir jos vertimai į lietuvių kalbą*: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=356&Itemid=96.
8. *Biblijos keliai į Lietuvą*. Į PRIZMĖS klausimus atsako Petras Kimbrys // Prizmė, 1997/4): http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=304&Itemid=91.
9. *Biblija Lietuvos dvasinėje kultūroje*. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2003: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=356&Itemid=96.
10. *Biblijos skaitymo grupė parapijoje*: www.skrynia.lt.
11. Blunck J. *Laisvė*: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=330&Itemid=94.
12. Bružaitė T. *Apie draugystę su Dievu*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-05-04-toma-bruzaite-apie-draugyste-su-dievu/44402>.
13. Brolio Roger laiškas *Viltis* iš Taizė 2003/3: http://www.taize.fr/lt_article1354.html.
14. Cantalamessa R., OFMCap. *Atvėrė Raštų prasmę*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-05-08-raniero-cantalamessa-ofmcap-paaiskino-jiems-rastus/>.
15. *Dešimt didžiųjų laisvių, kurias nori suteikti Dangiškasis tėvas*: www.skrynia.lt.
16. Ewert D. *Kaip skaityti ir suprasti Bibliją*: <http://vlkb.blogspot.com/2010/04/kaip-skaityti-ir-suprasti-biblija.html>.
17. *Išėjimas*: http://www.lcn.lt/gti/naujas_gti/export/1d_3.html.

18. Jesús Castellano Cervera. *Naujas šventumo veidas*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-06-17-jesus-castellano-cervera-naujas-sventumo-veidas-ii/64593>.
19. Kazakevičiūtė - Gudauskienė I. *Literatūriniai Biblijos žanrai, formos, formuluotės* / Bendrasis įvadas į Bibliją: http://biblija.lt/index.aspx/ivada_i_rakt/ivadas_ikg/2/2/.
20. *Kelias į tikėjimą*: <http://www.skrynia.lt/modules.php?name=News&file=print&sid=636>.
21. *Kodėl katalikas turėtų skaityti Šventąjį Raštą?*: http://biblija.lt/index.aspx/kaip_skaityti/pradzia/.
22. Kubsch Ron. *Kaip aš skaitau Bibliją?*: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=354&Itemid=96.
23. *Kuo ypatingas krikščionių tikėjimas?*: http://www.taize.fr/lt_article5512.html.
24. Kuprevičius V. *Lietuviškai pradėti spausdinti Biblijai – 350 m.* (apie S. Chylinskio bibliją): <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-02-26-vidmantas-kuprevicius-lietuviskai-pradetai-spausdinti-biblijai-350-m/41077>.
25. *Labai paprasta tikrovė* (Brolis Roger apie tikėjimą): http://www.taize.fr/lt_article1298.html.
26. Lahayne H. *Jis patikėjo Viešpačiu*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-09-23-holger-lahayne-jis-patikejo-viespaciui/50662>.
27. *Lietuviški Šventojo Rašto vertėjai*: http://biblija.lt/index.aspx/lt_vertimai/vertejai/.
28. *Lietuviški Šventojo Rašto vertimai*: http://biblija.lt/index.aspx/lt_vertimai/.
29. *Lietuviškųjų Šventojo Rašto vertimų vertėjai, leidėjai, redaktoriai*: http://biblija.lt/index.aspx/lt_vertimai/vertejai/abc/.
30. *Lietuviškų vertimų istorija*: <http://www.biblijosdraugija.lt/index.php?submenu=43>.
31. *Malda su Šventuoju Raštu*: <http://www.gtinstitutas.lt/gti/kursai/5/Malda2.pdf>.
32. McDowell J. *Biblijos unikalumas*: <http://www.btz.lt/article/articleview/3514/1/386/>.
33. *Mozė*: <http://kvjk.lt/tekstai/zodyno/zodis/moze>.
34. Packer J. I. *Dievo išmintis ir mūsų išmintis*: <http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-605.htm>.
35. *Pasiūlymas kaip skaityti Bibliją*: <http://lbsd.puslapiai.lt/?id=8>.
36. *Septynios bažnytinės veiklos sritys*: www.skrynia.lt.
37. *Šventojo Rašto skrutacija*: http://www.kapuciniai.lt/?page_id=1523.
38. *Šventasis Raštas – pokalbis su Dievu*: <http://www.zodistarpmusu.lt/?id=175>.
39. *Trejopas žmogaus pašaukimas*: <http://www.jesuit.lt/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=103>.
40. Vainorius G., SJ. *Tikrasis žmogaus pašaukimas*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2008-08-22-gvidas-vainorius-sj-tikrasis-zmogaus-pasaukimas/3650>.
41. Vaišvilaitė I. *Visuomenė nesikeis, jeigu krikščionys neliudys*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-05-17-savaites-pokalbis-irena-vaisvilaite-visuomene-nesikeis-jeigu-krikscionys-neliudys/62880/comments#list>.
42. *Veikliųjų žmonių bendrijos vyrų liudijimai*: <http://www.vzb.lt/>.

Kita

1. Biblija CD (tekstas). Išleido: Lietuvos Biblijos draugija, 2005.
2. DVD *Biblijos kraštas*, dokumentinių filmų ciklas, I - IV d. United Bible Societies, 2004 – 2007. Bible lands as classroom. Vertimas į lietuvių kalbą. Lietuvos Biblijos draugija, 2011.
3. DVD *Apaštalo Pauliaus kelionės*. Dokumentinio filmo kūrėjas – Dalius Ramanauskas, 2009.
4. DVD *Apaštalo Pauliaus metai*: Apaštalas Paulius ir jo kelionės. Šv. Pauliaus - tautų apaštalas (Apaštalas Paulius Biblijoje). Ieškokime atsakymo su apaštalu Pauliumi. Vilkaviškio vyskupijos kurija, 2008.
5. DVD *Jėzus* (pagal Luko evangeliją). Visuomeninė Organizacija „Agapė“, 2009.
6. DVD *Kristaus pėdomis*. Kelionė per Šventąją Žemę. I d. (Jėzaus viešoji veikla Dievo Karalystės Skelbimas), II d. (Sinajaus kalnas; Jėzaus atsimainymas Taboro kalne; Žydų Velykos; Paskutinė Vakarienė; Kristaus Kančia; Mirtis ir Prisikėlimas.). Filmas verstas ir įgarsintas Katalikų televizijos studijoje.
7. VIDEO *Jėzus ir Jo žemė po 2000 metų*. UAB “Katalikų pasaulio leidiniai”, Vilnius, 2004.
8. Plakatas. *Kaip atsirado Biblija*. Lietuvos Biblijos draugija, 2010.

Interneto svetainės

- Biblijos skaitymo draugijos svetainė <http://www.biblijos-skaitymas.lt>. (lietuvių kalba)
- Gerosios Naujienos centro programos „Kelionė Biblijos puslapiams“ pagal John Vernon McGee svetainė <http://www.gnc.lt/programos.htm> (lietuvių kalba)
- Interneto enciklopedijos Vikipedija interneto svetainė <http://lt.wikipedia.org/wiki/elektronika>. (lietuvių kalba)
- Jėzuitų internetinio puslapio svetainė <http://www.skrynia.lt>. (lietuvių kalba)
- Joanitų svetainė <http://www.joanitai.org>. (lietuvių kalba)
- Bažnyčios žinių svetainė <http://www.baznycioszinios.lt>. (lietuvių kalba)
- Biblijos paveikslėlių svetainė http://www.biblecoloringpages.org/.../Jesus_Loves_Me (anglų kalba)
- Kasdienių liturginių Šv. Rašto skaitinių meditacijų žurnalo ŽODIS TARP MŪSŲ svetainė <http://www.zodistarpmusu.lt>. (lietuvių kalba)
- Katalikų Bažnyčios katekizmo svetainė <http://katekizmas.lt>. (lietuvių kalba)
- Katalikų Bažnyčios Lietuvoje Dievo žodžio svetainė <http://www.katalikai.lt/index.php?id=14>. (lietuvių kalba)
- Krikščioniškos minties, kultūros ir visuomenės laikraščio „XXI amžius“ svetainė <http://www.xxiamzius.lt>. (lietuvių kalba)
- www.magnificat.lt; www.religija.lt; www.tikiu.lt; www.zodistarpmusu.lt.
- Lietuvos Biblijos draugijos svetainė <http://www.biblijosdraugija.lt>. (lietuvių kalba)
- Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centro dvisavaitinio leidinio BAŽNYČIOS ŽINIŲ svetainė <http://www.lcn.lt/bzinios>. (lietuvių kalba)
- Lietuvos vyskupų konferencijos svetainė <http://lvk.lcn.lt>. (lietuvių kalba)
- MAGNIFICAT kasdienių skaitymų svetainė <http://www.magnificat.lt>. (lietuvių kalba)
- Mėnesinio žurnalo krikščioniškai šeimai ARTUMA svetainė <http://www.artuma.lt>. (lietuvių kalba)
- Ortodoksų svetainė <http://www.orthodoxy.lt/index.php/where.home>. (rusų kalba)
- Palendrių šv. Benedikto vienuolyno svetainė <http://www.palendriai.lt>. (lietuvių, prancūzų, anglų kalba)
- Religijos mokslų žurnalo SOTER svetainė <http://www.vdu.lt/Leidiniai/SOTER>. (lietuvių, anglų, vokiečių, prancūzų, italų, lenkų ir rusų kalbomis)
- Religijos studijų ir tyrimų centro svetainė <http://www.rstc.vu.lt/index.php?id=00181>; (<http://www.rstc.vu.lt/index.php?id=00305>).
- Šventojo Rašto lietuviškai svetainė <http://biblija.lt>; www.biblebasicsonline.com/lithuanian; <http://carelinks.net/doc/bbintro-lt>.
- „Tikėjimo žodžio“ leistos Biblijos svetainė <http://www.ebiblija.lt/cgi-bin/bible/read.py>.
- Vatikano radijo svetainė <http://www.vaticanradio.org/lituanoproliua.htm>
- <http://www.radiovatican.org>. (lietuvių kalba)
- Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentų svetainė: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s.
- Žurnalo KATALIKŲ PASAULIS svetainė http://www.katalikuleidiniai.lt/index.php?lng=lt&content=pages&page_id=12. (lietuvių kalba)
- Žurnalo LOGOS svetainė www.litlogos.lt. (lietuvių kalba)
- Žurnalo NAUJASIS ŽIDINYS ir AIDAI leidyklos svetainės: <http://www.aidai.lt>. (lietuvių kalba)
- Žurnalo PRIZMĖ svetainė <http://www.prizme.lt>. (lietuvių kalba)

Svetainės kitomis kalbomis

- Biblical Studies on the WEB <http://www.bsw.org>.
- U.S. Catholic Bishops New American Bible <http://www.nccbuscc.org/nab/bible>.
- Catholic Biblical Association of America <http://studentorg.cua.edu/cbib>.
- International Bible Society (Europe) <http://www.eurobible.net/main>.
- American Bible Society <http://www.americanbible.org>.
- Jėzuitų žurnalo "Company" svetainė. Šis žurnalas leidžiamas JAV: <http://www.CompanySJ.com>.

Bible Study Tools [http:// bible.crosswalk.com/](http://bible.crosswalk.com/) ; <http://www.crosswalk.com/>
The Unbound Bible <http://unbound.biola.edu>.
New Testament Gateway <http://www.ntgateway.com>.
Resource Pages for Biblical Studies <http://www.torreys.org/bible>.
Internet Theology Resources: Scripture - Annotated links:
<http://www.csbsju.edu/library/internet/theosson.html>.
A Glossary of Important Terms for New Testament Studies:
<http://clawww.lmu.edu/faculty/fjust/Bible/Glossary.htm>.
Blue Letter Bible <http://www.blueletterbible.org>.
NET Bible (New English Translation): <http://www.bible.org/netbible>.
Postmodern Bible - Amos <http://www.bible.gen.nz>.
Postmodern Bible - Bible Dictionary: <http://www.bible.gen.nz/dictionary.htm>.
Search Gods Word.org -- Bible study resources from HeartLight.org:
<http://www.searchgodsword.org>.
Online Cross-Bible Search Tool:
http://www.spiritualworx.com/skw_template.php?page=bible_search.php.
World Wide Study Bible <http://ccel.org/wwsb>.
Catholic Biblical Apologetics <http://www.catholicapologetics.org/cabiapbk.htm>.
Codex Sinaiticus (apie...) <http://www.codex-sinaiticus.net>; <http://www.e-manuscripts.org>.
Katalikiška enciklopedija <http://www.newadvent.org/cathen>. (anglų kalba)

7.8. Modulis *Religijos filosofija*

1. Anzenbacher A. *Filosofijos įvadas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1992.
2. Baranova J. *Filosofinės etikos chrestomatija* XI-XII klasei. Vilnius: Alma litera, 1998.
3. Baranova J., Sodeika T. *Filosofija: žmogus*. Vilnius: Tyto alba, 2007.
4. Bartkus R. Kontempliatyvus išbudimas – giliausia tikrovės atvertis // *Soter*, 2010. Nr. 36(64).
5. *Bažnyčios tėvai. Antologija*. Vilnius: Aidai, 2003.
6. Boer Theo de. *Filosofų Dievas ir Pascalio Dievas: Filosofijos ir teologijos paribyje*. Vilnius: Aidai, 2006.
7. Buber M. *Dialogo principas I. Aš ir tu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
8. Buber M. *Dialogo principas II. Dialogas. Klausimas pavieniui. Tarpžmogiškumo pradai*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
9. Dostojevskis F. Inkvizitoriaus legenda // *Broliai Karamazovai*, I tomas. Vilnius: Vaga. 1986. P. 262-281.
10. Drunga M. Kelių į Dievo pažinimą ieškant // *Tikėjimo prieigos. Filosofinės studijos*. Vilnius: Aidai, 2003.
11. Eliade M. *Šventybė ir pasaulietiškasumas*. Vilnius: Mintis, 1997.
12. Feuerbachas L. *Krikščionybės esmė*. Vilnius: Mintis, 1985.
13. Frankl V. E. *Žmogus ieško prasmės*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
14. Frankl V. E. *Žmogus prasmės akivaizdoje*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2010.
15. Girnius J. *Amžinybės perspektyva ir laiko horizontas // Raštai*. I tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
16. Girnius J. *Ateistinis humanizmas kaip prasmės ieškojimas beprasmybėje // Raštai*. II tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
17. Girnius J. *Žmogiškoji kančios prasmė // Raštai*. I tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
18. Girnius J. *Žmogus be Dievo // Raštai*. II tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
19. Heidegeris M. Nyčės žodis „Dievas mirė“ // *Rinktiniai raštai*. Vilnius: Mintis, 1992.
20. Jacopozzi A. *Religijos filosofija*. Vilnius: Aidai, 1997.
21. Jokubaitis A. Tikėjimas ir politiškumas // *Tikėjimo prieigos. Filosofinės studijos*. Vilnius: Aidai, 2003.
22. Kardelis N. *Tikėjimas ir mąstymo patirtis: Kaip galimi Dievo buvimo įrodymai šiandien? // Tikėjimo prieigos. Filosofinės studijos*. Vilnius: Aidai, 2003.
23. Kierkegaard S. *Baimė ir drebėjimas*. Vilnius: Aidai, 2002.
24. *Klasikinės ir šiuolaikinės filosofijos problemos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008. (Filmų ir tekstų rinkinys (DVD))
25. *Kultūra ir religija*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1995.
26. Levinas E. *Apie Dievą, ateinantį į mąstymą*. Vilnius: Aidai, 2001.
27. Levinas E. *Etika ir begalybė*. Vilnius: Baltos lankos, 1994.
28. Lewis C.S. *Didžiosios skyrybos*. V.: Katalikų pasaulis, 2003.
29. Lewis C.S. *Kipšo laiškai*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
30. Lewis C.S. *Tiesiog krikščionybė*. Šiauliai: Nova vita, 1998.
31. Lotz J. B. Apie meditaciją // *Naujasis židinys*, 1992. Nr. 11.
32. Maceina A. *Cor inquietum // Raštai*. III tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
33. Maceina A. Dievas ir laisvė // *Raštai*. VII tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
34. Maceina A. Filosofijos kilmė ir prasmė // *Raštai*. VI tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
35. Maceina A. *Ora et labora // Raštai*. VII tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
36. Maceina A. Prometėjizmo problema // *Raštai*. II tomas. Vilnius: Mintis, 1992.
37. Maceina A. Religija ir kalba // *Raštai*. IX tomas. Vilnius: Margi raštai, 2004.
38. Maceina A. Religijos filosofija // *Raštai*. VII tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
39. Maritain J. *Protu ir tikėjimu*. Putnam, 1975.
40. Murpry J. J. Šventasis Kryžiaus Jonas ir religijos filosofija: Dievo meilė ir mistinės patirties parametrai // *Logos*, 1998. Nr. 13-14.
41. Nietzsche F. *Linksmasis mokslas*. Vilnius: Pradai, 1995.

42. Nyčė F. *Rinktiniai raštai*. Vilnius: Mintis, 1991.
43. Pascal B. *Mintys*. Vilnius: Aidai, 1997.
44. Ratzinger J., Balthasar H. Urs von, Rahner K. *Kodėl šiandien dar esu krikščionis*. Vilnius: Aidai, 2008.
45. Ratzinger J. *Krikščionybės įvadas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
46. *Religija* (seminaras, vykęs Kaprio saloje vadovaujant Jacques'ui Derrida ir Giani Vattimo). Vilnius: Baltos lankos, 2000.
47. Salij J. OP. Moralinių nuostatų reikšmė Dievui pažinti // *Logos*, 1998. Nr. 13-14.
48. Salij J. OP. Tikėjimas ir įsitikinimai // *Logos*, 2000. Nr. 20.
49. Seidl H. Krikščioniškasis tikėjimas tarp istorinės tiesos ir absoliučios tiesos // *Logos*, 1999. Nr.17.
50. Sodeika T. Apie tikėjimo prasmę // *Naujasis židinys*, 1993. Nr. 1.
51. Sodeika T. Miesto metafizika: Dykumos Tėvų profenomenas, arba tobulo tylėjimo pamokos // *Miestelėnai: „Tauros“ almanachas : 3. Tyla ir postmodernioji kultūra*. Vilnius: Taura, 1999.
52. Sodeika T. Tylos sėja: Thomas Mertonas // *Logos*, 2009. Nr. 59.
53. Šerpytytė R. *Religija ir filosofija*. Vadovėlis XI klasei. Vilnius: Tyto alba, 2003.
54. Špidlik T. *Krikščioniškųjų Rytų dvasingumas*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2007.
55. Tillich P. *Drąsa būti*. Vilnius: Vaga, 1999.
56. Velaso J. M. *Įvadas į religijos fenomenologiją*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
57. Wodziński C. *Šv. Idiotas: apofatinės antropologijos projektas*. Vilnius: Aidai, 2007.
58. Wuchterl Kurt. *Religinis protas. Analizė ir kritika*. Vilnius: Taura, 1994.